

TỔ HỮU

THƠ

vh

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

TỔ HỮU

Tho

NHÀ SÁCH ĐÔNG TÂY

62 Nguyễn Chí Thanh

Tel & Fax: (04) 7733041

Email: sach32bt@hn.vnn.vn

Website: www.nhasachdongtay.com.vn

TỔ HỮU

Thơ

Lời giới thiệu: HÀ MINH ĐỨC
(Tái bản lần thứ 7)

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

LỜI GIỚI THIỆU

Từ *TU ẤY* đến *MỘT TIẾNG ĐÒN*, thơ Tố Hữu là một nguồn mạch quan trọng tạo nên khuôn mặt đẹp của thơ ca Việt Nam hiện đại. Trên nửa thế kỷ qua, nhân dân ta từ trong vòng nô lệ đã quật khởi vùng lên giành chính quyền thắng lợi. Có biết bao niềm vui, từ những ngày tháng Tám, rồi thắng lợi của hai cuộc kháng chiến thần thánh của dân tộc, và kỷ nguyên độc lập, tự do và chủ nghĩa xã hội trên đất nước. Những sự kiện lớn lao đó dồn dập trôi qua và đi hết cuộc đời của một con người. Tố Hữu đã chứng kiến, tham dự và đóng góp vào quá trình đó với tư cách người chiến sĩ cách mạng đấu tranh không mệt mỏi và một nhà thơ mang hồn thơ của thời đại. Tiếng nói thơ ca của anh đã biết quy tụ và kết tinh được nhiều mặt, giá trị nhân văn và sức mạnh tinh thần của đời sống dân tộc. Từ những năm đau thương trong cuộc đời cũ, người thanh niên trí thức ấy đã tìm đến với cách mạng. Niềm vui bất gặp lý tưởng, những thử thách trong cảnh tù đầy, những ngày hoạt động bí mật với sự chở che đùm bọc của đồng bào và rồi là người lãnh đạo cuộc khởi nghĩa trên thành phố quê hương. Tuổi trẻ hiến dâng và thử thách ấy được in đậm trên những trang thơ. *TU ẤY*, cái thời điểm giàu ý nghĩa của một tâm hồn thơ đi về phía cuộc đời, gắn bó với những người anh em lao khổ và tiếp nhận được sinh lực mới không bao giờ cạn. Thơ Tố Hữu ngay từ dòng đầu đã hoà nhập được với cuộc đời

chung. Cái tôi trữ tình ấy trên hành trình thơ không qua một chặng đường nào đơn độc, kể cả những ngày tù đầy phải trải qua những giờ phút cô đơn, xa cách cuộc đời. Trong một lần trò chuyện về thơ, Tố Hữu mong ước là không lặp lại mình. Điều mong ước tuy giản dị nhưng thật lớn lao đối với cuộc đời thơ dài qua nhiều thập kỷ. Tố Hữu đã thực hiện được ước mong ấy. Vẫn là giọng điệu trữ tình thiết tha, đầm ấm như tiếng nói của con tim, như một lời tâm sự dăn dò, vẫn là cái nhìn sắc sảo trên dòng thời cuộc, trong cơn xoáy lốc, trước những ngã ba đường và cả ở những phút giây bình yên, thanh thản. Nhưng rồi thơ anh đã khác đi biết bao, mỗi chặng đường thơ lại mang một vẻ đẹp riêng.

Sự gắn bó sâu sắc giữa cái riêng và cuộc đời chung là đặc điểm xuyên suốt trong thơ, đảm bảo cho thơ Tố Hữu lúc nào cũng khác đi với chính mình, nhưng vẫn là mình. Cái tôi của tác giả lộ hình hơn cả ở tập thơ đầu *TỪ ẤY* và tập thơ ở chặng đường cuối: *MỘT TIẾNG ĐỜN*.

TỪ ẤY có lòng cảm thương da diết của người thanh niên với những người nghèo khổ, cô gái giang hồ tử nạn, em nhỏ bơ vơ, người già vất vả; có tâm trạng giầy vò xót xa cho quê hương đẹp còn chìm trong sương khói âm đạm của cuộc đời cũ. Nổi lên hơn cả là tuổi trẻ hiến dâng, sẵn sàng chấp nhận mọi thử thách tù đầy và đấu tranh cho lý tưởng cách mạng. Ở *TỪ ẤY* - Tố Hữu đã đặt ra nhiều vấn đề trước cuộc đời. Người thanh niên trí thức, khi tâm hồn bừng sáng lý tưởng cách mạng, đã nhìn cuộc đời từ nhiều phía, trong tầm xa và chiều sâu, trong quan hệ giữa cái riêng và cái chung, dân tộc và thời đại, sự sống và cái chết, hạnh phúc và hy sinh... *TỪ ẤY* mang theo hơi thở và máu thịt của cuộc đời chung, nhưng trước hết là của tác giả: sôi nổi, trẻ trung và thanh khiết quá; cái đẹp, cái cao cả của lý tưởng, của cuộc đời đang đẩy lùi mọi cái xấu xa, vẩn đục. *TỪ ẤY* có

phần là tiếng hát, có phần là nỗi niềm tâm sự và có cả tiếng nói quyết tâm của ý chí trên con đường đấu tranh. Cái tôi của một người cộng sản trẻ tuổi ghi dấu ấn đậm nét.

Nửa thế kỷ sau, cái tôi của tác giả lại có dịp bộc lộ trong một tập thơ tâm tình: *MỘT TIẾNG ĐỜN*. Sự sôi nổi, trẻ trung đã bớt đi thay vào là những chiêm nghiệm và suy nghĩ sâu sắc trước cuộc đời. Tác giả đã ở vào cái thời điểm nhìn cuộc đời trong sự đúc kết về lẽ đời biến đổi, về chuyện nhân tình. Mọi sự suy nghĩ về cuộc đời trong chặng đường cuối thường mang tâm trạng buồn. Tố Hữu cũng không ở ngoài quy luật của thơ ca cổ kim. Nhưng chỗ khác là tác giả vẫn giữ vững niềm tin vào lẽ sáng của con đường đi mà suốt cuộc đời tác giả đã gắn bó, vào chữ *nhân* như đức tin ở lòng người. Qua tập thơ này, chúng ta bắt gặp tâm tình riêng tuy mang dấu ấn của thời gian nhưng vẫn còn sự trẻ trung trước cuộc đời và thiên nhiên, tạo vật. Rất khó phân biệt ở Tố Hữu giữa cái riêng và cái chung. Phần riêng tuy không nhiều nhưng vẫn đậm nét, có bản sắc và gây ấn tượng. Cái chung được miêu tả như có tiếng reo vui của tâm lòng tác giả trước niềm vui lớn của dân tộc, và nỗi đau riêng trước những tổn thất đau khổ của cuộc đời. Và kể cả niềm vui, nỗi buồn trong thơ Tố Hữu cũng không thể xác định ranh giới một cách đơn giản. Trong nỗi buồn nào cũng có niềm tin của con người phải cố gắng vượt qua để tin vào tương lai, để bước tiếp những chặng đường mới. Trong niềm vui nào chẳng có niềm buồn ngủi, xót xa về những đóng góp hy sinh để có được thắng lợi. Cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và chống đế quốc Mỹ, hai bản anh hùng ca của dân tộc đã được Tố Hữu miêu tả với biết bao cảm xúc trân trọng, cảm phục. Quân chúng nghèo khổ, những cuộc đời lam lũ trước đây đi theo Đảng đã vụt trở dậy thành những nhân vật anh hùng và đã làm nên bao kỳ tích suốt trong nửa

thế kỷ đấu tranh. Tố Hữu là nhà thơ đã nói được sâu sắc niềm vui, nỗi buồn của dân tộc qua những chặng đường dài lịch sử.

Niềm vui Tháng Tám thật xúc động:

"Hãy bay lên! Sông núi của ta rồi!

Nước mắt ta trào, húp mí, tràn môi

Cổ ta ré trăm trận cười, trận khóc!

...

Ngực lép bốn nghìn năm, trưa nay cơn gió mạnh

Thổi phồng lên. Tim bỗng hoá mặt trời"

(Huế tháng Tám)

Thật khó để diễn tả một niềm vui lớn của dân tộc. Tố Hữu đã xáo trộn nỗi niềm riêng chung đến hả hê trong tứ thơ độc đáo. Và chín năm sau là niềm vui trong trẻo khi bầu trời, rừng núi, sông biển đã về ta và nhà thơ có thể chiêm ngưỡng trong ánh sáng của một ngày mới:

"Đẹp vô cùng, Tổ quốc ta ơi!

Rừng cọ đôi chè, đồng xanh ngào ngạt..."

(Ta đi tới)

Sau hai thập kỷ đấu tranh, đất nước đã thống nhất trong nỗi niềm chờ đợi, cháy bỏng của mọi người:

"Ôi Việt Nam! Yêu suốt một đời

Nay mới được ôm Người trọn vẹn, Người ơi!"

(Vui thế hôm nay)

Có thể nói lúc nào nhà thơ Tố Hữu cũng có mặt trên những vấn đề thời sự nhất của đất nước. Suốt nửa thế kỷ qua, chúng ta luôn ở mũi nhọn và trong cơn xoáy lốc của thời đại. Tố Hữu đã nói đến "Điểm tựa của lịch sử", "Hạt giống để

mùa sau", "Ánh lửa trong đêm" và hơn bất kỳ một nhà thơ nào, thơ Tố Hữu đã ghi lại chân thực dòng sự kiện nóng hổi của đời sống dân tộc trong thơ và từ đó tạo được những bài thơ hay, những ngôi sao lấp lánh trên thi đàn dân tộc.

Tổng khởi nghĩa thành công, Tố Hữu có *Huế tháng Tám*, kháng chiến chống thực dân Pháp kết thúc có *Hoan hô chiến sĩ Điện Biên, Tạ đi tới, Việt Bắc*; những năm tháng xây dựng hoà bình thắng lợi có *Bài ca mùa xuân 1961* và sau đó là *Nước non ngàn dặm*. Đất nước thắng lợi sau ba mươi năm chiến đấu, Tố Hữu viết *Toàn thắng về ta, Bài ca quê hương*. Thật khó hình dung và cũng rất băn khoăn nếu thiếu đi *Bác ơi!*, *Theo chân Bác* để tưởng nhớ công đức một đời Chủ tịch Hồ Chí Minh khi Người qua đời.

Bên cạnh sức cuốn hút của dòng sự kiện trong đời sống hiện tại, thơ Tố Hữu còn bắt rễ sâu và khơi nguồn từ đời sống hàng ngày của dân tộc. Có tiếng nói chân thành của bè bạn chân tình ở bốn phương. Có tiếng nói thấm sâu từ quá khứ vọng về tiếp sức cho cuộc đời hiện tại. Anh tưởng nhớ đến "Luối guom trần sáng quắc" và lắng nghe rạo rức tiếng "trống trận Quang Trung". Nhưng xót xa hơn vẫn là tiếng nói cảm thông với những oan khuất và đau khổ của cha ông:

*"...Nổi chìm kiếp sống lênh đênh
Tố Như ơi, lệ chảy quanh thân Kiều!
Nghe hồn Nguyễn Trãi phiêu diêu
Tiếng guom khua, tiếng thơ kêu xé lòng..."*

(*Bài ca mùa xuân 1961*)

Quá khứ được miêu tả trên nhiều bình diện, có truyền thống anh hùng, bất khuất, có những xót xa, tủi cực. Tất cả như đang tiếp sức và tham gia vào cuộc chiến đấu hiện tại:

"Bốn mươi thế kỷ cùng ra trận..."

(Theo chân Bác)

Trong truyền thống ấy có hình ảnh của người mẹ "Nhẫn nại nuôi con suốt đời im lặng", người chị đảm đang việc nước nhà. Tố Hữu là nhà thơ miêu tả rất thành công hình ảnh người mẹ trong thơ hiện đại. Những bà mẹ ở nhiều miền đất nước: bà má Hậu Giang của Nam Bộ, mẹ Tom, mẹ Suốt của dải đất miền Trung, bà bầm, bà bủ, bà mẹ Việt Bắc của quê hương Việt Bắc. Tuy khác nhau về miền đất, về phong tục tập quán và cảnh ngộ riêng nhưng tất cả những người mẹ nhân từ, đôn hậu ấy đều giàu lòng yêu nước, gắn bó với cách mạng, và mang những đặc điểm khá rõ nét của bà mẹ Việt Nam

Bà mẹ Việt Nam - hình ảnh tuyệt vời ấy quy tụ nhiều phẩm chất của dân tộc và không phải ngẫu nhiên mà có lúc Tố Hữu đã mượn người mẹ để nói lên bóng hình của đất nước. Những tấm lòng cao cả của những người mẹ trên suốt nửa đầu thế kỷ đấu tranh đã tìm đi vào cõi bất tử:

"Sống trong cát, chết vùi trong cát

Những trái tim như ngọc sáng ngời!"

(Mẹ Tom)

Tố Hữu đã viết về những bà mẹ với tư cách và tấm lòng ân cần của một người con, dù đó là những bà mẹ mà tác giả đã một lần được gặp gỡ như mẹ Suốt, mẹ Tom hay những bà mẹ với tấm lòng rộng mở ở giữa cuộc đời. Có thể nói rằng tất cả những gì gần gũi, thân yêu của đời sống dân tộc đều được Tố Hữu trân trọng miêu tả trong thơ. Tác giả đã cố gắng bắt lấy những hình ảnh, âm thanh của đời sống rất đời thường nhưng cũng xiết bao gợi cảm ở chốn rừng núi xa xôi:

*"Nhớ sao tiếng mõ rừng chiều
Chày đêm nện cối đều đều suối xa..."*

(Việt Bắc)

hoặc ở nơi thị thành: "Tiếng chổi tre - Xao xác - Hàng me", trong những tháng năm lao động xây dựng đất nước.

Điều đáng quý là đời sống chính trị và xã hội của dân tộc được Tố Hữu biểu hiện bằng tiếng nói sâu thẳm, đậm thẳm của con tim xúc động và những giao cảm tinh tế với cái đẹp. Cứ suy nghĩ về những định nghĩa về thơ của Tố Hữu cũng thấy rõ anh lấy tâm lòng làm gốc của mọi sáng tạo thơ "Thơ là chuyện tri âm, tri kỷ" "Thơ là một điệu hồn đi tìm những hồn đồng điệu" "Thơ là tiếng nói đồng ý, đồng tình, tiếng nói đồng chí". Tố Hữu đã viết về quê hương và dòng Hương Giang với con tim thi sĩ:

*"Hương Giang ơi, dòng sông êm
Qua tim ta, vẫn ngày đêm tự tình"*

(Bài ca quê hương)

Trái tim ấy có lúc rung lên trong niềm vui lớn của dân tộc:

*"Ôi, nổi mừng dâng mọi nổi mừng
Trào vui nước mắt cứ rung rung
Cả Việt Nam tiến công, cả Miền Nam nổi dậy
Dồn dập tim ta, trăm trận thắng bùng bùng"*

(Toàn thắng về ta)

Từ xưa tới nay biết bao nhiêu nhà thơ đã từng khơi nguồn thơ từ trái tim xúc động. Du Bellay cho rằng "thơ là người thư ký trung thành của những trái tim". Wordsworth cũng xem thơ là câu chuyện của những trái tim". Ở Tố Hữu, có khác đi là trái tim đó mang sâu sắc tình cảm với

cuộc đời chung.

Nhà thơ Chế Lan Viên đã nhận xét: "Nhà thơ này sử dụng đôi mắt tinh tường, nhà thơ khác đã sử dụng bộ óc kỳ ảo; còn Tố Hữu, anh chỉ sử dụng những tình cảm của trái tim trần". Trái tim của Tố Hữu trong thơ là trái tim của sự hội tụ. Ở đây là một khối hồng đồn nén của cảm xúc yêu thương:

"Ta biết em rất khoẻ, tim ơi!

Không khóc đấy. Nhưng sao mà nóng bỏng"

(Bài ca mùa xuân 1961)

Trái tim ấy không chỉ mang nhịp đập của một tấm lòng thi sĩ mà còn thức đập với niềm vui, nỗi buồn của cuộc đời và mang những tín hiệu kín đáo tỏ tường của lý trí sáng suốt. Trái tim ấy cũng chan hoà trong tình cảm riêng chung. Có một mạch riêng thâm lặng mà đầm thắm, tuy không được mở rộng, nhưng chỉ với đơn vị nhỏ bé ấy cũng bộc lộ phần thâm sâu khó đoán định, phần tình cảm riêng tư nhất của tác giả. Đó là giây phút bồi hồi, xao xuyến bên người thân yêu:

"Nằm bên em nghe má ấm trong tay

Sợ tiếng gà gáy sáng hết đêm nay"

hoặc trong phút chia tay bịn rịn:

"Mưa rơi đầm lá cọ

Mái tóc em ướt rồi

Đôi má em bừng đỏ

Muốn hôn quá... mà thôi

Sợ em mình xấu hổ

Cầm hai bàn tay nhỏ

Xa nhau, chẳng muốn rời

Em đi đường đất mưa rơi

Bùn non son quánh chân đôi Phù Ninh"

(Mưa rơi)

Chất trữ tình và cảm xúc về cái đẹp trong thơ Tố Hữu được tạo thành mối cảm hứng đồng hành với tư tưởng chính trị. Từ dòng thơ đầu cho đến hôm nay, đặc điểm ấy vẫn nổi lên rất trội trong thơ Tố Hữu làm nên chất thẩm tươi, tha thiết và mềm mại của hồn thơ và giọng điệu thơ. Tố Hữu nhạy cảm phát hiện ra cái đẹp ở những sự kiện chính trị lớn của đời sống dân tộc, ở người anh hùng và đưa lên ngôi cùng một lúc với cái đẹp. Ca ngợi chiến thắng lịch sử Điện Biên, Tố Hữu đã đem đến ánh sáng đẹp của một vòng hào quang:

*"Đêm lịch sử, Điện Biên sáng rực
Trên đất nước, như huân chương trên ngực
Dân tộc ta, dân tộc anh hùng!"*

(Hoan hô chiến sĩ Điện Biên)

Và trong những năm chống đế quốc Mỹ, Tố Hữu cũng chỉ ra cái đẹp của con đường "ra trận":

*"Chưa bao giờ đẹp thế, sắc trời xanh
Và sắc đỏ của lá cờ ra trận"*

(Tuổi 25)

ről cái đẹp của người mẹ anh hùng:

*"Ngẩng đầu mái tóc mẹ rung
Gió lay như sóng biển tung, trắng bờ..."*

(Mẹ Suốt)

Về đẹp của "người con gái Việt Nam":

*"Em là ai? Cô gái hay nàng tiên
Em có tuổi hay không có tuổi
Mái tóc em đây, hay là mây là suối
Đôi mắt em nhìn hay chớp lửa đêm giông"*

và vẻ đẹp của Lượm, em nhỏ liên lạc:

*"Chú bé loắt choắt
Cái xác xinh xinh
Cái chân thoăn thoắt
Cái đầu nghênh nghênh"*

(Lượm)

và bao quát chung là cái đẹp của cuộc đời mới:

*"Còn gì đẹp trên đời hơn thế
Người yêu người sống để yêu nhau"*

(Bài ca mùa xuân 1961)

Chất trữ tình và cảm xúc về cái đẹp cũng được thể hiện rõ rệt trong những bài thơ viết về thiên nhiên nhiều màu vẽ, đẹp và đậm chất trữ tình. Trong cảnh tù đầy, qua trí tưởng tượng và những lắng nghe cuộc đời bên ngoài, sinh động và chất chứa bao nỗi niềm:

*"Non quanh chùng đã lạnh rồi
Rừng sâu run rẩy, xa vời tiếng rung*

*Sân lao mấy cội vòng đồng
Là cảnh xao xác, buồn đông nào nề"*

(Đồng)

Đất nước mở ra dài rộng tươi đẹp ở thời kỳ sau Cách mạng. Khung cảnh rừng Việt Bắc với những bức tranh đẹp của thiên nhiên xem lẫn với hình ảnh con người lao động:

*"Rừng xanh hoa chuối đỏ tươi
Đèo cao nắng ánh dao gài thắt lưng.
Ngày xuân mơ nở trắng rừng
Nhớ người đan nón chuốt từng sợi giang
Ve kêu rừng phách đổ vàng
Nhớ cô em gái hái măng một mình*

*Rừng thu trăng rọi hoà bình
Nhớ ai tiếng hát ân tình thủy chung"*

(Việt Bắc)

Thiên nhiên trong thơ Tố Hữu không rơi vào ước lệ. Cùng một mùa xuân nhưng được miêu tả với nhiều vẻ riêng sinh động phù hợp với từng khung cảnh xã hội. Một mùa xuân âm đạm của xuân Ất Dậu mà cái đói, cái rét và sự chết chóc làm cho cảnh vật thê lương:

*"Hôm nay xuân ồm dầy
Buồn như đông, nhọt nhọt, mưa phùn
Trên đường quê nhóp nhép lầy bùn
Đôi bóng xám nghiêng nghiêng trong gió rét"*
(Xuân đến)

Rồi những mùa xuân trong xây dựng cuộc đời mới với những nét tươi tắn thanh tân, sự sống đang lên nhựa, lên cành:

*"Cành táo đầu hè rung rinh quả ngọt
Nắng soi sương giọt long lanh..."*
(Bài ca mùa xuân 1961)

Thiên nhiên rộn ràng và đang khoe sắc màu:

*"Ong kêu ong dấy đường hoa vãi
Rực lúa chiêm trắng, bướm bướm vàng"*
(Xuân sớm)

Tố Hữu cũng rất tinh tế cảm nhận không khí giao thừa của một mùa xuân đến muộn như còn chưa ra khỏi những ngày giá lạnh:

*"Lá bàng đang đỏ ngọn cây
Sếu giang mang lạnh đang bay ngang trời"*

*Mùa đông còn hết em ơi
Mà con én đã gọi người sang xuân"*

(Tiếng hát sang xuân)

Trong những bài thơ như *Việt Bắc*, *Nước non ngàn dặm*... thiên nhiên của đất nước đã trở thành bức tranh nghệ thuật giàu tính sáng tạo và cũng là những tiếng lòng cảm xúc chứa chan:

*"Nỗi niềm chi rứa, Huế ơi!
Mà mưa xối xả trắng trời Thừa Thiên
Mưa từ biển nhớ mưa lên
Hay mưa từ núi vui trên A Sầu?"*

(*Nước non ngàn dặm*)

Tổ Hữu trên nhiều chặng đường thơ của mình đã kết hợp hài hoà nội dung với hình thức biểu hiện và tạo hiệu quả nghệ thuật cao. Thơ ca cách mạng thời kỳ 1930-1945 chịu ảnh hưởng của thi pháp cổ điển và dân gian. Tổ Hữu lại tìm tòi và đón nhận thêm nhiều cách biểu hiện mới. Tác giả đã đến với thơ ca Pháp và tìm thấy ở các nhà thơ lãng mạn Pháp chất trữ tình tinh tế, gợi cảm, và đặc biệt là hơi thơ hùng tráng của Vitor Hugo. Tổ Hữu đã có lúc luận bàn, luận chiến với Chế Lan Viên, Nam Trân về một số vấn đề trong thơ. Tuy nhiên tác giả đã tìm thấy ở Thế Lữ, Xuân Diệu, Huy Cận, Chế Lan Viên những tiếng nói mới về nghệ thuật, cách cảm nghĩ và biểu hiện phù hợp với công chúng đương thời.

TỪ ẤY là tập thơ cách mạng có hình thức nghệ thuật mới. Tổ Hữu đã biết đem hình thức nghệ thuật mới phục vụ cho tiếng nói cách mạng trong thơ, đã tạo được hiệu quả và sức hấp dẫn riêng

VIỆT BẮC lại là một sự hoà hợp mới. Đời sống dân tộc

trong những năm chiến tranh, rừng núi và quê hương kháng chiến, đòi hỏi một tiếng nói nghệ thuật thích hợp... Thơ trở về với cách nói gần gũi, chân tình, thấm thiết của thơ ca truyền thống. Tố Hữu sử dụng thành công nhiều hình thức thơ dân tộc. Thể thơ lục bát thấp thoáng và còn ít gây ấn tượng trong *TỪ ẤY* đã được Tố Hữu nâng cao với giọng điệu thơ đậm thắm, thiết tha mang hồn của quê hương, đất nước trong *Bầm ơi, Việt Bắc*. Và sau này với *Tiếng hát sang xuân, Bài ca quê hương*, nhất là *Nước non ngàn dặm*, thơ trở thành một trong số rất ít những người làm thơ lục bát hay nhất ở giai đoạn sau cách mạng. Tố Hữu không trần trố để đổi mới cấu trúc của thơ lục bát. Thơ lục bát của Tố Hữu gần với mạch của ca dao, của thơ *Kiều* nhưng lại rất hoà hợp với nhiều đề tài cách mạng.

Đến *GIÓ LỘNG* hình thức nghệ thuật lại được mở rộng, phóng khoáng với thơ tự do, phù hợp với cái bát ngát, đẹp tươi của Tổ quốc trong một thời kỳ mới, có chất căm giận, sục sôi của *Thù muôn đời muôn kiếp không tan*, có điệu mượt mà của *Em ơi... Ba Lan...* và nhịp ngắt linh hoạt với *Tiếng chổi tre*. Tố Hữu luôn tìm cách biểu hiện phù hợp với đối tượng qua những chặng đường thơ. Tố Hữu đã kết hợp thành công hai phương châm dân tộc và hiện đại trong thơ.

Bước vào chặng cuối của cuộc đời thơ, Tố Hữu vẫn có những hứa hẹn riêng ở cái duyên đậm thắm và tấm lòng nhân hậu trong thơ. Viên Mai cho rằng thơ ở chặng đường cuối sẽ không còn cái non tơ của tiếng chim hót buổi ban đầu. Xuân Diệu nhắc đến Bagriana, nhà thơ lớn của Bungari và có nhận xét khác đi, thơ Bagriana càng ở tuổi già càng tươi trẻ và tươi thắm hơn. Dù ở vào trường hợp nào thì sự nghiệp thơ ca của Tố Hữu cũng đã được khẳng định. Tố Hữu đã đóng góp cho cách mạng, cho dân tộc một

cuộc đời chiến sĩ, một cuộc đời thơ. Khi thế kỷ XX chuyển giao lại những giá trị đích thực về thơ ca cho thế kỷ XXI thì nói như Chế Lan Viên, trong danh sách chật hẹp năm, bảy người còn lại sẽ có Tố Hữu.

Tố Hữu là nhà thơ thời sự nhưng lại sáng tạo được nhiều giá trị bền vững với thời gian; nhà thơ luôn hoà nhập với cuộc đời chung, lại khẳng định được bản sắc riêng độc đáo. Ngay từ tiếng nói thơ ca đầu, Tố Hữu đã thể hiện rõ một con đường đi, một hướng sáng tạo nhưng vẫn suốt đời tìm tòi để tự khác mình, và cũng chính là để tự khẳng định mình. Đó là dấu hiệu, là phẩm chất của một tài năng thơ ca thuộc về nhân dân và dân tộc.

HÀ MINH ĐỨC

TỪ ẤY

(1937-1946)

MỒ CÔI

*Con chim non rũ cánh
Đi tìm tổ bơ vơ
Quanh nẻo rừng hiu quạnh
Lướt lướt dưới lòng mưa.*

*Con chim non chiu chút
Lá động khóc tràn trề
Chao ôi buồn da diết
Chim ơi biết đâu về?*

*Gió lùa mưa rơi rơi
Trên nẻo đường sương lạnh
Đi về đâu em ơi
Phơi thân tàn cô quạnh!*

*Em sưởi trong bàn tay
Cho lòng băng giá ấm
Lìa cành lá bay bay
Như mảnh đời u thảm!*

*Con chim non không tổ
Trẻ mồ côi không nhà
Hai đứa cùng đau khổ
Cùng vất vưởng bê tha*

*Rồi ngày kia rẽ cánh
Rụi chết bên đường đi...
Thờ ơ con mắt lạnh
Nhìn chúng: "Có hề chi!"*

Huế, tháng 10 - 1937

HAI ĐỨA BÉ

*Tôi không muốn mời anh đi xa lạ
Tìm đau thương trong xã hội điêu tàn
Kể làm sao cho hết cảnh lầm than
Lúc trái ngược đã tràn đầy tất cả!*

*Này đây anh, một bức tranh gần gũi:
Nó thô sơ? Có lẽ. Nhưng trung thành.
Nó tầm thường? Nhưng chính bởi hồn anh
Chê chán kẻ bị đời vui hắt hủi.*

*Hai đứa bé cùng chung nhà, một tuổi
Cùng ngây thơ, khờ dại, như chim non
Bụi đời dơ chưa vẩn đục hồn non
Cùng trinh tiết như hai tờ giấy mới.*

Ồ lạ chưa! Đứa xinh tròn mũm mĩm
Cười trong chần và nũng nịu nhìn me
Đứa ngoài sân, trong cát bắn bò lê
Ghèn nhầy nhựa, ruồi bu trên môi tím!

Đứa chồm chap vô ôm ly sữa trắng
Rồi cau mày: "Nhặt lắm! Em không ăn!"
Đứa ôm đầu, trước cổng đứng tréo chân
Chờ mẹ nó mua về cho củ sắn!

Đứa ngây ngất trong phòng xanh mát rượi
Đây ngựa ngà, đây lính thổi kèn tây.
Đứa kia thèm, giương mắt đứng nhìn ngây
Không dám tới, e đòn roi, tiếng chửi!

Vẫn chưa hết những cảnh đời đau khổ
Nhưng kể làm chi nữa, bạn lòng ơi!
Hai đứa kia như sống dưới hai trời
Chỉ khác bởi không cùng chung một tổ:

Đứa vui sướng là đứa con nhà chủ
Và đứa buồn, con mụ ở làm thuê.

Huế, tháng 10 - 1937

TƯỜNG TRI

*Anh không hỏi từ đâu
Em lạc loài trôi tới
Hỏi mà chi em hỏi
Càng thêm tủi lòng nhau!*

*Anh đã biết rằng em
Sống rày đây mai đó
Trong bụi đường sương gió
Bên xó chợ chân thềm.*

Chiều hôm nay gió lạnh
Đẩy em tới buồng anh
Em ơi nghèo không bánh
Anh chỉ có chút tình...

Anh nhìn em không nói
Nhẹ nhẹ để bàn tay
Trên đầu non tóc rối
Rũ rượi xoã ngang mày.

Nhìn anh không chớp mắt
Em chẳng nói năng gì
Hai đứa con phiêu bạt
Bữa ni thành tương tri...

Huế, tháng 11 - 1937

ĐI ĐI EM

*Rứa là hết! Chiều ni em đi mãi
Còn mong chi ngày trở lại Phước ơi!
Quên làm sao, em hỡi, lúc chia phôi
Bởi khác cảnh, hai đứa mình ghen nói.*

*Em len lét, cúi đầu, tay xách gói
Áo quần dơ, cặp chiếc nón le te
Vẫn chưa thôi, lời day dứt nặng nề
Hàng dây tiếng rửa nguyên trên miệng chủ!*

*Biết không em, nỗi lòng anh khi đó?
Nó toi bời đau đớn lắm em ơi!
Bàn chân em còn luyến tiếc không rời
Nơi em đã cùng anh vui phút chốc.*

Những đêm tối anh viết bài em học
Cho em quên bớt nỗi nhọc ban ngày
Nơi bao nhiêu âu yếm tuổi thơ ngây
Anh đã trút cho lòng em tất cả!

Em ngoái cổ nhìn anh: ta chỉ trả
Thăm cho nhau đôi mắt ướt ly sầu!
Biết làm sao, em hỡi, nói cùng nhau?
Tiếng chười mắng vãn phun hoài, nhục nhã!

Thì em hỡi! Đi đi, đừng tiếc nữa!
Ngại ngừng chi? Nấn ná chỉ thêm phiền
Đi đi em, can đảm bước chân lên
Ừ đôi khổ phải đâu là tội lỗi!

Anh mới hiểu: càng ngậm ngùi khổ tủi
Càng dày thêm uất hận của lòng ta
Nuôi đi em, cho đến lớn, đến già
Mầm hận ấy trong lồng xương ống máu

Để thêm nóng mai kia hồn chiến đấu
Mà hôm nay anh đã nhóm trong lòng!

Huế, tháng 2 - 1938

THÁP ĐỔ

*Ai lần thân đem màu tươi hoa lá
Rắc trên cành khô chết nhựa trong cây?
Ai khờ dại nhất từng viên gạch rã
Bằng bó sườn cổ tháp đã lung lay?*

*Cây dù gượng xanh lại ngày xuân cũ
Tháp dù mong hàn lại vết phong sương
Mộng ảo tắt! Gió lửa cây xiêu đổ
Tháp chênh vênh tan sập dưới chân tường*

*Thi sĩ hỡi! Đi tìm chi vợ vẩn
Trong hồn già đã chết những yêu mơ?
Có lành đâu vết thương đầy oán hận
Có tan đâu khí uất tự bao giờ?*

Này hãy nghe cả lâu đài xã hội
Chuyển rung trong biển máu ngập tràn trề
Này hãy nghe một thời đang hấp hối
Trong mờ đêm dĩ vãng sắp lui về

Hãy cắt đứt những dây đàn ca hát
Những sắc tàn vị nhạt của ngày qua
Nâng đón lấy màu xanh hương bát ngát
Của ngày mai muôn thưở với muôn hoa.

Tháng 3 - 1938

HÃY ĐỨNG DẬY

Người ta lớn bởi vì người cúi xuống
Hỡi nhân dân, hãy đứng thẳng lên!

MARÁT⁽¹⁾

*Người ta lớn bởi vì ta quỳ xuống
Có gì đâu ta cầu khẩn van lơn?
Có gì đâu ta ôm mãi căm hờn?
Hãy đứng dậy, ta có quyền vui sống!*

*Ai đi gõ vào cửa lòng lạnh ngắt
Và thiết tha năn nỉ với hồn say
Trên muôn thây, tiệt rượu máu tràn đầy?
Không! Không thể sống như bầy hành khất!*

*Hãy đứng dậy! Ta có quyền vui sống!
Cứ tan xương, cứ chảy tuỷ, cứ rơi đầu!
Mỗi thây rơi sẽ là một nhịp cầu
Cho ta bước đến cõi đời cao rộng.*

Huế, tháng 4 - 1938

(1) Marát (1743-1793): Một trong những nhà lãnh đạo xuất sắc của Cách mạng tư sản Pháp, tham gia Ủy ban cứu quốc thời kỳ Công ước quốc dân.

HỒN CHIẾN SĨ

*Em, hãy vận dây đàn lên tí nữa
Và hãy cao giọng hát khúc sầu bi!
Đưa ngón tay nhỏ mềm, em hãy lựa
Tiếng đàn sao cho nước nở lâm ly!*

*Em không khóc, nhưng sao anh muốn khóc
Em không than, anh lại những buồn đau!
Con chim non không đợi chờ cánh mọc
Cơ khổ em mới gần ấy tuổi đầu!*

*Vui sao được, hỡi em, thân gầy gò
Ôm đàn đi, chưa vững trên đường mòn
Trí vẫn vờ nghĩ đến đàn em nhỏ
Vây quanh giường mẹ ốm ngóng chờ con!*

*Trẻ nhà sang nô đùa trong bóng mát
Em lạnh lùng nhìn chúng, bước chân qua
Em mạnh bạo chống bắt công tàn ác
Không cầu xin, không cất tiếng kêu ca.*

*Em sẵn có linh hồn người chiến sĩ
Ngạo nghễ cười với nắng sớm sương đêm
Buông tiếng dây nã nùng, em mai mĩ
Có một thời, dưới ách nặng nằm im!*

Huế, tháng 4 - 1938

LY RƯỢU THỌ

Mã Chiếm Sơn buông cương và ngẫm nghĩ
Ngựa rung đầu hí lạnh giữa làn quân
Đôi phong xa bốc khói, đỉnh nòn gần
Đã khuất phục dưới lá cờ binh Nhật.
Trán kiêu hãnh lần đầu trông xuống đất
Mã ghen ngào: "Thôi hết, Mãn Châu ơi!"
Và quân binh cúi lạng chẳng nên lời...

Rồi từ đó, và gươm vàng vỡ phục
Và cừu hận và lòng sôi rửa nhục
Mã chôn sâu trong một cõi trời riêng
Buông hồn đau, liễu rủ suối ưu phiền.
Cốt oanh liệt đã khoác màu ăn sĩ
Rượu cứ rót cho say sưa lạc hỉ
Đàn ca lên cho át tiếng đau rơi
Dưới gươm bay vun vút loáng xanh trời.

Mãn Châu quốc đang những giờ hấp hối
Gượng kê lên, hồi ôi lời trăng trời:
"Chiếm Sơn đâu, cứu nước, Chiếm Sơn ơi!"
Thì nơi kia Mã văn tướng, tươi cười
Cúi lạy mẹ chúc mừng ly rượu thọ.
Đào xuân thắm dâng hương vào cửa sổ
Bạc xuân trong rắc trắng mái hành lang.
Mẹ ngồi yên - như cốc nước e tràn
Không dám động - và nhìn con lặng lẽ
Nhưng mắt yếu bỗng rung rung ngán lệ
Trán nhăn nheo bỗng ửng máu tim già
Và bàn tay run rẩy đỡ ly ngà
Bỗng quật xuống nền hoa: ly rượu vỡ!
Ly rượu vỡ tan tành. Ôi bờ ngõ
Ôi hải hùng, Mã tướng run toàn thân!

Lần đầu tiên, Mã tướng run toàn thân!
Ngoài chiến địa, Chiếm Sơn hằng ngạo nghễ
Trông lửa đạn là trò chơi con trẻ
Mà hôm nay. Mã tướng run toàn thân
Mà hôm nay Mã tướng chết hai phần!

Nét nghiêm khắc cong vòng cung môi mỏng
Nghe sôi sục cả linh hồn nóng bỏng
Người mẹ già hét lớn: "Mã Chiếm Sơn!
(Mã run lên) Đâu giọt rượu cầm hờn?

Mãn Châu quốc nghe không mảy, rên rỉ
Dưới gót sắt của Phù Tang ích kỷ
Đang mang quân giày xéo cả Trung Hoa
Nước Trung Hoa yêu dấu của lòng ta
Đã thống khổ bởi bao xiềng ngoại quốc!
Chưa vừa ư những tai ương thâm khốc
Đã đè trên dân tộc nước non mảy!
Có vui chi sông núi đỏ tràn thây
Mà Mã tướng ngày nay dâng rượu cúc?
Rượu cúc ấy, Chiếm Sơn, là rượu nhục!"

Rừng phong xa loáng bạc nắng lung lay
Hoa đào bay, trước cửa, hoa đào bay
Trong hoa tuyết trắng ngần rơi lả tả...
Và xuân ấy năm nghìn quân của Mã
Đánh tan xương của Nhật, một sư đoàn

Xuân 1938

XUÂN LÒNG

Nắng xuân tươi trên thân dừa xanh dịu
Tàu cau non lấp loáng muôn guơm xanh
Ánh nhơn nhơ dừa quả non trắng phều
Và chảy tan qua kẽ lá vườn chanh.

Gió nhẹ nhẹ, hương cỏ cây nhẹ nhẹ
Thoảng bay lên, hương mạ dưới đồng xa
Tự đâu đó, hương muôn hoa mới hè
Như khói trầm từ đỉnh rộng bao la.

Hơi xuân ấm trả cho trời đất lặng
Téng reo ca nhí nhảnh và ngây thơ
Của đàn sáo say phơi mình dưới nắng
Chim nghệ vàng rĩa cánh trên nhành to...

*Xuân trong sáng, xuân thơm, xuân ríu rít
Nhưng xuân đâu tươi đẹp, không xuân lòng?
Ôi xuân nay chỉ là xuân lạnh chết
Trong hồn đau phần uất của công nông!*

*Xuân nay chỉ một màu tang đẫm máu
Lòng người đang thét nổi bi ai
Đừng phất dậy! Hỡi muôn hồn phần đấu
Phá bất bình, mưu sống cho ngày mai...*

*Rồi xuân ấy, cả nhân quần vui vẻ
Nắm tay nhau, tuy khác tiếng, màu da
Giẫm chân lên những núi sông chia rẽ
Và ôm nhau thân ái, cùng vang ca.*

Xuân 1938

DỪNG DỪNG

*Du khách bảo đây vườn kín đáo
Với hương dịu dịu, ý ngàn xưa
Trời mây xanh nhạt màu hư ảo
Đây xứ mơ màng, đây xứ thơ...*

*Cô gái thần thờ vẻ áo mỏng,
Nghiêng nghiêng vành nón dáng chờ ai
Ven bờ sông phẳng con đò mộng
Lả lướt đi về trong gió mai...*

*Thành quách trăm năm sẫm mặt lạnh
Ngọn cờ uể oải vật vờ lay
Lâu dài đường bệ màu kiêu hãnh
Áo gấm hài nhung cánh phượng bay.*

Ta nên gót trên đường phố Huế
Dừng đừng không một cảm tình chi!
Không gian sặc sụa mùi ô uế
Mà nước dòng Hương mãi cuốn đi....

Ý chết đã phơi vàng héo úa
Mùa thu lá sắp rụng trên đường
Mơ chi ảo mộng ngàn xưa nữa?
Cây hết thời xanh đến tiết vàng!

Ai tưởng ngàn năm nương đất ấy
Mầm non thêm nhựa, lá thêm tươi
Ôi mùa mai! Hồn ta chỉ thấy
Rêu hèn sống gửi nhánh khô thôi.

Ai tưởng thiên đường sao nhấp nhánh
Tài hoa tinh kết, ngọc long lanh
Ta chỉ thấy nơi đây mồ lạnh
Chôn linh hồn đắm đuối hư danh.

Huế, tháng 5 - 1938

ĐÔNG KINH NHUỘM MÁU

Tặng những người đàn bà Nhật
chết trên đường sắt Đông Kinh.

Nhật hoàng! Nhật hoàng!
Trên ngai vàng chễm chệ
Uất hân của Phù tang
Đã vang cùng sóng bể!

Trong lầu son lộng lẫy
Phe phẩy quạt ngà xinh
Nghe không người huyết chảy
Trên đường sắt Đông Kinh?

Nghe không người lời van
Từ đáy lòng, tha thiết:
- Thôi bàn tay hung tàn
Bắt chồng con ta chết!

*Biết bao nhiêu quả phụ
Nhấn trán nhìn va-gông
Bao nhiêu nàng ủ rũ
Run rẩy đứng trông chồng!*

*Bỗng lay động ngàn binh
Còi tàu vang tiếng thét
Và đoàn xe rùng mình
Sắp lăn vào cõi chết!*

*Và khối người kinh hãi
Xúc động bởi tình thương
Như một đoàn hổ đại
Cùng tuôn đổ ra đường*

*Tung cao muôn bàn tay
Những bàn tay rối loạn:
- Hỡi Thiên tử cao dày
Vì chúng tôi cứu nạn!*

*Lần thứ hai, còi thét
- Mặc! Chúng tôi nằm đây!
Hỡi Thiên hoàng soi xét
Chiến địa đã tràn thây!*

Còi lại thét. Không thôi
Vẫn những lời nước nở
- Trả chồng con chúng tôi
Hỡi Thiên hoàng muôn thuở!

Thiên hoàng trong cung điện
Lạnh ngắt, nghe gì đâu?
Và đoàn xe cứ nghiền
Tan nát những xương đau.

Nhật hoàng! Nhật hoàng!
Trên ngai vàng chễm chệ
Uất hận của Phù Tang
Đã vang cùng sóng bể!

Huế, tháng 5 - 1938

VÚ EM

Nàng gọi con về nương xóm cũ
Nghe ngào trở lại đầy xe nôi
Rồi từ hôm ấy, ôm con chủ
Trong cánh tay êm, luống ngậm ngùi.

Nàng nhớ con nằm trong tổ lạnh
Không chăn, không nệm ấm, không màn.
Biết đâu trong những giờ hiu quạnh
Nó gọi tên nàng tiếng đã khan!

Rồi từ hôm ấy, dưới đêm sâu
Hỏi hộp nàng ra vịn cửa lầu
Nhìn xuống ven trời dày bóng nặng
Tìm nghe trong gió tiếng con đâu

Gió vẫn vô tình lơ đãng bay
Những tàu cau yếu sẽ lung lay
Xạc xào động cánh đau lòng mẹ
Nghe tiếng lòng con vắng tới đây!

Ta thấy nàng nghiêng mình rũ rượi.
Gục đầu thốn thức trong bàn tay...
Bạn ơi, nguồn thăm sâu kia bởi
Số phận hay do chế độ này?

Huế, tháng 5 - 1938

LAO BẢO

*Đèo cao vút vươn mình trong lau xám
Đá uy nghiêm trầm mặc dưới trời tro
Gió nói với rừng sâu u ám
Đường sao run, tê tái cả hồn thơ!*

*Xe dừng lại! Tường ai xây tháp núi?
Một thành trì đổ nát những ngày xưa
Của một giống dân vui trong máu bụi
Nay điêu tàn, khối đá đứng chờ vơ?*

*Vũng nước đọng ven bờ hoen sắc gạch,
Đàn muỗi rừng huyền não vù vù bay
Chao hiu quanh! Trên vùng khô đỏ chạch
Không vết chân, không một dấu đường cày.*

*Là Lao Bảo, chốn này đây, Lao Bảo
Tên đụn sỏi sùng sục tuỷ xương tàn
Là nơi đây, nắm mồ bao khối nảo
Là nơi đây, huyết ứ dưới lời than!*

Là nơi đây, pháp trường thân chiến sĩ
Nát bầm da quần quai, là nơi đây
Roi để quốc, súng súng trường quất xé
Thịt hy sinh của những kiếp đi đây!

Nắm mí mắt: chờn vờn trong đêm tối
Nhánh xương khô khua rộn cả lòng tôi
Tim không khóc, nhưng sôi lên, dữ dội
Sóng máu hờn trào uất khí tanh hôi.

Hỡi chiến sĩ rửa tan trong mả loạn
Hãy về đây trong đáy giếng hồn tôi!
Hãy về đây những ảnh hình ly tán
Nấu sôi niềm oán hận của muôn đời!

Cho tôi hưởng tinh thần hăng chiến đấu
Cho da tôi dày dạn với ngày mai
Cho tôi hiến đến cuối cùng suối máu
Để nhuộm hồng bao cảnh xám bi ai!

Tháng 6 - 1938

LÃO ĐẦY TÓ

*Lão trương hai bàn tay
Nhìn tôi và trắng trợn:
"Tôi không hay đùa bỡn,
Làm việc quá trâu cày*

*Đến già, còn bữa cùi
Gánh nước, cuốc vườn cau
Đất bụi lấm đầy đầu
Mà chủ còn hắt hủi!*

*Như cái kiếp ăn mày
Ngồi ăn trong góc xó
Buồn thiu như con chó
Áo rách chẳng ai may*

Quần rách không mảnh vá!
Lạnh thì nằm chõng queo
Trơ trụi như con mèo
Không có vài tấm rá!"

Tôi riết chặt bàn tay
Của lão: "Bao nhiêu nỗi
Đau buồn và tức tối
Sẽ tan biến ngày mai..."

Ông đã nghe ai nói
Có một xứ mệnh mông
Nửa tây và nửa đông
Mạnh giàu riêng một cõi?

Nơi không vua, không quan
Không hạng người ô uế
Không hạng người nô lệ
Sống đau xót, lắm than

Nơi tiêu diệt lòng tham
Không riêng ai của cải
Hàng triệu người thân ái
Cùng chung sức nhau làm

Để cùng nhau vui sướng
Ai già nua tật nguyên
Thì cứ việc ngồi yên
Đã sẵn tiền nuôi dưỡng".

Lão ngơ ngác nhìn tôi
Rối rít: "Ồ, hay nhỉ!
Ai già nua được nghỉ
Cũng no ấm trọn đời?

Ai cũng có nhà cửa
Cũng sung sướng bằng nhau?
Đã không ai dè dặt
Làm chi có đầy tớ?

Cậu bảo: Cũng không xa?
- Nước Nga?
- Ở nước ấy."
Và há mồm khoan khoái
Lão ngồi mơ nước Nga...

Tháng 6 - 1938

HẦM NGƯỜI

*Bao nhiêu hy vọng đem ngày mới
Vội cả trời vui phủ địa cầu
Tôi đã nuôi trong lòng phần khởi
Từ ngày chân bước xuống hầm sâu*

*Nơi rộng mênh mông không giới hạn
Cơ chừng xây trải mấy muôn năm
Hồn tôi - ôi đã, theo đèn bạn
Trông thấy xương khô trắng đất hầm!*

*Và bên hài cốt khô vàng ấy
Nhô nhúc - trời ơi! Một khối người
Đang mãi cuộc cày, cưa, kéo, đẩy
Như nhau, không biết một ngày vui*

Đây một thân rơi thành xác chết
Hàng ngàn thân khác nối nhau rơi...
Ngón ngang sương lạnh đầy ao huyết
Giữa lúc tăng cao, dội tiếng cười

Tôi đã nghe trong bầu uất nằng
(Hơi trời không thể lọt vào đây)
Sắc nồng khí hận rung hầm lặng
Và khối người kia bỗng đứng ngay

Cùng tung muôn nắm tay sừng sộ.
"Sao chúng ta còn mãi ở đây
Đời ta đâu phải đời trâu, chó?
Không, chúng ta không ở chốn này!

Này phá dô ta! Này ta phá!
Dô ta! Cho mở cửa hầm sâu!"
Đó nghe không bạn, hầm đang rã
Bởi khối người kia đã ngẩng đầu!

Huế, tháng 6 - 1938

TÌNH THƯƠNG VỚI CHIẾN TRANH

Gửi tặng những bà mẹ và
những người vợ Nhật, Đức, Ý.

*Hỡi những bà mẹ hiền
Hỡi những bà đáng kính
Đang náo ruột ưu phiền
Nỗi chồng con đi lính!*

*Các bà đã từng trải
Biết bao nhiêu ngày đêm
Trong một trời sợ hãi
Riết chặt những bầu tim,*

*Các bà đã từng trông
Qua tình thương vô hạn
Bao nhiêu cảnh đau lòng
Sặc nồng hơi khói đạn!*

Đây những thành quách đổ
Đây những tháp đền tan
Tất cả, xưa, đồ sộ
Tất cả, nay, điêu tàn!

Đây, cời đồng gạch lên
Phải chăng các bà hồi
Những thi thể non mềm
Hong tươi như nắng mới

Ngày xưa trong tay mẹ
Nằm ngủ giấc mơ êm
Ngày xưa còn thơ bé
Ríu rít như đàn chim

Ngày xưa của tình yêu
Hai trái tim nồng ấm
Ca hát những ban chiều
Hai đầu xuân đắm thắm

Ngày xưa là hy vọng
Của bao mẹ hiền từ
Ngày xưa là tiên động
Của mỗi lòng ưu tư

Nhìn sâu xuống vào đây
Hỡi những bà yêu nước!
Phải chăng những hình hài
Của chồng con hôm trước?

Nếu đôi nơi, chưa phải
Thì trong cõi mệnh mông
Hỡi linh hồn rộng rãi
Để giây phút mà trông!

Phải không, bên trời kia
Hàng muôn người đi lại
Trên mộ địa, tìm bia
Như các bà ban nãy!

Rồi u sầu, rũ rượi
Họ sẽ tới tìm đây
Nước mắt trào như tưới
Nức nở, ôm ngàn thây!

Vì cũng như các bà
Họ thương chồng con chết
Cũng yêu nước, yêu nhà
Cũng giận loài quân phiệt

Như các bà đau đớn!
Sông núi có biên cương
Biển trời dầu giới hạn
Đâu cản được tình thương!

Ôi tình thương muôn năm
Trong cõi lòng dào dạt
Sao lại hoá tình câm
Để thêm dày tội ác?

Các bà không bom đạn
Diệt loài buôn máu xương
Thì sao không ngăn cản
Binh lính với tình thương?

Sao không bảo chồng con
- Về thôi! Quay mũi súng
Bắn chết cho kinh hồn
Cả một phường lợi dụng

Huế, tháng 6 - 1938

HỎI CỤ NGÁO⁽¹⁾

*Nghe nói ngày xưa lão chặt đầu
Đầu xanh đầu bạc, tội gì đâu?
Sao không chặt hết đầu bao đứa
Mũ mào rồng bay, áo phượng châu?*

*Nay lão vác tròng đi thịt chó
Chó vàng chó mực, tội gì đâu?
Sao không thịt hết bao con đó
Liếm gót giầy Tây, béo mượt đầu?*

1938

(1) Tên một đạo phủ triều đình Huế, đã từng chém những nhà ái quốc, về già làm nghề thịt chó.

LIÊN HIỆP LẠI

Vô sản thế giới liên hiệp lại!

CÁC MÁC

*Khóc là nhục. Rên, hèn. Van, yếu đuối
Và đại khờ là những lũ người câm
Trên đường đi như những bóng âm thầm
Nhận đau khổ mà gởi vào im lặng.*

*Đời ta đã chứa bao nhiêu cay đắng
Bao nhiêu xương, bao nhiêu máu oan hồn
Chưa vừa ư, những xác không mồ chôn
Những thi thể khô gầy đương mòn mỏi!*

*Đời đói lạnh bởi không hề đòi hỏi
Ngậm căm hờn mà chuốc những ưu tư
Nẻo đường ra đã vạch tự bao giờ
Mời chân bước mà vẫn còn e ngại!*

*Quyết chiến đấu! Nào, ta liên hiệp lại
Hỡi tù nhân khốn nạn của bản cùng!
Ngày mai đây, tất cả sẽ là chung
Tất cả sẽ là vui và ánh sáng!*

Tháng 7 - 1938

TỪ ẤY

*Từ ấy trong tôi bừng nắng hạ
Mặt trời chân lý chói qua tim
Hồn tôi là một vườn hoa lá
Rất đậm hương và rộn tiếng chim...*

*Tôi buộc lòng tôi với mọi người
Để tình trang trải với trăm nơi
Để hồn tôi với bao hồn khổ
Gần gũi nhau thêm mạnh khối đời*

*Tôi đã là con của vạn nhà
Là em của vạn kiếp phôi pha
Là anh của vạn đầu em nhỏ
Không áo cơm, cù bất cù bơ...*

Tháng 7 - 1938

HY VỌNG

*Liên Xô nở trước đời tôi ba tuổi
Hai mươi xuân gọi nhựa ươm đầu xanh
Có bao nhiêu đem khởi cuộc hành trình
Tôi chắt cả vào rương còn lưng lẻo
Ồ vui quá! Rộn ràng trên vạn nẻo
Bốn phương trời và sau dấu muôn chân
Cũng như tôi, tất cả tuổi đương xuân
Chen bước nhẹ trong gió đầy ánh sáng
Tay hái sắc giàu như trăm móng rắng
Đường thơm tho như mật bọng trưa hè
Không gian hồng như giấc mộng dê mê
Tim bỗng bật hát những lời âu yếm...*

*Anh, bước lại cùng tôi, ta sẽ nếm
Bên đường đây, đôi ba trái ngọt hiền
Vui ăn đi! Có lẽ một bà tiên
Đã để đó cho những hồn thanh khiết*

Khoan khoái chút như trong ba bữa tết
Rồi đứng lên, ta lại bước vang đường
Toả đầy nơi hơi mát của muôn sương
Và của gió nhịp tung bừng linh hoạt!

Cứ như thế, cho tới ngày giải thoát
Cả Loài ta. Và khi đó, Tự nhiên
Sẽ trở nhìn, ngơ ngác, lớp thanh niên
Xây thế giới cao quá trời xa thẳm.

1 - 8 - 1938.

*Khoan khoái chút như trong ba bữa tết
Rồi đứng lên, ta lại bước vang đường
Toả đầy nơi hơi mát của muôn sương
Và của gió nhịp tung bừng linh hoạt!*

*Cứ như thế, cho tới ngày giải thoát
Cả Loài ta. Và khi đó, Tự nhiên
Sẽ trở nhìn, ngo ngác, lớp thanh niên
Xây thế giới cao quá trời xa thẳm.*

1 - 8 - 1938.

TIẾNG HÁT SÔNG HƯƠNG

*Trên dòng Hương Giang
Em buông mái chèo
Trời trong veo
Nước trong veo
Em buông mái chèo
Trên dòng Hương Giang*

*Trăng lên trăng đứng trăng tàn
Đời em ôm chiếc thuyền nan xuôi dòng
Thuyền em rách nát
Mà em chưa chồng
Em đi với chiếc thuyền không
Khi mô vô bến rồi dòng dâm ô!*

Trời ơi em biết khi mô
Thân em hết nhọc giày vò năm canh.
Tình ôi gian dối là tình
Thuyền em rách nát còn lành được không?

- Răng⁽¹⁾ không, cô gái trên sông
Ngày mai cô sẽ từ trong tới ngoài
Thơm như hương nhụy hoa lái
Sạch như nước suối ban mai giữa rừng
Ngày mai gió mới ngàn phương
Sẽ đưa cô tới một vườn đầy xuân
Ngày mai trong giá trắng ngần
Cô thôi sống kiếp đầy thân giang hồ
Ngày mai bao lớp đời dơ
Sẽ tan như đám mây mờ đêm nay
Cô ơi tháng rộng ngày dài
Mở lòng ra đón ngày mai huy hoàng.

Trên dòng Hương Giang...

Tháng 8 - 1938

(1) Răng: tiếng Huế, như chữ sao.

ĐI TÂY⁽¹⁾

Kính tặng những bà
quả phụ hồi Âu chiến

*Một mảnh khăn đen trùm mái tóc,
Nàng bỗng con, lui thui ra ga...
Tôi rời mưa lá... nàng không khóc,
E lệ tình, khô phứt tiễn đưa...*

*Hàng cây lay động, nàng run rẩy...
Không hiểu vì đâu sợ vẫn vợ,
Như những nàng kia cùng cảnh ấy
Cũng khăn trùm tóc, cũng bơ phờ.*

*Lạ lòng, nàng có biết ai đâu,
Mà lũ người kia đáng thâm sầu,
Ôm gối thần thờ bờ cỏ ướt,
Lặng nhìn, như hiểu nỗi lòng nhau.*

(1) Ba bài: *Đi Tây*, *Lạnh lùng*, *Hai cái chết* chưa có ở các bản *Từ ấy* trước đây, nay mới bổ sung (trích báo *Thế giới*, 15 - 12 - 1938 - Như Phong sưu tầm).

Rồi bỗng cùng tuôn lệ dạt dào;
U tình nàng đã những nao nao...
Buồn không ai hẹn, thăm nết một,
Nàng cúi nhìn con khóc nghẹn ngào.

Đi Tây, đi lính, là đi ... chết!
Ai biết rồi đây, cuối xóm xa,
Ly biệt hôm nay thành vĩnh biệt
Đôi hàng sùi sụt, gọi chồng... ma!

Nỗi tình đau đớn nào ai thấy,
Mà chính lòng kia dấu nhớ thương,
Có hiểu đâu: trường chinh chiến ấy
Do bàn tay máu lũ buôn xương!

Và mỗi thây rơi ngoài trận địa
Càng gây thêm vũng núi vàng dơ
Của loài đế quốc - ôi mai mĩa!
Say máu cười trông lũ đại khờ!

LẠNH LÙNG

Tặng những trẻ em bơ vơ,
chưa bao giờ sung sướng

*Vội gió bắc, đi về rét mướt
Nuơng chuỗi già nghe lạnh sẽ rùng mình
Vài chim quen thưa thớt ở đầu cành
Còn lưu luyến ngày tàn trong nắng yếu...*

*Tìm chị em, trong sương chiều thất thiếu,
Chân ngại ngừng e lạnh của ngày đông,
Chờ chị em mà vợ vẫn buồn trông
Cây xơ xác chìa tay khô gầy gò?*

*Em run rẩy thầm nghe trong tiếng gió,
Mùa thu qua, qua hết những tình thương
Mà tim em khao khát lượm trên đường!*

Rồi đây... lạnh, đây mưa và lặng lẽ,
Em sẽ bước, mình em, trong vắng vẻ
Còn ai đâu, ái ngại, đứng nhìn em,
Còn ai đâu buông nhẹ một lời êm?
Cửa gài then sẽ thờ ơ chẳng mở,
Như bao cửa lòng khô không hé nữa!

Biết chăng em, hỡi bạn chơ vơ!
Anh từng phen ngừng bước thần thờ
Chạnh lòng tưởng chốn phương trời xa vắng
Một tấm lòng yêu thương trong yên lặng!

HAI CÁI CHẾT

*Thôi đã hết nguyệt ngừng và bờ ngõ,
Ôi dịu dàng, êm ấm, phút tình thân!
Làn môi khô sẽ mấp máy đôi lần,
Lão đau đóm trông tôi mà nước nở:*

*Anh có hiểu cô đơn là nỗi khổ
Của lòng tôi? Thất thiếu giữa muôn người,
Vẫn thấy mình trơ trọi; muốn tìm nơi
Đầy nắng rát, vẫn còn nghe tái lạnh!*

*Mùa thu trước, hai tay gầy mỏng mảnh
Còn dắt bông hai đứa cháu nhỏ cười,
Tôi buồn lo ngày chẳng đủ cơm nuôi,
Và đại nghĩ: "Thà "xong" đi một đứa!"*

Thì ra... thật! Non ngày, con khát sữa,
Chết chiều mai. Tôi không khóc lại mừng:
Chính đời tôi đã giết chết tình thương;
Mà khôn khổ vẫn đoạ đầy xác héo!

Ôi lạt lẽo là những ngày lạnh lẽo!
Mùa đông sang, băng giá cả lòng ai...
Tôi bảo thăm: "không nhẽ chết chùm hai",
Và vui nguyện về mồ cho cháu sống
Nó chẳng sống! Ngày hôm sau, trước cổng...
Một lầu cao, nó chết trong lòng tôi
Giữa "tình thương" lưu luyến của... đàn ruồi!

Rồi từ đây, một mình, tôi mới biết
Cái đáng buồn, đáng sợ nhất: cô đơn!
Và đây anh, cả một khối căm hờn
Mà tôi đã vui vì hai cái chết!

NHƯ NHỮNG CON TÀU

*Khi ta đã say mùi hương chân lý
Đời đắng cay không một chút ngọt bùi
Đời đau buồn không một tiếng cười vui
Đời đen tối phải đi tìm ánh sáng.*

*Ta bước tới. Chỉ một đường: Cách mạng
Vững lòng tin sẽ nắm chắc thành công
Như những con tàu giữa biển mênh mông
Còn xa đất, vẫn tin ngày cập bến.*

*Cũng có lẽ, hơi bạn đời yêu mến
Bờ dương mờ, hải cảng hãy còn xa
Có lẽ nhiều mồm đá với phong ba
Sẽ đánh đắm một đôi tàu mỏng mảnh!*

Đời tranh đấu có bao giờ yên tĩnh
Bạn đời ơi! Nhưng nếu chỉ bình sinh
Ta đem phơi trải với dạ chung tình
Với huyết khí của tinh thần mãnh liệt?

Sự sống đã phát sinh từ cái chết
Thì gian nguy hiểm nạn có hề chi!
Ta hãy là àoàn chiến hạm ra đi
Hùng dũng tiến, đập muôn đầu ngọn sóng
Tương lai đó, trước mặt ta, biển rộng
Trên đầu ta, lồng lộng gió trời cao!

Rồi mai đây, giữa một buổi xuân đào
Ta sẽ tới ru mình trong vịnh bạc.

TIẾNG SÁO LY QUÊ⁽¹⁾

*Ly Quê trên súng thần công
Xinh xinh như một tiên đồng Bồng Lai
Trăng khuya len xuống rừng dài
Đường non thăm thẳm; đá gài lô nhô
Hong quân mê mãi sông hồ
Đêm nay tạm nghỉ bên bờ suối reo*

*Đêm nay như những chiều chiều
Đôi con chim đứng lưng đèo ngẩn ngơ
Ly Quê nâng ống tre tơ
Thối bài Quốc tế dưới cờ Hồng quân
Hong quân bên suối xoa chân
Chân rom róm máu, Hồng quân không giầy!*

(1) Tên một thiếu niên anh dũng trong cuộc trường chinh của Hồng quân Trung Hoa. Trên đường hành quân, em thường thổi sáo cho Hồng quân nghe (Theo thiên phóng sự lớn "Nước Trung Hoa đỏ trên đường" của nhà văn tiến bộ Mỹ Smidley).

Ra đi từ ấy Giang Tây
Nước non vạn lý, đêm ngày trường chinh
Quản chi lên thác xuống ghềnh
Một vàng cờ đỏ dinh ninh lời thề
Can trường trải với sơn khê
Bước đi đã hẹn ngày về thành công.

Sáo kêu vi vút trên không
Sáo kêu dừ dặt bên lòng Hồng quân
Sáo kêu réo rắt xa gần
Sáo kêu giục giã bước chân quân Hồng
Ly Quê trên súng thần công
Nghe con chim hót trong lồng tim xanh...

NHỮNG NGƯỜI KHÔNG CHẾT

Kính tặng anh NGUYỄN CHÍ ĐIỀU

*Anh với tôi giữa bốn tường vôi lạnh
Lặng nhìn nhau, lựa phải nói năng chi!
Anh nghe thu rít là gọi đời đi
Tôi thấy cả một mùa xuân bước lại.
Anh là một thủy thủ già vững lái
Tôi, bên anh, là bạn mới cầm chèo
Gần nhau đây mà xa biết bao nhiêu
Giữa hai đứa mệnh mông là biển rộng!*

*Thuyền anh đã bao lần leo ngọn sóng
Trôi điêu linh trên vực mẫn không cùng
Cánh buồm xưa kiêu hãnh gạt cuồng phong
Nay toi tả rủ dòng trên cột lỏng
Và mạn ván miên man theo nhịp sóng
Chiều hôm nay giông tố giạt vô bờ*

*Chiều hôm nay, trên bãi đá chơ vơ
Tôi đứng ngó thuyền anh trơ xác chết
Ôi trong đó biết bao ngày oanh liệt!*

Chết hay không, nhân loại, những linh hồn
Đã từng đau khổ lắm, đã tiêu non
Tất cả máu của một thời trai trẻ
Để đem lại cho Người ngày mới mẻ?
Không! Không! Không! Anh không chết. Trong tôi

Ý đời anh đã nảy lộc chồi
Trong cân não của một loài cơ cực
Anh đương sống với bao nhiêu sinh lực
Của thân cây đương buổi nhựa lên cành!

Kim nam châm đang hướng dẫn đời anh
Tôi sẵn có trong tay từ thuở ấu
Đường đi đó, nhớ sào lên, tôi lái
Chiếc thuyền tôi vui lướt muôn thuyền

Nào cần chi biển rộng dẫu bình yên
Hay ghê gớm nổi cồn cào sóng dữ
Tôi cứ lái cho tới ngày mệt lử

Một chiều kia dù lại cũng như anh
Trở về đây trong mạn vãn tan tành

Giữa lúc những thuyền kia lướt tới.

Mùa thu 1938

CHIỀU

Lão ngồi bên cửa sổ
Trong nắng nhạt chiều thu
Còng lưng đan chiếc rổ
Mai bán lấy vài xu

Bàn tay khô lấy bầy
Kéo mũi lạt tre vàng
Theo điệu buồn run rẩy
Trên làn môi khô khan

Cho tới khi chiều tắt
Đôi ngọn lá vàng rơi
Vô tình qua trước mắt
Lão buông lạt trông trời

Từ lâu như thế mãi
Vẫn không nói không cười
Lão ngồi đan chậm rãi
Hy vọng của ngày mai...

Huế, tháng 10 - 1938

Ý XUÂN

*Xuân bước nhẹ trên nhành non lá mới
Bạn đời ơi, vui chút với trời hồng!*

*Hết lạnh rồi, gió bắc với mưa đông
Đây nắng tới với chim ca lạnh lạnh
Thì vui chút cho hồn thêm nhựa mạnh
Gân thêm săn và máu hận thêm nồng!
Đời lạt mùi và đau đón bất công
Là để việc cho thời xuân sức khoẻ
Kiêu hãnh chút, bạn đời ơi, tuổi trẻ
Say tương lai là tuổi của anh hùng!
Đứng lên đi, xây dựng cuộc đời chung
Nắm tay sắt quyết đồng tâm lật đổ
Cả chế độ hung tàn gây thống khổ
Và tị hiềm, và gian dối, điêu vong!*

*Đứng lên đi, hỡi tuổi trẻ xung phong
Sóng cách mạng đang gầm rung thế giới!*

*Xuân bước nhẹ trên nhành non lá mới
Bạn đời ơi, vui lắm, cả trời hồng!*

Xuân 1939

TÂM TƯ TRONG TÙ

*Cô đơn thay là cảnh thân tù!
Tai mở rộng mà lòng sôi rạo rức
Tôi lắng nghe tiếng đời lặn náo nức
Ở ngoài kia vui sướng biết bao nhiêu!
Đây âm u đôi ánh lạt ban chiều
Len nhẹ nhẹ qua rào ô cửa nhỏ
Đây lạnh lẽo bốn tường vôi khắc khổ
Đây sàn lim, manh ván ghép sẫm u...*

*Cô đơn thay là cảnh thân tù
Tai mở rộng và lòng sôi rạo rức
Tôi lắng nghe tiếng đời lặn náo nức
Ở ngoài kia vui sướng biết bao nhiêu!
Nghe chim reo trong gió mạnh lên triều
Nghe vội vã tiếng dơi chiều đập cánh
Nghe lạc ngựa rừng chân bên giếng lạnh
Dưới đường xa nghe tiếng guốc đi về...*

Ôi! Hôm nay sao nhựa sống tràn trề
Trong những tiếng nghe chừng quen thuộc quá!
Nghe gió xối trên cành cây ngọn lá
Nghe mệnh mang sức khoẻ của trăm loài
Tôi mơ hồ nghe tất cả bên ngoài
Đang riu rít giữa một trời rộng rãi
Đang hút mật của đời say hoa trái
Hương tự do thơm ngát cả ngàn ngày...

Ôi! Bao nhiêu ảo tưởng của hồn ngây
Tôi phút bỗng như quên đời thế thảm
Ở ngoài kia... biết bao thân tù hãm
Đọa đầy trong những hố thăm không cùng
Tôi chiều nay giam cầm hận trong lòng
Chỉ là một giữa loài người đau khổ
Tôi chỉ một con chim non bé nhỏ
Vút trong lồng con giữa một lồng to
Chuyển đời quay theo tiếng gọi tự do
Tôi chỉ một giữa muôn người chiến đấu
Vẫn đứng thẳng trên đường đầy lửa máu
Chân kiêu căng không thoái bộ bao giờ!
Tôi, hôm nay, dẫu xa tạm ngọn cờ
Hồn tranh đấu vẫn còn thôi thúc nã!
Nơi đây ải là Đắc Pao, Lao Bảo
Là Côn Lô, thế giới của ưu phiền?

Tôi sẽ cười như kẻ sẵn lòng tin
Giữ trinh bạch linh hồn trong bụi bẩn:
Tôi chưa chết, nghĩa là chưa hết hận
Nghĩa là chưa hết nhục của muôn đời
Nghĩa là còn tranh đấu mãi không thôi
Còn trừ diệt cả một loài thú độc !

Có một tiếng còi xa trong gió rúc...

Xà lim số 1, lao Thừa Thiên,
29 - 4 - 1939

CON CHIM CỦA TÔI

*Nó chết rồi, con chim của tôi
Con chim sẻ sẻ mới ra đời !
Hôm qua nó hãy còn bay nhảy
Chỉ một ngày giam, đã chết rồi !*

*Tôi muốn cô đơn dịu bớt sầu
Nên tôi yêu nó có gì đâu !
Tình thương vô ý gây nên tội
Tôi đã tù, sao bắt nó tù ?*

*Sao nỡ dù trong giây phút thôi
Bắt con chim nhỏ hận căm lời
Sao không trả nó về mây gió
Cho nó say sưa uống ánh trời ?*

*Tôi dẫu dành cơm mớm nó ăn
Đủ làm sao được: thiếu không gian !
Sao tôi không hiểu, sao không hiểu ?
Để tội tình chưa, nó chết oan !*

Xà lim số 1, lao Thừa Thiên,
tháng 5 - 1939

NHỚ NGƯỜI

*Khi con hồ thên thang trong rú rậm
Say hương cây bồng mắc cạm giăng thâm
Nằm dài lưng trong cũi sắt trăm năm
Nó có nhớ buồn chẳng, xa bóng núi?*

*Cũng như nó, sa chân vào ngục tối
Sao mà ta tha thiết nhớ rừng người!
Nhớ bạn đời trai trẻ dậy xuân tươi
Trong nét rắn của thân hình vạm vỡ
Nhớ những mắt thơ ngây nhìn bờ ngõ
Dưới hàng mi mở rộng chân trời hồng...*

*Nhớ những lời mong ước toả lên không:
Ôi đẹp đẽ, những linh hồn hăm hở
Sẵn đón bạn không cần chi mặc cả
Nhọc bao nhiêu và giá bạn bao nhiêu
Miễn thêm đông, thiệt mấy cũng lời nhiều.*

Ôi ngạo mạn là lòng người tuổi trẻ!
Tiêu hoang thể vẫn dồi dào sức khoẻ
Giàu đức tin nên vẫn thấy đời vui
Cả tương lai ngào ngạt vị thơm bùi,
Bước một bước, tưởng thêm gần thể giới
Của Bình đẳng, Tự do và Bác ái
Ồ những trái tim trong tựa thủy tinh
Giống nhau sao những gương mặt hiền lành

Ta nhớ lắm, hỡi bạn đời yêu dấu
Con muôn thuở của tinh thần chiến đấu
Kiến trúc sư của xã hội ngày mai!

Cháy lòng ta nỗi nhớ, bạn đời ơi!
Chim trên mái kêu nhau về tổ ở
Chừ đây một mình ta sau cánh cửa
Đi vẫn vơ theo bốn vách xà lim
Ôi cô đơn thấm lạnh cả tâm tình
Nghe bên cạnh tiếng ngáp dài ngao ngán...

Lao Thừa Thiên
tháng 5 - 1939

TRƯA TÙ

Đây thu gọn giữa thành cao bùng bít
Một mùa hè vầy riết một hồn thơ
Mặt trời lên trên những ngọn bàng tơ
Bóng thưa thớt từ từ thu ngắn lại
Người hàng xứ⁽¹⁾ về lao đi lải rải
Áo quần lam rách rưới dáng bơ phờ
Múc gió vàng trong những nón vàng khô
Và uể oải hắt vào lưng khét cháy
Mồ hôi. Mệt. Mỏi không buồn mấp máy.
Mắt dờ cay sợ nắng khép lim dim
Mà ngoài sân, tất cả cũng im lìm:
Buồn không gió, hai hàng cây đứng ngủ
Đàn vịt nhỏ nằm ngây trên liếp cỏ
Đôi bồ câu trốn nắng dưới bờ mương
Đằng xa kia, nắng gắt dọc chông tường
Người lính đứng, gục đầu trên vọng gác

Lao Thừa Thiên,
tháng 5 - 1939

(1) Hàng xứ: tiếng gọi chung những người tù.

QUANH QUẢN

*Có ngang dọc mới hiểu buồn quanh quản
Khổ vô biên của ngày tháng khô khan*

*Đây con tàu im lặng vượt thời gian
Toa lớn nhỏ quanh năm vừa chật chỗ
Khách chen chúc trên hai hàng sập gỗ
Một lối đi vừa rộng giữa bờ xai
Những tường cao và những chấn song gài
Chuông tiêu giữ hai ô phòng nhỏ nhỏ
Giản tiện quá: chơi, nằm, ăn, ỉa đó.
Đủ ba mùi: vôi, cứt, vôi mỡ hôi
Trộn vào nhau làm nên một thứ mùi
Cay nồng nặc của bọn người khốn nạn
Mà muỗi rệp cũng hè nhau đốt cắn
Mà đến loài chí rận cũng không tha!*

Mỗi người đi khi lãnh vé vào toa
Là cảm thấy mình sa vào địa ngục
Nơi phải nuốt chua cay và tủi nhục
Trọc lóc đầu, số áo đã thay tên
Bàn tay trơn còn đâu nữa tự quyền
Còn đâu nữa mệnh mông trường hoạt động!
Thân giam cầm như con thuyền biển rộng
Sống loanh quanh trong một vũng ao tù
Đời lặng thẳm không một tiếng vang to
Trăm ý nghĩ không ngoài khuôn chật hẹp.
Ngày cử thể, vươn lên rồi cửa khép:
Nghĩa là trưa; lại mở: nghĩa là chiều
Rồi là đêm, cửa khoá. Ngọn đèn treo
Bật cháy sáng. Thì thẳm rồi yên tĩnh
Toa tàu đổi làm một căn phòng bệnh
Những chấn đơn phủ kín những hình hài...
Rồi lại mai, trưa, chiều, tối: một ngày mai
Tuy khác đến, nhưng để rồi lại cũ
Mùa đổi áo trên những cánh gọi nhỏ
Một khung trời mưa nắng, bốn tường câm

Ga thời gian, từng chặng, mắt vừa tầm
Khách đôi kẻ trông ra ngoài tỉnh nhảm...
Ngày đi chóng bởi không chờ, tháng chậm
Khách dài lâu ngao ngán rửa băng quơ
Ở ngoài kia, bao kẻ đợi người chờ!

Bao đồng chí, những ai còn ai mất?
Trái đất hồi, sao mà mi vẫn chật!
Đừng ai vô thêm nữa, bạn đời ơi
Rát mắt trông ra, cửa sắt ngăn trời
Ôi đêm tối những nơi nào lửa đỏ?

Nếu đôi lúc ta hát thầm nhỏ nhỏ
Dưới gằm xai, hay cười nói huyền thiên
Như một thằng trẻ dại, một thằng điên
Là để khổ trong những giờ im lặng
Để nuốt bọt với bao nhiêu mật đắng
Của một đời cách biệt khỏi đời chung
Để nao nao với những mộng không cùng
Để cháy ruột mơ những ngày hoạt động.

Lao Thừa Thiên,
tháng 6 - 1939

KHI CON TU HÚ

*Khi con tu hú gọi bầy
Lúa chiêm đương chín, trái cây ngọt dần
Vườn râm dậy tiếng ve ngân
Bắp rây vàng hạt đầy sân nắng đào
Trời xanh càng rộng càng cao
Đôi con diều sáo lộn nhào từng không...*

*Ta nghe hè dậy bên lòng
Mà chân muốn đạp tan phòng, hè ôi!
Ngột làm sao, chết uất thôi
Con chim tu hú ngoài trời cứ kêu!*

Huế, tháng 7 - 1939

NHỚ ĐỒNG

Tặng VINH

*Gì sâu bằng những trưa thương nhớ
Hiu quạnh bên trong một tiếng hò*

*Đâu gió cồn thom đất nhả mùi
Đâu ruộng tre mát thở yên vui
Đâu từng ô mạ xanh mơn mơn
Đâu những nương khoai ngọt sắn bùi?*

*Đâu những đường con bước vạn đời
Xóm nhà tranh thấp ngủ im hơi
Giữa dòng ngày tháng âm u đó
Không đổi, nhưng mà trôi cứ trôi...*

Gì sâu bằng những trưa hiu quạnh
Ôi ruộng đồng quê thương nhớ ơi!

Đâu những lưng cong xuống luống cày
Mà bùn hy vọng nước hương ngây
Và đâu hết những bàn tay ấy
Vãi giống tung trời những sớm mai?

Đâu những chiều sương phủ bãi đồng
Lúa mềm xao xác ở ven sông
Vẳng lên trong tiếng xe lúa nước
Một giọng hò đưa hồ nào nùng

Gì sâu bằng những trưa thương nhớ
Hiu quạnh bên trong một tiếng hò!

Đâu dáng hình quen, đâu cả rồi
Sao mà cách biệt, quá xa xôi
Chao ôi thương nhớ, chao thương nhớ
Ôi mẹ già xa đơn chiếc ơi!

Đâu những hồn thân tự thừa xưa
Những hồn quen dải gió dầm mưa
Những hồn chất phác hiền như đất
Khoai sẵn tình quê rất thiết tha!

Đâu những ngày xưa, tôi nhớ tôi
Băn khoăn đi kiếm lẽ yêu đời
Vẫn vờ theo mãi vòng quanh quẩn
Muốn thoát, than ôi, bước chẳng rời.

Rồi một hôm nào, tôi thấy tôi
Nhẹ nhàng như con chim cà lơi⁽¹⁾
Say đồng hương nấng vui ca hát
Trên chín tầng cao bát ngát trời...

Cho tới chừ đây, tới chừ đây
Tôi mơ qua cửa khám bao ngày
Tôi thu tất cả trong thâm lặng
Như cánh chim buồn nhớ gió mây.

Gì sâu bằng những trưa hiu quạnh
Ôi ruộng đồng quê thương nhớ ơi!

Tháng 7 - 1939

(1) Cà lơi: loại chim sơn ca.

SONG THẮT⁽¹⁾

*Phát súng nổ, Lưu Cầu Kiều rên rỉ
Dưới giày đinh xâm lược nước non Tàu⁽²⁾
Toán quân Lùn hồng hách bước qua cầu
Guom khát máu khua nhau reo rùng rợn!
Chúng kiêu hãnh mơ những ngày ghé góm
Mà bao nhiêu thành quách đổ tan tành
Mà sông hồ, đồng núi với sinh linh
Bốn trăm triệu của Trung Hoa dân quốc
Dưới gót sắt, phải nghiêng mình khuất phục
Phải rạp đầu trong mây bụi tro than
Phải chung thân giữa một cảnh điêu tàn
Làm chó ngựa dưới ngai vàng Nhật Bản!*

*Chúng đã tưởng sức oai hùng súng đạn
Của Nhật hoàng, chúa tể của phương Đông
Sẽ bừa tan Hoa Bắc, xé Hoa Trung
Đốt luôn cả Hoa Nam trong chớp nhoáng!*

(1) Song thất: (7-7-1937) ngày quân Nhật xâm lược Trung Quốc.

(2) Tên thường gọi nước Trung Hoa ngày xưa.

Hỡi Tùng Tinh, tên cướp lùn ngạo mạn!
Chương trình mi ba tháng đã xong chưa?
Chương trình mi giày đạp cả Trung Hoa
Mi lại tính đến bao giờ xong nhỉ?
Thấy chưa mi, tất cả nguồn huyết khí
Khởi tinh thần sắt đá của Trung Hoa
Quyết không lùi một bước, quyết không hoà
Hăng đánh bạt giặc thù, không gớm chết!
Thấy chưa mi, cả Trung Hoa đoàn kết
Đã xô nhào mộng ác của loài mi
Đã đào sâu, ngăn cản bước mi đi
Một huyết mã chôn loài mi tất cả!

7 - 1939

14 THÁNG 7

Tung ngực tù ra, tung ngực tù ra!
Ai đâu giam cầm được hồn ta
Ai đâu giam cầm được lời ca
Thuở oanh liệt của muôn đời tắt nghỉ!
Ta nhắm mắt để thời gian trên mí
Chờ thuyền hồn lên những bến bờ qua
Bữa nay ta lại tới cầm thuyền ta
Giữa những tiếng reo hò dân nước Pháp

Tháng bảy nóng, bụi mờ và nắng ngập
Tất cả Pa-ri nổi dậy tung bùng
Không gian xanh dội tiếng hát vang lừng
Hồn cách mệnh đã châm ngòi thuốc nổ
Người hỗn loạn, đổ xô ra đường phố
Vạn gia đình căm hận đập lồng ra
Và lớn, và bé, đàn ông, đàn bà
Tất cả chiếm, mỗi người đôi khí giới

Anh hàng thịt vung con dao sáng chói
Người lính già quắc thước múa chuôi gươm
Và anh hàng giày quần áo rách tuơng
Anh thợ dệt đang nằm sau cửa xưởng
Cùng trời dậy, oai nghi như võ tướng
Giật thanh đao, khẩu súng nhảy ra ngoài
Những thằng con bé bỏng cũng dương oai
Phòng mả thổi kèn vang sau gót bó
Những bà cụ tưởng không hề biết sợ
Và những nàng con gái dáng thơ ngây
Chạy lảng xăng bên những cỗ xe đầy
Kho thuốc đạn mà toán người hì hục
Đẩy nhanh lên hướng thành cao cửa ngục
Nơi muôn người vô tội rục như xương
Nơi dung thân cả chế độ bạo cường
Giết giết sạch cả một loài bạo chúa!

Cửa ngục đổ. Cả Pa-ri rầm rộ
Kéo nhau về tràn ngập điện Hoàng gia
Muôn cánh tay xây dựng Cộng hoà
Xô xuống đất chiếc ngai vàng mục nát
Cùng lúc đó, từ đồng xa tiếng hát
Tiếng hò reo vang dậy đất bùn lầy
Lời hoan hô của nước Pháp dân cày
Vang giọng sấm: "Chúng ta chào Cách mệnh".

Toàn dân tộc, một loài chim trời cánh
Đang âm thầm náo nức khát không gian
Bỗng vươn lên trên chế độ điêu tàn
Nghe rạo rức trong tim đòi mới đây.
Nghĩa Bình-dẳng, Tự-do và Bác-ái
Từ hôm nay chọi lợi với ba màu
Ôi ngọn cờ dân chủ đẹp làm sao!
Ôi những sắc điệu huyền gây phấn khởi!
Dân tộc Pháp hỡi! Dân tộc Pháp hỡi!
Cho hồn ta theo hưởng phút vui điên
Ta muốn nghe tiếng hát đập ưu phiền
Ta muốn nhảy lên ngọn cờ dân chủ
Để ta trộn hồn ta trong sắc đỏ
Để đôi màu xanh trắng quần làn da!
Ta muốn bay ra ánh sáng bao la
Mà thịt vẫn nằm lì trong ngục tối!
Hồn mi hỡi! Bao giờ ta thoát khỏi
Ba-sti⁽¹⁾ này và những xích xiềng đây?
Còn bao lâu mi hỡi, bảo ta hay?

Đêm đang biến nghĩa là ngày đang dậy

Lao Thừa Thiên,
Kỷ niệm 14 - 7 - 1939

(1) Ba-sti: (Bastille) tên nhà ngục của chế độ quân chủ Pháp.

GIỜ QUYẾT ĐỊNH

*Không thể nữa, lưng chừng hay tính toán
Trọn đời ta rút gọn ở giờ này
Bão đã rốc thổi già trên biển loạn
Sống là đây mà chết cũng là đây!*

*Không thể nữa, lơ chèo hay quay lái
Đằng sau kia còn bãi cát nào đâu?
Chỉ ghê gớm núi chồm trên sóng đại
Chực quăng ta vào mồm đá nhô đầu!*

*Không thể nữa, cầu xin êm gió nước.
Gió vô tri và nước cũng điên cuồng
Phật vẫn lặng như ngàn năm thở trước
Và Trời hay Thiên Chúa chỉ hư không!*

Không thể nữa, không bao giờ được
Đoàn ghe ta chỉ sống ở trăm tay
Bão cổ xé cho đoàn ta tan rã
Thì mau lên, riết chặt mỗi ngàn dây!

Xích sát lại, cặp kẻ nhau vững chắc
Dẫu sóng tung hay gió quật thâm người
Da rét, mặc! Tả tơi quần áo, mặc!
Phải gắng lên, mỗi đứa chúng mình ơi!

Tay bình fính cứ ghì ôm vững lái
Còn bao nhiêu cứ cầm cổ bơi chèo!
Không một tiếng thở dài buông rã rượi
Không một lời để chán nản thăm gieo!

Dẫu phải chết một phần ta, cứ chết!
Không kêu ca, không tiếc hối, than phiền
Quyết không để cả đoàn tan nát hết
Bạn thuyền ơi! Nỗ lực bơi chèo lên!

Tháng 4 - 1940

DẬY LÊN THANH NIÊN

Lời TỐ QUỐC

*Hỡi những con khôn của giống nòi
Những chàng trai quý, gái yêu ơi!
Bâng khuâng đứng trước đôi dòng nước
Chọn một dòng hay để nước trôi?*

*Hỡi những con khôn của giống nòi
Đã từng đau tự thủa trong nôi
Đã từng thấy Mẹ lặn trong máu
Lệ đã chua cay ngấm nụ cười.*

*Mẹ đã vì con khổ vạn đời
Hận thù để quốc quyết không nguôi
Còn chi đâu nữa nuôi con lớn
Vú mẹ giờ đây cạn sữa rồi!*

Há để ai bênh vực lợi quyền
Dậy lên, tất cả những thanh niên!
Dậy lên, hỡi những linh hồn thép
Dân tộc lưu đầy vạn tập truyền!

Phất ngọn cờ lên, tung bước lên
Với kho hùng khí của thanh niên
Vang lòng mặt trận rung trăm trống
Cách mạng quân ta cướp chính quyền!

Cờ tự do bay rộng chiến đài
Bốn phương cờ đỏ rực tương lai
Dậy lên, hỡi những linh hồn trẻ
Máu của con yêu nhuộm thắm đời!

Tháng 5 - 1940

TRANH ĐẦU

*Tôi đã sống những ngày điên phẫn uất
Nhưng chưa hề một bữa như hôm nay.
Tôi đã nghe ran nóng máu hăng say
Rung cơ thể khắp đầu tay ngọn tóc
Nhưng chưa biết có bao giờ lại mọc
Ở trong tôi, một núi lửa hơi đầy
Thét vang trời ghê gớm như hôm nay.*

*Tôi bước giữa một đoàn quân dũng mãnh
Tuy rất ít, nhưng tinh thần cách mệnh
Đủ làm cho nó hoá một sư đoàn
Trán gân mo nhuộm tím máu căm hờn.
Chân đánh nhịp vang một gian khảm hẹp
Mà song kín, tường cao và cửa thép
Vẫn không ngăn tiếng thét của tâm hồn.
Tôi sợ gì sức yếu với cô đơn
Lúc tay nắm thành những thanh chùy sắt*

Đoàn quân nhỏ, một tinh thần thống nhất
Hai mươi lăm người, chỉ một đầu thối
Nghiến chặt răng và sỏi bọt quanh môi
Riết lên những tiếng kêu dài ghê rợn:
"Đả đảo tra tấn! Đả đảo tra tấn!"
Những tiếng kêu từ đáy ruột dồn lên
Xé gan khô, cắt đứt những thanh huyền
Và mạch máu tương tuôn trào khoé mắt!

Cần chi biết đây là gian khảm chặt
Hay thên thang đất rộng của muôn người?
Tôi chỉ gào và chỉ nhớ còn tôi
Tôi cố thét, sao vẫn còn nhỏ quá!
Những tức tối, trời ơi! Không thể hả
Như một con chó đại bống lên cơn
Tôi lồng lên, tôi cố thét to hơn
Để căm giận trút ào trong tiếng phối!
Tôi chẳng biết cũng không cần tự hỏi
Bao lâu rồi. Cho đến lúc tàn hơi

Cho đến khi cuồng hống vỡ toang rồi
Và huyết quản đứt dòng, tim học máu
Tôi sẽ chết sau những giờ chiến đấu

Cần biết chi giuôm súng của quân thù
Chĩa vào đầu Cách mạng vẫn cao hô:
"Chống khủng bố! Chống khủng bố!"
Và giữa lúc những giày đinh man rợ
Dùi cao su và những ván dằn lưng
Quăng mình theo chiến đấu với đoàn quân
Tôi ngao nghể với trăm dòng tư tưởng...

Trong đoàn thể, đi tìm kho lực lượng
Phải, đây rồi, đang những phút nguy nan
Không gì hăng bằng sức một quân đoàn
Giương mắt chĩa vào quân thù ác độc
Những ánh lửa xanh le và hần học
Hân trào lên khinh cái chết kẻ bên
Chỉ miên man theo ý nghĩ lưu truyền:
Phải đập đổ cường quyền quân đế quốc!
Dù chẳng nữa để hồi sinh dân tộc
Phải tan đầu, nát óc, ta cần chi?

Và tự hào, trong những phút đê mê
Tôi thấy cả một đoàn quân chiến thắng
Mà lũ khốn đang già tay đánh mắng
Vẫn than ôi, một lũ chó đẻ hèn!

Trong niềm vui nóng hổi bốc hơi men
Tôi vụt thấy một ảnh hình: Lê Chường⁽¹⁾
Đang quần quai, bỗng nghiêng tai sung sướng
Riết cảm môi, nhận cái chết không lời

Lúc ngoài kia dân chúng ở trăm nơi
Nghe tiếng réo hân thù vang mặt đất
Như đám cháy trong gió lồng rần rật
Muôn nghìn trái tim, một ngọn lửa thiêng
Triển gân lên, rung chuyển cả dây xiềng
Đồng đứng dậy đập đầu quân khốn nạn!

Lao Thừa Thiên, tháng 7 - 1940

(1) Lê Chường: Tháng 4 - 1940 đồng chí bị giặc Pháp bắt và bị tra tấn dã dượi. Cuộc đấu tranh chống tra tấn này có mục đích ủng hộ đồng chí trong khi tuyệt thực.

NĂM XƯA

*Năm xưa tôi tới chốn này
Trông vời ngọn núi, đá xây thành trì
Băng ngàn lớp lớp mây đi
Gió lay từng trận, rừng cây sóng dồi...*

*Rồi bỗng bao nhiêu mối hận sâu
Trong lòng tôi, khoét vết thương sâu
Giữa miền địa ngục trần gian ấy
Ôi đã hy sinh biết mấy đầu!*

*Tôi nhớ đàn anh tự thưở xưa
Thiệt tha, tuy chưa gặp bao giờ
Tôi hình dung những linh hồn ấy
Để tặng tình thương trong cõi mơ...*

Năm nay lại tới chốn này
Trông vời ngọn núi, đã xây thành trì
Băng ngàn lớp lớp mây đi
Gió lay từng trận, rừng cây sóng dồi...

Xưa cũng trời đây, cây đá đây
Khách qua đường cũ, cũng tôi rày
Cũng từng ấy cảnh, chi đâu khác?
Duy chỉ đời tôi đã đổi thay

Tôi thấy lòng tôi sao dừng dừng
Vô tâm như một khách quen đường
Những hình ảnh cũ treo lên đó
Song chẳng làm tôi khóc cảm thương

Có phải chi đâu gió bụi đời
Đã làm khô cạn suối tình tôi?
Phải đâu vì lệ không gieo nữa
Mà hận cừu chung đã dập rồi.

Tôi khóc năm xưa những kiếp tù
Bởi đời tôi đã khổ chi đâu
Đứng ngoài đau khổ, ta thường khổ
Hơn lúc vào trong cảnh khổ đau.

Tôi của năm nay lại chốn này
Thân dày, xích sắt nặng còng tay.
Trên đường theo dấu chân muôn bạn
Gót rỏ hăng quen dẫm bước gai

Đau đớn làm tôi hoá dạn dày
Như dòng sông giá buốt tê tay
Lòng không muốn khóc rên than nữa
Tôi chỉ cười thôi, ôi đắng cay!

Lao Bảo, tháng 9 - 1940

CON CÁ, CHỘT NƯA

Năm sáu ngày mệt xiu
Thuốc làm khuấy mấy điều
Vãi ba hóp nước trong
Suy nghĩ chuyện bao đồng⁽¹⁾
Vẫn không ngoài chuyện đời.
Đầu sần, canh bốc khói
Chén cá nức mùi thơm
Lên hoa với mùi com
Sao mà như cá mỗ!
Muốn ngủ mà không ngủ
Cái bụng cứ nằn nì:
"Ăn đi, thôi ăn đi!
Chết làm chi cho khổ!"
Nghe hần thắm quyền rũ
Tôi đỏ mặt bùng tai:
"Im đi cái giọng mày
Tao thà cam chịu chết!"

(1) Bao đồng: Lan man.

Hắn nằm im đờ mệ
Rồi tha thiết van lơn:
"Đời mới hai mươi xuân
Chết làm chi cho khổ!"
Hắn nói to nói nhỏ
Kể lể chuyện đê hèn
Tôi vẫn cứ nằm yên
Hắn liền thay chiến thuật:
"Thôi thì thôi, cứ vật
Nhưng phải ráng cầm hơi
Theo với bạn, với đời
Cho đến ngày kết quả.
Ăn đi vài con cá
Năm bảy cái chột nưa
Có ai biết, ai ngờ?
Thế vẫn tròn danh dự!
Không can chi mà sợ
Có hôi miệng hôi mồm
Còn có nước khi hôm
Uống vô là sạch hết!"

Lần này tôi thú thiệt
Lời hắn cũng hay hay
Lý sự cũng đủ đầy
Nghe ra chừng phải quá!

Ăn đi vài con cá
Năm bảy cái chột nưa
Có ai biết, ai ngờ
Thế vẫn tròn danh dự!
Nhưng mà tôi lưỡng lự
Suy nghĩ rồi lắc đầu
Đành không ai biết đâu
Vẫn không làm thế được!
Từ khi chân dần bước
Trên con đường đấu tranh
Tôi sẵn có trong mình
Đôi mắt thần: chủ nghĩa
Đã đứng trong đoàn thể
Bênh vực lợi quyền chung
Sống chết có nhau cùng
Không được xa hàng ngũ

Không thể gì quyến rũ
Mua bán được lương tâm
Danh dự của riêng thân
Là của chung đồng chí
Phải giữ gìn tỉ mỉ
Như trông mắt con người
Đến cạn máu tàn hơi
Phải trải lòng chân thật
Không một nét quanh co

Không một bóng lơ mờ
Không một nhẵn ám muội!
Bụng nghe, chùng biết tội
Từ đó hết năn nì
Không dám thở than chi
Và tôi cười đắc thắng.

Lao Bảo, tháng 11 - 1940
(Trong những ngày tuyệt thực)

ĐÔI BẠN

Một đêm tối không mưa mà gió lạnh
Thổi hiu hiu vào những chấn song dày
Tôi nằm rên, đôi mắt, đã năm ngày
Đèn đợi tắt. Bỗng bên ngoài lặng lẽ
Có tiếng bước chân ai, dật dề, nhẹ nhẹ
Rồi âm thầm hiện trước cửa xà lim
Một bóng đen. Người lính gác đi rình?
Tôi nghĩ thế, và làm thinh chỉ ngó.

Cái bóng sẽ nghiêng đầu qua cửa sổ
Rồi kêu vô bằng giọng cố: "Tường ơi!"
Tiếng quen quen. À phải, bạn đây rồi!
Tôi nhồm dậy, tới gần se sẽ đáp:
"Bác đây bác? Tường đây, mai lại gặp
Đêm lạnh rồi, cơ khổ bác mang tôi!"
Cái tôi gà xích lại ngó vào tôi
Rồi nức nở: "Tường ơi, anh đôi mắt?"
Tôi chỉ sợ qua đây đà quá chậm
Mất anh rồi, tôi khổ biết bao nhiêu!"

Cả lòng tôi khi ấy rồi trăm chiều!
Tôi muốn nói một đôi lời an ủi
Nhưng lại sợ động lòng anh quá vội
Nên ghen ngào, chỉ đáp ứng: "Bác ơi!
Thôi bác đừng khóc nữa, khổ lòng tôi!"
Người lính sẽ đưa tay, chùi nước mắt
Tôi những tưởng nỗi lòng anh tạm tắt
Nhưng mà không, anh meo máo: "Tuồng này!
Mới khi mai, cụ sứ tuốt lên đây
Hắn nói rứa: "Chết thì cho mang chiếu"
Rồi không đợi tôi phân trần anh hiểu
Người bạn già lại nức nở trong tôi...
Biết làm sao ngăn cản được bằng lời
Tiếng khóc của chân tình đau đớn ấy!
Tôi chỉ đợi cơn buồn anh dịu lại
Mới nên lời khuyên giải một vài câu:
"Bác đừng nên khóc nữa, đã chi đâu
Đói chỉ mới dăm ngày, chưa đến liệt
Mà dẫu phải mai đây rồi sức kiệt
Anh em tôi có chết một đôi người
Chết đôi người nhưng để được ngày mai
Quyền lợi cướp giành lui cho kẻ sống

Dứt đời đi mà vẫn cứ yên lòng!
Đời chúng ta còn lắm nỗi lao lung
Mà muốn sống, phải xông vào cái chết
Phải tranh đấu đến kỳ cùng, quyết liệt
Còn một giây, còn một chút tàn hơi
Là phải còn tranh đấu mãi không thôi
Lấy xương máu mà chọi cùng sắt lửa!"

Người lính gác đứng im, không khóc nữa
Chỉ ghen ngào kể lể với lòng tôi:
"Rồi anh em nếu chết một đôi người
Đau đớn thế, tôi cảm sao nước mắt?"
Tôi chẳng nói, chuôi tay qua cửa sắt
Và ngậm ngùi: "Bác cầm lấy tay cho!"
Cái bàn tay lính riết cái tay tù
Đôi cơ thể ôi tưởng hoà trộn máu
Với tất cả bao nhiêu tình ngọc báu
Của đôi linh hồn khổ tới hôm nay.
Phút đậm đà, tôi sẽ kéo bàn tay
Dày dạn đó, nghe chuyển đầy sức mạnh
Và cúi xuống hôn nồng trong tay lạnh...

Rồi băng khuâng đôi bạn dưới đêm mờ
Trông lên trời le lói ánh sao xa
Cùng im lặng để nghe lòng chung điệu

Bảo Lao, tháng 11 - 1940
(Trong những ngày tuyệt thực)

TRĂNG TRÔI

*Từ thuở ấy, quăng thân vào gió bụi
Đến hôm nay phút chết đã kề bên
Đến hôm nay kiệt sức, tôi nằm rên
Trên ván lạnh, không mảnh mền, manh chiếu
Đời cách mạng, từ khi tôi đã hiểu
Dấn thân vô là phải chịu tù đầy
Là guom kẻ tận cổ, súng kẻ tai
Là thân sống chỉ coi còn một nửa
Bao khổ ấy, thôi cần chi nói nữa
Bạn đời ơi! Ta đã hiểu nhau rồi.*

*Nếu mai đây có chết một thân tôi
Hai mươi tuổi, tim đang dào dạt máu
Hai mươi tuổi, hồn quay trong gió bão
Gân đang săn và thờ thịt căng da
Đời mặn nồng hứa hẹn biết bao hoa!*

Hai mươi tuổi, mới qua vòng thơ bé.
Dù phải chết, chết một đời trai trẻ
Liếm thân tàn bằng một mảnh chiếu con
Rồi chôn xương rục thối dưới chân côn
Hay phơi xác cho một đoàn quạ rĩa?
Tôi chẳng tiếc chỉ cười trông mai mỉa
Bao nhiêu hình ảnh đó vẽ quanh tôi.

Tiếc làm chi? Thế cũng đã sống rồi.
Trường giồng tổ mấy năm trời vật lộn
Với cách mạng, tôi chưa hề đùa bỡn
Và không hề dám chối một nguy nan,
Dẫu bao nhiêu thành quả của thanh xuân
Tôi mới hái một đôi lần ít ỏi
Và bên bạn, chỉ là tên lính mới
Gót chân tơ chưa dày dặn phong trần
Tôi vẫn hằng tự nghĩ: "Miễn quên thân
Dâng tất cả để tôn thờ chủ nghĩa
Thế cũng được, lựa chi nhiều tài trí
Mới là tên lính quý của đoàn quân?
Và lòng vui, trí nhẹ đủ trăm phần
Tôi sẽ chết bình yên, không hối hận
Tôi sẽ chết như bao nhiêu số phận
Nẻo đường xa, đã mạnh dấn chân vào
Đã từng lặn trong máu dưới guơm trào
Thân đã nặng bởi bao gông xiềng xích!

Tôi sẽ chết, tuy chưa về tới đích
Nhưng cần chi, đã có bạn chung đời
Tung hoành trên mặt đất bốn phương trời
Trường giao chiến không một giờ phút lặng!
Rồi chiến thắng sẽ về ta, chiến thắng
Và tương lai, ta sẽ chiếm về ta!
Trường đấu tranh là một bản hùng ca

Ta sẽ chết trong điệu đàn tranh đấu.
Đây là tiếng, hỡi bạn đời yêu dấu
Của một người bạn nhỏ, trước khi đi
Đây là lời trăng trối để chia ly
Hãy đón nó, bạn đời ơi, đón nó!
Đường tranh đấu không một giờ thoái bộ
Sống đã vì cách mạng, anh em ta
Chết cũng vì cách mạng, chẳng phiền hà!
Vui vẻ chết như cày xong thửa ruộng
Lòng khoẻ nhẹ anh dân quê sung sướng
Ngựa mình trên liếp cỏ ngủ ngon lành
Và trong mơ thơm ngát lúa đồng xanh
Vui nhẹ đến trên môi cười hy vọng.

Lao Bảo, tháng 11 - 1940
(Trong những ngày tuyết thực)

CHÂU RO

Châu Ro ơi, xa rừng quê núi cũ
Tù nơi đây buồn lắm phải không anh?
Người Thượng già đương mãi ngó xa xanh
Vớ đôi mắt đại đờ trong tuyệt vọng
Bỗng quay lại, cơ chừng nghe xúc động
Cả một lòng thương nhớ, dưới chiều đi
Anh nhìn tôi, đau đớn rồi thẳm thì:
"Tôi nhớ lắm, chui cha, tôi nhớ lắm!"

Ôi tiếng nhớ sao mà nghe buồn thẳm
Nó kéo dài như một tiếng dê kêu
Lạc bầy đi ngơ ngác dưới sương chiều...
Tôi để lặng nghe nổi lòng đau khổ
Của anh bạn, trong khi sầu não đó
Kể bên tai, bằng một giọng rừng non:

"... Mấy năm rồi, xa cái vợ cái con
Tôi nhớ lắm! Nhớ cái nhà cái cửa
Nhớ cái rẫy nhiều khoai, nhiều bắp lúa
Nhớ con bò to, nhớ mấy con heo
Không biết còn, hay Ông⁽¹⁾ bắt chết queo
Để con đói với vợ nghèo trông núi?"
Rồi bỗng lặng trầm ngâm anh rã rượi
Há hốc mồm như để gió rừng xa
Của quê hương đem lại chút hơi nhà...

Và dưới bóng mây đen, trong học tối
Như hang đá chiều hôm dày khí núi
Động sương mờ trên đôi mắt chứa chan
Bao nhớ nhung, thờ thần, ngó lên ngàn...
Anh không khóc nhưng vì đâu chẳng biết
Có lẽ bởi bao nhiêu điều nhớ tiếc
Trong lòng anh hun lại khối căm hờn
Những bàn tay độc ác đã chia tan
Tổ yên ấm trên đầu ngàn ngọn núi
Tôi bỗng thấy chớp loè lên dữ dội
Lửa thù trong đôi mắt tôi chiều đông
Đôi vành môi thành một lưỡi dao cong
Anh nghiêng chặt hai hàm răng lăm bắm:
"Đau cái bụng⁽²⁾, ui chui cha, tức lắm!"

Và hồi lâu, bên ngưỡng cửa song tù
Tôi còn nghe tiếng nói của Châu Ro:
"Đau cái bụng, ui chui cha, tức lắm!"

Lao Bảo, mùa đông 1940

(1) Ông: tiếng gọi bọn quan Pháp cai trị.

(2) Đau cái bụng: một lối nói của người Thượng để chỉ sự uất ức trong lòng.

ĐÔNG

*Đêm nay gió biển đông về
Mùa thu chừng đã tái té đất trời
Non quanh chừng đã lạnh rồi
Rừng sâu run rẩy, xa vời tiếng rung*

*Sân lao mấy cội vông đồng
Lá cành xao xác, buồn đông nảo nề
Một mình nằm tựa đêm nghe
Lạnh lòng gió lọt vào khe cửa buồng*

*Mền không mà chiếu cũng không
Một mình trơ trọi giữa phòng xà lim
Nằm nghe mình chuyện với mình
Mênh mông nhớ bạn, gọi tình trăm phương...*

Lao Bảo, tháng 12 - 1940

QUYẾT HY SINH

Kính tặng các đồng chí hy sinh
trong cuộc khởi nghĩa Nam Kỳ, 1940

*Các anh chị bước lên đài guom máu
Đầu sắp rơi mà môi vẫn cười tươi!
Chỉ còn đây một giây sống nữa thôi
Mà mắt đỏ vẫn trông đời bình thản.
Giữa lúc giặc hằm hằm tay lấp đạn
Anh hùng lên tấm ván vẫn hiên ngang
Vẫn oai nghi, như bao thuở, đường hoàng!
Hỡi chiến sĩ vẫn rền vang, dũng dạc:
"Hỡi giặc Pháp, tám mươi năm tội ác
Trên đầu bay. Sống thác ta cần chi!
Giết ta đi, lũ khốn, giết ta đi
Máu ta thấm vào muôn lòng rên xiết
Bay sẽ thấy cả Việt Nam đoàn kết*

Đừng phất lên, giết chết cả loài bay
Đừng phất lên, chặt đứt xích xiềng này!
Một thân ngã, một trăm đầu xóc tới
Trăm đầu rụng, thì muôn chân linh mới
Sẽ xông lên! Cờ pháp phới bay cao
Sẽ không rơi xuống đất một giây nào!
Kèn xung trận kêu gào muôn chiến sĩ!
"Quyết chiến thắng, hỡi đồng bào, đồng chí!
Nước Việt Nam độc lập..."
Ôi thương đau
Lời chưa xong chiến sĩ đã rơi đầu!
Các anh chị
Hãy ngàn năm yên nghỉ!
Bao lời ngọc, chúng tôi ghi xương tủy
Và xin thề trước bóng dáng thiêng liêng:
Quyết hy sinh, phá tan hết gông xiềng
Cho Tổ quốc muôn muôn năm độc lập!

Ban Mê Thuật, tháng 2 - 1941

BÀ MÁ HẬU GIANG

Trời Hậu Giang, tù và dây rúc
Phèng la kêu, trống giục vang đồng
Đường quê đỏ rực cờ hồng
Giáo guơm sáng đất, tầm vông nhọn trời
Quyết một trận, quét đời nô lệ
Quăng máu xương, phá bẻ xiềng gông!

Hỡi ôi! Việc chưa thành công
Hôm nay máu chảy đỏ đồng Hậu Giang
Giặc lòng, giặc đốt xóm làng
Xác xơ cây cỏ, tan hoang cửa nhà
Một vùng trắng bãi tha ma
Lặng im, không một tiếng gà gáy trưa.
Có ai biết, ai ngờ trong đó
Còn chơ vơ một ổ lều con

Đạn bom qua, hỡi sống còn
Núp sau lưng rộng một hòn đá to.
Có ai biết trong tro còn lửa
Một má già lần lửa không đi
Ở đây sóng gió bất kỳ
Má ơi, má ở làm chi một mình?
Rừng một dải U Minh tối sớm
Má lom khom đi lượm củi khô
Ngày đêm củi chất bên lò
Ai hay má cắt củi khô làm gì?
Hay má lẫn quên vì tuổi tác
Hay má liều một thác cho yên?

Bỗng đâu một buổi mai lên
Trên đường quê ấy, qua miền nghĩa quân
Một toán quỷ rần rần rộ rộ
Mắt mèo hoang, mũi chó, râu dê
Súng trường nhọn hoắt lưỡi lê
Khét nồng khí chết, tanh dề máu oan!
Chúng rào bước. Lĩnh quan nện gót
Mắt nhìn quanh lục mót dạng người
Đồng không, lạnh vắng, im hơi
Chỉ đôi bóng qua ngang trời loáng qua
Ách là!⁽¹⁾ Thằng quan ba dừng bước
Rút ống nhòm, và ngược mắt nheo

(1) Ách là (Halte là) - Phiên âm tiếng Pháp: Đứng lại.

Xa xa, sau lớp nhà xiêu
Một tia khói nhỏ ngồn ngồn bay lên...
Hắn khoái trá cười điên sáng sặc
Nhe hàm răng sáng quắc như gương
Vẫy tay lữ tở guôm guôm
Như bày chó đói chực chồm miếng ăn.
Rôi lặng lặng bước chân hùm sói
Tiến dần lên tia khói, vây quanh...

Má già trong túp lều tranh
Ngồi bên bếp lửa, đun canh củi khô
Một mình má, một nồi to
Cơm vừa chín tới, vùi tro, má cười...

Chết! Có tiếng gì rơi sột soạt?
Má già run, trán toát mồ hôi
Chạy đâu? Thôi chết, chết rồi!
Gót giầy dẫu đã đạp rơi liếp mảnh
Một thằng cướp, mắt xanh mũi lõ
Đốc guôm dài tuốt vỏ cầm tay
Rung rinh bậc cửa tre gầy
Nghe ngang một ống chân đầy lỏi đi!

Hắn rướn cổ, giương mi, trợn mắt
Như hổ mang chọt bắt được mồi

Trùng trùng trông ngược trông xuôi
Trông vào bếp lửa: một nồi cơm to.
Hắn rống hét: "Con bò cái chết!
Một mình mày ăn hết này sao?

Đừng hòng che mắt được tao
Khai mau, du kích ra vào nơi đâu?
Khai mau, tao chém mất đầu!"
Má già lấy bẫy như tàu chuối khô
Má ngã xuống bên lò bếp đỏ
Thằng giặc kia đứng ngó trùng trùng

Má già nhắm mắt, rưng rưng:
"Các con ơi, ở trong rừng U Minh,
Má có chết, một mình má chết
Cho các con trừ hết quân Tây!"

Thằng kia bỗng giậm gót giày
Đạp lên đầu má: "Mẹ mày, nói không?"
Lưỡi gươm lạnh toát kẻ hông
"Các con ơi! Má quyết không khai nào!"

Sức đâu như ngọn sóng trào
Má già đứng dậy, ngó vào thằng Tây
Má hét lớn: "Tụi bây đồ chó!
Cướp nước tao, cắt cổ dân tao!"

Tao già không sức cầm dao
Giết bay, có các con tao trăm vùng.
Con tao gan dạ anh hùng
Như rừng đước mạnh, như rừng tràm thơm!
Thân tao chết, dạ chẳng sờn!"
Thương ôi! Lời má lưỡi gươm cắt rồi!
Một dòng máu đỏ lên trời
Má ơi, con đã nghe lời má kêu!
Nước non muôn quý ngàn yêu
Còn in bóng má sớm chiều Hậu Giang.

Đầu năm 1941

DẬY MÀ ĐI!

Dậy mà đi! Dậy mà đi!
Đừng tiếc nữa, can chi mà tiếc mãi?
Ai chiến thắng mà không hề chiến bại
Ai nên khôn mà chẳng dại đôi lần?
Huống đường đi còn lắm bước gian truân
Đây chưa phải trận sau cùng chiến đấu!
Thì đừng dậy, xoa tay, và tự bảo:
Chỉ còn đây, sức lực hãy còn đây!
Lòng không nghèo tin tưởng ở tương lai
Chân có ngã thì đứng lên, lại bước,
Thua ván này, ta đem bày ván khác
Có can chi, miễn được cuộc sau cùng
Dậy mà đi, hy vọng sẽ thành công
Rút kinh nghiệm ở bao lần thất bại:
Một lần ngã là một lần bớt dại
Để thêm khôn một chút nữa trong người.
Dậy mà đi, hỡi bạn dân nghèo ơi!

Tháng 5 - 1941

NGƯỜI LÍNH ĐÊM

*Đêm nay sương xuống phủ trắng mờ
Anh lính ngoài kia đi vẫn vơ
Lao ngủ mà anh còn thức đó
Với sương từng giọt, gió từng tờ.*

*Thỉnh thoảng dừng chân giữa lối đêm
Nghiêng nghiêng tai mỏng lắng im lìm
Lá bàng nhẹ nhẹ gieo đôi tằm
Như mảnh hồn qua, động vách thềm.*

*Anh tạm yên lòng trong phút giây
Tréo chân đứng tựa góc tường đây
Tì tay lên súng xuôi vai nặng
Rồi gục đầu trong tiếng ngáp dài.*

*Không ngủ nhưng mà thức với ai?
Anh lim dim mắt rất cay hoài
Nghĩ gì không biết sau đôi mí
Anh có buồn không, anh lính ơi?*

*Có lẽ, nên anh mới dối mình
Vờ vui lên huyết gió thanh thanh
Nhưng lòng kia chỉ thêm ngao ngán
Buồn lại thêm buồn, anh lặng thinh.*

*Rồi lại mệnh mông tiếng ngáp dài
Chán chường uể oải trút lên vai
Vấn vơ anh lại lê từng bước
Chẳng biết mơ chi, lặng ngó trời?*

Xà lim Quy Nhơn,
tháng 6 - 1941

BA TIẾNG

*Nghĩa đời trong ba tiếng:
Máy điện giục gằm gừ
Chuông đạo hát vô tư
Kẽng tù khua gắt gồng
Mỗi tiếng riêng một giọng
Mỗi giọng riêng một lời*

*Máy bảo: "Đổ mồ hôi
Hay dầu sôi nước mắt
Rã rời tay cũng mặc
Mi phải suốt đời mi
Làm nữa, phải làm đi
Không một giây ngừng nghỉ".*

*Chuông khuyên, lời uỷ mị:
"Con, nhận khổ đời con
Để nhẹ thoát linh hồn*

Thiên đường trong nhấn nhục
Oán thù là địa ngục
Cười vui theo gió quên".

Và kẻo dọa: "Năm yên
Phải cúi đầu khuất phục
Đây thành lao của ngục
Đây xiềng xích, gông cùm
Đây mũi súng, làn gươm
Chết, nếu mi đòi sống".

Kẻ tù khua gắt gông
Máy điện giục gằm gừ
Chuông đạo hát vô tư
Nghĩa đời trong ba tiếng.

Xà lim Quy Nhơn,
tháng 8 - 1941

CẢM THÔNG

Hỡi anh lính gác đêm ơi
Ngoài anh đứng đó, trong tôi chưa nằm
Dòm qua lỗ cửa âm thầm
Bóng anh, với một tình trăm năm rồi!
Đợi chi biết mặt quen lời
Tôi yêu anh với tình người khổ đau
Anh buồn thân thể lao đao
Bâng khuâng chỉ biết nhìn sao xa vời...
Lại đây anh lính gác đêm ơi
Can chi mà để sầu rơi một mình?
Lại đây đi chút, nghe anh
Lại đây với bạn tâm tình một đêm
Nói đi anh, hết nỗi niềm
Để chi e ấp buồn thêm héo lòng!
Nói đi anh, chớ ngại ngần
Buồn anh, tôi sẽ góp cùng buồn tôi
Buồn ta là của buồn đời
Buồn ta không chảy thành đôi lệ hèn
Buồn ta, ấy lửa đương nhen
Buồn ta, ấy rượu lên men say nồng
Ấy nguồn thân mến cảm thông
Giữa hồn uất hận, giữa lòng đau thương
Lại đây, ơi bạn đêm trường!

NGƯỜI VỀ

Rồi một hôm nào cõi áo xanh
Hết cùm hết xích hết roi canh
Nghiêng vai trút nhẹ đời giam cầm
Anh trở về anh của gia đình.

Đây nẻo làng quen tự bé thơ
Tre thân ngoắt ngọn ý mong chờ
Mái nhà ai khói lam lên đỏ
Có phải nhà anh những thuở xưa?

Có lẽ con anh lớn lắm rồi
Chúng đương đùa nghịch hét vang cười⁽¹⁾
Anh về, chắc chúng ngừng vui lại
Bỡ ngỡ rồi la: "Cha! Cha ơi!"

Và vợ anh đương thổi lửa chiều
Run mừng quẳng đũa bỏ nồi niêu
Đôi hàng tóc xoã tung không búi
Ôm lấy anh mà khóc giận yêu.

(1) Cười: sân.

Nhưng ngõ nhà xưa đã tới đây
Cột sơn đã đuôi liếp tre gầy
Bằng mờ ai khắc tên lên đó?
Anh thấy sao như kẻ lạc loài.

Chân muốn vô song lại ngập ngừng
Chó nhà đâu đã sửa người dung
Anh nhìn len lét vườn cau mới
Và tấm bình phong đứng lạnh lùng.

Không, chính xưa anh ở chốn này
Tre già còn đó, miếu còn đây
Lòng băng khuâng mãi ôn ngày cũ
Chợt tiếng người đâu: "Chú hỏi ai?"

Anh hỏi nhà anh. - "Không phải đây!"
Rồi thôi quay đóng cửa then cài
Để ngoài sương gió chiều nghe lạnh
Bên khóm tre già, khách đứng ngây.

Tháng 9 - 1941

TIẾNG CHUÔNG NHÀ THỜ

Mỗi buổi mai lên
Trên tường mái phố
Chuông nhà thờ đổ
Mỗi buổi hoàng hôn
Rủ xuống linh hồn
Chim hôm về tổ
Chuông nhà thờ đổ....

Tiếng đồng ngân nga
Khoan thai bao la
Bình yên ỷ mị
Dịu dàng mang ý
Muôn lời ngọt thương...!
Ai nằm trong sương
Bên đường phố lạnh
Áo tàn nửa cánh
Cơm thừa nửa mo

Ai dưới đồng khô
Buồn lo méo mặt
Thuế sưu chồng chất
Nặng ách trâu cày
Ai hai bàn tay
Dây chai lăm mớ
Hỡi người bạn thợ
Đường đi bước cùng

Có lúc nào không
Nghe hồi chuông đổ
Mà lòng bứt khổ
Mà môi nở cười?
Hay tiếng chuông rơi
Buông lời an ủi
Càng khua sầu tủi
Càng rung oán hờn!

Xà lim Quy Nhơn
tháng 9 - 1941

ĐỜI THỢ

Tặng LUNG

Một đêm nữa, rồi thôi ra ngực tối
Mà lòng anh sao vẫn nặng trĩu chiều
Ngoài song giếng, trăng sáng biết bao nhiêu
Mà anh thấy trời đen như vực thẳm!
Mừng lo đó, cuốn trăm vòng rồi rắm
Hết tù nhưng đời vẫn lắm xiềng gông!
Ừ mai đây, chân lại sẽ thong dong
Thân rảnh nhẹ không vướng còng xích rửa
Anh lại sẽ trở về đeo kiềp thợ
Sống hôm nay chẳng biết có ngày mai
Hai bàn tay, ấy đó cả gia tài!
Anh lại sẽ lần hồi đi bán dạo
Bao tuỷ máu, mua ngày hai bữa gạo
Vội quanh năm, đôi bộ áo quần xanh
Thế rồi sao, còn vợ với con anh?

Trong mí mắt, cảnh gia đình hiện tới
Anh lại thấy ổ nhà tranh rách rưới
Ngoài ngoài ô, rắc bẩn như chuồng heo
Nằm soi lưng lở lói dưới ao bèo
Đây là góc buồng xưa trong bóng tối
Có tiếng khóc nghe sao buồn nhức nhối
Một đứa con ghẻ mụn bám đen ruồi
Đang chao mình tập tễnh đẩy tao nôi
Để ru ngủ một thằng em quận đối
Mẹ chúng nó còn lang thang bước mỗi
Ngoài đường xa phố sáng bán chè rao
Đó con anh và đó vợ năm nào
Xưa đã khổ mà nay càng thêm khổ!
Chừ anh lại về nơi đau đớn cũ
Hết tù nhưng rồi biết tính sao đây?

Cứ đeo theo mà chẳng nói dòng ngày
Chỉ trôi tới một vũng lầy biết trước
Rồi sẽ chết, ôi vô duyên vô phúc
Ngựa khô hơi quy gối bên đường trường!
Chừ sao đây? Về ấp lại tình thương
Để lưng vợ tạm nương ngày tháng lạnh
Con đỡ đói tới khi vừa mạnh cánh
Khỏi dầm sương dãi nắng kiếp lang thang?

Chừ sao đây? Kéo cò trắng đầu hàng
Hay chuyển sức trăm cân đầu búa sắt
Gạt phăng hết những tình riêng nhỏ nhất
Để tay ghì riết chặt khối đời to?

Chết con ta? Nhưng sống vạn đời thơ
Ừ chúng cũng là con ta đó cả
Vợ ta chết? Nhưng sống muôn em ả⁽¹⁾
Nhà ta tan? Nhưng sống vạn gia đình.
Không, phải hy sinh, phải nhất thiết hy sinh
Lòng vô sản phải mang tình nhân loại
Chỉ đã quyết ra đi là tiến mãi!

Ngoài song giếng, đêm đã biến từ nào
Có con nhông dâu đỏ hót trên cao
Mây ửng đỏ ở ven trời xa rộng...

Xà lim Quy Nhơn,
tháng 10 - 1941

(1) Ả: chị

MỘT TIẾNG RAO ĐÊM

*Ai ăn bánh bột lọc không?
Tiếng rao sao mà ướt lạnh tê lòng!
Không phải giọng của một hủu đứng tuổi
Cao thánh thót hay rõ khan gió bụi
Đây âm thanh của một cổ non tơ
Mà dây ngân còn vương vấn dai khờ
Trên môi mỏng hãy thom mùi sữa mẹ.
Tiếng rao nhỏ của một em gái bé
Không vang lâu, chỉ vừa đủ rao mời
Mà giọng còn non quá, yếu dần hơi
Nên cái bánh nửa chùng ra cái bén
Thôi cũng được, tiếng em vừa ngon đến
Rao đi em, kéo nữa quá khuya rồi...
Anh nằm nghe qua cửa khám, xa xôi
Tiếng em bước trên đường đêm nhỏ nhỏ
Nhưng cũng đủ cho lòng anh lắng rõ.*

Anh thấy em, mình gió thổi nghiêng nghiêng
Như cây dương liễu nhỏ tóc chưa viên
Manh áo mỏng che em không kín ngực
Đầu không nón, bụi sương thâm chấm ướt
Đuôi tóc chuôi chình bảy tám năm thôi!
Ấy chân em leo lên bước đường đời
Ngày tháng đó trong mùng vài chục bánh
Gia tài đó, mấy đồng xu mỏng mảnh,
Biết bao giờ mà sướng được em ơi!
Có ai thương một em bé giữa trời
Mà thương nữa, cũng đôi người lơ dểnh
Kêu em lại, mua cho vài chiếc bánh
Trả vài xu và thoa má, ngọt ngào:
"Ồ cái con bé nó mới ngoan sao
Chình ấy tuổi đã làm ăn bán dạo!"

Và con bé đi rồi, tình mới dậu
Chưa nồng trên lòng khách, đã phai pha
Theo dáng hình sương khuất, tiếng rao xa...

Xà lim Quy Nhơn,
tháng 11 - 1941

TIẾNG HÁT ĐI ĐÀY

Tặng HUỲNH NGỌC HUỆ

*Đường qua mây phố Quy Nhơn
Nhà sao trông lại yêu hơn mọi lần
Người đi quần áo chen chân
Ở sao như cũng quen thân từ nào?*

*Xe ơi, chậm chậm chừng giây phút
Kéo nữa rồi đây lại khát khao!*

*Nhưng nhà đã rải lờ thơ
Người đi mấy bóng vẩn vơ trên đường
Đồng xanh gợi nhớ quê hương
Bơ vơ tiếng hát bên nương nắng chiều*

*Xa rồi bóng dáng yêu thương cũ
Nhật nhật ngàn xa buồn cô liêu...*

Đường lên xứ lạ Kông Tum
Quanh quanh đèo chặt, trùng trùng núi cao
Thông reo bờ suối rì rào
Chim chiều chiu chít, ai nào kêu ai?

Muốn gắm một tiếng tan u uất
Hận bỗng tuôn theo gió thổi dài

Đường lên Đắc Sút, Đắc Pao
Đèo leo ngọn thác, cầu treo mặt ghềnh
Địu hịu mấy ải đồn canh
Lòng đau lại nhớ các anh những ngày...

Chao ôi, xưa cũng chốn này đây
Thân bạn vùi xương dưới gốc mây
Roi vọt rát tay bầy lính rợ
Máu dầm khoái mắt lũ đồn Tây!
Mỗi hòn đá đỏ, bao hòn huyết
Một khúc cầu đây, mấy khúc thầy!
Hỡi những anh đầu qua trước đó
Biết chăng còn lắm bạn đi đây!

*Đường lên đỉnh núi Đắc Lay
Heo heo gió lạnh, sương dày vắng chim
Gà đâu gáy động im lìm
Mơ mơ mây xóm tranh chìm trong mây
Đồn xa héo hắt cờ bay
Hiu hiu phát lại buồn vây vây lòng*

*Có ai hiểu nỗi hờn ghê gớm
Trên mắt người trông với núi sương
Núi hỡi! Từ đây băng xuống đó
Chừng bao nhiêu dặm, mấy đêm trường?*

Tháng giêng 1942

DƯỚI TRƯA

*Gió khét bụi nồng hè nắng gắt
Khách đường xa dưới mặt trời trưa
Chân gõ nhịp đi lên bước nhặt
Miệng vang lòng huyết gió say sưa.*

*Bóng về cội, cây không rười mát
Nóng thiêu đầu, nóng rát chân trơn.
Đôi má đỏ, mồ hôi trán ướt
Khách lau quạ với vạt áo sờn.*

*Rải rác bên đường, đôi quán trọ
Dừng chân uống ngụm nước rồi thôi
Băn khoăn khách lại lên đường cũ
Không dám cầm lâu phút nghỉ ngơi.*

Tình đã phân chia cùng đất rộng
Lòng không vương nợ, bèn duyên gì
Dầu ngăn lối đó, bao nhu cảm
Chân vẫn bình yên vượt bước đi.

Và cứ tung bừng theo lửa sống
Đường xa vô hạn, đích vô cùng
Chân trời lui mãi lan lan rộng
Hy vọng tràn lên đồng mệnh mong...

Tháng 5 - 1942

TƯƠNG THÂN

Tôi gặp bà con mới một lần
Mà sao lòng đã thấy yêu thân
Như quen biết từ ngày xưa ấy
Mỗi mặt phong trần, mỗi nét nhăn

Ở cũng bàn tay đã nắm qua
Ngón dài gân guốc nhám chai da
Cũng mùi lưng khét quen mưa nắng
Cũng những lời quê, ý thiết tha

Thôi kể làm chi nỗi đoạn trường
Sau ruộng tre ấy, chốn quê hương
Tháng ngày chát cổ com khoai sắn
Rách rưới lều che tạm gió sương

Hiếu nhau rồi, hiếu lắm bạn ơi
Chừ đây, không đợi nói lên lời
Tay cầm tay với lòng chung một
Mau xúm lưng nhau dựng lại đời.

Tháng 9 - 1942

ĐÊM GIAO THỪA

Đêm nay pháo nổ giao thừa
Mà người chiến sĩ không nhà còn đi
Trông dài, bãi rộng, đông khuya
Người đi như chẳng nhớ gì tiết xuân
Người đi quên hết gian truân
Say mê như một dân quân trên đường
Xóm làng phảng phất quê hương
Nước non man mác tình thương mặn nồng
Song trong mưa gió lạnh lùng
Tái tê chân cũng ngại ngừng bước gieo
Nép lưng vào miếu tranh nghèo
Nao nao lòng lại mơ theo cờ hồng.

Xuân 1943

TIẾNG HÁT TRÊN ĐÊ

*Thương chồng, em phải thay chồng
Thay chồng đi đắp đê công suốt ngày
Suốt ngày em lội dưới lầy
Lùa bùn vác đất đắp dày đường cao
Bụng em không hạt com nào
Củ chuối em đào, ăn với hồng⁽¹⁾ xanh
Trời ơi! Mưa gió còn hành
Áo chiếu tan tành, em rét buốt xương!
Thầy cai ông xếp không thương
Roi bò còn vut còn tương lên đầu!
Chém cha ba đứa đánh phu
Choa dôi choa rét, bay thù gì choa?
Bay coi Tây - Nhật là cha
Sương chì bay hại nước nhà, bà con?
Liệu hồn bỏ thói du côn
Bằng không đòn lại trả đòn cho coi!*

Mùa đông 1944

(1) Hồng: quả đu đủ (tiếng Thanh Hoá).

VỖ BỜ

Bão rơi rồi lại mưa tuôn
Bể dâng nước mặn, lụt nguồn tràn sông
Hai phen nước bạc ngập đồng
Hai phen nước mắt đầy lòng héo hon!
Chưa nguôi khóc mạ chết non
Ruột đau như mắt đứa con đầu lòng
Lệ cay đã đổ ròng ròng
Nghẹn ngào khóc lúa đồng đồng đen thâm
Trời ơi! Công khó quanh năm
Bổng tiêu tan, dưới lụt ngấm mấy ngày
Cửa nhà, vốn liếng lâu nay
Gió mưa một trận, vụt bay cả rồi!
Ngấn ngơ trông ruộng trông trời
Khổ ơi là khổ, buồn ơi là buồn!
Vì ai dẽ vỡ nước tuôn
Để cho lụt bể, lụt nguồn liên miên?

Chém cha lũ giặc cường quyền
 Gian tham cướp sạch của tiền dân ta
 Đàn ca đủ đôn xa hoa
 Túi đầy chẳng chịu nhả ra một hào
 Mặc ta chống với trời cao
 Đê điều sứt lở, bay nào biết chi!
 Yên vui, bay cứ ngủ khi
 Mặc ta với ruộng, chết đi nửa người!
 Còn chi đâu nữa vụ mười
 Mà bay cứ chực cướp nổi cơm ta?
 Chém cha cái lũ giặc già
 Dân ta tức nước vỡ bờ rồi đây!
 Đói lòng không thể khoan tay
 Anh em ơi quyết phen này dậy lên!
 Đồng tâm đoàn kết vững bền
 Đánh tan Nhật - Pháp giành quyền tự do
 Mai sau lúa mới đầy bồ
 Việt Nam ta mới ấm no đời đời!

10 - 1944

Trả hết, không quyền tiếc mảy may
Trả ngay không hẹn khát rày mai
Nước non rên xiết trong xiềng xích
Đã giục ta ra giữa chiến đài!

Và vạn anh hùng trên gió mây
Và nghìn thế hệ tới sau đây
Đương nhìn ta đó! Đi đi bạn
Cất nhẹ thân lên giữa phút này

Nỗ lực bình sinh diệt địch cừu
Chúng ta nào phải lũ phiêu lưu
Tung bừa sinh mạng lên đùa bỡn
Với gió mây như đùa thả diều

Ta đã đi, là ta quyết đi!
Đạp bằng trở lực, vượt gian nguy
Ngực còn thoi thóp, tim còn đập
Còn nghiêng rặng gương thẳng nghĩa kỳ!

1944

ĐÓI ! ĐÓI !

Lúa mùa mất sạch mọi nơi
Giặc còn vơ vét hết nòi đến thặng!
Đói xo khắp xóm khắp làng
Rau dưa chết giá, ngô lang xạc xờ
Buồn trông đồng trắng bãi khô
Lúa chiêm thôi hết ước mơ đầy nòi!
Một quan gạo sáu lon thôi
Không tiền mua cám mà nuôi mẹ già
Cháu thơ đói lả ôm bà
Con đeo chân bố khóc la đêm ngày!

Bà con ơi, tính sao đây?
Bã nâu thính trấu nhét đầy bụng sao?
Ăn xin, xin chẳng có nào
Nằm lãn mà khóc, mà gào ai thương
Há đành chết lặng trên giường
Há đành gục xuống bên đường chết queo?

Dậy đi, hỡi bạn đói nghèo
Tay cầm thúng mừng, lưng đeo cháu con
Sợ chi dọa nạt roi đòn
Rủ nhau ta tới công môn ta đòi
Phát cho ta gạo ngô khoai
Cứu dân đi hỡi các ngài mặt mo!
Lúa ta chắt ứ đầy kho
Dành cho ai hưởng, chẳng cho ta dùng?
Phát ngay cho kẻ bần cùng
Mẹ cha, con cháu, vợ chồng ta ăn!
Bà con ơi, chó tăn ngần
Cứu đời ta sống, phải cần tay ta!
Tiến lên hăng nữa, đừng tha
Cầm dao, cầm súng xông ra phen này!
Đánh cho giặc Nhật tan thân
Vằm cho nát mặt cả bầy Việt gian
Diệt trừ phát-xít dã man
Việt Nam độc lập hoàn toàn tự do
Đòi dân ta mới ấm no!

4 - 1945

XUÂN ĐẾN

*Hôm nay xuân ồm dậy
Buồn như đông, nhợt nhạt, mưa phùn.
Trên đường quê nhóp nhép lầy bùn
Đôi bóng xám nghiêng nghiêng trong gió rét.
Ôi xuân đó, những mắt viền bóng chết
Những manh buồn xơ xác phủ vai gầy
Những chân run bấp bồng trên đường lầy
Không biết định về đâu, nơi sống sót!
- Hỡi người bạn đã bao ngày đau xót
Lòng ưu tư giá lạnh như chiều nay
Hãy đưa tôi nắm chặt lấy bàn tay
Của bạn! Trong mưa phùn gió rét
Lòng sẽ ấm cùng nắm tay đoàn kết
Ta đi đi, tìm hạnh phúc từ đây!*

Cùng những ai chán ngán cuộc đời này
Ta hớn hờ riết bàn tay huynh đệ
Không gì mạnh bằng đoàn dân nô lệ
Mà hờn căm đã bốc lửa ran dầu
Cả loài người đau khổ đã kêu nhau
Vùng đứng dậy, nghiêng chặt rặng chiến đầu
- Hỡi người bạn ! Vui lên đi ! Ất Dậu
Sẽ là năm khởi nghĩa, năm thành công!
Trời hôm nay dầu xám ngắt màu đông
Ai cản được mùa xuân xanh tươi sáng
Ai cản được những đoàn chim quyết thắng
Sắp về đây tắm nắng xuân hồng?

Xuân ất dậu (1945)

HỒ CHÍ MINH

Hồ Chí Minh

Người lính già

Đã quyết chiến hy sinh

Cho Việt Nam độc lập

Cho thế giới hoà bình!

Người đã sống năm mươi năm vũ bão

Vì nhân loại

Người đã quyết dâng xương máu

Vì giang sơn

Người đã quyết dứt gia đình!

Hồ Chí Minh

Người đã quyết

Mặc phong ba giá tuyết

Mặc guom súng xiềng gông

Làm tên quân cảm tử đi tiên phong

Đánh trăm trận, thề trăm phen quyết thắng

Bao thất bại dẫu xót lòng cay đắng

Hồn vẫn tươi vui, thom ngát tình đời

Bước trường chinh dẫu mỏi gối khan hơi

Tim gang thép vẫn bùng bùng lửa chiến

Cờ đã phất, phải giương cao quyết tiến!

Người xông lên
Và cả đoàn quân, thừa huyết khí thanh niên
Rập bước tiến bên người Cha anh dũng.

Tiếng Người hét
Mau lên gươm lấp sáng!

Và cả đoàn quân
Đã bao nhiêu năm tháng trải phong trần
Mắt sáng quắc tay xanh loè mã tấu
Vụt ào lên quyết hy sinh chiến đấu
Diệt cường quyền!
Ôi sức mạnh vô biên!

Hồ Chí Minh
Hỡi ngọn đuốc thiêng liêng
Trên đầu ta, ngọn cờ dân tộc
Trăm thế kỷ trong tên Người: Ái Quốc
Bạn muôn đời của thế giới đau thương!
Chúng tôi đây
Lớp con cháu trên đường
Gươm tuốt vỏ, súng cầm tay, xóc tới
Ngọn cờ đỏ sao vàng bay phấp phới
Nước non Hồng vang dội Tiến quân ca.

Hồ Chí Minh
Người trẻ mãi không già!

26 - 8 - 1945

HUẾ THÁNG TÁM⁽¹⁾

*Huế trăm mặc hôm nay sao khác khác
Những mắt huyền ngơ ngác hỏi thăm nhau
Chân nôn nao như khách đợi mong tàu
Bước dò bước, không biết sau hay trước?
Tìm hồi hộp, vì sao? Ai hẹn ước;
Ai đang về? Dáng đó thấp hay cao?
Mắt sáng ngời, như lửa hay như sao?
Người hay mộng? Ngoài vào hay trong tới?
Giáng từ trên hay là vươn từ dưới?
Huế xôn xao lo lắng, những đêm mơ
Khao khát hoài, như cô gái mong chờ
Sau cửa hé, người yêu chưa biết mặt...
Trên Hương Giang mệnh mang dò lạnh ngắt
Tiếng đàn im. Ca kỹ nép phương nào?
Trăng thì thầm chi với sóng lao xao...*

(1) Bài này làm trong thời kỳ Bảo Đại còn được Chính phủ Dân chủ cộng hoà cho giữ chức cố vấn, sau khi hần thoái vị trước áp lực của cách mạng.

Đức Kim Thượng⁽¹⁾ đêm nay trong ngọc điện
 Ngự trên lầu, trông lên cao xao xuyên
 Muôn vì sao... Lạnh lẽo thăm hoàng bào
 Người rùng mình, tưởng đứng đỉnh cù lao
 Nổi cô độc giữa gió triều biển động
 Đồi gốc đại nghiêng nghiêng tàn lay bóng
 Sầu thâm cung vờ vật dưới sân châu
 Người đứng đây. Trăm họ đang về đâu?
 Đình thần đỏ, rầu rầu thân đá trắng
 Quá khứ nặng đè xuống đầu cúi lạng...
 Một ngai vàng không thể thắng cả giang sơn!
 Lòng muôn dân rần rật lửa căm hờn
 Máu giải phóng đã sôi dòng nhân loại!
 Người phải xuống, đêm nay, đêm chiến bại
 Để toàn dân chiến thắng giữ ngôi son!
 Người phải lui, cho Dân tiến, Nước còn
 Dân là chủ, không làm nô lệ nữa!
 Hãy mở mắt: quanh hoàng cung biển lửa
 Đã dâng lên, ngập Huế đỏ cờ sao
 Mở mắt trông: trời đất bốn phương chào
 Một dân tộc đã ào ào đứng dậy!

(1) Tiếng gọi nhà vua, dưới chế độ phong kiến.

Chừ đây Huế, Huế ơi! Xiềng gông xưa đã gãy
Hãy bay lên! Sông núi của ta rồi!
Nước mắt ta trào, húp mí, tràn môi
Cổ ta ré trăn trăn cười, trăn khóc!
Ta ôm nhau, hôn nhau từng mái tóc
Hả hê chưa, ai bịt được mồm ta?
Ta hát huyền thiên, ta chạy khắp nhà
Ai dám cấm ta say, say thần thánh?
Ngực lép bốn nghìn năm, trưa nay cơn gió mạnh
Thổi phồng lên. Tim bỗng hoá mặt trời
Có con chim nào trong tóc nhảy nhót hót chơi
Ha! Nó hót cái gì vui vui nghe thiệt ngộ!
Gió gió ơi! Hãy làm giông làm tố
Cuốn tung lên cờ đỏ máu thơm tươi
Vàng vàng bay, đẹp quá, sao sao ơi!
Ta ngã vật trong dòng người cuộn thác
Ồi thiên đường! Tai miên man lắng nhạc
Từ muôn phương theo gót nện rầm rầm
Việt Nam! Việt Nam! Việt Nam muôn năm!

1945

GIẾT GIẶC

*Máu Việt Nam đang chảy
Đỏ đồng, ôi máu yêu!
Miền Nam đang bốc cháy
Đồng bào ôi lửa thiêu!*

*Mau mau lên đứng dậy!
Giương giương đầu, tuốt ra
Súng súng đầu, vác chạy
Cứu cứu đồng bào ta!*

*Giết giết quân xâm lược!
Mau xung phong! Xung phong!
Cờ bay lên cứu nước
Máu giặc phải thành sông!*

*Ha ha! Bay phải chết
Lũ tàn ác gian tham!
Muôn trái tim đoàn kết
Toàn dân tộc Việt Nam!*

*Mỗi khu vườn, góc phố
Mỗi ô ruộng, đường quê
Và rừng xanh núi đỏ
Đã vang động lời thề*

*Đất ta, ta quyết giữ
Một tấc cũng không nhường!
Đây là giờ sinh tử
Ta cần chi máu xương?*

*Tiến lên, Quân giải phóng!
Qua cái chết vinh quang
Tiến lên, giành quyền sống
Dưới cờ đỏ, sao vàng!*

13 - 10 - 1945

THƯA CÁC ÔNG NGHỊ⁽¹⁾

Thưa các ông nghị gât!
Đừng bôn ba lật đật uống công!
Nghị ngày xưa là nghị bạc nghị đồng
Nghị "bíp tét", nghị "sâm banh", "phó mát"
Nghị ô tô, nghị cô đầu châu hát
Nghị "uấy xừ" không biết cái chi chi
Nghị chuyên môn ra nghị viện ngủ khi
Khô hết Nước, tan hết nhà "uỳ" tất

Thưa các ông nghị gât!
Đừng bôn ba lật đật uống công!
Nước có rồi, không lẽ cũng như không?
Nền độc lập đã xây bằng xương máu
Quyết không thể trở thành sân khấu
Cho lũ hề trơ tráo múa nghênh ngang

Bán mua dân như một lũ buôn hàng
Coi Tổ quốc không bằng vàng một chỉ!
Vào Quốc hội đã mang danh ông nghị
Nghị ngày nay phải khác nghị ngày xưa
Khác từ chân đến tóc, từ óc đến da
Đáng mặt nghị, cho ra hồn ông nghị
Thưa các ông, các bà, các anh, các chị
Thưa đồng bào yêu quý chúng ta ơi!

(1) Bài này làm trong dịp vận động Tổng tuyển cử, đấu tranh chống một số phần tử đầu cơ chính trị, lừa bịp nhân dân.

Ai muốn ra thay mặt thay lời
Cho dân nước thì xin lo một tý
Cạo cho sạch óc hư danh vị kỷ
Đập cho tan thói bệ rạc lì lì
Phải sẵn sàng như chiến sĩ ra đi
Lòng mở rộng đón muôn lòng yêu nước
Hồn phải sáng bừng lên như ngọn đuốc
Chiếu trăm nơi, đến ngõ hẻm làng xa
Mắt dòm sâu đến những cảnh bê tha
Tai lắng hết từng thở ra mệ nhọc
Phải tháo vát, phải mày mò, lặn lội
Phải sẵn sàng, từng phút từng giây
Bên nhân dân lên tiếng "có tôi đây!"
Như người mẹ, như người anh, người chị
Và phải biết đem tâm can tài trí
Như ông thầy mổ xẻ xét căn nguyên
Để tìm ra những phương thuốc thần tiên
Cho dân tộc được muôn năm hạnh phúc!

Dám xin có mấy lời bàn què cục
Thưa đồng bào và xin chúc mấy câu
Nhiệt liệt hoan nghênh Tổng tuyển cử lần đầu!
Tất cả chúng ta cùng nhau đi bỏ phiếu!
Hãy cử đúng những người đại biểu!

16 - 12 - 1945

XUÂN NHÂN LOẠI

Mấy bữa trời chưa ngọt gió sương
Cành xoan chưa phủ lục bên đường
Song lòng ta đã nghe đâu đó
Có một mùa xuân phảng phất hương

Không phải mùa xuân mấy thuở sang
Lá xanh không mát dạ khô vàng
Hoa thơm không át mùi xương máu
Nắng chỉ lây buồn trên áo tang

Đây một mùa xuân tới tới gần
Đây mùa bất tuyệt của muôn xuân
Hương tình nhân loại bay man mác
Gió bốn phương truyền vang ý Dân

Ôi hài âm mạnh của nhân gian!
Mỗi giọng thân yêu, một tiếng đàn
Cao vút từng không, băng vượt núi
Trường Sơn, Hy mã Lạp, U ran⁽¹⁾

Lâu rồi, khao khát lắm, xuân ơi
Nhân loại vươn lên ánh mặt trời
Nhân loại trườn lên trên biển máu
Đang nghe xuân tới nở môi cười.

Xuân 1946

(1) U ran: tên một dãy núi lớn trên đất Nga.

VUI BẤT TUYỆT

Vui quá đêm nay
Ta nhảy ta bay
Trong lòng Hà Nội
Biển sóng trào lên thành đại hội
Muôn màu vũ trụ kết hoa đăng
Xôn xao mặt đất, trắng là trắng
Cháy xiết Ngân Hà, muôn sao vàng rực
Mặt trời đỏ huyền kỳ mọc lên, ôi náo nức
Nhạc nhân gian cuộn cuộn bốc hồng trần!
Ta đi đây, là trăm vạn thiên thần
Chiều chiến thắng phá tan quân quỷ sứ
Ta đi dưới bốn nghìn năm lịch sử
Đêm nay tràn hoa đỏ nhụy vàng tươi
Ta đi đây, với thể kỷ hai mươi
Mạch suối trẻ trong dòng người vô địch!

Ta đi tới biết đâu là tuyệt đích?
Người cuốn lôi ta, ta cuốn lôi người
Đi đi hoài, đi mãi, anh em ơi
Đây cuối đất hay đầu trời chẳng biết!
Ta hát suốt đêm nay vui bất tuyệt
Trống rung tim ta đập nhịp bốn chôn
Đầu ta qua lớp lớp khải hoàn môn
Hồn ta cháy sáng ngời trên ngọn đuốc
Lòng ta múa lông lên theo đám rước
Ta xông lên trời với pháo thăng thiên
Bay bay lên, hỡi đôi cánh thần tiên
Đôi cánh mở cửa đất trời giải phóng!

Kỷ niệm 2 - 9 - 1946

VIỆT BẮC

(1946 - 1954)

ĐÊM XANH

*A ! Tiếng hát
Ngọt như đường cát
Của các em
Êm êm
Thanh thanh...
Đêm nay xanh
Trăng cao vời vọi
Sông nước mênh mang
Anh đi trên bờ Hương Giang
Lắng nghe tiếng hát
Thơm mát
Của các em
Lòng môi anh bất giác cũng thèm thèm...
Ôi các em, những người lính mới !
Đi, đi, đi ! Ôi nhịp đời phơi phới
Trăng sáng, đường dài
Ta đều chân: Một ! Hai !
Ta đều ca
Lời ca bất tuyệt:
Ôi đất Việt
Yêu dấu
Ngàn năm...*

Đêm trăng tháng 4 - 1946

TÌNH KHOAI SẴN⁽¹⁾

*Ngày xưa khoai sắn sống lang bang
Bãi cát nghèo khô, mệ núi hoang
Như chẳng đòi chi, hồn giản dị
Quanh năm bè bạn chị em làng*

*Một bữa, cờ son lên đôi ngói
Sao thiêng nghiêng xuống những lưng đồi
Sắn khoai hăm hở về dinh⁽²⁾ chiếm
Quyền sống trên miền rồi cỏ hôi.*

*Rồi từ hôm đó, bọc hoàng cung
Lốp lốp khoai xanh mượt vạn vòng
Lòng đất kiêu kiêu nghe nặng củ
Khách dừng âu yếm, ngẩn ngơ trông...*

(1) Sau Cách mạng tháng Tám, Chủ tịch Hồ Chí Minh kêu gọi nhân dân ta "chống giặc đói". Khắp nơi sôi nổi phong trào tăng gia sản xuất, khoai sắn mọc xanh thành phố Huế.

(2) Dinh: Kinh đô

*Khoai mãi mùa đi, đến sẵn về
Say màu hương mới, dậy hồn quê
Rướn thân lên trải ngàn tay rộng
Như những chàng trai đón bốn bề.*

*Những buổi mai hường, nắng mới tinh
Bên đường sương mát, lá rung rinh
Ta đi trong gió thơm khoai sắn
Lòng nhẹ, vui vui, bát ngát tình...*

TRƯỜNG TÔI

Tặng các chiến sĩ Bình dân học vụ

Trường tôi kiểu cách gì đâu ?
Không ham mái ngói, chẳng cầu tường vôi:
Nhà tranh vách đất đủ rồi
Đình quang điểm chắt, được ngồi là hay !
Trường tôi vui giữa luống cà
Bên sông, bãi chợ, bóng cây lưng đồi
Trường tôi vui giữa biển khơi
Chữ reo mặt sóng, chữ ngồi ghe câu
Trường tôi vui giữa rừng sâu
Chữ theo đuốc lửa, đêm thâu tiếng người.

Lại đây, ơi bạn mình ơi !
Trường tôi vang giọng rộn lời nước non
Ta nghèo, không mực thì son
Bút tre phấn gạch, bà con tạm dùng

Nghiêng đầu trên tấm bảng chung
Phơ phơ tóc bạc, bạn cùng tóc xanh :
Đây em, này chị, này anh
Chen vai mà học, rách lành sao đâu !
Tôi tớ móm chữ cho nhau....

1946

*Khoai măn mùa đi, đến sẵn về
Say màu hương mới, dậy hồn quê
Rướn thân lên trái ngàn tay rộng
Như những chàng trai đón bốn bề.*

*Những buổi mai hương, nắng mới tình
Bên đường sương mát, lá rung rinh
Ta đi trong gió thơm khoai sắn
Lòng nhẹ, vui vui, bát ngát tình...*

1946

LẠNH LẠT⁽¹⁾

Gửi một người lính Pháp

*Anh đứng bên cầu
Im lặng
Trưa nặng
Trên đầu
Nắng nồng rát mặt
Đôi mi lim dim
Anh nghe con chim
Ngẩn ngơ huýt sáo
Trên cành long não...
Buồn lắm, chim ôi !*

*Anh nhìn con sông trôi
Nước Hương Giang hiền lành, thanh tịnh
Con dò đùng đĩnh
Căng buồm về đâu ?
Trưa hôm nay
- Như bao nhiêu trưa trước -*

1 Sau Hiệp định 6-3-1946 quân đội Pháp thay chân quân Tưởng Giới Thạch số vị trí trong nước ta. Cũng như những nơi khác, nhân dân ở Huế rất ghét chúng. Đảng ta, một mặt vận động nhân dân không hợp tác với chúng, mặt tuyên truyền giác ngộ binh lính Pháp, vận động họ đòi về nước.

Khách bước
Qua cầu...
Sao mà nghe như guốc gõ trên đầu !
Anh đứng đó, đã bao nhiêu phiên gác
Gian truân luân lạc
Mình biết riêng mình...
Người đi qua
Rảo gót lặng thinh
Mặc người lính lạ.
Không ai ngó, không ai cười chi cả
Người phu xe nghiêng nón đi qua
Em bán nước, chị hàng quà
Lạnh lạt !

Anh đứng đó như tấm bia thủng nát
Giữa muôn tên nguyên rửa âm thầm
Từ thâm tâm
Người Việt
Anh đứng đó, như một cây khô chết
Xa quê hương
Khát tình người
Ôi buồn biết bao nhiêu !
Bóng ngả sang chiều....

CÁ NƯỚC

Tôi ở Vĩnh Yên lên
Anh trên Sơn Cốt xuống
Gặp nhau lưng đeo Nhe
Bóng tre trùm mát rượi.

Anh là Vệ quốc quân
Tôi là người cán bộ
Hai đứa mỗi như chân
Nghỉ ngơi ngồi một chỗ.

Gặp nhau mới lần đầu
Họ tên nào có biết ?
Anh người đâu, tôi đâu
Gần nhau là thân thiết.

Một thoáng lặng nhìn nhau
Mắt đã tìm hỏi chuyện
Đôi bộ áo quần nâu
Đã âm thầm thương mến.

Giọt giọt mồ hôi rơi
Trên má anh vàng nghệ
Anh Vệ quốc quân ơi
Sao mà yêu anh thế !

Tôi nhích lại gần anh
Người bạn đường anh dừng
Anh chiến sĩ hiền lành
Tì tay trên mũi súng.

Anh kể chuyện tôi nghe
Trận Chợ Đồn, Chợ Rã
Ta đánh giặc chạy re
Hai đứa cười ha ha

Rồi Bông Lau, Ý La
Ba trăm thằng tan xác
Cành cây mọc thịt da
Thối inh rừng Việt Bắc.

Tàu giặc đắm sông Lô
Tha hồ mà uống nước
Máu tanh đến bây giờ
Chưa tan mùi bữa trước.

Mồm anh nở rất tươi
Mặt anh vàng thẫm lại
Cánh đồng quê tháng mười
Thơm nức mùi gặt hái...

*Xa xôi đầu xóm tre xanh
Có bà ru cháu nằm khoanh lòng già:
Cháu ơi cháu lớn với bà
Bố mày đi đánh giặc xa chưa về*

*Cháu ngoan cháu ngủ đi nhe
Mẹ mày ra chợ bán chè bán rau
Bố đi đánh giặc còn lâu
Mẹ mày cấy cấy ruộng sâu tới ngày*

*Anh có nghe thấy không
Ơi người anh Vệ quốc ?
Chắc có lúc lòng anh
Nhớ nhà anh nhớ lắm
Ơi người bạn hiền lành
Mắt nhìn xa dăm dăm...*

*Trưa nay trên đèo cao
Ta say sưa vài phút
Chia nhau điếu thuốc Lào
Nào anh hút tôi hút.*

*Rồi lát nữa chia đôi
Anh về xuôi tôi ngược
Lòng anh và lòng tôi
Mang nặng tình cả nước...*

1947

ĐỢI ANH VỀ

Dịch thơ C.XIMÔNỐP

*Em ơi đợi anh về
Đợi anh hoài em nhé.
Mưa có rơi dầm dề
Ngày có dài lê thê
Em ơi em, cứ đợi !*

*Dù tuyết rơi gió nổi
Dù nắng cháy em ơi
Bạn cũ có quên rồi
Đợi anh về, em nhé !*

*Tin anh dù vắng vẻ
Lòng ai dù tái tê
Chẳng mong chi người về
Thì em ơi, cứ đợi !*

*Em ơi em, cứ đợi !
Dù ai nhớ thương ai
Chẳng mong có ngày mai...
Dù mẹ già con dại
Hết mong anh trở lại*

Dù bạn viếng hồn anh
Yên nghĩ nắm mồ xanh
Nâng chén tình dốc cạn
Thì em ơi, mặc bạn
Đợi anh hoài, em nghe
Tin rằng anh sắp về !

Đợi anh, anh lại về
Trông chết cười ngạo nghệ
Ai ngày xưa rơi lệ
Hắn cho sự tình cờ

Nào có biết bao giờ
Bởi vì em ước vọng
Bởi vì em trông ngóng
Tan giấc, bước đường quê
Anh của em lại về !

Vì sao anh chẳng chết
Nào bao giờ ai biết ?
Có gì đâu em ơi
Chỉ vì không ai người
Biết như em chờ đợi

GIỮA THÀNH PHỐ TRỤI

*Đến làm chi đây ? Ta đã biết
Phố thành ta phá hết, lâu rồi !*

*Tìm chi đây giữa đồng gạch vôi
Hoang tàn đổ nát ?
Ta đi trên đường đá rát
Đông lạnh ghê người
Chiếc lá vèo rơi xuống cỏ
Tường xiêu loét đỏ
Mài gầy sườn đen
Mảng buông son kính vỡ rêu lên
Ô cửa mắt tròn thăm thẳm
Ai lên tiền tuyến đường muôn dặm ?
Lại ngồi dưới gốc di - lăng
Ở đây còn có ai chẳng với mình ?
- Có !
- Ai nói đó ?*

A ! Các anh chiến lũy !
Sắt gỗ giăng thành
Cả các anh
Những di - lã, sáu, gạo
Không tiếc lá cành xanh
Vật ngang đường cản giặc
Các anh nữa, những dòng chữ sắc
Thân cây, tảng đá, góc phòng
Phá tan tấn công mùa đông của Pháp
Bằng than, bằng gạch, bằng son
Nét muôn tay hân vạn đại cầm hờn

Ta lại bước đi trên đường đá rít
Gỗ gót, xa nghe tiếng hát
Của mỗi hòn gạch nát, mỗi cành khô:
Ngày mai, về lại Thủ đô
Ngày mai, sống lại từng mô đất này.
Ngày mai, xanh lại từng cây
Ngày mai lại đẹp hơn rày hơn xưa.

Mùa đông dài lạnh sẽ qua
Phố ta lại dựng, nhà ta lại về
Bàn tay đã nắm lời thề
Ra đi quyết phá, ngày về sẽ xây
Từ trong đổ nát hôm nay
Ngày mai đã đến từng giây, từng giờ...

SỢ

*Đêm lạnh lều rom không liếp cửa
Hai đứa mình ôm nhau trên sàn nứa
Nằm bên em nghe má ấm trong tay
Sợ tiếng gà gáy sáng hết đêm nay*

1947

PHÁ ĐƯỜNG

*Rét Thái Nguyên rét về Yên Thế
Gió qua rừng Đèo Khế gió sang...*

*Em là con gái Bắc Giang
Rét thì mặc rét, nước làng em lo
Nhà em phơi lúa chưa khô
Ngô chưa vào bồ, sắn thái chưa xong
Nhà em con bé con bông
Em cũng theo chồng đi phá đường quan
Con ơi con ngủ cho ngoan
Sang canh trăng lặn, buổi tan mẹ về...*

*Trên đôi quế
Trăng non mới hé
Đường thì dài, hổ xẻ chưa sâu
Chưa sâu thì cuốc cho sâu
Có anh có chị cùng nhau ta đào !*

Hì hà hì hục
Lục cục lao cào
Anh cuốc em cuốc
Đá lở đất nhào !
Nào anh bên trai
Nào em bên nữ
Ta thi nhau thử
Ai tài hơn ai !

Anh tài thì em cũng tài
Đường dài ta xê, sức dai ngại gì.
Đường đi ngoắt ngoéo chữ chi
Hổ ngang hổ dọc chữ i chữ tờ
Thằng Tây mà cứ vẩn vơ
Có hổ này chờ chôn sống mày đây.
Ở anh ở chị nhanh tay
Nhanh tay ta cuốc, chôn thầy quân thù !

Đêm nay gió rét trắng lu
Rộn nghe tiếng cuốc chiến khu phá đường...

BÀ MẸ VIỆT BẮC

*Đêm nay trên sàn
Bập bùng ngọn lửa
Mé kể nguồn cơn
Chuyện nhà chuyện cửa:*

*"Con mé có ba
Trai hai gái một
Gái gả chồng xa
Trai còn đứa rớt*

*Thằng hai ngày trước
Trốn vào chiến khu
Nó đi cứu nước
Làm lính cụ Hồ*

*Một hôm lính lệ
Theo thằng quan châu
Đến nhà hoạnh hoẹ
"Con mày đi đâu ?"*

Tôi sợ khiếp quá
Lạnh chân lạnh tay
Đứng trơ như đá
Hồn bay vía bay !

Ông Kề lắc đầu
Một hai không biết
Nó đỏ mũi trâu:
"Nói không, ông giết !"

Nó giật mái tranh
Nó tìm lục khắp
Lắc lảo nhìn quanh
Như thằng ăn cắp.

Nó tung đĩa bát
Nó đập héc vại⁽¹⁾
Nó găm nó quát
Đá dít tạt tai

Suốt ngày nó phá
Nó chẳng thấy gì
Nó trôi thằng cả
Lôi ông Kề đi.

(1) Cháo trâu

Nó khảo nó tra
Bố con như tử
Rồi tha ông già
Còn con nó giữ

Nó nộp cho Tây
Đầy đầu không biết
Biền biệt lâu ngày
Nghe đồn nó chết...

Nó lành như đất
Tội nghiệp con tôi
Tây nó giết mất
Con ơi, con ơi !"

Phên nan gió lọt lạnh lòng
Ngọn lửa bập bùng, mé khóc rung rung
Nghen ngào chuyện cũ nửa chừng...

Từ đó ở nhà
Gieo neo túng quá
Hai ông bà già
Vợ thằng con cả

Rồi ông Ké mất
Nhà lại còn hai
Mẹ con quần quật
Kiếm ăn qua ngày

Bữa đói bữa no
Chạy quanh chẳng đủ
Ngày đói bát ngô
Lên rừng đào củ...

Tương rồi chết tất
Biết đâu có ngày
Trời còn có mắt
Cụ Hồ về ngay.

Cụ Hồ ra lệnh
Đuổi Nhật đuổi Tây
Cụ Hồ cho đánh
Lấy hết châu này.

Thằng châu con chó
Cúp đuôi chạy dài
Mà bố nhà nó
Nịnh Tây hết thời.

Ôi trời, sướng quá
Dân kéo về châu
Rằm rập hể hả
Mổ bò mổ trâu

Cờ treo đỏ chói
Trên nóc trên cây
Pí lè⁽¹⁾ inh ỏi
Suốt đêm suốt ngày

Cụ Hồ mở nước
Chia thóc cho dân
Tôi cũng lĩnh được
Tôi cũng có phần !

Rồi ba tháng sau
Thằng hai ngày trước
Chẳng biết ở đâu
Chạy về bắt chọt.

Thoạt trông thấy nó
Tôi chẳng biết ai
Nó cao hơn bố
Tôi chỉ bằng vai

Bộ nó rõ oai
Vai thì đeo súng
Ngực chéo hai quai
Áo thì thắt bụng

(1) Kèn ở miền ngược.

Đầu nó đội mũ
Có cái sao vàng
Trước nó lam lũ
Bây giờ thấy sang !

Tôi ôm lấy nó
Tôi kể trước sau
Nỗi nhà mất bố
Nỗi anh chết tù..

Mắt nó đỏ nọc
Nó cầm tay tôi
"Mé ơi đừng khóc
Nước độc lập rồi !"

Tôi bảo con tôi:
"Mày đi tao nhớ
Tuổi đã lớn rồi
Liệu mà cưới vợ".

Nó chỉ cười khi:
"Vợ con gì gấp
Con còn phải đi
Giữ gìn độc lập !"

*Ở chơi ít bữa
Nó hát cả ngày
Dọn nhà sửa cửa
Xới vườn luôn tay*

*Rồi nó xung phong
Vào Nam đánh giặc
"Bao giờ giặc xong
Lại về Việt Bắc !"*

*Tôi bảo: "Mày đi
Mày lo cho khỏe
Đừng nghĩ lo gì
Ở nhà có mẹ..."*

*Từ ấy đến nay
Ngày đêm tôi khẩn
Tôi mong có ngày
Nó về, thắng trận..."*

LÊN TÂY BẮC

*Sáng nay ra trận lên Tây Bắc
Hai đứa ta cùng đi đánh giặc
Tay dao tay súng, gạo đầy bao
Chân cứng đạp rừng gai đá sắc.*

*Rất đẹp hình anh lúc nắng chiều
Bóng dài lên đỉnh dốc cheo leo
Núi không đè nổi vai vươn tới
Lá ngụy trang reo với gió đèo...*

*Quê hương anh đó: gió sương mù
Và rú rừng đây của chiến khu
Cỏ ngập đồng khô mờ lối cũ
Tan hoang làng cháy khói căm thù.*

*Anh đi tìm giặc, tôi tìm anh
Người lính trường chinh áo mỏng manh
Mỗi bước, vàng theo đồng lúa chín
Lửa vui từng mái nứa tươi xanh.*

*Po Tào, Mường Khủa, Mường Tranh
Mường La, Hát Lót, chân anh đã từng.*

Anh về, cối lại vang rừng
Chim reo quanh mái, gà mừng dưới sân
Anh về, sáo lại ái ân
Đêm trăng hò hẹn trong ngân tiếng ca...

Nhưng rồi khói từ xa gió thổi
Núi kêu anh bộ đội lên đường
Lại những ngày đi, vất vả sương
Ngô bung xôi nhạt, nước lưng hương
Đêm mưa rình giặc, tai thao thức
Mùa lại mùa qua, rét nhức xương.

Ai biết trưa nay giữa bụi bờ
Anh nằm sưởi nắng mắt lơ mơ
Tôi ngồi, không ngủ, nghe anh thở
Khe khẽ lòng ngâm lên tiếng thơ....

BÀ BỬ

*Bà bủ nằm ổ chuối khô
Bà bủ không ngủ bà lo bồi bồi...
Đêm nay tháng chạp mỏng mười
Vài mươi bữa nữa Tết rồi hết năm
Bà bủ không ngủ bà nằm
Bao giờ thẳng út về thăm một kỳ ?
Từ ngày nó bước ra đi
Nó đi Giải phóng đến khi nào về ?
Bao giờ hết giặc về quê ?
Đêm đêm bà bủ nằm mê khấn thầm...*

Bà bủ không ngủ, bà nằm
Càng lo càng nghĩ, càng căm càng thù
Ngoài phen gió núi ù ù
Mưa đêm mưa tự chiến khu mưa về...

Đêm nay bộ đội rừng khe
Mưa ướt dầm dề, gió buốt chân tay
Nó đi đánh giặc đêm nay
Bước run, bước ngã, bước lầy, bước trơn
Nhà còn ổ chuối lửa rom
Nó đi đánh giặc đêm hôm sương gì ?
Năm xưa com củ ngon chi
Năm nay com gié nhà thì vắng con !

Bà bủ gan ruột bồn chồn
Con gà đã gáy đầu thôn sáng rồi...

BẦM ƠI

*Ai về thăm mẹ quê ta
Chiều nay có đưa con xa nhớ thăm...*

*Bầm ơi có rét không bầm ?
Heo heo gió núi, lâm thâm mưa phùn
Bầm ra ruộng cấy bầm run
Chân lội dưới bùn, tay cấy mạ non
Mạ non bầm cấy mấy đon
Ruột gan bầm lại thương con mấy lần
Mưa phùn ướt áo tứ thân
Mưa bao nhiêu hạt, thương bầm bấy nhiêu !*

*Bầm ơi, sớm sớm chiều chiều
Thương con, bầm chớ lo nhiều bầm nghe !
Con đi trăm núi ngàn khe
Chưa bằng muôn nỗi tái tê lòng bầm
Con đi đánh giặc mười năm
Chưa bằng khó nhọc đời bầm sáu mươi*

Con ra tiền tuyến xa xôi
Yêu bà yêu nước, cả đôi mẹ hiền.
Nhớ thương con, bà yên tâm nhé
Bà của con, mẹ Vệ quốc quân.

Con đi xa cũng như gần
Anh em đồng chí quây quần là con,
Bà yêu con, yêu luôn đồng chí
Bà quý con, bà quý anh em.

Bà ơi, liền khúc ruột mềm
Có con có mẹ, còn thêm đồng bào
Con đi mỗi bước gian lao
Xa bà nhưng lại có bao nhiêu bà !
Bà bà cụ từ tâm làm mẹ
Yêu quý con như đẻ con ra
Cho con nào áo nào quà
Cho củi con sưởi, cho nhà con ngơi.
Con đi, con lớn lên rồi
Chỉ thương bà ở nhà ngồi nhớ con !
Nhớ con, bà nhé đừng buồn
Giặc tan, con lại sớm hôm cùng bà.

Mẹ già tóc bạc hoa râm
Chiều nay chắc cũng nghe thăm tiếng con...

MƯA RƠI

Mưa rơi đầm lá cọ
Mái tóc em ướt rồi
Đôi má em bừng đỏ
Muốn hôn quá... mà thôi
Sợ em mình xấu hổ
Cầm hai bàn tay nhỏ
Xa nhau, chẳng muốn rời

Em đi, đường đất mưa rơi
Bùn non son quánh chân đôi Phù Ninh
Em đi, anh nhớ dáng hình
Cái khăn mỏ quạ, cái mình áo nâu
Chiều nay heo hút rừng sâu
Mưa nguồn suối lũ biết đâu mà tìm ?
Ước gì anh hoá thành chim
Bay theo em, hát cho tim đỡ buồn !

1948

VOI⁽¹⁾

Voi là voi ơi
Voi yêu voi quý !
Voi nằm voi nghỉ
Voi nghỉ voi chơi

Voi là voi ơi
Voi ta đầu thép
Voi cong chân đẹp
Voi nghênh voi cười !

Voi là voi ơi
Voi con voi mẹ
Voi nặng voi nhẹ
Nào đi, trưa rồi !

Voi là voi ơi
Voi đi đánh nhé
Voi gặm voi ré
Voi xé toi bời !

⁽¹⁾ Đại bác.

Ta bế ta bổng
Voi lên ta vác
Vai ta vai sắt
Chân ta chân đồng !

Ta đi qua rừng
Lau tre san sát
Voi nghe ta hát
Núi dội vang lòng !

Ta đi lên đèo
Ta leo lên dốc
Voi ơi khó nhọc
Khó nhọc cũng trèo !

Con đường gieo neo
Là đường Vệ quốc
Tha hồ đèo dốc
Ta hò ta reo !

Voi là voi ơi
Đường đi dằng dặc
Chông gai cũng mặc
Ta vui ta cười !

Một tý nữa thôi
Đứng trên đầu địch
Nhanh lên đến đích
Tới rồi voi ơi !

Hoan hô voi ta
Hoan hô Vệ pháo
Yêu voi cỡi áo
Lau cho voi nhà

Nào voi nào Vệ
Ta quyết một lòng
Voi hăng voi nhé
Trận này lập công

1948

BẮN !

*Chúng ta ở đây
Trên đầu chúng nó
Đại bác ta sau rèm tre nghiêng cổ
Trông xuống khoanh đôi đờ
Như đĩa huyết còn tươi
Dưới kia chúng nó đang cười
Cười đi nhé, chúng bay ơi, rồi chết !*

*Bao đồng chí của ta bay đã giết
Chặt đầu cầm cọc phơi khô
Chị em ta, bay căng thịt loã lồ
Con em ta, bay quăng luôn vào lửa
Lúa ngô ta, bay cướp về cho ngựa
Xóm làng ta, bay đốt cháy tan hoang !*

Chúng bay cười ?
- Đến giờ chưa đồng chí ?
Năm phút nữa ? Sao mà lâu thế nhỉ !
Anh pháo binh, anh còn đợi chờ gì ?
Anh còn trông, anh còn ngấm từng ly
Anh sửa lại cho ngay nòng súng
Chúc đồng chí bắn thẳng vào cho đúng
Xe tan đồn nát xác chúng ra !

Có tiếng kèn gì thổi dưới đồi xa
Cờ chúng nó phát phơ đầu cột ậy
Chúng nó chào cờ ! Ôi lá cờ tanh hôi biết mấy
Kéo bao lần qua máu của ta !
Anh pháo binh, anh chưa bắn đi à ?
Một phút nữa ?
Đầu tôi cháy bùng lên như cục lửa
Sương bao nhiêu ! Chốc nữa sẽ thành than
Sẽ ra tro tất cả. Trại đồn tan
Cờ chúng nó sẽ rơi xuống cỏ
Cờ ta sẽ phát trên trời, chói đỏ !
Ơi các anh xung kích nằm đó, âm thầm
Hãy sẵn sàng tay mác, nhảy lên đâm
Giết, bắt sống, không mống nào được thoát !
Anh đại bác, găm lên trong tiếng hát !

LƯỢM

*Ngày Huế đổ máu
Chú Hà Nội về
Tình cờ chú cháu
Gặp nhau Hàng Bè*

*Chú bé loắt choắt
Cái xắc xinh xinh
Cái chân thoăn thoắt
Cái đầu nghênh nghênh*

*Ca lô đội lệch
Mồm huýt sáo vang
Như con chim chích
Nhảy trên đường vàng...*

- Cháu đi liên lạc
Vui lắm chú à
Ở đồn Mang Cá
Thích hơn ở nhà !

Cháu cười híp mí
Má đỏ bồ quân
- Thôi chào đồng chí !
Cháu đi xa dần...

Cháu đi đường cháu
Chủ đi đường xa
Đến nay tháng sáu
Chợt nghe tin nhà.

Ra thế
Lượm ơi !

Một hôm nào đó
Như bao hôm nào
Chú đồng chí nhỏ
Bỏ thư vào bao

Vụt qua mặt trận
Đạn bay vèo vèo
Thư đề "Thượng khẩn"
Sợ chi hiểm nghèo ?

Đường quê vắng vẻ
Lúa trĩu đòng đòng
Ca lô chú bé
Nhấp nhô trên đồng...

Bống loè chớp đỏ
Thôi rồi, Lượm ơi !
Chú đồng chí nhỏ
Một dòng máu tươi !

Cháu nằm trên lúa
Tay nắm chặt bông
Lúa thơm mùi sữa
Hồn bay giữa đồng...

Lượm ơi, còn không ?

Chú bé loắt choắt
Cái xắc xinh xinh
Cái chân thoăn thoắt
Cái đầu nghênh nghênh

Ca lô đội lệch
Mồm huýt sáo vang
Như con chim chích
Nhảy trên đường vàng...

1949

BÀI CA CỦA NGƯỜI DU KÍCH

Dịch dân ca Nam Tư

- Anh ơi mau trở về quê
Vợ anh vò võ một bề canh sông
- *Thương chồng em hãy theo chồng*
Ở đây chiến đấu, anh không thể về !

- Anh ơi mau trở về quê
Con anh nó khóc đỏ hoe cả tròng
- *Con tôi có khóc rờn rờn*
Ở đây chiến đấu, cha không thể về !

- Anh ơi mau trở về quê
Mẹ anh già yếu bên hè chờ mong
- *Mẹ ơi, đừng giận đừng trông*
Ở đây chiến đấu, con không thể về !

- Anh ơi mau trở về quê
Nhà anh giặc đốt đã loe lửa hồng
- *Cháy nhà thì cháy cam lòng*
Ở đây chiến đấu, tôi không thể về !

- Anh ơi mau trở về quê
Đời anh chết trẻ làm gì uổng thân
- *Tôi dù chết mất tuổi xuân*
Miền là thắng lợi, được phần tự do.

1949

CHO ĐỜI TỰ DO

Dịch dân ca Nam Tư

*Chuyện rằng: ở xứ Cooc don
Có người mẹ đến mộ con sụt sùi
Khóc rằng: "Con của mẹ ơi
Con vàng con ngọc bỏ đời đi đâu
Để cho bố khóc mẹ sầu
Đất ơi trả lại con đầu cho ta !"
Con nghe thấy tiếng mẹ già
- Mẹ ơi, đừng khóc nữa mà héo hon
Đất đen phủ nặng mình con
Nhưng dòng nước mắt mẹ còn nặng hơn !
Mẹ đừng khóc bên mộ con nữa
Trở về lo nhà cửa mẹ ơi
Nhắn cho nhà biết một lời
Rằng con mẹ chết cho đời tự do !*

1949

A LIÊU SA NHỚ CHĂNG ?

Dịch thơ C.XIMÔNÔP

*A liêu sa nhớ chăng ?
Những con đường Xmo lăng
Mưa dầm dề dai dẳng
Các chị em nhọc nhằn tình chằng
Ngực gầy ôm vò sữa che mưa
Thầm lau nước mắt tiễn đưa
Lay trời phù hộ cho ta lên đường...*

*Thân gái cũng can trường chiến sĩ
Yêu quê hương hùng vĩ
Như lòng người chứa chan
Còn xanh quanh quất đường quan
Bước đi trăm dặm mà ngàn lệ sa
Xóm làng trắng bãi tha ma
Chùng đây hồn nước non Nga tụ về...*

*Chùng đây sau giậu rào quế
Tổ tiên dang cánh chở che cho mình
Rủ nhau về họp cầu xin
Thương đàn con cháu chẳng tin có trời !
Ta đã biết, bạn ơi, đất nước
Đâu chỉ nhà ta được nâng niu
Mà làng quê những sớm chiều
Với cây giá gỗ thân yêu bên mồ...*

A liêu sa nhớ Bô ri xốp
Tiếng khóc than xé ruột nhà nào
Lệ người thiếu nữ tuôn trào
Và người mẹ goá mái đầu hoa râm
Áo tang trắng lạnh ướt dầm
Biết làm sao nói, biết làm sao khuây !
Xót lòng ta tỉnh sao đây ?
Nhưng người mẹ đã đoán ngay nhủ mình:
- Các con ơi, buổi chiến tranh
Đi đi, mẹ đợi các anh trở về !

Chúng tôi đợi các anh về !
Rừng xanh vọng tiếng, đồng quê nhắn lời
Rừng xưa quê cũ xa rồi
Đêm đêm còn vọng giọng lời thiết tha...
Bạn với ta xông pha lửa đạn
Nguy bao phen, thoát nạn, sống còn.
Lòng càng vui với nước non
Nước non Nga ta yêu dấu
Ta vui với đời ta chiến đấu
Trên đất đau thương xương máu gia đình.
Ta vui vì mẹ Nga sinh
Vui vì một sớm chiến chinh lên đường
Có người vợ rất yêu thương
Hôn ta ba bận, lệ thường tiễn đưa...

HÀNH KHÚC

Dịch thơ L.A RA GÔNG

*Giữa hồi phản phúc
Tối đen là ngục*

*Suối đã đục dòng
Chỉ lệ còn trong.*

*Tai nghe những tiếng ré điên cuồng
Những lời tán tỉnh, lời quay quắt*

*Giặc Xanh⁽¹⁾ đến với lũ diều hâu
Che ánh mặt trời, đen mặt đất*

*Chúng bảo ta: Rồi bay đòi khát
Và giăng tay, cướp bát cơm ta.*

*Chúng bảo ta: Rồi bay chết rét
Và dân ta ăn tuyết nằm băng.*

*Chúng bảo ta: Phải quăng đốt sách
Chủ đi đâu, chó xích theo sau*

*Chúng bảo ta: Cúi đầu tôi mọi
Phải phục tùng, không nói năng chi*

1) Giặc Đức mặc quần áo xanh.

*Chúng bảo ta: Tất cả phải quỳ
Những đứa khoẻ thì đi sang Đức.*

*Chúng bảo ta: Tên này vào ngục
Những tên kia, tổng cổ đi đây.*

*Nhưng chúng quên còn những người ngay
Lòng căm giận và bao người trẻ !*

*Nhưng chúng quên quyết tâm bao kẻ
Mất hay còn, một lẽ mà thôi !*

*Chúng ta như ào ào gió lốc
Chúng ta như lửa bốc trong lò*

*Phất cờ lên giành lại tự do
Không liêu lĩnh, không hy sinh vô ích.*

*Chúng ta đi đánh quân thù địch
Chúng ta đi cứu nước non ta !*

*Đuổi đuổi đi những thằng chủ mới
Quân giặc cướp, giết người, quân phản bội*

*Phân rõ trắng đen, phân rõ chính tà
Phải xứng danh Tổ quốc chúng ta !*

*Phải giành lại từ tay gian ác
Từng trái đồi ngọn núi vườn hoa !*

*Phải giành lại từ tay quân giặc
Từng cửa nhà mồ mả ông cha !*

*Bao đồng cỏ ngàn xưa đầm máu
Và cả trời hiền hậu bao la*

*Mây không vẩn, giặc không còn bóng
Tất tắt cả kêu lên giải phóng !*

*Những gì ta yêu, phải cứu thoát ra
Tự mình ta, tự mình ta !*

SÁNG THÁNG NĂM

*Vui sao một sáng tháng Năm
Đường về Việt Bắc lên thăm Bác Hồ
Suối dài xanh mướt nương ngô
Bốn phương lồng lộng thủ đô gió ngàn...*

*Bác kêu con đến bên bàn
Bác ngồi Bác viết, nhà sàn đơn sơ
Con bỏ câu trắng ngây thơ
Nó đi tìm thóc quanh bờ công vắn⁽¹⁾
Lát rồi, chim nhé, chim ăn⁽¹⁾
Bác Hồ còn bận khách văn đến nhà⁽¹⁾*

*Bàn tay con nắm tay cha
Bàn tay Bác ắm vào da vào lòng.
Bác ngồi đó, lớn menh mông
Trời xanh biển rộng ruộng đồng nước non...*

(1) Ba câu thơ này lấy lại nguyên văn trong bài đã đăng báo *Nhân dân*, 1951.

Bác Hồ, cha của chúng con
Hôn của muôn hôn
Cho con được ôm hôn má Bác
Cho con hôn mái đầu tóc bạc
Hôn chòm râu mát rượi hoà bình !

Ôi cái tên kính yêu Hồ Chí Minh !
Trong sáng lòng anh xung kích
Nửa đêm bốn tập diệt đồn.
Vững tay người chiến sĩ nông thôn
Bắt sỏi đá phải thành sản gạo.
Anh thợ, mà anh vàng thuốc pháo
Cánh tay anh dày sẹo lửa gang.
Ôi những em đốt đuốc đến trường làng
Và các chị dân công mòn đêm vận tải !
Các anh chị, các em ơi, có phải
Mỗi khi lòng ta xao xuyến rung rinh
Môi ta thầm kêu Bác: Hồ Chí Minh !
Và mỗi trận, mỗi mùa vui thắng lợi
Đôi mắt Bác hiện lên cười phấn khởi
Ta lớn cao lên, bay bổng diệu kỳ
Trên đường dài, hai cánh đỡ ta đi...

Bác Hồ đó, là lòng ta yên tĩnh
Ôi người Cha đôi mắt mẹ hiền sao !
Giọng của Người không phải sấm trên cao
Thấm từng tiếng, ấm vào lòng mong ước
Con nghe Bác, tưởng nghe lời non nước
Tiếng ngày xưa và cả tiếng mai sau...

Bác Hồ đó, chiếc áo nâu giản dị
Màu quê hương bền bỉ đậm đà
Ta bên Người, Người tỏa sáng trong ta
Ta bỗng lớn ở bên Người một chút...

Bác Hồ đó, ung dung châm lửa hút
Trán thênh thang, thanh thản một vùng trời
Không gì vui bằng mắt Bác Hồ cười
Quên tuổi già, tươi mãi tuổi đôi mươi !
Người rực rỡ một mặt trời cách mạng
Mà để quốc là loài dơi hốt hoảng
Đêm tàn bay chập choạng dưới chân Người.

Hồ Chí Minh

Người ở khắp nơi nơi...

Hồn biển lớn đón muôn lời thủ thỉ
Lắng từng câu, từng ý chưa thành
Người là Cha, là Bác, là Anh
Quả tim lớn lọc trăm dòng máu nhỏ
Người ngồi đó, với cây chì đỏ
Vạch đường đi, từng bước, từng giờ...

Không gì vinh bằng chiến đấu dưới cờ
Đảng chói lọi, Hồ Chí Minh vĩ đại !
Con nhớ hết mỗi lời Người dạy:
Kháng chiến gian nan, kháng chiến trường kỳ

*Bác bảo đi, là đi
Bác bảo thắng, là thắng
Việt Nam phải tự do
Thế giới phải hoà bình !*

*Chúng con chiến đấu hy sinh
Tấm lòng son sắt, đỉnh ninh lời thề.*

*Bắt tay Bác tiễn ra về
Nhớ hoài buổi sáng mùa hè chiến khu...*

5 - 1951

NẾU THẦY MẸ CHẾT

Dịch thơ ETHEL ROSENBERG⁽¹⁾

*Nếu thầy mẹ chết, mai sau
Các con sẽ hiểu vì đâu bỗng ngừng
Đời xuân, tiếng hát nửa chừng
Sách còn để mở, tay dừng giữa trang
Việc còn để đó dở dang
Vì đâu nửa kiếp lỡ làng bỗng rơi !*

*Cũng đừng khóc nữa, con ơi
Vì đâu giá họa những lời vu oan
Vì đâu nước mắt chảy tràn
Vì đâu vui dập muôn vàn bất công
Nỗi niềm ngày tháng trắng trong
Mai sau, người sẽ rõ lòng mẹ cha !*

(1) Julius và Ethel Rosenberg là hai vợ chồng người Mỹ vì dũng cảm đấu tranh cho chân lý nên đã bị chính phủ phản động Mỹ vu cáo là gián điệp và xử tử trên ghế điện. Bài thơ này là của bà Ethel viết trong tù gửi lại cho các con.

Mai sau, đời sẽ hát ca
Mai sau, cây cỏ nở hoa trên mồ
Đời ta phơi phới tự do
Hoà bình thân ái tắt lò chiến tranh

Các con đem tuổi xuân xanh
Cần lao xây dựng, lòng thành, vui tươi
Tin yêu giá trị con người
Mà thầy mẹ giữ trọn đời cho con

1953

HOAN HÔ CHIẾN SĨ ĐIỆN BIÊN

Tin về nửa đêm
Hoả tốc hoả tốc
Ngựa bay trên dốc
Đuốc cháy sáng rừng
Chuông reo tin mừng
Loa kêu từng cửa
Làng bản đỏ đèn đỏ lửa...

Hoan hô chiến sĩ Điện Biên
Hoan hô đồng chí Võ Nguyên Giáp
Sét đánh ngày đêm xuống đầu giặc Pháp !
Vinh quang Tổ quốc chúng ta
Nước Việt Nam dân chủ cộng hoà !
Vinh quang Hồ Chí Minh, cha của chúng ta
ngàn năm sống mãi
Quyết chiến quyết thắng, cờ đỏ sao vàng vĩ đại!

Kháng chiến ba ngàn ngày
Không đêm nào vui bằng đêm nay
Đêm lịch sử, Điện Biên sáng rực
Trên đất nước, như huân chương trên ngực
Dân tộc ta, dân tộc anh hùng !

Điện Biên vui với nghìn trùng
Mà lòng bốn biển nhịp cùng lòng ta
Đêm nay bè bạn gần xa
Tin về chắc cũng chan hoà vui chung

Hoan hô chiến sĩ Điện Biên
Chiến sĩ anh hùng
Đầu nung lửa sắt
Năm mươi sáu ngày đêm, khoét núi, ngủ hầm,
mưa dầm, cơm vắt.

Máu trộn bùn non
Gan không núng
Chí không mòn !
Những đồng chí, thân chôn làm giá súng
Đầu bịt lỗ châu mai
Băng mình qua lưới thép gai
Áo ào vũ bão,
Những đồng chí chèn lưng cứu pháo
Nát thân, nhắm mắt, còn ôm
Những bàn tay xẻ núi, lặn bom
Nhất định mở đường cho xe ta lên chiến trường
tiếp viện
Và những chị, những anh ngày đêm ra tiền tuyến.
Mấy tầng mây, gió lớn mưa to
Dốc Pha Đin, chị gánh anh thô
Đèo Lũng Lô, anh hò chị hát
Dù bom đạn, xương tan thịt nát
Không sờn lòng, không tiếc tuổi xanh
Hỡi các chị, các anh
Trên chiến trường ngã xuống !
Máu của anh chị, của chúng ta, không uống:
Sẽ xanh tươi đồng ruộng Việt Nam
Mường Thanh, Hồng Cúm, Him Lam
Hoa mơ lại trắng, vườn cam lại vàng.

Hoan hô chiến sĩ Điện Biên
Chiến sĩ anh hùng
Đầu nung lửa sắt
Năm mươi sáu ngày đêm, khoét núi, ngủ hầm,
mưa dầm, cơm vắt.
Máu trộn bùn non
Gan không núng
Chí không mòn !
Những đồng chí, thân chôn làm giá súng
Đầu bịt lỗ châu mai
Băng mình qua lưới thép gai
Ào ào vũ bão,
Những đồng chí chèn lưng cứu pháo
Nát thân, nhắm mắt, còn ôm
Những bàn tay xẻ núi, lăn bom
Nhất định mở đường cho xe ta lên chiến trường
tiếp viện
Và những chị, những anh ngày đêm ra tiền tuyến.
Mấy tầng mây, gió lớn mưa to
Dốc Pha Đin, chị gánh anh thô
Đèo Lũng Lô, anh hò chị hát
Dù bom đạn, xương tan thịt nát
Không sờn lòng, không tiếc tuổi xanh
Hỡi các chị, các anh
Trên chiến trường ngã xuống !
Máu của anh chị, của chúng ta, không uống:
Sẽ xanh tươi đồng ruộng Việt Nam
Mường Thanh, Hồng Cúm, Him Lam
Hoa mơ lại trắng, vườn cam lại vàng.

Lũ chúng nó phải hàng, phải chết
Quyết trận này quét sạch Điện Biên !
Quân giặc điên
Chúng bay chui xuống đất
Chúng bay chạy đằng trời ?
Trời không của chúng bay
Đạn ta rào lưới sắt !
Đất không của chúng bay
Đai thép ta thắt chặt !

Của ta, trời đất, đêm ngày
Núi kia, đồi nọ, sông này của ta !
Chúng bay chỉ một đường ra:
Một là tử địa hai là tù binh.
Hạ súng xuống, rùng mình run rẩy
Nghe pháo ta lưng lẩy thét gầm !

Nghe trưa nay, tháng năm mồng bảy
Trên đầu bay, thác lửa hờn căm !
Trông: bốn mặt, lũy hào sập đổ
Tướng quân lỗ nhỏ cờ hàng
Trông: chúng ta cờ đỏ sao vàng
Rực trời đất Điện Biên toàn thắng !
Hoan hô chiến sĩ Điện Biên !

Tiếng reo núi vọng sông rền
Đêm nay chắc cũng về bên Bác Hồ
Bác đang cúi xuống bản đồ
Chắc là nghe tiếng quân hò quân reo...

Từ khi vượt núi qua đèo
Ta đi, Bác vẫn nhìn theo từng ngày
Tin về mừng thọ đêm nay
Chắc vui lòng Bác, giờ này đợi trông.
Đồng chí Phạm Văn Đồng
Ở bên đó⁽¹⁾, chắc đêm nay không ngủ

Tin đây Anh, Điện Biên Phủ hoàn thành
Ngày mai, vào cuộc đấu tranh
Nhìn xuống mặt bọn Bi-đôn, Smit⁽²⁾
Anh sẽ nói: "Thực dân, phát xít
Đã tàn rồi !
Tổ quốc chúng tôi
Muốn độc lập, hoà bình trở lại
Không muốn lửa bom đổ xuống đầu con cái
Nước chúng tôi và nước các anh
Nếu còn say máu chiến tranh
Ở Việt Nam, các anh nên nhớ
Tre đã thành chông, sông là sông lửa
Và trận thắng Điện Biên
Cũng mới là bài học đầu tiên !"

5 - 1954

(1) Ông Phạm Văn Đồng lúc đó là trưởng đoàn Việt Nam tại hội nghị Gioneve, Thụy Sĩ

(2) Bi đôn (Bidault): ngoại trưởng Pháp. Smit (Smith): thứ trưởng ngoại giao Mỹ.

TA ĐI TỚI

Ta đi giữa ban ngày
Trên đường cái, ung dung ta bước
Đường ta rộng thênh thang tám thước
Đường Bắc Sơn, Đình Cả, Thái Nguyên
Đường qua Tây Bắc, đường lên Điện Biên
Đường cách mạng, dài theo kháng chiến...
Đến hôm nay đường xuôi về biển
Mới tinh khôi màu đất đỏ tươi
Đẹp vô cùng, Tổ quốc ta ơi !
Rừng cọ, đồi chè, đồng xanh ngào ngạt
Nắng chói sông Lô, hò ô tiếng hát
Chuyến phà dào dạt bến nước Bình Ca...

Ai qua Phú Thọ
Ai xuống Trung Hà
Ai về Hưng Hoá
Ai xuống khu Ba
Ai vào khu Bốn
Đường ta đỏ, tự do cuộn cuộn
Bốt đồn Tây đã cuốn sạch rồi !
Sông Thao nao nức sóng dồi
Ai về Hà Nội thì xuôi cùng thuyền

Ờ đã chín năm rồi đấy nhỉ !
Kháng chiến ba ngàn ngày không nghỉ
Bắp chân, đầu gối vẫn săn gân.
Ngẩng đầu lên: trong sáng tuyệt trần

Tháng Tám mùa thu xanh thắm
Mây nhõn nhơ bay
Hôm nay ngày đẹp lắm !
Mây của ta, trời thắm của ta
Nước Việt Nam dân chủ cộng hoà !

Đã tan tác những bóng thù hắc ám
Đã sáng lại trời thu tháng Tám.
Trên đường ta về lại Thủ đô
Cờ bay quanh tóc bạc Bác Hồ !
Mẹ ơi lau nước mắt
Làng ta giặc chạy rồi !
Tre làng ta lại mọc
Chuối vườn ta xanh chồi

Trâu ta ra bãi ra đồng
Đồng ta lại hát hơn mười năm xưa...
Các em ơi, đã học chưa ?
Các anh dựng cho em trường mới nữa.
Chúng nó chẳng còn mong đội lửa
Trường của em đứng giữa đồi quang
Tiếng các em thánh thót quanh làng.

Ai đi Nam Bộ
Tiền Giang, Hậu Giang
Ai vô thành phố
Hồ Chí Minh
Rực rỡ tên vàng.

*Ai về thăm bung biển Đồng Tháp
Việt Bắc miền Nam, mồ ma giặc Pháp
Nơi chôn rau cắt rốn của ta !
Ai đi Nam Ngãi, Bình Phú, Khánh Hoà
Ai vô Phan Rang, Phan Thiết
Ai lên Tây Nguyên, Công Tum, Đắc Lắc
Khu Năm dăng dặc khúc ruột miền Trung
Ai về với quê hương ta tha thiết
Sông Hương, Bến Hải, Cửa Tùng...
Ai vô đó, với đồng bào, đồng chí
Nói với nửa Việt Nam yêu quý
Rằng: nước ta là của chúng ta
Nước Việt Nam dân chủ cộng hoà !
Chúng ta con một cha, nhà một nóc
Thịt với xương, tim óc dính liền.*

*Dù ai nói ngả nói nghiêng
Lòng ta vẫn vững như kiềng ba chân
Dù ai rào giậu ngăn sân
Lòng ta vẫn giữ là dân Cụ Hồ !*

*Ta đã lớn lên rồi trong khói lửa
Chúng nó chẳng còn mong được nữa
Chặn bàn chân một dân tộc anh hùng.
Những bàn chân từ than bụi, lầy bùn
Đã bước dưới mặt trời cách mạng.*

Những bàn chân của Hóc Môn, Ba Tơ, Cao Lạng
Lùng lẩy Điện Biên, chấn động địa cầu
Những bàn chân đã vùng dậy đạp đầu
Lũ chúa đất xuống bùn đen vạn kiếp !

Ta đi tới, trên đường ta bước tiếp
Rắn như thép, vững như đồng
Đội ngũ ta trùng trùng điệp điệp
Cao như núi, dài như sông
Chí ta lớn như biển Đông trước mặt !

Ta đi tới, không thể gì chia cắt
Mục Nam Quan đến mũi Cà Mau
Trời ta chỉ một trên đầu
Bắc Nam liền một biển

Lòng ta không giới tuyến
Lòng ta chung một Cự Hồ
Lòng ta chung một Thủ đô
Lòng ta chung một cơ đồ Việt Nam !

VIỆT BẮC

- Mình về mình có nhớ ta
Muội lăm năm ấy thiết tha mặn nồng.
Mình về mình có nhớ không
Nhìn cây nhớ núi, nhìn sông nhớ nguồn ?

*Tiếng ai tha thiết bên cồn
Âng khuâng trong dạ, bồn chồn bước đi
Áo chàm đưa buổi phân ly
Cầm tay nhau biết nói gì hôm nay...*

- Mình đi, có nhớ những ngày
Mưa nguồn suối lũ, những mây cùng mù
Mình về, có nhớ chiến khu
Miếng cơm chấm muối, mối thù nặng vai ?
Mình về, rừng núi nhớ ai
Trám bùi để rụng, măng mai để già.

Mình đi, có nhớ những nhà
Hắt hiu lau xám, đậm đà lòng son
Mình về, còn nhớ núi non
Nhớ khi kháng Nhật, thuở còn Việt Minh
Mình đi, mình có nhớ mình
Tân Trào, Hồng Thái, mái đình cây đa ?

- Ta với mình, mình với ta
Lòng ta sau trước mặn mà đinh ninh
Mình đi, mình lại nhớ mình
Nguồn bao nhiêu nước, nghĩa tình bấy nhiêu...

Nhớ gì như nhớ người yêu
Trăng lên đầu núi, nắng chiều lưng nương
Nhớ từng bản khói cùng sương
Sớm khuya bếp lửa người thương đi về
Nhớ từng rừng nứa bờ tre
Ngòi Thia, sông Đáy, suối Lê vơi đầy.
Ta đi, ta nhớ những ngày
Mình đây ta đó, đắng cay ngọt bùi...
Thương nhau, chia củ sắn lùi
Bát cơm sẻ nửa, chăn sui đắp cùng
Nhớ người mẹ nắng cháy lưng
Địu con lên rẫy, bẻ từng bắp ngô
Nhớ sao lớp học i tờ
Đồng khuya đuốc sáng những giờ liên hoan
Nhớ sao ngày tháng cơ quan
Gian nan đời vẫn ca vang núi đèo.
Nhớ sao tiếng mõ rừng chiều
Chày đêm nện cối đều đều suối xa...

Ta về, mình có nhớ ta
Ta về, ta nhớ những hoa cùng người.
Rừng xanh hoa chuối đỏ tươi
Đèo cao nắng ánh dao gài thắt lưng.
Ngày xuân mơ nở trắng rừng
Nhớ người đan nón chuốt từng sợi giang.
Ve kêu rừng phách đổ vàng
Nhớ cô em gái hái măng một mình
Rừng thu trăng rọi hoà bình
Nhớ ai tiếng hát ân tình thủy chung.

Nhớ khi giặc đến giặc lùng
Rừng cây núi đá ta cùng đánh Tây.
Núi giăng thành lũy sắt dày
Rừng che bộ đội, rừng vây quân thù
Mênh mông bốn mặt sương mù
Đất trời ta cả chiến khu một lòng.
Ai về ai có nhớ không ?
Ta về ta nhớ Phủ Thông, đèo Giàng
Nhớ sông Lô, nhớ phố Ràng
Nhớ từ Cao - Lạng, nhớ sang Nhị Hà...
Những đường Việt Bắc của ta
Đêm đêm rầm rập như là đất rung
Quân đi điệp điệp trùng trùng
Ánh sao đầu súng, bạn cùng mũ nan.
Dân công đổ đuốc từng đoàn
Bước chân nát đá, muôn tàn lửa bay.

Ngàn đêm thăm thẳm sương dày
Đèn pha bất sáng như ngày mai lên.
Tin vui chiến thắng trăm miền
Hoà Bình, Tây Bắc, Điện Biên vui về
Vui từ Đồng Tháp, An Khê
Vui lên Việt Bắc, đèo De, núi Hồng

Ai về ai có nhớ không ?
Ngọn cờ đỏ thắm gió lồng cửa hang.
Nắng trưa rực rỡ sao vàng
Trung ương, Chính phủ luận bàn việc công
Điều quân chiến dịch Thu Đông
Nông thôn phát động, giao thông mở đường
Giữ đê, phòng hạn, thu lương
Giải dao miền ngược, thêm trường các khu...

Ở đâu u ám quân thù
Nhìn lên Việt Bắc: Cụ Hồ sáng soi
Ở đâu đau đớn giống nòi
Trông về Việt Bắc mà nuôi chí bền

Mười lăm năm ấy, ai quên
Quê hương Cách mạng dựng nên Cộng hoà
Mình về mình lại nhớ ta
Mái đình Hồng Thái, cây đa Tân Trào.

- Nước trôi nước có về nguồn
Mây đi mây có cùng non trở về ?
Mình về, ta gửi về quê
Thuyền nâu trâu mộng với bè nửa mai
Nâu này nhuộm áo không phai
Cho lòng thêm đậm, cho ai nhớ mình
Trâu về, xanh lại Thái Bình
Nửa mai gài chặt mối tình ngược xuôi

- Nước trôi, lòng xuôi chẳng trôi
Mây đi mây vẫn nhớ hồi về non
Đá mòn nhưng dạ chẳng mòn
Chàm nâu thêm đậm, phấn son chẳng nhoà.
Nửa mai mình gửi quê nhà
Nước non đâu cũng là ta với mình,
Thái Bình đồng lại tươi xanh
Phên nhà lại ấm, mái đình lại vui...

- Mình về thành thị xa xôi
Nhà cao, còn thấy núi đồi nữa chăng ?
Phố đông, còn nhớ bản làng
Sáng đèn, còn nhớ mảnh trăng giữa rừng ?
Mình đi, ta hỏi thăm chùng
Bao giờ Việt Bắc tung bùng thêm vui ?

- Đường về, đây đó gần thôi !
 Hôm nay rời bản về nơi thị thành
 Nhà cao, chẳng khuất non xanh
 Phố đông, càng giục chân nhanh bước đường
 Ngày mai lại về thôn hương
 Rừng xưa núi cũ yêu thương lại về
 Ngày mai rộn rã sơn khê
 Ngược xuôi tàu chạy, bốn bề lưới giăng.
 Than Phấn Mễ, thiếc Cao Bằng
 Phố phường như nấm như măng giữa trời.
 Mái trường ngôi mới đỏ tươi
 Chợ vui thêm nẻo về khơi luồng hàng
 Muối Thái Bình ngược Hà Giang
 Cày bừa Đông Xuất, mía đường tỉnh Thanh
 Ai về mua vại Hương Canh
 Ai lên mình gửi cho anh với nàng
 Chiều Nga Sơn, gạch Bát Tràng
 Vải tơ Nam Định, lụa hàng Hà Đông.

Áo em thêu chỉ biếc hồng
 Mùa xuân ngày hội lòng từng thêm tươi
 Còn non, còn nước, còn trời
 Bác Hồ thêm khỏe, cuộc đời càng vui !

- Mình về với Bác đường xuôi
Thưa giùm Việt Bắc không nguôi nhớ Người
Nhớ Ông Cụ mắt sáng ngời
Áo nâu túi vải, đẹp tươi lạ thường !
Nhớ Người những sáng tinh sương
Ung dung yên ngựa trên đường sồi reo
Nhớ chân Người bước lên đèo
Người đi, rừng núi trông theo bóng Người...

*Lòng ta ơn Bác đời đời
Ngược xuôi, đôi mắt một lời song song
Ngàn năm xưa, nước non Hồng
Còn đây, ơn Bác nổi dòng dài lâu.
Ngàn năm non nước mai sau
Đời đời ơn Bác càng sâu càng nồng.*

*Cầm tay nhau hát vui chung
Hôm sau mình nhé, hát cùng Thủ đô.*

10 - 1954

LẠI VỀ

*Hà Nội ơi Hà Nội !
Cay đắng tám năm ròng
Quê ta thành đất giặc
Ôi ngàn năm Thăng Long !*

*Năm cửa ô rào thép
Xe gíp bụi mù đường
Nghênh ngang bầy mũ đỏ
Tanh trường học nhà thương.*

*Còi hét ga hàng Cỏ
Đêm nay nó chạy đâu ?
Bóng tối đè mái phố
Bay đâu lũ điều hâu ?*

*Xé ruột, lòng thao thức
Giày đinh nghiêng nửa đêm
Tim đập dồn trống ngực
Ai dám cửa ngoài thêm ?*

*Đầu phố ai kêu đó
Ú ớ mây thẳng say
Cuồng loạn quay đèn đỏ⁽¹⁾
Quý sứ cười đêm ngày !*

(1) Đèn đỏ của những hộp đêm.

Hà Nội ơi Hà Nội !
Đến bao giờ bao giờ
Hết đêm dài đêm tối
Ngày mai đỏ rực cờ ?

Hà Nội ta không ngủ
Nước Hồ Gươm vẫn trong
Đêm đêm nhìn ảnh Cụ
Mắt Người nhìn ấm lòng.

Hà Nội ta không khuất
Hoả Lò thêm Nhà Tiền
Những đứa con vào chạt
Hà Nội ơi vùng lên !

Giành lại bao năm tháng
Giành lại mỗi người con
Từng ngọn đèn tươi sáng
Từng giọt nước lành ngon !

Hà Nội ơi Hà Nội !
Bao giờ
Giữa thủ đô
Cụ Hồ về
Bộ đội
Tiến vào năm cửa ô ?

Về đến đây rồi, Hà Nội ơi !
Người đi kháng chiến tám năm trời

Hôm nay về lại đây Hà Nội
Ràn rụa vui lên ướt mắt cười !

Đường quen phố cũ đây rồi
Thủ đô tươi đây mặt người như hoa
Vườn hồng ngọt gió mưa qua
Cờ hoa đỏ nắng, mái nhà vàng sao...

Tay vui sóng vỗ dạt dào
Người về kẻ đợi, mừng nào mừng hơn ?
Biết bao sung sướng tủi hờn
Trông nhau mà tưởng như còn trong mơ !

Hồ Gươm xanh thắm quanh bờ
Thiên thu hồn Nước mong chờ bấy nay
Bây giờ đây lại là đây
Quốc kỳ đỉnh Tháp, sao bay mặt hồ.

10 - 1954

GIÓ LỘN

(1955 - 1961)

XƯA... NAY...

*Xưa là rừng núi, là đêm
Giờ thêm sông biển, lại thêm ban ngày
Ta đi trên trái đất này
Dang tay bè bạn, vui vầy bốn phương⁽¹⁾*

*Trên bãi Thái Bình Dương sóng gió
Phơi phới bay cờ đỏ sao vàng
Chúng ta đứng thẳng hiên ngang
Sáng ngời một ngọn hải đăng hoà bình.*

*Cảm ơn Người, Hồ Chí Minh vĩ đại !
Bốn nghìn năm, ta lại là ta
Việt Nam dân chủ cộng hoà
Hôm nay mười tuổi cầm hoa tặng Người*

Mừng ngày lịch sử
Chủ tịch Hồ Chí Minh và Chính phủ về Thủ đô

(1) Ngày 25-12-1954, trong Hội đồng Chính phủ, Chủ tịch Hồ Chí Minh có nói: "Trước kia mới có rừng núi, có đêm; ngày nay ta có thêm sông thêm biển, thêm cả ban ngày. Đất nước ta bao la, anh em ta đông đúc".

QUÊ MẸ

Gửi Huế yêu

*Huế ơi, quê mẹ của ta ơi !
Nhớ từ ngày xưa, tuổi chín mười
Mây núi hiu hiu, chiều lặng lặng
Mưa nguồn gió biển, nắng xa khơi...*

*Tiếng hát đâu mà nghe nhớ thương !
Mái nhì man mát nước sông Hương
Hà ơi, tiếng mẹ ru nhè nhẹ
Cay đắng bao nhiêu nỗi đoạn trường !*

*Ôi những đêm xưa, tối mịt mùng
Con nằm bên mẹ, ấm tròn lưng
Ngoài hiên nghe tiếng giầy đi rón⁽¹⁾
Mẹ bầm con im: chúng nó lùng⁽²⁾*

*Con hỏi vì sao, chúng nó tìm
Tìm ai, con hỏi, mẹ rằng: im !
Mẹ ơi, đời mẹ buồn lo mãi
Thắt ruột mòn gan, héo cả tim !*

(1) Đi rón: đi tuần.

(2) Năm 1930, đế quốc Pháp khủng bố phong trào.

*
* *

Mẹ không còn nữa, còn đây Huế
Con lớn lên con biết lẽ rồi:
Nước mắt nhà tan, đời khổ thế
Không làm nô lệ, đứng lên thôi !

Con lớn lên con tìm Cách mạng
Anh Lưu, anh Diểu dạy con đi⁽¹⁾
Mẹ không còn nữa, con còn Đảng
Dù dẫu khi con chưa biết gì.

Huế không buồn nữa, Huế ta ơi
Mắt ướt trăm năm đã hé cười
Nghìn mảnh tương lai về phấp phới
Truyền đơn cờ đỏ gió tung trời

Roi điện cùm xai toé máu tươi
Xà lim không thể khoá hồn người
Bừng bừng tiếng hát rung song sắt
Tiếng hát ta bay lộng giữa đời...

Tháng Tám vùng lên Huế của ta
Quảng, Phong ơi Hương Thủy, Hương Trà
Phú Vang, Phú Lộc dò lên Huế
Đỏ ngập dòng sông rộn tiếng ca.

an Đăng Lưu: Chiến sĩ cộng sản bị xử bắn trong cuộc khởi nghĩa Nam

Chi Diểu: chiến sĩ cộng sản, mất ở Huế, 1939.

Từ ấy, xa quê mẹ đến rày
Lặng nghe từng buổi, nhớ từng ngày
Giấc về giấc chiêm đau xương máu
Đau cả lòng sông, đau cỏ cây

Cắn răng đau khổ tám năm trời
Huế của ta không một bước lùi
Huế của ta đây cầm vững súng
Chúng bay không thể có đường vui⁽¹⁾

Chúng bay không thể có ngày mai
Chết dưới chân bay vạn bầy gài
Chết xuống đầu bay từng hốc núi
Hải Vân thăm thăm huyết đêm ngày !

Làng ta giấc đốt mấy lần qua
Mà đất Phù Lai vẫn tốt cà
Mà quýt Hương Càn ta vẫn ngọt
Nhớ anh du kích trấn Dương Hoà⁽²⁾

(1) Đoạn đường từ Huế đến Quảng Trị, quân Pháp gọi là "Con đường không vui" (Route sans joie).

(2) Dương Hoà: chiến khu Thừa Thiên Huế.

Chí ta như núi Thiên Thai ấy
Đỏ rực chiều hôm dậy cảnh đồng
Lòng ta như nước Hương Giang ấy
Xanh biếc lòng sông những bóng thông...

*
* *

Lửa chiến tranh nay đã tắt rồi
Mà lòng ta vẫn cháy không nguôi
Mẹ ơi, dưới đất còn chưa xốt
Những tiếng giầy đinh đập núi đồi !

Ôi Huế ngàn năm, Huế của ta
Đường vào sẽ nối lại đường ra
Như con của mẹ về quê mẹ
Huế lại về vui giữa Cộng hoà.

6 - 2 - 1955

HAI ANH EM

Tặng Đoàn đại biểu nhân dân
và đoàn nghệ thuật Triều Tiên
sang thăm Việt Nam

*Triều Tiên với Việt Nam
Ta là hai anh em
Sinh đôi cùng một mẹ
Thương nhau từ thuở bé
Nay đều khoẻ lớn lên.*

*Việt Nam với Triều Tiên
Ta thành hai đồng chí
Ta thành hai chiến sĩ
Ta thành hai anh hùng
Ta thành hai chiến lữ
Cùng bảo vệ non sông
Cùng bảo vệ phương Đông
Cùng bảo vệ hoà bình
Kim Nhật Thành - Hồ Chí Minh
Hai chúng ta là một
Qua Trung Hoa
Chúng ta liền khúc ruột
Với Liên Xô
Ta chung một mái nhà*

Bây giờ ta đến thăm ta
Nhịp vui chiến thắng, tiếng ca ân tình...
Trông nhau mỗi dáng, mỗi hình
Tưởng như soi bóng thấy mình khác chi ?

Nhìn nhau nhớ lúc gian nguy
Những ngày bom dội, những khi giặc tràn
Bầy thú dữ dã man hung rợ
Đốt làng ta, giết vợ con ta...

Thương nhau tác đất mái nhà
Thương nhau ngọn cỏ cành hoa tan tành
Cây tre Việt Nam giặc chém
Thương cây thông Triều Tiên cháy sém
Cây thông nhựa chảy ròng ròng
Thương cây tre đứt ruột đứt lòng !

Nhưng chúng ta quyết không khuất phục
Chúng ta không một lúc cúi đầu !

Chúng ta chiến đấu bên nhau
Tâm giao một tổ, trước sau một đường
Ta quyết giữ quê hương Triều, Việt :
Cho chúng ta, cho cả loài người
Quang vinh Việt Bắc, Tháp Mười !
Quang vinh Trường Bạch, đỉnh đồi Thượng Cam

Triều Tiên với Việt Nam anh dũng
Đất nước ta dù im tiếng súng
Đường bạn còn đi đến Tế Châu
Đường chúng tôi còn đến Cà Mau
Ta lại bước, bên nhau lại bước
Đi tới trước, cùng nhau tới trước
Như giông tố, không thể gì ngăn được !

Bây giờ ta với ta đây
Việt Nam với Triều Tiên anh dũng

Hôm nay hãy ôm hai vòng tay
Hôm nay hãy hôn đôi nòng súng

Giữ hoà bình, Tổ quốc chúng ta
Và ngàn năm Triều - Việt một nhà !

10 - 8 - 1955

QUANG VINH TỔ QUỐC CHÚNG TA

Thuở ta tiến quân về Hà nội
Áo quần nâu, chân đất sủng thô
Những phố chợ gầy đen hấp hối
Bỗng tuôn trào nước mắt hoan hô !

Và muôn cánh sao vàng tung nở
Cờ đỏ sông, đồng lúa, bờ tre.
Cả đất nước tươi màu rực rỡ
Giữa mùa thu, đón Bác Hồ về.

Ta thuở ấy, đương còn rất bé
Như thiếu niên tuổi mới mười lăm
Nhưng chí quyết không làm nô lệ
Khổ trăm năm, cực mấy nghìn năm

Ta đứng dậy, hai tay giải phóng
Giành lại trời đất rộng bao la
Trước mắt Thái Bình Dương vỗ sóng
Đây, Việt Nam dân chủ cộng hoà !

*

* *

Lũ để quốc nhìn ta đứng đó
Như một bầy cú vọ trong đêm
Mắt đỏ nọc, máu thềm lên cổ
Tưởng môi ngon, một miếng là êm

Và cả lũ kêu nhau đến cắn
Đưa dè dàu, đưa chặn dằng chân
Ta như thuở xưa thần Phù Đổng
Vụt lớn lên, đánh đuổi giặc Ân.

Sức nhân dân khoẻ như ngựa sắt
Chí căm thù rèn thép làm roi
Lửa chiến đấu ta phun vào mặt
Lũ sát nhân cướp nước hại nòi.

Tổ quốc ta quyết không mất nữa !
Phổ làng đây, nhà cửa ta đây
Dù tan nát, cháy thành than lửa,
Máu hy sinh phải rửa thù này !

Mỗi góc núi xây thành chiến lũy
Mỗi đầu thôn thành một pháo đài
Mỗi viên đạn, một đời thẳng quý
Mỗi lối đi, một hố chông gài.

Mỗi người chung một cánh tay
Ta giăng thành lưới sắt dày ngày đêm
Mỗi ngày lại lớn thêm một thước
Mỗi đêm thêm một bước tiến lên

Sức ta là sức thanh niên
Thế ta là thế đứng trên đầu thù.

Giặc có mắt, phải mù hai mắt
Giặc có chân, phải chặt hai chân
Chúng dù mấy chục vạn quân
Cũng không thể chiếm lòng dân một người.
Đàn tép mà ép biển khơi ?
Quạ đen mà chiếm mặt trời được chăng ?
Những thằng cướp hung hăng áo sắt
Mặt vẫn xanh trước mặt quân ta.
Những quân giết trẻ hại già
Vẫn run sợ cả vườn hoa cánh đồng !
Ta dù lúc tay không khẩu súng
Gây tâm vòng đâm thủng bao thằng !
Đuốc người đốt cháy kho xăng
Một thân mà đuổi xe tăng chạy cuống !

*

* *

Giặc trước mặt phải xông mà giết
Thù sau lưng, phải triệt chẳng tha
Những quân cướp ruộng cướp nhà
Những quân đè cổ lột da giống nòi
Bọn địa chủ cầm vôi hút máu
Phải vùng lên, mà đấu thẳng tay !

*

* *

Thực dân địa chủ một bầy
Chúng là thú vật, ta đây là người.
Quyết phải sống trên đời làm chủ
Không thể dung lũ thú hoành hành

Quyết giành đất rộng đồng xanh
Không cho lũ vật hôi tanh bám hoại
Nhìn tới trước tương lai chiến thắng
Ngọn cờ ta giương thẳng tiến lên !

Sức ta là sức thanh niên
Thế ta là thế đứng trên đầu thù.

*
* *

Cả đất nước: chiến khu vĩ đại
Bước chân ta khắp bãi chiến trường
Quét Cao - Lạng, mở biên cương
Mênh mông gió lớn bốn phương thổi vào.
Đường tiến công ào ào chiến dịch
Hãm Hoà Bình, bức địch chạy xa
Đánh sang giải phóng sông Đà
Đánh vào tả ngạn, khu Ba mở vùng
Đánh vang động Công Tum, Đồng Tháp
Đánh An Khê, đồn dập Hải Vân.

Kinh hồn lũ quỷ thực dân
Bắc Nam búa sét oai thần, chạy đâu ?
Giáng một trận đập đầu quỷ dữ
Sáng nghìn năm lịch sử Điện Biên.

Sức ta là sức thanh niên
Thế ta là thế đứng trên đầu thù.

*
* *

Anh chị em ơi, mùa thu lại tới
Mùa thu vui thắng lợi hoà bình
Việt Nam anh dũng quang vinh
Năm châu bè bạn quanh mình hát ca...

Trông lại quăng đường qua đỏ máu
Trải mười năm chiến đấu gian lao
Trông mình, nay đã lớn cao
Hai mươi lăm tuổi, hồng hào sức xuân.
Bước trường chinh, bấp chân đã vững
Gánh sơn hà vai cứng đảm đương !

Đã tan, khói lửa chiến trường
Đường đi, mới nửa đoạn đường, còn xa.
Đường còn xa nhưng

Sức ta đã mạnh
Người ta đã đông
Chí ta đã quyết
Lòng ta đã đồng⁽¹⁾ !

*Dù ai chia núi ngăn sông
Cũng không thể cắt được lòng Việt Nam
Chúng ta đã quyết thì làm
Đã đi phải đến hoàn toàn thành công !*

*Bước chân ta vững như đồng như sắt
Anh chị em ơi, cờ đỏ phất trên cao !
Anh chị em ơi, hai mươi lăm triệu đồng bào
Tiến lên !*

muôn vạn

vì sao

dẫn đường !

21 - 8 - 1955

(1) Lời Chủ tịch Hồ Chí Minh trong thơ chúc tết năm đầu kháng chiến toàn quốc.

CHỊ LÀ NGƯỜI MẸ

Chị là người mẹ bốn con
Hỡi ôi thân chị, bụng còn mang thai
Còn ba con đại gái trai
Bỗng mồ côi mẹ, còn ai bế bồng !

Nửa đêm chúng vào buồng bắt chị
Lôi chị đi, súng gí vào tai
Thịt rơi, máu chảy đêm dài
Ai nghe tiếng chị kêu hoài: "Con ơi !"

*
* *

Chị là cô giáo hiền tươi
Bàn tay chăm chút như người mẹ yêu
Hỡi ôi, sớm sớm chiều chiều
Còn đây tay chị dắt dìu tay em !
Nửa đêm chúng vào buồng bắt chị
Lôi chị đi, súng gí vào tai
Thịt rơi, máu chảy đêm dài
Ai nghe tiếng chị kêu hoài: "Em ơi !"

*
* *

Chị đang theo tiếp cuộc đời
Hoà bình trở lại, ngời ngời xuân xanh
Tưởng là hoa lại liền cành
Hỡi ôi chẵn gôi tan tành mộng êm !

Nửa đêm chúng vào buông bắt chị
Lôi chị đi, súng gí vào tai
Thịt rơi, máu chảy đêm dài
Ai nghe tiếng chị kêu hoài: "Anh ơi !"

*
* *

Đang tay chúng giết chị rồi
Những thằng dạ chó, tanh hôi mặt người
Những con thú, Mỹ nuôi béo mã
Khát máu người, cắn cả bào thai !

Ôm chân liếm gót giặc ngoài
Chém cha cái lũ vô loài bất nhân
Biết chi tình nghĩa ái ân
Biết chi là nước là dân là nòi !

Bay đã giết một đời trong trắng
Máu oan hồn quyết chẳng dung tha
Hồn kêu trên mái muôn nhà
Hồn kêu trai gái trẻ già đứng lên !

Phải cứu những mẹ hiền con dại
Những người yêu không phải chết oan !
 Gia đình không phải nát tan
Nghĩa tình không phải cách ngăn đôi đường.

Bọn cướp Mỹ với phường đi Diêm
Phải ngừng tay gian hiểm sát nhân !
 Bắc - Nam ruột thịt tay chân
Nước non không thể chia phân một ngày !

*Chị Diệu ơi !
Chị mất rồi, còn chúng tôi đây
Đã nghe tiếng chị kêu hoài suốt đêm
Căm thù cháy mãi trong tim !*

5 - 9 - 1955

TRÊN MIỀN BẮC MÙA XUÂN

Tôi chạy trên Miền Bắc
Hớn hở giữa mùa xuân
Rộn rục muôn màu sắc
Náo nức muôn bàn chân

Đường nhựa dài óng ả
Đồng chiêm mạ xanh rờn
Ga mới hồng đôi má
Cầu mới thơm mùi sơn.

Bà con đi đâu vậy
Vui hơn cả hội hè ?
Trống đánh cờ bay dậy
Sôi sục khắp đồng quê.

Đi đi ra trường đấu
Quạt địa chủ cường hào !
Ruộng đất, ta làm chủ
Chấp chới đỏ cờ sao.

Đi đi ra chống hạn
Thay trời, ta làm mưa
Vui sao tiếng nước lên đồng cạn
Vui sao tiếng hát trên đồng bừa

Tôi đi dưới nắng trưa
Mùa xuân ấm áp

Nghe hơi thở của đồng quê mập mạp
Bãi phù sa xanh mượt ngô non
Những đàn trâu Việt Bắc béo tròn
Đứng đỉnh về xuôi quê hương mới lạ
Rực rỡ những làng vàng tươi mái rạ
Gạch mới nung, đá trắng chất bên đường
Khói lò bay quanh những phố phường
Sắt sáng chói những bể dầu xương máy
Và trường học đã mọc lên từng dãy...

*
* *

Sương vui thay, Miền Bắc của ta
Cuộc sống tung bừng đổi sắc thay da.
Ta nghe rõ: Mỗi giờ mỗi phút
Cả đất nước ta tiến lên vùn vụt
Như cỗ xe trăm mã lực khổng lồ
Mà bàn tay thần diệu của Bác Hồ
Cầm chắc lái, bay trên đường vạn dặm
Đường gai góc đang nở đầy hoa... thắm...

Giữa mùa xuân vững bước tới tương lai
Tôi vui đi, mê mãi... một hai
Giật mình nghe tiếng còi dài gióng giả
Trên đường sắt, chuyển tàu trưa hối hả
Chạy về Nam. Như một đạo quân
Chuyển rầm rầm trên Miền Bắc mùa xuân

5 - 2 - 1956

HOA TÍM

Tặng NGUYỄN TUÂN

*Thủy chung tình bạn chùm hoa tím
Hôn nhụy hoa thơm, tưởng Huế gần
Bữa mô mời bạn vô chơi Huế
Cồn Hén buồm giông ngược bến Tuân*

QUA LIỄU CHÂU

*Tàu qua ga Liễu Châu
Bác xưa tù nơi đâu ?⁽¹⁾
Đêm rét, tê xiềng xích
Thương Nước, dài tóc râu*

1956

(1) Năm 1942 - 1943, Chủ tịch Hồ Chí Minh sang Trung Quốc bị bọn phản động Tưởng Giới Thạch bắt giam ở Liễu Châu và nhiều nhà tù khác.

PHẠM HỒNG THÁI

*Sống, chết, được như Anh
Thù giặc, thương Nước mình
Sống, làm quả bom nổ
Chết, như dòng nước xanh !⁽¹⁾*

1956

⁽¹⁾ Năm 1942, liệt sĩ Phạm Hồng Thái dùng bom mưu giết Mecclanh viên toàn quyền Đông Dương lúc y ghé qua Sa Diện ở Quảng Châu, Trung Quốc. Việc không thành, Phạm Hồng Thái nhảy xuống Châu Giang tự vẫn.

ĐƯỜNG SANG NƯỚC BẠN

*Đường sang nước bạn chiều xuân
Con tàu liên vận vui chân dậm trường
Đồng Đăng đây, nọ Bằng Tường
Song song đôi mặt như gương với hình
Bên nì biên giới là mình
Bên kia biên giới cũng tình quê hương...*

*

* *

*Chào Trung Quốc, giang sơn hùng vĩ
Quê Hồng quân vạn lý trường chinh !
Hôn các anh xưa, những người chiến sĩ
Đầu đỏ ngôi sao, không sợ thác ghềnh
Từ Giang Tây lên Thiểm - Cam - Ninh
Ấn tuyết nằm sương, mặt đầy máu bụi
Lòng mạnh hơn sông, gan to hơn núi
Vai làm thang, lưng làm cầu
Rừng thăm sông sâu
Không thể gì ngăn được !
Ôi tiếng sáo của Ly Quê thổi trước
Hồng quân đi đến đâu
Sông phải rẽ nước
Núi phải cúi đầu !⁽¹⁾*

(1) Mấy lời của Chủ tịch Mao Trạch Đông.

Các anh đi, lay động địa cầu
 Từ thuở ấy, nước tôi còn nô lệ
 Máu Xô viết mới đầm đìa đất Nghệ
 Tôi lớn lên, nhưng chưa được làm người
 Thêm một quê hương, một mảnh đất, khoảnh trời
 Vời vợi Diên An, mộng mười sáu tuổi !
 Từ ấy, đã biết bao đèo suối
 Chúng tôi đi, theo lối các anh đi
 Mười lăm năm cách mạng trường kỳ
 Chín năm lại trường kỳ kháng chiến
 Như các anh, đã đi, đã đến
 Như các anh, giành biển, giành trời
 Hai ngọn cờ đỏ máu thơm tươi
 Chiến thắng ôm nhau, biên cương mở hội

*
* *

Hôm nay tôi đi từ Hà Nội
 Nước Việt Nam dân chủ cộng hoà
 Con tàu đưa tôi đến Trung Hoa:
 Bốn hướng mệnh mông, bao la trời đất
 Ổ tất cả của ta đây, sướng thật !
 Bánh xe quay trong gió, bánh xe quay
 Cuốn hồn ta như tỉnh như say
 Như lịch sử chạy nhanh trên đường thép
 Đưa ta đến một ngày mai tuyệt đẹp

Ôi, buổi bình minh dậy dọc đường
 Mướt xanh bờ liễu, vút hàng dương

Trắng phau nội cỏ cừu phơi tuyết
Ngào ngạt đồng xuân mịn phấn hương
Vui nhĩ tiếng cười quanh giếng máy
Hoa đào đôi bím nở trong sương
Làng hay phố đó, tường vôi mới
Băng đã tan trên dòng Trường Giang...

*
* *

Mặt trời lên, nắng chói lưng đồi
Hết khổ rồi em nhĩ, Hỉ Nhi ơi !
Em mặc áo hoa, em đi hài ấm
Em nói em cười, má em đỏ thắm
Em đẹp em thơm như quả táo đầu cành
Phơi phới đời em cao vút như dương xanh
Trung Quốc đó. Sức thanh xuân bừng dậy
Có phải chăng xưa nàng tiên nữ ấy
Mấy nghìn năm đầy đọa tháp Lô Phong
Vươn mình lên, rực rỡ dưới cờ hồng !
Trung Quốc đó. Bàn tay nào huyền diệu
Đã nắn lại cả dung nhan dáng điệu:
Mặt đồng khô xóa sạch những bờ ngăn
Như mặt người tươi dẫn những đường nhăn
Gót chân bước trên đường xanh nhún nhảy
Như nhịp trống ương ca, như biển ngời sóng chạy

*
* *

Văn Thiên Tường ơi !
 Nếu anh sống lại
 Đến bên bờ Bột Hải
 Thăm Sơn Hải Quan
 Anh sẽ không còn khóc mãi
 Nàng Mạnh Khương xưa mùa đông
 Bơ vơ đi mang áo rét cho chồng
 Đắp Trường thành vạn lý !⁽¹⁾
 Tôi đã gặp Mạnh Khương nhiều chị
 Khắp công trường rộn rã như ong
 Vui chồng vui vợ
 Vai gánh vai gồng
 Bạt núi khơi sông
 Mùa đông không lạnh nữa
 Tung bừng đuốc lửa thâu đêm
 Cướp thời gian, tay búa tay liềm !
 Ôi hai chữ tự do: đôi hài vạn dặm
 Đôi cánh thần tiên bay lên xanh thẳm

(1) Chuyện ngày xưa, có nàng Mạnh Khương mùa đông mang áo cho chồng đi đắp Trường thành vạn lý, tìm không thấy chồng đâu, tuyệt vọng nhảy xuống biển Bột Hải mà chết. Nhà thơ Văn Thiên Tường thương thân nàng, làm mấy câu thơ còn ghi ở Sơn Hải Quan:

Tần hoàng an lại tại
 Vạn lý trường thành trúc oán
 Khương nữ vị vong giả
 Thiên thu phiến thạch minh trình
 Tam dịch:
 Vua Tần ngồi yên sao đành
 Oán vây Vạn lý trường thành
 Khương nữ nàng ơi không chết
 Nghìn thu bia đá chữ trình.

Tôi đã trông, tôi đã thấy: nơi đây
Hai mươi năm nhảy vọt một ngày
Sáu trăm triệu bàn tay: một núi
Thép gang luyện từ bùn lầy, than bụi !
Quang vinh thay, Đảng những con người

Cờ đỏ giương cao, đứng dậy làm Trời
Tia lửa đỏ đốt cháy đồng cỏ rộng !
Tôi đã thấy: ngày xưa, đâu đó
Một tia lửa đỏ
Trong xóm nhỏ Tương Đàm⁽¹⁾
Cháy lan dần, đỏ khắp Hồ Nam
Thành ngọn lửa hôm nay: Trung Quốc
Soi sáng phương Đông, châu Phi, châu Úc
Lửa dâng cao lửa Cách mạng tháng Mười
Rất mặt loài lang nhưng ấm dạ loài người !

Sáng thêm nữa, đời đời, ngọn lửa
Của Trung Hoa, của chúng ta, tất cả !
Của chúng ta, muôn ngọn lửa hãy lên cao
Cho cả địa cầu thành một ngôi sao !

1956

(1) Tương Đàm: quê hương Chủ tịch Mao Trạch Đông.

MỤC NAM QUAN

*Ai lên ải Bắc ngày xưa ấy
Khóc tiễn cha đi mấy dặm trường⁽¹⁾
Hôm nay biên giới mùa xuân đây
Núi trắng hoa mơ cờ đỏ đường...*

1957

(1) Thăm Mục Nam Quan, lại nhớ Nguyễn Trãi ngày xưa tiễn chân cha đi đày qua biên giới.

TRƯỚC KREMLIN

*Như giọt máu trong dòng nhiệt huyết
Chảy về tim
Tôi hoà trong dòng người bất tuyệt
Đi lặng im
Trên đá lát Hồng Trường...*

*
* *

*Ôi những ai về đến quê hương
Có buâng khuâng ?
Nghe những gì không rõ
Trong im lặng. Nắng vừa lên ửng đỏ
Thành Kremlin
Ở đó có Lênin
Có cả đời ta trong đó
Gửi lòng tin
Từ những ngày xưa đói cơm rách áo
Từ bóng tối xà lim Côn Đảo
Ban Mê, Lao Bảo, Sơn La
Viết lên tường đỏ máu: Mactukhoa !*

Ôi Việt Nam Tổ quốc chúng ta !
Dưới guom súng
Bao nhiêu đầu đã rụng
Bao nhiêu ngực đã thủng
Cho Tự do. Cho mỗi chúng ta.
Cho loài người. Cho ngày mai hát ca !
Mặtukhoa yêu mến !
Cảm ơn Người đã cho ta hãnh diện
Làm những con người có đủ óc tìm
Thà mất đầu, không chịu cúi đầu im !

Tôi ngả mũ. Chào Lênin vĩ đại !
Người thấy đỏ - bởi vì Người sống mãi
Chúng tôi đây, những đồng chí Việt Nam
Đến bên Người, như đến với lương tâm
Trong ánh sáng hồng tươi nét mặt
Như mặt trời không bao giờ tắt
Trên đất nước Liên Xô
Lê nin nằm nhắm mắt.
Hơn mọi nhà thơ
Có lẽ Người đang mãi giấc mơ
Để thấy trước những bước đường lịch sử...
Người không nói. Nhưng trán Người tư lự
Lắng nghe nghìn câu hỏi từ xa
Từ những phương trời còn những phong ba
Những bà mẹ, những cụ già khắc khoải:
Làm sao hết chiến tranh
Đừng bao giờ trở lại !

Làm sao cho nhân loại một nhà
Và làm sao cho tất cả màu da
Hoà hợp lại như một vầng ráng đẹp !

Hãy rèn luyện những tâm hồn gang thép
Và đứng lên
Tin ở sức mình.
Không sợ gian nan
Không sợ thần linh
Trời không có thiên thần
Đất không có thánh nhân
Chỉ có nhân dân - thần thánh
Và chỉ Đảng làm nên sức mạnh
Cho tôi đôi cánh
Bay tới chân trời

* *

* *

Ôi Lê nin
Đứng bên Người
Và đứng trước Kremlin
Mỗi con người lớn lên nghìn thước.

VỚI LÊ NIN

Nhà Lenin, ở Goocky

Khi tôi đến .

Lê nin như vừa đi

- Người rất bận:

Ngày ngày

Vô tận

Người người nối bước trước Kremlin

Mong gặp Lenin

Trong một phút giây im lặng.

Lenin đi vắng

Nhưng trong vườn sên đầy nắng

Chiếc ghế sơn xanh còn ẩm hơi Người

Ba mươi bốn năm xưa

Ngồi dưới mặt trời

Viết những dòng

Ánh sáng.

*

* *

Bâng khuâng nghe năm tháng

Đẹp như người con gái nước Nga

Hôm nay đưa tôi qua những căn nhà

Kể lại từng chương sử đỏ

Cách mạng tháng Mười
Đảng cộng sản Liên Xô từ đó
Với Lê nin, làm lại loài người
Với Lê nin, làm thế kỷ hai mươi
Trong đêm tối, mở chân trời hừng hực.

Mẹ ơi, để con ra trong khổ cực
Mẹ chưa hay từ đó có Liên Xô
Có Lê nin hằng che chở con thơ
Người nhắm mắt khi con vừa bốn tuổi
Người đã sống đến giây phút cuối:
Chiếc gậy cầm tay còn gác cạnh bàn
Bậc thang nhà còn ảm những lan can
Và tấm lịch đứng lại ngày 21⁽¹⁾
Vẫn tươi sáng một con người: Sê khốp!⁽²⁾

Ôi Lê nin
Có thể nào tin
Thời đại ta đã mất
Một con người đẹp nhất ?
Vĩnh viễn Lê nin sống giữa loài người
Vàng trán mệnh mông đôi mắt yêu đời
Như trái đất vui mùa xuân mới dậy.

(1) Lê-nin mất ngày 21 - 1 - 1924.

(2) Tấm lịch Lê nin dùng có ảnh của Sê khốp.

Tôi đã đi
Giữa mùa hè chín mẩy
Xibêri hay Tbilixi
Đâu đâu tôi cũng thấy
Lê nin
Mỗi công trường xưởng máy
Lênin, ấy là lò thép chảy
Thành những óc tim, lửa cháy bùng bùng
Trên thảo nguyên, đồng nội, núi rừng
Lênin, ấy là nguồn điện lực
Với Xô viết, làm thiên đường sáng rực !

Khắp những nẻo đường nào nước tôi đi
Hiển hiện Lê nin phơi phới diệu kỳ
Nhịp sống lớn trên dáng đi bay nhảy
Những ánh mắt của thiên tài thức dậy...
Rất tự do, nên rất tự hào
Mỗi con người nhấp nhánh một ngôi sao !

*

* *

Lê nin đó
Muôn triệu lần nảy nở
Giữa Loài ta
Muôn triệu lần rạn vỡ
Như mặt trời chói giữa biển bao la
Và mỗi lần sóng gió nổi quanh ta
Lê nin đó
Ngời ngời chân lý.
Như những ngày xưa
Người là đồng chí
Hồn nhiên giản dị
Giữa công nông ngôi chật quanh Người
Rất yêu thương, đôi mắt nheo cười.
Như những ngày xưa
Người là chiến sĩ
Không sợ gian nguy, không giờ phút nghỉ
Ghét mọi quân thù, ghét mọi nước sơn
Suốt đời mang tấm áo da sơn
Đôi giày ống gót mòn sỏi đá.

*
* *

*Đám tang ai
Đi trong tuyết giá
Mặc tư khoa trắng lạnh
Muôn nghìn kim
Đau buốt trái tim !*

*Tôi vẫn thấy Lê nin
Bình thường khỏe mạnh
Giữa mùa đông nước Nga
Cùng công nhân đi vác gỗ xây nhà
Và chiều nay trước phút vội đi xa
Người còn nghe*

thánh thốt

Krupxkaia

Đọc trang sách

"Tình yêu cuộc sống"⁽¹⁾

2 - 195

(1) Lê-nin mất lặng lẽ trong khi Krupxkaia, vợ của Người đọc cho Người nghe tiểu thuyết *Tình yêu cuộc sống* của Jack London.

MÙA THU MỚI

*Ngày mỗi ngày, từng chiếc lá tre xanh
Đã mọc lên quanh những làng kháng chiến
Ngày mỗi ngày, từng miếng đất cô gianh
Đã lật lên dưới lưỡi cày mới luyện.*

*Vui cứ đến, ngày mỗi ngày, nhỏ nhỏ
Như từng cây cờ đỏ mọc trên đồi.
Vui cứ đến, tự bao giờ chẳng rõ
Như suối ngầm trong đất chảy trăm nơi...*

*Bỗng hôm nay nghe mùa thu mới gọi
Bao nhiêu vui chất chứa bấy nhiêu ngày
Ừ cả dậy, vui tràn đầy, chói lọi
Những trái tim, những ánh mắt, bàn tay !*

*Ồ đâu phải, qua đêm dài lạnh cóng
Mặt trời lên là hết bóng mù sương !
Ồi đâu phải, qua đoạn đường lửa bỏng
Cuộc đời ta bỗng chốc hoá thiên đường !*

Nhưng sắc đẹp đã ửng hường đôi má
Cộng hoà ta nay tuổi mới mười ba
Sức đang lớn, chưa nở nang tất cả
Đã vui rồi, môi đỏ nụ cười hoa !

Yêu biết mấy, những dòng sông bát ngát
Giữa đôi bờ dào dạt lúa ngô non
Yêu biết mấy, những con đường ca hát
Qua công trường mới dựng mái nhà son !

Yêu biết mấy, những bước đi dáng đứng
Của đời ta chập chững buổi đầu tiên
Tập làm chủ, tập làm người xây dựng
Dám vươn mình cai quản lại thiên nhiên !

Yêu biết mấy, những con người đi tới
Hai cánh tay như hai cánh bay lên
Ngực đón những phong ba dữ dội
Chân đạp bùn không sợ các loài sên !

Thơ ta ơi ! Hãy cất cao tiếng hát
Ca ngợi trăm lần Tổ quốc chúng ta !
Mùa thu đỏ, đã bắt đầu trái ngọt
Và bắt đầu nở rộ những vườn hoa...

8 - 1958

NGƯỜI CON GÁI VIỆT NAM

Tặng chị Lý anh dũng

*Em là ai ? Cô gái hay nàng tiên
Em có tuổi hay không có tuổi
Mái tóc em hay là mây là suối
Đôi mắt em nhìn hay chớp lửa đêm giông
Thịt da em hay là sắt là đồng ?*

*Cho tôi hôn bàn chân em lạnh ngắt
Cho tôi nâng bàn tay em nắm chặt
Ôi bàn tay như đôi lá còn xanh
Trên mình em đau đớn cả thân cành !*

*Tỉnh lại em ơi, qua rồi cơn ác mộng
Em đã sống lại rồi, em đã sống !
Điện giật, dùi đâm, dao cắt, lửa nung
Không giết được em, người con gái anh hùng !*

*Ôi trái tim em, trái tim vĩ đại
Còn một giọt máu tươi còn đập mãi
Không phải cho em. Cho lẽ phải trên đời
Cho quê hương em. Cho Tổ quốc, loài người !*

Từ cõi chết, em trở về, chói lọi
Như buổi em đi, ngọn cờ đỏ gọi
Em trở về, người con gái quang vinh
Cả Nước ôm em, khúc ruột của mình.

Em đã sống, bởi vì em đã thắng
Cả Nước bên em, quanh giường nệm trắng
Hát cho em nghe như tiếng mẹ ngày xưa
Sông Thu Bồn giọng hát dò đưa...

Cả nước cho em, cho em tất cả
Máu tiếp máu, cho lại hồng đôi má
Cho mái tóc em xanh lại ngày xuân
Cho thịt da em lại nở trắng ngần !

Em sẽ đứng trên đôi chân tuổi trẻ
Đôi gót đỏ lại trở về quê mẹ
Em sẽ đi, trên đường ấy thanh thang
Như những ngày xưa, rực rỡ sao vàng !

Ôi đôi mắt em, nhìn rất đẹp
Hãy sáng mãi niềm tin tươi ánh thép
Như quê em Gò Nổi, Kỳ Lam
Hỡi em, người con gái Việt Nam !

7 - 12 - 1958

BA BÀI THƠ TRĂNG

I.

*Trăng qua rào song
Trăng nghiêng mặt cười
Lâng lâng mây bông
Trăng lên khơi vơi*

*Trăng bằng vàng điệp
Mây bằng thủy ngân
Trời tung sắc đẹp
Thơ bay lên vùn*

*Rồi thôi trăng qua
Trăng đi xa rồi
Ôi vàng trắng xa
Bao giờ luân hồi ?*

*Người tù đứng lặng
Nghe buồn tê da
Rào song sắt nặng
Tàn canh tiếng gà...*

Lao Thừa Thiên, 1940

II

*Trăng đi qua núi qua rừng
Hỏi anh T.S⁽¹⁾: "Có ưng nhẩn gì ?"
- Qua rừng qua núi trăng đi
Nhẩn giùm với bạn: "Có khi mình về"*

Dakgley, 1942

III

*Đêm qua trăng sáng Cố Ngư
Trăng đầy mặt nước, trăng như mặt người
Trăng tươi mặt ngọc trên trời
Ngẩn ngơ trăng ngó mặt người như trăng.*

1959

(1) T.S: *travailleur spécial* tên gọi những người tù ở trại tập trung của thực dân trong những năm 1940 - 1945.

THÙ MUÔN ĐỜI MUÔN KIẾP KHÔNG TAN

Đồng bào ơi, anh chị em ơi !
Hỡi lương tâm tất cả loài người !
Hãy nghe tiếng của nghìn người bị giết
Không sống nữa, nhưng không chịu chết
Nghìn hồn oan bay khắp nhân gian
Thù muôn đời, muôn kiếp không tan !

Hãy nghe tiếng của nghìn xác chết
Chết thê thảm, chết một ngày bi thiết
Cả nghìn người, trong một trại giam
Của một nhà tù lớn: Miền Nam !
Hãy nghe tiếng của một nghìn cái xác
Không chịu chết, vạch trời kêu tội ác !

Trong một ngày - mỏng một tháng mười hai
- Nào ai ngờ không sống nữa ngày mai !
Chúng tôi chết, chết quay lẩn lóc
Đứt ruột đứt gan, nắm cơm thuốc độc
Chết mà chưa giết được lũ dê hèn
Trái tim hồng chết uất máu bầm đen !

Ôi, chết thế, không thể nào chết được !
Không thể chết, những người dân yêu nước
Những con người không chịu ô danh
Những con người không muốn chiến tranh
Những người cha không muốn nhớ quốc thể
Những người mẹ không muốn con nô lệ !

Đồng bào ơi, anh chị em ơi !
Sống, chúng tôi mong được sống làm người
Dù phải chết, mà còn trời còn đất
Mà Tổ quốc ta hoà bình, thống nhất
Chúng tôi không sợ máu chảy đầu rơi
Thà chết không chịu khuất phục một lời !

Chúng đã giết, nhưng làm sao giết được
Hồn chúng tôi quẩn quanh cùng đất nước
Như bóng dừa ôm những xóm làng yêu
Như bóng cò bay sớm sớm chiều chiều
Như sông lạch vẫn tắm đồng xanh mát
Như sóng biển vẫn dập dềnh ca hát !

Đồng bào ơi, anh chị em ơi !
Chúng tôi không thể sống lại rồi
Những xác chết, không thể nào cứu nữa !
Hãy cứu những anh em trong máu lửa
Nhớ lấy: nắm com thuốc độc giết người

Quân thù còn vung vãi khắp nơi !
Thuốc độc đó, trong tay bầy chó Mỹ
Những "độc lập", "quốc gia", "nhân vị"
Những đô la và những súng guom
Miền Nam ơi ! Thuốc độc giấu trong com
Quăng xuống biển những thùng mang thuốc độc
Những con chó giữ vàng cho Bạch ốc⁽¹⁾.

(1) Bạch ốc: tên toà nhà của tổng thống Mỹ.

Đồng bào ơi, anh chị em ơi
Chúng tôi không thể thét nữa rồi !
Lửa đã đốt những thân đen thuốc độc
Súng đã bắn những đầu xanh gan góc
Chết vẫn leo trên những mái nhà giam
Kêu cả loài người: Cứu lấy Miền Nam !

Đồng bào ơi, anh chị em ơi !
Chúng tôi không còn sống trên đời
Chúng tôi chẳng còn trên mặt đất
Nhưng Miền Nam, những trại giam còn chặt
Nghìn vạn chúng tôi, nghìn vạn con người
Chết rục chết mòn, vắng bật tâm hơi !

Hỡi tất cả những người đang sống
Hãy thay chúng tôi, truyền đi vang động
Tiếng vọng căm thù, tiếng vọng đau thương
Của Miền Nam bất khuất kiên cường:
Hãy chặn lại những bàn tay đẫm máu
Của Mỹ - Diệm ! Và bền gan chiến đấu !

Và chúng bay, Mỹ - Diệm giết người
Hãy nghe đây, chúng ta nói một lời
Hãy nghe tiếng của những người đã sống:
Những thuốc độc, xiềng gông, guom súng
Đã giết ta, sẽ giết lại loài bay
Bao ngày mai là gió nổi hôm nay !

Trời chớp giật, tất đến ngày sét đánh !

20 - 1 - 1959

BAY CAO

*Trái đất quay chung quanh mặt trời
Quanh Liên Xô đoàn tụ loài người*

*Nửa trái đất bùng lên sáng đỏ
Nửa trái đất sáng dần trong ngõ*

*Kính chào Người cất cánh bay cao
Như thiên thần, bay giữa trăng sao !*

*Từ kiếp vượn hỗn mang nguyên thủy
Trăm thế kỷ đêm đầy ma quỷ*

*Ta đứng lên trên đất làm người
Cuộc trường chinh liên tiếp vạn đời.*

*Phá rừng đi - đồng ruộng bao la
Sau chân ta nở lúa và hoa*

*Nhưng máu chảy lụt tràn mặt đất
Những dân tộc, một còn một mất*

*Đâm chém nhau. Chông chát máu xương
Đồng lúa vườn hoa thành chiến trường !*

*Những xác chết nằm không nhắm mắt
Cối đầy tối. Mặt trời sắp tắt ?*

*Loài người đi. Nhưng biết đi đâu ?
Bóng đen bay, từng mảng trên đầu...*

*Vô sản thế giới đoàn kết lại
Ôi tiếng kêu, chân lý chan hoà*

*Cảm ơn Mác-Lê nin vĩ đại
Những con người đẹp nhất loài ta !*

*Đã sống lại, làm người, được sống
Đã đứng lên vĩnh viễn là người*

*Trái đất bỗng giật mình chuyển động
Từ hôm nay, Cách mạng tháng Mười*

*Trái đất quay chung quanh mặt trời
Quanh Liên Xô đoàn tụ loài người*

*Nửa trái đất bừng lên sáng đỏ
Nửa trái đất sáng dần hang ngổ*

*Kính chào Người cất cánh bay cao
Như thiên thần, bay giữa trăng sao...*

EM ƠI... BA LAN...

*Em ơi, Ba Lan mùa tuyết tan
Đường bạch dương sương trắng nắng tràn
Anh đi, nghe tiếng người xưa vọng
Một giọng thơ ngâm, một giọng đàn*

*Có phải Sô panh tình chứa chan
Nâng đàn ca cô gái Ba Lan⁽¹⁾
Có phải Adam hồn vĩ đại
Bay trên đầu thế kỷ nhân gian...⁽²⁾*

*Em đi cùng anh lên thành xưa
Vácsava ấm nắng ban trưa
Nét vàng lịch sử vừa tươi lại
Trong cuộc hồi sinh, tận gió mưa*

*Hãy nghe em, từng viên đá lát
Những con đường, tiếng hát đau thương
Ba Lan, Ba Lan
Thịt da đã bao lần tan nát
Nước mắt, tìm về vọng cổ hương⁽³⁾*

(1) *Cô gái Ba Lan*: bản nhạc nổi tiếng của Sô panh, nhạc sĩ thiên tài Ba Lan.

(2) Ý một câu thơ của Adam Michkiêvich, nhà thơ lớn của Ba Lan:

*"Tôi vươn lên, bay lên, trên đầu thời đại
Trên loài người..."*

(3) Nhạc sĩ Sô panh mất ở Pháp, trái tim của ông được đưa về Ba Lan, đặt trong nhà thờ, khi quân phát xít Đức đánh đến, nhân dân đem cất giấu trái tim ấy, đợi đến ngày Ba Lan được giải phóng mới đem trái tim về lại nhà thờ.

Hãy nghe em, từng viên ngói đỏ
Những mái nhà phố cũ hồi xuân
Máu đã quyên, em ơi trong đó
Máu Ba Lan và máu Hồng quân !

Ôi máu đọng mười lăm năm trước
Bốn triệu hồn kêu Nước trong đêm
Em ơi em, làm sao quên được
Ôtsovenxim, Ôtsovenxim !⁽¹⁾

Nhớ nghe em, những đôi giày nhỏ
Tưởng còn đi chập chững chân son
Những mái tóc vàng tơ đóng bó
Dệt thành chăn rợn bóng oan hồn !

Anh đã đến quê em Cracôp⁽²⁾
Như quê anh, lộng lẫy cung đền
Hồng quân cứu Vaven xinh đẹp
Như Thạch Sanh đánh ó cứu nàng tiên

Anh đã đến quê em Bàn tích
Sóng ngời xanh, ngọc bích biển khơi
Đã xoá sạch những ngày Đãng dích⁽³⁾
Màu Ba Lan trong trắng đỏ tươi

1) Ôtsovenxim (Tiếng Đức gọi là Ausovich) là một trong những trại tập trung ghê tởm nhất của phát xít Đức, đã giết bốn triệu người cả trẻ em và phụ nữ của hai mươi tám nước.

2) Cracôp: Kinh đô xưa của Ba Lan, có cung Vaven rất đẹp đã được Hồng quân Liên Xô cứu thoát khỏi sự phá hoại của phát xít Đức.

3) Thành phố hải cảng Gdanh của Ba Lan được gọi là "hòn ngọc của biển Bàn tích" trước kia bị người Đức khống chế và đặt tên là Đãng dích.

Khắp quê em, mùa xuân đến rồi
- Dù đêm qua chút tuyết còn rơi -
Hồi người chị bên đường quét tuyết
Xuân đến rồi, nắng đỏ trên môi.

Nắng trên cao cần trục xây nhà
Nắng lưng tàu phấp phới đi xa
Nắng đỏ ngực anh, người thủy thủ
Đẹp như lò Nôva Huta⁽¹⁾

Khắp quê em, mùa xuân mang tên
Những người con đẹp của trăm miền
Hôm nay gọi nhau về Đại hội⁽²⁾
Mở thêm đường, đi lên, đi lên

Mùa xuân đó, quê em ấm áp
Chân người đi, vào cuộc đời chung
Ngựa đang kéo đồng lên hợp tác
Đường ta đi tấp nập vô cùng !

Em ơi, Ba Lan mùa tuyết tan
Đường bạch dương sương trắng nắng tràn
Anh đi, nghe tiếng đàn xuân ấy
Ca ngàn năm: Ba Lan, Ba Lan...

Tháng 4 - 1959

(1) Nôva Huta: Nhà máy gang thép lớn mang tên Lê nin, do Liên Xô giúp cho Ba Lan.

(2) Đại hội lần thứ ba Đảng Công nhân thống nhất Ba Lan (10 - 3 - 1959).

BA MƯƠI NĂM ĐỜI TA CÓ ĐẢNG

Anh chị em ơi !

Ba mươi năm đời ta có Đảng

Hôm nay ôn lại quăng đường dài...

Ngọt bùi nhớ lúc đặng cay

Ra sông nhớ suối, có ngày nhớ đêm

Mùa xuân đỏ, con chim én mới

Rộn đồng chiêm, chấp chới trời xanh

Đời ta gương vỡ lại lành

Cây khô cây lại đâm cành nở hoa

*

* *

Thuở nô lệ, thân ta nước mắt

Cảnh cơ hàn, trời đất tối tăm

Một đời đau suốt trăm năm

Chim treo trên lửa, cá nằm dưới dao !

Giặc cướp hết, non cao biển rộng

Cướp cả tên nòi giống tổ tiên

Lưỡi gươm cắt đất ngăn miền .

Núi sông một khúc ruột liền chia ba

Lũ bán nước lột da dân nước

Tan mô cha cũng rước voi giày

Máu đà nhúng đỏ bàn tay

Biết chi đau đớn cỏ cây đồng bào !

Ôi nhớ những năm nào thuở trước
Xóm làng ta xơ xác héo hon
 Nửa đêm thuế thúc trống dồn
Sân đình máu chảy, đường thôn lính đầy.
Cha trốn ra Hòn Gay cuộc mở
Anh chạy vào Đất Đỏ làm phu
 Bán thân đổi mấy đồng xu
Thịt xương vùi gốc cao su mấy tầng !
Con đói là ôm lưng mẹ khóc
Mẹ dợ con đầu thóc cầm hơi
 Kiếp người cơm vãi cơm rơi
Biết đâu nẻo đất phương trời mà đi !

* .
* *

Lần đêm bước đến khi hừng sáng
Mặt trời kia ! Cờ Đảng giương cao !
 Đảng ta, con của phong trào
Mẹ nghèo mang nặng khổ đau khôn cầm.
Như đứa trẻ sinh nằm trong cỏ
Không quê hương, sương gió toi bời
 Đảng ta sinh ở trên đời
Một hòn máu đỏ nên Người hôm nay.

Đảng ta đỏ, trăm tay nghìn mắt
Đảng ta đây, xương sắt da đồng.
 Đảng ta, muôn vạn công nông
Đảng ta, muôn vạn tấm lòng niềm tin

Đảng ta Mác - Lê nin vĩ đại
Lại hồi sinh, trả lại cho ta
Trời cao, đất rộng bao la
Bát cơm, tấm áo, hương hoa, hồn người.

Từ ấy đã ba mươi năm chẵn
Cuộc đời ta theo Đảng tiến lên
Đường xa bao nỗi truân chuyên
Ngon đèn đêm gió, con thuyền biển khơi
Đèn vẫn tỏ, thuyền bơi tới trước
Đảng ta đưa dân nước ta đi...
Con đường cách mạng trường kỳ
Ba mươi năm ấy, bước đi vững vàng

Trống Xô viết Nghệ An vang động
Bắc Trung Nam tràn sóng đấu tranh
Hầm than xưởng máy, lều gianh
Đứng lên tự cứu mà giành ấm no
Đứng lên cứu tự do, độc lập
Đứng lên giành ruộng đất, áo cơm !
Đứng lên, thân cỏ, thân rom
Búa liềm không sợ súng gươm bạo tàn !
Máu có chảy, xương tan thịt nát
Bớ công nông ! Tiếng hát càng cao
Năm năm chìm nổi ba đào
Phong trào tạm lắng, phong trào lại lên...

*

* *

Chống phát xít cường quyền hiếu chiến
Khắp năm châu, trận tuyến Bình dân
Trùng trùng cách mạng ra quân
Phát cao cờ đỏ, công nhân dẫn đầu
Còi máy gọi bến tàu hầm mỏ
Hòn Gay kêu Đất Đỏ đấu tranh
Áo nâu liền với áo xanh
Nông thôn cùng với thị thành đứng lên
Đòi cơm áo, đòi quyền dân chủ
Đường càng đi đội ngũ càng đông
Suối ngàn đã chảy thành sông
Đố ai tát cạn được dòng nước xuôi !
Càng tức nước, càng xui bờ vỡ
Lòng dân ta như lửa thêm dầu
Lưỡi lê, mũi súng nhà tù
Càng đau, càng khô, càng thù, càng căm
Nước đà mất tám mươi năm
Đã Tây lại Nhật, đứng năm sao yên ?
Thân một cổ hai xiềng nô lệ
Phải vùng lên mà bẻ cho tan
Diệt bầy Tây - Nhật Việt gian
Việt nam độc lập hoàn toàn tự do !

Lời Đảng gọi vang to khắp nước
Núi sông nghe chân bước trước sau
Bắc Sơn phát ngọn cờ đầu
Nam Kỳ khởi nghĩa bắc cầu tiến lên
Máu dù chảy hai miền thắm đỏ
Nghìn đầu rơi xuống cỏ, không lui !

Núi càng rung, biển càng sôi
Thép nung càng luyện, càng tôi, càng bền
Rừng Việt Bắc, Thái Nguyên chống địch
Bước chân đoàn du kích càng hăng
Quân càng đông, sức càng tăng
Biên cương nổi lửa, Cao Bằng xuất binh

Nổ súng trận, Việt Minh truyền lệnh
Giải phóng quân tràn đỉnh non cao
Việt Minh như thác ào ào
Chiến khu kháng Nhật, cao trào nhân dân
Đã nghe súng Hồng quân oanh liệt
Chân trời xa như sét đêm thâu...

Đức hàng, Nhật cũng cúi đầu
Bốn phương châu Á, châu Âu vẫy vùng
Đồng cỏ héo đã bùng lửa cháy
Nước non ơi, hết thảy vùng lên !
Bắc Trung Nam khắp ba miền
Toàn dân khởi nghĩa ! Chính quyền về tay !
Lời Đảng gọi, một ngày sấm nổ
Biển người dâng ngập phố ngập đồng
Mùa thu Cách mạng thành công
Mùa thu đây, hỡi cờ hồng vàng sao !

Ôi hai tiếng đồng bào, Tổ quốc
Đến hôm nay mới thuộc về ta
Trăm năm mất nước mất nhà
Hôm nay mới cất lời ca tiếng cười

Ta đã đứng nên người độc lập
Cao bằng người, nào thấp thua ai ?
Tay ta, tay búa, tay cày
Tay gươm, tay bút, dựng xây nước mình

Đời đang buổi bình minh hùng dũng
Tây lại vào cấn cổ, cấn chân
Chém cha cái lũ thực dân
Đã leo đẳng cẳng lại lân đẳng đầu !
Một bước nhin, bước sau cổ nhin
Giặc càng hung. Còn nín được sao ?

*
* *

Hỡi quốc dân ! Hỡi đồng bào !
Có gươm, có súng, có dao hãy dùng
Quyết kháng chiến đến cùng cứu nước !
Toàn dân trông phía trước, tiến lên !
Nửa đêm vang tiếng lệnh truyền
Phổ giảng chiến lược, đường xuyên chiến hào
Hồn Nước dựng thành cao muôn trượng
Tay Đảng rèn lực lượng muôn dân
Chín năm kháng chiến thánh thần
Gậy tầm vông đánh tan quân bạo tàn !
Một dân tộc hai bàn tay trắng
Đồng tâm là chiến thắng thành công
Dân ta gan dạ anh hùng:
Trẻ làm được sống, già xông lửa đồn
Chân toạc máu, chân dòn đuôi giặc

Tay chém thù, tay sắc như gươm !

Củ khoai, củ sắn thay cơm

Khoai bùi trong dạ, sắn thơm trong lòng

Hóp ngum nước suối trong đỡ khát

Trông trời cao mà mắt tâm can !

Chín năm nắng núi mưa ngàn

Nắng mưa có Đảng, cơ hàn có nhau

Nhớ những lúc hầm sâu địch hậu

Nhớ những đêm theo dấu đường dây

Giặc lùng, giặc quét, giặc vây

Có dân, có Đảng đêm ngày vẫn vui,

Làng kháng chiến không lui một bước

Nhỏ sạch đồn cho nước ta yên

Chín năm làm một Điện biên

Nên vành hoa đỏ, nên thiên sử vàng !

Ôi Tổ quốc, vinh quang Tổ quốc !

Ngàn muôn năm dân tộc ta ơi !

Việt Nam anh dũng sáng ngời

Ánh gươm độc lập giữa trời soi chung

Hỡi ai kiếp bản cùng nô lệ

Hãy đứng lên mà bẻ xiềng gông !

Tự do đã nở hoa hồng

Trong dòng máu đỏ, trên đồng Việt Nam...

*

* *

Đường hạnh phúc gian nan lắm khúc
Đời đấu tranh không lúc dừng chân
Đã rằng vì Nước vì Dân
Nước Dân còn khổ thì thân sướng gì ?
Đường giải phóng mới đi một nửa
Nửa Minh còn trong lửa nước sôi
Một thân không thể chia đôi
Lửa guom không thể cắt rời núi sông
Guom nào chém được dòng Bến Hải ?
Lửa nào thiêu được dải Trường Sơn ?
Cắm hòn lại giục cắm hòn
Máu kêu trả máu, dầu van trả dầu !
Miền Nam đi trước về sau
Bước đường cách mạng dài lâu đã từng
Được đã mọc thành rừng gỗ cứng
Gió càng lay càng dựng Thành đồng
Trăm sông về một biển Đông
Bắc Nam lại sẽ về trong một nhà !

*

* *

Đường thông nhất chân ta bước gấp
Miền Bắc ta xây đắp nhanh tay
Năm năm mới bấy nhiêu ngày
Mà trông trời đất đổi thay đã nhiều...
Dân có ruộng, đập diu hợp tác
Lúa mirot đồng, ẩm áp làng quê
Chiêm mùa, cờ đỏ ven đê
Sớm trưa tiếng trống đi về trong thôn
Màu áo mới nâu non nắng chói
Mái trường tươi roi rói ngói son
Đã nghe nước chảy lên non
Đã nghe đất chuyển thành con sông dài
Đã nghe gió ngày mai thổi lại
Đã nghe hồn thời đại bay cao...
Núi rừng có điện thay sao
Nông thôn có máy làm trâu cho người
Đời hết kẻ sống lưng ăn bám
Đời của ai dũng cảm hy sinh
Những người lao động quang vinh
Chúng ta là chủ của mình từ đây...
Nghìn năm giấc mộng đêm ngày
Ba mươi năm Đảng, hôm nay có mình

*

* *

Ba mươi tuổi Đảng sinh, phấn đấu
Đã bao lần đổ máu con yêu !
Đường đi mấy núi mấy đèo
Núi bao nhiêu ngọn, bấy nhiêu anh hùng

Sống cùng Đảng chết không rời Đảng
Tấm lòng son chói sáng nghìn thu
Mặt trời có lúc mây mù
Trái tim kia vẫn đỏ bầu máu tươi !
Người đang sống nhớ người đã khuất
Nhớ những anh chị mất trên đường
Tù lao, máy chém, chiến trường
Dẫu tan nát thịt, còn vương vẩn hồn:
Chết nằm xuống, còn hôn cờ Đảng
Chết còn trao súng đạn, quên đau
Chết còn trút áo cho nhau
Miếng cơm dành để người sau ấm lòng.
Hỡi những trái tim không thể chết
Chúng tôi đi theo vết các anh
Những hồn Trần Phú vô danh
Sống xanh biển cả, cây xanh núi ngàn...

Con chim biết nhớ đàn nhớ tổ
Ta nhớ người đau khổ nuôi ta
On người như mẹ, như cha
Lòng dân yêu Đảng như là yêu con !
Nghèo rau cháo, từng lon gạo bữa
Dành cho ta chút sữa cầm hơi
Dù khi tắt lửa tối trời
Vững lòng quyết sống, không rời Đảng ta

Dù khi giặc khảo giặc tra
Cắn răng thà chết, không xa Đảng mình !
Ta nhớ nghĩa nhớ tình bốn biển
Anh em ta yêu mến gần xa
Máu Hồng quân, máu Trung Hoa
Cũng là máu đổ cho ta đất này.
Một ngày nhớ bao ngày xưa ấy
Ba mươi năm, biết mấy buồn vui !

Đảng cay nay mới ngọt bùi
Đường đi muôn dặm, đã ngời mai sau...
Ngọn cờ đỏ trên đầu pháp phối
Bác Hồ đưa ta tới trời xa

Ba mươi năm bước đường qua
Đời ta có Bác xông pha dẫn đường
Người đi trước, nghìn sương muôn tuyết
Dắt dìu dân, nước Việt Nam ta

Bạc phơ mái tóc người cha
Ba mươi năm Đảng nở hoa tặng Người

TIẾNG CHỐI TRE

Những đêm hè
Khi ve ve
Đã ngủ
Tôi lắng nghe
Trên đường Trần Phú
Tiếng chối tre
Xao xác
Hàng me
Tiếng chối tre
Đêm hè
Quét rác...

Những đêm đông
Khi cơn giông
Vừa tắt
Tôi đứng trông
Trên đường lặng ngắt
Chị lao công
Như sắt
Như đồng
Chị lao công
Đêm đông
Quét rác...

Sáng mai ra
Gánh hàng hoa
Xuống chợ
Hoa Ngọc Hà
Trên đường rục nở
Hương bay xa
Thơm ngát
Đường ta
Nhớ nghe hoa
Người quét rác
Đêm qua.

Nhớ em nghe
Tiếng chổi tre
Chị quét
Những đêm hè
Đêm đông gió rét
Tiếng chổi tre
Sớm tối
Đi về
Giữ sạch lề
Đẹp lối
Em nghe !

TIẾNG RU

*Con ong làm mật, yêu hoa
Con cá bơi yêu nước; con chim ca yêu trời
Con người muốn sống, con ơi
Phải yêu đồng chí, yêu người anh em.*

*Một ngôi sao, chẳng sáng đêm
Một thân lúa chín, chẳng nên mùa vàng
Một người - đâu phải nhân gian ?
Sống chẳng, một đốm lửa tàn mà thôi !*

*Núi cao bởi có đất bồi
Núi chẻ đất thấp núi ngời ở đâu ?
Muôn dòng sông đổ biển sâu
Biển chẻ sông nhỏ, biển đâu nước còn ?
Tre già yêu lấy măng non
Chắt chiu như mẹ yêu con tháng ngày.
Mai sau con lớn hơn thầy
Các con ôm cả hai tay đất tròn.*

CÁNH CHIM KHÔNG MỎI

Chiều nay gió lộng. Nắng hanh
Mây bông trắng nõn, trời xanh. Bác về⁽¹⁾
Sóng Hồng nắng rực bờ đê
Nắng thơm rom mới, đồng quê gặt mùa

Bác đi, muôn dặm trường xa
Hôm qua tuyết lạnh, nay vừa nắng lên
Bác về, tóc có bạc thêm ?
Năm canh, bốn biển, có đêm nghĩ nhiều ?

Hỡi Người, tìm những thương yêu
Cánh chim không mỏi, sớm chiều vẫn bay
Chim bay tung cánh chim bay
Ba mươi sáu triệu chim bầy gọi nhau⁽²⁾

Chim kêu riu rít trên đầu
Mùa cam đang ngọt địa cầu của ta
Gió sương đương hẹn mùa hoa
Nắng xuân từ Mạc tư khoa đã về.

(1) Chiều 6-12-1960 Chủ tịch Hồ Chí Minh cùng các đồng chí trong đoàn đại biểu của Đảng từ Liên Xô trở về nước với bản Tuyên bố lịch sử của Hội nghị các Đảng cộng sản và công nhân ở Mạc tư khoa.

(2) 36 triệu đảng viên cộng sản của 87 đảng anh em trên thế giới.

Sông Hồng nắng rực bờ đê
Nắng thơm rom mới, đồng quê gặt mùa.
Hoa ơi, con gái của cha
Cha nâng con nhé, làm hoa mừng Người.

Bác về, vui đó, con ơi !
Bác hôn con cháu, Bác cười với dân
Ngày vui, vui cả hai lần:
Bác về, mang cả mùa xuân lại nhà

12 - 1960

BÀI CA MÙA XUÂN 1961

Tôi viết bài thơ xuân
Nghìn chín trăm sáu mốt
Cành táo đầu hè rung rinh quả ngọt
Nắng soi sương giọt long lanh...

Rét nhiều nên ấm nắng hanh
Đắng cay lắm mới ngọt lành đó chẳng ?
Giã từ năm cũ bâng khuâng
Đã nghe xuân mới lâng lâng lạ thường !

*
* *

Chào xuân đẹp ! Có gì vui đấy
Hỡi em yêu ? Mà má em đỏ dấy
Như buổi đầu hò hẹn, say mê
Anh nắm tay em, sôi nổi, vụng về

Mà nói vậy: "Trái tim anh đỏ
Rất chân thật, chia ba phần tươi đỏ:
Anh dành riêng cho Đảng phần nhiều
Phần cho thơ, và phần để em yêu".
Em xấu hổ: "Thế cũng nhiều anh nhi !"
Rồi hai đứa hôn nhau, hai người đồng chí
Dắt nhau đi, cho đến sáng mai nay
Anh đón em về, xuân cũng đến trong tay !

Ô tiếng hót vui thay con chim chiến chiến
 Trên đồng lúa chiêm xuân chao mình bay liệng
 Xuân ơi xuân, vui tới mông mênh
 Biển vui dâng sóng trắng đầu ghềnh
 Thơ đã hát, mát trong lời chúc:
 Đường lên hạnh phúc rộng thênh thênh⁽¹⁾
 Tam Đảo, Ba Vì vui với xuân xanh...

Chào 61 ! Đỉnh cao muôn trượng
 Ta đứng đây mắt nhìn bốn hướng
 Trông lại nghìn xưa trông đến mai sau
 Trông Bắc trông Nam, trông cả địa cầu !

Trải qua một cuộc bể dâu⁽²⁾
 Câu thơ còn đọng nỗi đau nhân tình
 Nỗi chìm kiếp sống lênh đênh
 Tổ Như ơi, lệ chảy quanh thân Kiều !
 Nghe hồn Nguyễn Trãi phiêu diêu
 Tiếng gươm khua, tiếng thơ kêu xé lòng...

Ôi tiếng của cha ông thuở trước
 Xin hát mừng non nước hôm nay:

(1) Câu thơ của Hồ Chủ Tịch trong bài thơ chúc mừng năm mới 1961.

(2) Câu thơ của Nguyễn Du (Tổ Như):

"Trải qua một cuộc bể dâu
 Những điều trông thấy mà đau đớn lòng".

Một vùng trời đất trong tay
Dẫu chưa toàn vẹn, đã bay cờ hồng !
Việt Nam, dân tộc anh hùng
Tay không mà đã thành công nên Người !

Có gì đẹp trên đời hơn thế
Người yêu người, sống để yêu nhau
Đảng cho ta trái tim giàu
Thẳng lưng mà bước, ngẩng đầu mà bay !

*
* *

Đời vui đó, hôm nay mở cửa
Như dãy hàng Bách hoá của ta
Hỡi những người yêu, hãy ghé mua hoa
Và đến đó, sắm ít quà lễ cưới:
Lựa Nam Định đẹp tươi mát rượi
Lược Hàng Đào chải mái tóc xanh !
Ta còn nghèo phổ chạt nhà gianh
Nhưng cũng đủ vài tranh treo Tết...

Đời vui đó tiếng ca đoàn kết
Ta nắm tay nhau xây lại đời ta
Ruộng lúa, đồng khoai, nương sắn, vườn cà
Chuồng lợn, bầy gà, đàn trâu, ao cá
Dọn tí phân rơi, nhặt từng ngọn lá
Mỗi hòn than, mẩu sắt, cân ngô
Ta nâng niu gom góp dựng cơ đồ !

*
* *

Ồ thích thật, bài thơ miền Bắc
Rất tự do nên tươi nhạc, tươi vần
Cả không gian như xích lại gần
Thời gian cũng quên tuần quên tháng
Đời trẻ lại. Tất cả đều cách mạng !
Rũ sạch cô đơn, riêng lẻ, bản cùng
Quê hương ta rộn rã cuộc vui chung
Người hợp tác nên lúa dày thêm đó.

Đường nở ngực. Những hàng dương liễu nhỏ
Đã nên xanh như tóc tuổi mười lăm
Xuân ơi xuân, em đến mới dăm năm
Mà cuộc sống đã tung bừng ngày hội
Như hôm nay, giữa công trường đỏ bụi
Những đoàn xe vận tải nối nhau đi
Hong Quảng, Lào Cai, Thái Nguyên, Việt Trì
Tên đất nước reo vui bao tiếng gọi...

*
* *

Nào đi tới ! Bác Hồ ta nói
Phút giao thừa, tiếng hát đêm xuân
Kế hoạch năm năm. Mời những đoàn quân
Mời những bàn chân tiến lên phía trước
Tất cả dưới cờ, hát lên và bước !

Đi ta đi ! Khai phá rừng hoang
Hỏi núi non cao, đâu sắt đâu vàng ?
Hỏi biển khơi xa, đâu luồng cá chạy ?
Sông Đà, sông Lô, sông Hồng, sông Chảy
Hỏi đâu thác nhảy, cho điện xoay chiều ?

Hỡi những người trai, những cô gái yêu
Trên những đèo mây, những tầng núi đá
Hai bàn tay ta, hãy làm tất cả !
Xuân đã đến rồi. Hỡi hã tương lai
Khởi những nhà máy mới ban mai...

*
* *

Tôi viết cho ai bài thơ 61 ?
Đêm đã khuya rồi, rét về tê buốt
Hà Nội rì rầm... Còi thổi ngoài ga
Một chuyến tàu chuyển bánh đi xa
Tiếng xình xịch chạy dọc đường Nam Bộ...

Ôi đâu phải con tàu ! Trái tim ta đó
Tiếng đập thình thình, muốn vỡ làm đôi !
Ta biết em rất khỏe, tim ơi
Không khóc đấy. Nhưng sao mà nóng bỏng
Như lửa cháy trong lòng ta gió lộng ?

Mấy hôm nay như đứa nhỏ nhớ nhà
Ta vẫn vợ hoài, rạo rức, vào ra
Nghe tiếng mõ và nghe tiếng sùng
Miền Nam dậy, hò reo náo động !
Ba con tôi đã ngủ lâu rồi
Còn bao nhiêu chưa được ngủ trong nôi
Miền Bắc thiên đường của các con tôi !

*
* *

Gà gáy sáng. Thơ ơi mang cánh lửa
Hãy bay đi. Con chim kêu trước cửa
Thêm một ngày xuân đến. Bình minh
Cành táo đầu hè quả ngọt rung rinh
Như hạnh phúc đơn sơ, ước mơ nho nhỏ
Treo trước mắt của loài người ta đó:
Hoà bình
Độc lập
Ấm no
Cho
Con người
Sung sướng
Tự do !

24 - 1 - 1961

MẸ TƠM⁽¹⁾

Tôi lại về quê mẹ nuôi xưa
Một buổi trưa, nắng dài bãi cát
Gió lồng xôn xao, sóng biển đu đưa
Mát rượi lòng ta ngân nga tiếng hát...

Mười chín năm rồi. Hôm nay lại bước
Đoạn đường xưa, cát bỏng lưng đồi.
Ôi có phải sóng bồi thêm bãi trước
Hay biển đau xưa nước rút xa rồi ?

Hòn Nẹ⁽²⁾ ta ơi ! Mảng về chưa đó
Có nhiều không con nục con thu ?
Chào những buồm nâu thuyền câu Diêm Phố !
Nhớ nhau chăng, hỡi Hanh Cát, Hanh Cù ?

Tôi lại về đây hỡi các anh:
Hỡi rừng sa mộc, khóm dừa xanh
Hỡi đồi cát trắng rung rinh nắng
Hỡi những vườn dừa đỏ ngọt lành !

Như đứa con đi, biệt xóm làng
Nửa đời bỗng nhớ bóng quê hương
Nhớ lều rom ướt sương khuya sớm
Bãi vắng đìu hiu lạc dấu đường...

Con đã về đây, ơi mẹ Tom
Hồi người mẹ khổ đã dành cơm
Cho con, cho Đảng ngày xưa ấy
Không sợ tù gông, chấp súng guom !

*
* *

Nhà ai mới nhĩ, tường vôi trắng
Thơm phức mùi tôm nấng mấy nong
Ngôn ngôn sân phơi khoai dất nấng
Giếng vườn ai vậy, nước khơi trong ?

Ngơ ngác trông quanh, lạ mấy lần
Hỏi thăm cô gái mà bồ quân
Mái đầu tóc xoã xanh bên giếng
- Vâng, đúng nhà em, bác nghỉ chân

- Ô kìa, cô bé nói hay sao !
Nhà của tôi, ai lại hỏi chào
Như thể khách đường xa ghé lại
Bố đi đâu, hĩm, mẹ đâu nào ?

Nhiều⁽³⁾ đấy ư em, mấy tuổi rồi ?
- Hai mươi ?

- Ở nhĩ, tháng năm trôi
Sóng bồi thêm bãi, thuyền thêm bến
Gió lộng đường khơi, rộng đất trời !

- Ông mất năm nao ? Ngày độc lập
Buồm cao đỏ sóng bóng cờ sao
Bà "về" năm đói, làng treo lưới
Biển động: Hòn Mê⁽²⁾ giặc bắn vào...

*
* *

Bâng khuâng chuyện cũ: Một chiều thu
Mười chín năm xưa, mấy bạn tù
Vượt ngục băng rừng tìm mối Đảng
Duyên may, dây nối, đất Hạnh Cù.

Đầu thôn, cồn vắng, túp lều rom:
Tổ ấm chim về. Có mẹ Tom
Hai đứa trai ngày đi cúp dạo
Nồi khoai sớm tối lột thay com

Thương người cộng sản, căm Tây - Nhật
Buồng Mẹ - buồng tim - giấu chúng con
Đêm đêm chó sủa... Làng bên động ?
Bóng mẹ ngồi canh lửa bóng cồn...

Chợ xa, Mẹ gánh mớ rau xanh
Thêm bó truyền đơn gọi đấu tranh
Bãi cát vàng thau in bóng Mẹ
Chiều về... Hòn Ne... biển reo quanh !

Sóng hãy gầm lên, gió thét lên !
Triều dâng. Chèo mạnh, thuyền ơi thuyền !
Vui chẳng, hỡi Mẹ, đời vui đó:
Cờ đỏ ta lay động mọi miền !

Nhưng một đêm mưa, ướt bãi cồn
Lính về, lính trôi cả hai con
Máu con đỏ cát đường thôn lạnh
Bóng mẹ ngồi trông, vọng nước non !

*
* *

Ôi bóng người xưa đã khuất rồi
Tròn đôi nắm đất trắng chân đồi
Sống trong cát chết vùi trong cát
Những trái tim như ngọc sáng ngời !

Đốt nén hương thơm, mát dạ Người
Hãy về vui chút, mẹ Tom ơi !
Nắng tươi xóm ngói, tường vôi mới
Phấp phới buồm giông, nắng biển khơi...

7 - 1961

(1) Sau 19 năm đi xa, tôi lại về Hanh Cù, Hanh Cát - làng ven biển Hậu Lộc, Thanh Hoá - nơi ngày xưa có bà mẹ Tom rất nghèo đã nuôi giấu chúng tôi, mấy anh em trốn tù về hoạt động. Mẹ Tom có hai người con trai đều là đảng viên cộng sản, ngày ngày đi cùp tóc để nuôi nhà và nuôi đồng chí; về sau cả hai đều bị bắt và tra tấn, nhưng đều một mực không khai cơ quan và cán bộ Đảng.

(2) *Hòn Nẹ, Hòn Mẻ*: hai hòn đảo ven bờ biển.

(3) *Nhiều*: tên con gái đồng chí Hậu. Lúc chúng tôi ở em mới 1 tuổi. Ở nông thôn Thanh Hoá thường gọi em gái nhỏ là *hĩm*.

RA TRẬN

(1962 - 1971)

CÓ THỂ NÀO YÊN ?

*Tôi muốn viết những dòng thơ tươi xanh
Vẫn nóng viết những dòng thơ lửa cháy*

*Có thể nào yên ? Miền Nam ơi, máu chảy
Tám năm rồi. Sáng dậy, giữa bình minh
Tìm lại đau, nhức nhối nửa thân mình.*

*Hôm nay, buổi mai hè, tháng sáu
Phượng đỏ bờ đê, ve kêu hàng sấu
Hà Nội dập dề, riu rã đường vui
Nghe tin ra, dạ lại ngùi ngùi !*

*

* *

*Có thể nào nguôi ? Từng viên đạn Mỹ
Bắn Miền Nam. Nát thịt da xương tủy
Của mẹ cha, đồng chí, vợ con
Anh chị em ta, ai mất ai còn ?*

*"Hôm nay, sáng mát trong, trời lặng
Hai mươi tám máy bay lên thẳng
Của lục quân, lính thủy Mỹ, đi càn
Cách Sài Gòn 35 dặm phía Nam..."⁽¹⁾*

⁽¹⁾ Theo tin hằng ngày của Mỹ.

"Hôm nay, mây trung đoàn tình nhuộm
Đang hành quân lên hướng Tây thành Huế"⁽¹⁾
Lại hôm nay... cứ thế... hôm nay
Tin Miền Nam, máu chảy ngày ngày

*
* *

Có thể nào khuấy ? Cỏ cây vẫn nhắc
Từng ngọn cỏ, cành cây miền Bắc
Vẫn rung rinh theo gió tự Miền Nam
Cả đôi miền xao xuyến tiếng ve ran !

Có thể nào quên ? Hỡi miền sâu thẳm
Của lòng ta ! Hỡi ngày xanh thắm
Nắng quê hương rười rượi đường dừa
Ngọt tiếng hò đưa những chuyến đò xưa...

*
* ~ *

Xuông ai đó, bơi trong lau lách
Áo bà ba, súng nách, tay chèo ?
Hỡi đồng chí dọc ngang sông rạch
Hãy cho hồn ta ruổi ruổi theo !

(1) Theo tin hằng ngày của Mỹ.

Cho ta lại trở về quê cũ
Bờ sông Hương hay bến sông Bồ
Cùng các mẹ, các o, các chú
Giành lại từng mảnh đất thành đô !

Cho ta được làm kho mìn nổ
Đèo Hải Vân, quật đổ quân thù
Cho ta được làm cây chông miện hổ
Đâm chết bầy giặc bố chiến khu !

*

* *

Ôi đất mẹ hiền từ, yêu quý
Có nơi đâu, trên trái đất này
Như Miền Nam, đặng cay chung thủy
Như Miền Nam, gan góc, dạn dày !

Đầu Tổ quốc, chính đây tiền tuyến
Mũi Cà Mau nhọn hoắt mũi chông
Xưa, xung kích, tầm vông kháng chiến
Nay, hiên ngang, một dải Thành đồng !

Miền Nam đỏ, ngọn đèn mặt biển
Giữa đêm giông, đỏ lửa đưa đường
- Hãy nhắm hướng phương Đông mà tiến
Hỡi những tàu trên các đại dương !

16 - 6 - 1962

LÁ THƯ BẾN TRE

Anh,

*Phải chi em đến được cùng anh
Chỉ một ngày thôi, kể ngọn ngành !
Thư viết đôi trang, lòng cuộn cuộn
Như dòng sông cuộn lá tre xanh...*

*Anh ạ, từ hôm Tết đến nay
Giặc đi ruộng bố suốt đêm ngày
Thối Lai, Thối Thuận, liền hai trận
Ba bốn ngàn quân, bảy máy bay*

*Biết không anh ? Giồng Keo, Giồng Trôm
Thảm lắm anh à. Lũ ác ôn
Giết cả trăm người, trong một sáng
Máu tươi lênh láng đỏ đường thôn*

*Có những ông già, nó khảo tra
Chẳng khai, nó chém giữa sân nhà
Có chị gần sinh, không chịu nhục
Lấy vỏ nó đập, vọt thai ra.*

*Anh biết không ? Long Mỹ, Hiệp Hưng
Nó giết thanh niên, ác quá chừng.
Hai sáu đầu trai bêu cọc sắt
Ba hôm mắt vẫn mở trừng trừng !*

Có em nhỏ nghịch, ra xem giặc
Nó bắt vô vườn, trói gốc cau
Nó đốt, nó cười... em nhỏ hét:
"Má ơi, nóng quá, cứu con mau !"

*
* *

Ôi kẻ làm sao hết được anh !
Bao nhiêu máu chảy, bấy dòng kênh
Phải chi em gọi cho anh được
Năm đất đang nồng lửa đấu tranh !

Anh ở ngoài kia, anh có nghe
Quê ta sông dậy tiếng chèo ghe
Ghe đưa trăm xác đi đòi mạng
Rầm rập ngày đêm lên Bến Tre ?

Người chết đi cùng người sống đây
Tử sinh một dạ, trả thù này
Võ trang mấy trận, vang Bình Đại
Cờ phát, bùng tươi đất Mỏ Cày.

Anh ạ, quê ta khá lại rồi
Như cây dừa cháy lại xanh chồi
Khổ thì vẫn khổ, nhưng tan giặc
Nhà lại xây nhà, vui lại vui !

Xin anh hãy tưởng, ở quê hương
Mía mọc xanh um đất mật đường
Ghe máy từng đoàn săn đuổi cá
Tưng bừng mặt biển buổi tinh sương.

Trống cò "giải phóng" vui đêm hội
Ngôi đồ bờ kênh những mái trường
Vẫn đậm, như xưa, tình kháng chiến
Lại về, những tiếng hát yêu thương...

*

* *

Ôi nói làm sao được hờ anh
Buồn vui muôn nỗi của quê mình !
Phải chi em gọi cho anh được
Những ảnh hình ghi những tâm hình...

Anh ở ngoài kia, có mạnh không ?
Nhớ anh, em vẫn để trong lòng
Như con sông nhỏ ngày đêm ảy
Cứ chảy, trăm năm chẳng đổi dòng

Em ở trong này, em vẫn trông
Cao cao ngoài đó, có mây hồng
Có anh đi đó, bên em đó...
Em đó, bên mình, anh thấy không ?

4 - 7 - 1962

GIỮA NGÀY XUÂN

*Giữa ngày xuân nắng trải mênh mông
Chúng tôi đi, trên một bãi sông Hồng
Người con gái, lượn quanh đồng, hờn hờ;
Quê em đó ! Hàm răng em trắng nở.*

*Ôi quê em, tươi đẹp bãi nâu non
Sông vòng quanh như đôi cánh tay tròn
Ôm con nhỏ, ru trong lòng mát rượi
Mía lên mặt, thân tím màu áo cười
Đồng ngô non, phơi phới tuổi xuân xanh
Quê hương em đây, mùa ngọt lành*

Người con gái đi nhanh trên đê nhỏ
Bước chân sáo, tóc lỏng giữa gió
Bỗng nghiêng đầu, như chim lặn trời cao
Tiếng máy cày reo đâu đó, xôn xao
Và rúc rích tiếng ai cười trong mía...

Tôi muốn hỏi, như một chàng thi sĩ
Ngẩn ngơ nhìn bát ngát dải phù sa
Rằng: đất trời, sông nước bao la
Và xuân đó, người đây, tự bao giờ đẹp vậy ?

Tôi muốn hỏi từng cây ngô, mía ấy
Bãi sông này, đã mấy đau thương ?
Ôi những ngày xưa... Sông ngâm da,
chết ngâm xương
Câu hát cũ, tái tê lòng đất nước !

Nhưng cứ lặng, trông người con gái bước
Hai cánh tay đưa trước, đánh đường xa
Như con thuyền quen vượt những phong ba
Giương ngực nở, đi đến bờ bến mới...

Hỡi em gái, hãy hát mùa xuân tới !

MIỀN NAM

Nếu tâm sự cùng ta, bạn hỏi
Tiếng nào trong muôn ngàn tiếng nói
Như nỗi niềm nhức nhối tim gan ?
- Trong lòng ta hai tiếng: Miền Nam !

Khi âu yếm cùng anh, em hỏi
Tên nào trong muôn ngàn tên gọi
Như mối tình chung thuỷ không tan ?
- Trong lòng anh, tên ấy: Miền Nam !

Nếu con hỏi quê nào đẹp nhất ?
Bóng dừa xanh quanh sóng biển lam
Óng xanh lúa chan hoà mặt đất
Xanh ngát trời... quê ấy: Miền Nam !

Ôi Miền Nam, vì sao mỗi lúc
Mây chiều xa bay giục cánh chim
Đêm khuya một tiếng bầu, tiếng trúc
Một câu hò... cũng động trong tim ?

Vì sao chẳng ngày vui trọn vẹn
Như buâng khuâng việc hẹn chưa làm ?
Vì sao miếng cơm ăn bỗng ghen ?
- Một nửa còn cay đắng: Miền Nam !

Có ai biết ba ngàn đêm ấy
Mỗi đêm là biết mấy thân rơi !

Có ai biết bao nhiêu máu chảy
Máu Miền Nam, hơn chín năm trời !

Vì sao hồi Miền Nam yêu dấu
Người không hề tiếc máu hy sinh
Vì sao, hồi Miền Nam chiến đấu
Người hiên ngang không chịu cúi mình ?

Có ai hỏi vì sao không nhĩ
Ở Miền Nam còn lửa chiến tranh ?
Có phải ở Miền Nam, giặc Mỹ
Đang cùng ta chung sống hoà bình ?

Xin hãy trông những đôi mắt nhỏ
Đôi trông đen lẫm ngó, rung rung
Rào gai thép giam em bé đỏ
Và quanh em lửa đỏ bùng bùng !

Hãy trông những người con gái ấy
Người ta yêu, khuôn mặt trái xoan
Mỗi sáng sớm mùa xuân, thức dậy
Bỗng giội tràn bom cháy, thành than !

Hãy nghe tự Miền Nam, tiếng rú
Xé trời xanh, lũ "phượng hoàng" bay⁽¹⁾
Bây chớ dữ, những con người - thú
Ăn gan người, uống máu no say !

(1) Tên gọi những máy bay lên thẳng của Mỹ.

Hãy nghe tiếng những người đang sống
Như biển động, ầm ầm tiếng sóng
Và hãy nghe cả tiếng người xưa
Như góp khơi reo vọng rừng dừa !

Tất cả nói một lời: Giải phóng !
Cứu Miền Nam ! Cứu Miền Nam !
Ôi cửa Phật cũng dầu sôi lửa bỏng
Dẫu thiêu mình làm đuốc, vẫn cam !

Có phải, hỡi Miền Nam anh dũng !
Khi ta đứng lên cầm khẩu súng
Ta vì ta, ba chục triệu người
Cũng vì ba ngàn triệu trên đời !

Ta tha thiết tự do dân tộc
Không chỉ vì một dải đất riêng
Kẻ đã rắc trên mình ta thuốc độc
Giết màu xanh cả trái đất thiêng !

Ôi Tổ quốc giang sơn hùng vĩ
Đất anh hùng của thế kỷ hai mươi !
Hãy kêu hãnh: trên tuyến đầu chống Mỹ
Có Miền Nam, anh dũng tuyệt vời.

Miền Nam trong lửa đạn, sáng ngời !

14 - 12 - 1963

TRÊN ĐƯỜNG THIÊN LÝ

*Có những lúc trên đường thiên lý
Ta đang đi, bỗng thấy, lạ lùng
Trên đầu ta, trời rộng vô cùng
Và trước mặt, đất dài vô tận*

*Đồng lúa làng tre nắng vàng rắc phấn
Sương lung linh núi gấm mây tơ
Như trong mơ... không biết tự bao giờ
Nghìn năm cũ đang hồi xuân, thắm lại...*

*Ta đứng vậy, ngẩn ngơ mà ngắm mãi
Quê hương ta. Nghe pháp phôi trong lòng
Đôi cánh cò trắng vẫy mênh mông
Ôi Tổ quốc ! Đơn sơ mà lộng lẫy !*

*Này các chị các anh, đi trên đường, có thấy
Nước non mình, đâu cũng đẹp như tranh
Gương mặt người, ai cũng sáng, long lanh
Những đôi mắt trong lành vui ấm lạ !*

Phải không vậy ? Trong tay ta, tất cả
Bỗng đưa nhau sống dậy gấp nghìn lần
Như muôn loài cây cỏ gặp mùa xuân
Nở hoa lá cho ong say bướm lượn.

Hỡi em nhỏ, có biết em đang lớn
Khi em quàng khăn đỏ trên vai ?
Biết không em, một quãng đường dài
Là một cuộc hành quân chiến đấu ?

*
* *

Mỗi trận đánh, đổ mồ hôi và máu
Đâu phải là một cuộc phiêu du
Mỗi giờ qua phải thắng mấy quân thù
Ai tính được giá một ngày xuân đẹp !

Ai tính được giá một cân gang thép
Một nén tơ tằm, một bát cơm ngô ?
Đã bao nhiêu ngày lụt, ngày khô
Và biết mấy chiến công, chiến sĩ !

Ai tính được giá một ngày chống Mỹ
Ở Miền Nam ? Hỡi em nhỏ của anh
Người hùng mười tuổi, vô danh
Trước súng giặc, không cúi đầu khuất phục !

*
* *

Vì sao nhỉ, anh em ơi, có lúc
Ta vẫn mơ tưởng trên đường
Mà bỗng quên đang giữa chiến trường
Rất dữ dội, chưa ngừng trận đánh.

Phải chăng có những khúc đường nóng lạnh
Ta bước đi, nghe nặng gánh trên vai
Mà bỗng quên cả trời đất rộng dài
Và tự nghĩ: sao ngày mai chưa lại ?

Cho tôi hỏi, anh em ơi, có phải
Trên đường ta, ai cũng trải đôi lần
Giữa mùa xuân mà lòng chột phân vân
Nghe rét tới với gió mùa Đông bắc !

*
* *

Sáng mai nay, như mọi ngày, thức giấc
Tôi lại nghe tiếng nhạc trên đài
Tiến quân ca... và đồng đặc một hai
Tiếng ai vậy, ngân dài vang sóng dội.

Đường phố bỗng rào rào chân bước vội
Người người đi như nước xối lên hè
Những con chim lười còn ngủ dưới hàng me
Vừa tỉnh dậy, rật lên trời, riu rít...

Xe điện chạy leng keng vui như đàn con nít
Sum suê chợ Bưởi, tíu tíu Đồng Xuân
Bắp cải su hào giòn ngọt Nhật Tân
Hoa tím hoa đơn Ngọc Hà duyên dáng

Chào anh công nhân làm ra ánh sáng
Tan ca đêm, Yên Phụ ra về
Dáng anh đi lỏng lẻo trên bờ đê
Xuân đến đó, gió sông Hồng rười rượi...

*
* *

Đời vui thế. Bởi vì sao bạn hỡi !
Chưa giàu chi, ba sào đất, mấy lò than
Năm hai mùa, chua mặn. Gian nan
Hai tay trắng với giang san một nửa

Giữa đồng tro tàn, tay ta nhóm lửa
Bão dập mưa chan, gan sắt dạ vàng
Bạt núi đồi, ta moi đất làm gang
Ngăn thác dữ, ta bắt sông làm điện

Ta phải thắng bởi vì ta quyết chiến
Bởi ta yêu tha thiết đời ta
Yêu mũi tên đồng xưa trong lòng đất Cổ Loa
Như yêu ngọn tâm vòng đâm vào hông giặc Mỹ.

Có ai bảo ta dại khờ không nhỉ
Khi ta không biết sợ quỷ trên đời ?
Ta sinh ra là để làm người
Không sợ chết, bởi vì ta dám sống.

Đường thiên lý, càng đi càng rộng
Ngoảnh lại nhìn, phút bỗng đã mười xuân
Sáng nay xuân lại tới, đẹp mười lần
Như em vậy, hỡi em quàng khăn đỏ...

23 - 1 - 1964

TỪ CU BA

*Anh viết cho em, tự đảo này
Cu ba, hòn đảo Lửa, đảo Say
Ở đây say thật, say trời đất
Sóng biển say cùng rượu mật, say...*

*Nửa vòng trái đất, rẽ tầng mây
Anh đến Cu ba một sáng ngày
Nắng rực trời tơ và biển ngọc
Đảo tươi một dải lụa đào bay.*

*

* *

*Em ạ, Cu ba ngọt lịm đường
Mía xanh đồng bãi, biếc đồi nương
Cam ngon, xoài ngọt vàng nông trại
Ong lạc đường hoa, rộn bốn phương.*

*Anh mãi mê nhìn, anh mãi nghe
Múa reo theo gió những thân kè
Tóc xanh xoã bóng, hàng chân trắng
Có phải tiên nga dự hội hè ?...*

*

* *

Mừng bạn ngày vui, chén rượu đầy
Hết buồn, chưa hết nhớ chua cay
Em ơi, mía ngọt từng khi mận
Máu trộn bùn vun gốc mía này

Ngày xưa... bạn hồi, mới dăm năm
Roi vọt trên lưng, thịt tím bầm
Như mía... Ngày xưa bao trận cháy
Đã bùng, như mía, lửa hờn căm !

*
* *

Đêm đã qua rồi. Những buổi mai
Anh đi qua phố, dọc đường dài
Biển xanh trước mặt, bao la biển
Gió lồng triều vui dội pháo đài⁽¹⁾

Lớn vồn ngoài khơi những bóng ma
Hai con tàu Mỹ ngó dòm ta⁽²⁾
Ô hay, bay vẩn ngu hoài vậy !
Chẳng thấy Cu ba đứng đấy à ?

(1) Pháo đài Mô-rô trên bờ biển La Havan

(2) Hai chiếm hạm Mỹ "Ocpho" và "Con gấu" thường xuyên đậu trước mặt thủ đô.

Cho lũ bay rình, giương mắt trông:
Cu ba đây, chói ngọn cờ hồng
Cu ba đập sóng trùng dương, tiến
Oai hùng như chiến hạm Rạng đông !

Mặc ai sợ, mặc ai run
Ta đi, đèo núi, bước không chùn
Nghĩa quân, một chiếc thuyền xưa ấy⁽¹⁾
Há chẳng tung hoành, dậy nước non ?

Chào cô em gái, nữ dân quân
Súng vác ngang vai, đẹp tuyệt trần
Lóng lánh mắt đen nhìn biển biếc
Trưa hè đứng gác, giữ ngày xuân !

Trông em mà tưởng ở quê nhà
Cô gái Hòn Gai cạnh biển xa
Nhớ chị Miền Nam lòng đuối giặc
Giữa lau Đồng Tháp, mía Tuy Hoà

Ở đây với bạn, mỗi ngày qua
Anh nhớ vô cùng đất nước ta !
Mai một, em ơi, rồi xừ bạn
Anh về, e lại nhớ Cu ba

8 - 1964

⁽¹⁾ Ngày 2-12-1956, chiếc tàu Goranma đưa đồng chí Phiden Caxtorô cùng
lên sĩ về Cu ba tiến hành vũ trang khởi nghĩa.

NHẬT KÝ ĐƯỜNG VỀ

Sáng 4 - 8

La Havan

Hay tin giặc bắn Hòn Mê
Đêm nằm nghe biển gọi về quê hương
Sáng ra cất cánh lên đường
Xôn xao sóng gió đại dương muôn trùng
Cu ba, chào bạn anh hùng !
Ta về, bạn cũng theo cùng bên ta...

Trên biển

Ca ri bê

Đường lên phương Bắc, xa xa
Mênh mông trời rộng chan hoà biển sâu
Biếc xanh xanh biếc một màu
Trắng mây dưới cánh, trên đầu trắng mây...
Bạn đường, ai tỉnh ai say ?
Có đi tiền tuyến thì bay với mình !

*

* *

Thiên đường riêng, cũng buồn tênh !
Hỏi ai quên hết nghĩa tình mà vui ?
Đã rằng chia đắng sẻ bùi
Đường chung há dễ tiến lui ngấp ngừng ?
Lòng đương trăm nỗi lo mừng
Nặng lên lại ảm chín từng trời cao...

Chiều 4 - 8
Qua Hoa Kỳ

Trông vời mặt đất, xinh sao !
Hỡi cô "tiên nữ" nơi nào qua đây ?
Thưa rằng: Bắc Mỹ chốn này
Hết đưa chúc quý lại bày mưu ma
Âm ty một côi đó mà
Nọ Lầu năm góc, kia Nhà trắng...tang ⁽¹⁾
Cười rằng: cây súng khoe vàng
Càng gian ác lắm, càng oan trái nhiều
Xem trong thiên hạ bao nhiêu
Ai khen, ai sợ, ai chiều, ai thân ?
Bốn bề nổi lửa nhân dân
Mỹ như hùm đã sa chân vào tròng.

Đêm 4 - 8
Sân bay Gan đơ

Hoàng hôn dài đến hừng đông
Ghé sân Đất mới, gác hồng lầu xanh⁽²⁾
Hỏi ra: Đất Nữ hoàng Anh
Bốn mùa du khách, năm canh ân cần...
Nước ngà không đủ kê chân
Nên thêm chút đảo nuôi thân vậy à ?

(1) Lầu năm góc: Bộ quốc phòng Mỹ. Nhà trắng: nhà tổng thống Mỹ.

(2) Đất mới: một đảo thuộc Anh, có sân bay Gan đơ.

Sáng 5 - 8
Qua Tây Âu

Châu Âu đây, trẻ hay già ?
Ngẩn ngơ lịch sử biết là đến đâu !
Trải bao thế kỷ, đi đâu
Pa ri cờ đỏ tươi màu thêm chẳng ?
Lâu dài thao thức đêm trắng
Bốn phương bão dậy đất bằng, có nghe ?

Chiều 5 - 8
Pơ ra ha

Poraha vàng tím chiều hè
Hỡi nàng công chúa năm mê, mộng gì ?⁽¹⁾
Nét buồn gương mặt còn ghi
Lối xưa Phu-xích mới đi thuở nào...⁽²⁾
Li-di-xe nhớ máu đào⁽⁴⁾
Vườn hồng ai sẽ ngăn rào sói lang ?

*

* *

Bỗng tin đâu tới, bàng hoàng
Quê ta giặc đến, máy tròng bom rơi
Mỹ toan cướp biển, cướp trời
Quê ta anh dũng tuyệt vời, đánh tan

(1) Poraha thủ đô Tiệp Khắc có vẻ đẹp xưa thường được ví như "nàng công chúa tóc vàng".

(2) Phuxích (Fucik): chiến sĩ cộng sản, nhà văn lớn của Tiệp Khắc bị phát xít Đức treo cổ năm 1943.

(4) Lidixe (Lidice): một làng của Tiệp Khắc bị phát xít Đức tàn sát triệt hạ rất dã man. Ở đây có một vườn hoa hồng do đại biểu nhiều nước đến trồng.

*Ta mừng, bạn cũng liên hoan
Rượu bia đắng ngọt, canh tàn đầy vơi...*

**Đêm 9 - 8
Mạc tư khoa**

*Mạc tư khoa của ta ơi !
Dấu chân cách mạng tháng Mười còn đây
Ngôi sao đỏ giữa sương dày
Vẫn trông mỗi bước, mỗi ngày ta đi.
Lê nin đang nghĩ suy gì ?
Krem lim in bóng thành trì, lặng im...*

**Sáng 10 - 8
Sang Bắc Kinh**

*Sáng rồi ! Rộn rã trong tim
Đường về phơi phới, cánh chim tung hoành
Cờ bay Vạn lý trường thành
Bắc Kinh tay chị tay anh triệu vòng
Bạn mừng ta những chiến công
Vui như tiền tuyến giữa lòng hậu phương*

**13 - 8
Hà Nội -**

*Kính chào Tổ quốc, quê hương !
Nghiêng đôi cánh lượn phố phường Thủ đô
Vui sao, về với Bác Hồ
Hoan hô chiến sĩ, hoan hô anh hùng !
Bắc - Nam một dải vẫy vùng
Càng trông, càng đẹp vô cùng hôm nay*

TIỀN ĐƯA

Tặng anh NGUYỄN CHÍ THANH

*Đưa tiễn anh đi mấy dặm đường
Nặng tình đồng chí lại đồng hương !
Đã hay đâu cũng say tiền tuyến
Mà vẫn băng khuâng mộng chiến trường !
Dẫu một cây chông trừ giặc Mỹ
Hơn nghìn trang giấy luận văn chương
Đi đi, non nước chờ anh đó !
Tiền tuyến cần thêm ? Có hậu phương...*

9 - 1964

HÃY NHỚ LẦY LỜI TÔI

Có những phút làm nên lịch sử
Có cái chết hoá thành bất tử
Có những lời hơn mọi lời ca
Có con người như chân lý sinh ra

Nguyễn Văn Trỗi
Anh đã chết rồi
Anh còn sống mãi
Chết như sống, anh hùng, vĩ đại.

Hỡi người Anh, đã khép chặt đôi môi
Tiếng Anh hô: "Hãy nhớ lời tôi !"
Đã vang dội. Và ánh đôi mắt sáng
Của Anh đã chói ngời trên báo Đảng

*
* *

Nghìn năm sau sẽ nhớ lại hôm qua
Một sáng mùa thu, giữa khám Chí Hòa
Anh đi giữa hai tên gác ngục
Và sau chúng, một người linh mục

Anh bước lên, nhúc nhối chân đau,
Dáng hiên ngang vẫn ngẩng cao đầu
Quần áo trắng một màu tinh khiết
Thân gầy yếu mạnh hơn cái chết

Bầy giết thuê và lũ viết thuê
Hai hàng đen; súng cầm lưỡi lê
Anh bước tới, mắt nhìn, bình thân
Như chính Anh là người xử án.

Cỏ trong vườn mát dưới chân Anh
Đời vẫn tươi màu lá rau xanh
Đây miếng đất của Anh đòi giải phóng
Đây máu thịt của Anh đòi cuộc sống

Anh thét to: "Ta có tội gì đây ?"
Chúng trói Anh vào cọc, mấy vòng dây
Mười họng súng. Một băng đen bịt mắt
Anh thét lớn: "Chính Mỹ kia là giặc !"

Và tay Anh giật phắt mảnh băng đen
Anh muốn thiêu, bằng mắt, lũ dê hèn
Với cái chết, Anh muốn nhìn giáp mặt
Như ngọn lửa không bao giờ dập tắt !

Chúng run lên, xông tới trói chặt Anh hơn
Đôi môi Anh đã khô cháy căm hờn:
Phải chiến đấu như một người cộng sản
Trái tim lớn không sợ gì súng đạn !

Lệnh: Hàng đầu quỳ xuống ! Một giây thôi.
Anh thét lớn: Hãy nhớ lấy lời tôi:
Đả đảo đế quốc Mỹ !
Đả đảo Nguyễn Khánh !

Hồ Chí Minh muôn năm !
Hồ Chí Minh muôn năm !
Hồ Chí Minh muôn năm !
Phút giây thiêng, Anh gọi Bác ba lần !

Súng đã nổ. Mười viên đạn Mỹ
Anh gục xuống. Không, Anh thẳng dậy
Anh hãy còn hô: Việt Nam muôn năm
Máu tim Anh nhuộm đỏ đất Anh nằm,

Mắt đã nhắm, không một lời rên rỉ
Anh chết vậy, như thiên thần yên nghỉ
Chẳng cần đau, cây thánh giá sắt tây
Của tay người linh mục ném bên thây !

*

* *

Anh đã chết, Anh Trỗi ơi, có biết
Máu kêu máu, ở trên đời, tha thiết !
Du kích quân Caracat đã vì anh
Bắt một tên giặc Mỹ giữa đô thành

*Anh đã chết, Anh chẳng còn thấy nữa
Lửa kêu lửa, giữa Miền Nam rục lửa
Như trái tim Anh, ôi lửa nào bằng !
Phút cuối cùng, chói lọi khỏi sao băng...*

*Hãy nhớ lấy lời tôi !
Nguyễn Văn Trỗi
Lời Anh dặn, chúng tôi xin nhớ:
Hãy sống chết quang vinh
Trước kẻ thù không sợ
Vì Tổ quốc hy sinh
Như đời Anh, người thợ.*

23 - 10 - 1964

TIẾNG HÁT SANG XUÂN

Lá bàng đang đỏ ngọn cây
Sếu giang mang lạnh đang bay ngang trời
Mùa đông còn hết em ơi
Mà con én đã gọi người sang xuân !

Phải chăng vui đã đến tuần
Nên con én biếc liêng gần liêng xa
Én bay mặt sóng Hồng Hà
Én bay vào lại bay ra gọi đàn...

Hắn là sương giá chưa tan
Nên con én mới kết đoàn đưa xuân
Hỡi người, muôn nỗi gian truân
Mười năm cũ sắp hoá thân một ngày ?

*
* * *

Mở tờ lịch mới hôm nay
Biết là xuân đến cầm tay lên đường
Rộn ràng thay, cảnh quê hương
Nửa công trường, nửa chiến trường, xôn xao...

Xuân ơi xuân chọn hướng nào
Vui đây Miền Bắc hay vào Miền Nam ?
Ngoài này nắng đỏ cành cam
Chắc trong ấy nắng xanh lam ngọn dừa

Dẫu rằng khi gió khi mưa
Tiết xuân đang đến, cũng vừa ảm chung
Dẫu chưa một mái trùng trùng
Phút giao thừa gọi vui chung, lại gần...

Hỡi người Anh, Giải phóng quân
Hai mươi năm chẳng dừng chân trên đường
Vẫn đôi dép lộn chiến trường
Vẫn vành mũ lá coi thường hiểm nguy.

Tuốt gương không chịu sống quý
Tuổi xanh chẳng tiếc, sá chi bạc đầu !
Lớp cha trước, lớp con sau
Đã thành đồng chí, chung câu quân hành...

Anh đi, xuôi ngược tung hoành
Bước dài như gió, lay thành chuyển non
Mái chèo một chiếc xuống con
Mà sông nước dậy sóng cồn đại dương !

Hôm nay đâu đó, tiền phương
Xuân vui chợt đến giữa đường hành quân
Hẹn gì, năm mới, cùng xuân ?
Đường xa có lẽ đang gần... hỡi Anh ?

*
* *

Tiếng ai cười vầy trong lành ?
A ! Con chim hót rung cành dâu tơ...
Phải rồi xuân mãi tìm thơ
Hết Nam lại Bắc, bây giờ thấy đây !

Cùng em xin hãy cầm tay
Quanh Hồ Gươm lại Hồ Tây... xuất hành
Hỏi xuân có biết hơn anh
Đất trời ta đã thêm xanh mấy lần ?

Vì sao ngày một thanh tân ?
Vì sao người lại mến thân hơn nhiều ?
Vì sao cuộc sống ta yêu
Mỗi giây mỗi phút, sớm chiều thiết tha ?

Vì sao mỗi hạt mưa sa
Mỗi tia nắng rọi cũng là tình chung ?
Xuân vui ca múa mọi vùng
Bắc Nam đâu cũng ánh hùng, vì sao ?

*
* *

Ngấn ngơ nghe tiếng ai chào
Chị hàng hoa rẽ lối vào Đồng Xuân...

6 - 1 - 1965

CHIẾC ÁO XANH

*Em lại nhuộm cho anh
Chiếc áo màu lá xanh
Vì em ơi chiến tranh
Không chịu màu áo trắng*

*Anh lại đi mưa nắng
Súng trên vai lên đường
Với màu xanh chiến thắng
Của Miền Nam yêu thương*

*Giữa bom rơi đạn nổ
Những ngày đêm chiến trường
Anh sẽ quên gian khổ
Với màu xanh quê hương*

*Áo em nhuộm cho anh
Dù rách lành vẫn ấm
Vẫn tươi mãi màu xanh
Của tình yêu đậm thắm...*

20 - 10 - 1965

NHỮNG NGỌN ĐÈN

*Không gì thương bằng đôi mắt đen
Của người yêu nhìn ta dăm dăm
Không gì thân bằng những ngọn đèn
Trên đường đêm canh trời thăm thẳm*

*Một túp lều rom giữa cánh đồng
Mái chòi xơ xác gác ven sông
Đôi cành tre tạm che mưa gió
Những ngọn đèn treo, đỏ ấm lòng*

*Đã mấy đêm rồi, xuân lại đông
Ngọn đèn như mắt của ai trông
Ngọn đèn như trái tim thương nước
Soi bước ta đi, rực lửa nồng*

*Ôi biết bao tình, bạn nhớ không ?
Ngọn đèn đồng chí giữa cơn đông
Tôi không rõ mặt người em ấy
Chỉ thấy trong đêm một bóng hồng...*

22 - 10 - 1965

ĐƯỜNG VÀO

Đường vào khu Bốn, vào Thanh
Không đi thì nhớ không đành, phải đi
Lắng nghe... như biển rầm rì
Đường ra tiền tuyến lắm khi giục lòng !

Đường đi vào đó, miền trong
Đường về Nam ấy, ai mong cũng là
Đường về xứ Huế quê ta
Mấy sông cũng lội, mấy xa cũng gần...

Đêm nay trăng lặn cuối tuần
Còn thu hay đã lạnh dần hết thu ?
Gió se man mác sương mù
Mà nghe nóng nực chiến khu rộn ràng

Quân đi rung lá nguy trang
Xôn xao như sóng trường giang trùng trùng
Đường ta đi, đẹp vô cùng
Nghìn năm luyện bước anh hùng đầy chẳng ?

Đường vui, không đợi mùa trăng
Ta đi, làm ánh sao băng giữa đời
Người đi, không thấy mặt người
Vẫn nghe riu rít tiếng cười tuổi xuân

Chào anh bộ đội hành quân !
Đêm nay có định dừng chân nơi nào ?
- Giặc đang bắn chết đồng bào
Phải mau đến đó, phải vào tận kia !

Xóm làng đang dậy gà khuya
Đường xa gánh nặng, ai chia với mình ?
- Đã cùng hai chữ tử sinh
Nào ai có nghĩa có tình, lại đây !

Tiếng ai hát đó đêm nay ?
Nghe như chim sáng gọi bầy, hỡi em !

24 - 10 - 1965

BÀI CA LÁI XE ĐÊM

*Khi mặt trời xuống núi
Anh em ơi lên đường
Ta băng qua cát bụi
Ta xông ra chiến trường !*

*Xe ta quý ta yêu
Ôi chiếc xe đồng chí
Cùng ta lăn sớm chiều
Cùng ta đi đánh Mỹ !*

*No chưa con ngựa chiến ?
Ta mặc lá cho mây
Mau mau lên tiền tuyến
Chạy cho khoẻ cho hay !*

*Kéo cho nhanh pháo này
Chở cho đầy đạn đến !
Bộ đội ta đêm ngày
Đợi bàn tay tiếp viện !*

Mang thêm dầu thêm sắt
Mang thêm thuốc thêm phân
Cho núi ta đánh giặc
Cho đồng ta nuôi quân !

Đừng quên giấy, quên kim
Cho các em các chị
Và cho những trái tim
Những thư tình chung thủy...

Ơi chiếc xe vận tải
Ta cầm lái đi đây
Nặng biết bao ơn ngãi
Quý hơn bao vàng đầy !

Xe ơi cùng ta bay
Dù mưa bom bão đạn
Ta lấy đêm làm ngày
Ta cùng cây làm bạn

Xe đi trong đêm tối
Dù đường lạ đường quen
Xe đi không lạc lối
Có mắt ta làm đèn.

*Ta qua sông qua suối
Ta qua núi qua đèo
Lòng ta vui như hội
Như cờ bay gió reo*

*Ơi này anh xung kích
Ơi này o du kích
Có nghe thấy gì không ?
Chuyện chi mà rúc rích !*

*Cảm ơn các đồng chí
Cho tôi mau sang phà
Hôm nay mừng thắng Mỹ
Xin hát tặng bài ca...*

31 - 10 - 1965

KÍNH GỬI CỤ NGUYỄN DU

*Nửa đêm qua huyện Nghi Xuân
Bâng khuâng nhớ Cụ, thương thân nàng Kiều...*

*Hỡi lòng tê tái thương yêu
Giữa dòng trong đục, cánh bèo lênh đênh
Ngổn ngang bên nghĩa bên tình
Trời đêm đâu biết gửi mình nơi nao ?
Ngẩn ngơ trông ngọn cờ đào
Đành như thân gái sóng xao Tiền Đường !*

*Nỗi niềm xưa, nghĩ mà thương:
Dấu lìa ngó ý, còn vương tơ lòng...
Nhân tình, nhắm mắt, chưa xong
Biết ai hậu thế khóc cùng Tố Như ?⁽¹⁾
Mai sau dù có bao giờ...
Câu thơ thưở trước, đâu ngờ hôm nay !*

Lấy ý hai câu thơ của Nguyễn Du:

*Bất tri tam bách dư niên hậu
Thiên hạ hà nhân khấp Tố Như ?
(Ba trăm năm lẻ nữa ta đâu biết
Thiên hạ ai người khóc Tố Như)*

Tiếng đàn xưa đứt ngang dây
Hai trăm năm lại càng say lòng người
Trải bao gió dập sóng dồi
Tấm lòng thơ vẫn tình đời thiết tha
Đau đón thay phận đàn bà
Hỡi ôi, thân ấy biết là mấy thân !

Ngẫm xem qua kiếp phong trần
Đời vui nay đã nửa phần vui đây
Song còn bao nỗi chua cay
Góm quân Ung Khuyển, ghê bầy Sở Khanh
Cũng loài báo hổ, ruồi xanh
Cũng phường gian ác hội tanh hại người !

Tiếng thơ ai động đất trời
Nghe như non nước vọng lời ngàn thu
Nghìn năm sau nhớ Nguyễn Du
Tiếng thương như tiếng mẹ ru những ngày
Hỡi người xưa của ta nay
Khúc vui xin lại so dây cùng Người !

Sông Lam nước chảy bên đời
Bỗng nghe trống giục ba hồi gọi quân...

1 - 11 - 1965

MẸ SUỐT

Lặng nghe mẹ kể ngày xưa
Chang chang còn cát nắng trưa Quảng Bình
Mẹ rằng: Quê mẹ, Bảo Ninh
Mênh mông sông biển, lênh đênh mạn thuyền
Sớm chiều, nước xuống triều lên
Cực thân từ thuở mới lên chín mười
Lớn đi ở bốn cửa người
Mười hai năm lẻ, một thời xuân qua
Lấy chồng, cũng khổ con ra
Tám lần đẻ, mấy lần sa, tội tình !
Nghĩ mà thương mẹ cha sinh
Thương chồng con lại thương mình xót xa...

Bây chừ sông nước về ta
Đi khơi đi lộng, thuyền ra thuyền vào
Bây chừ biển rộng trời cao
Cá tôm cũng sướng, lòng nào chẳng xuân !
Ông nhà theo bạn "xuất quân"
Tui nay cũng được vô chân "sấn sàng"
Một tay, lái chiếc đò ngang
Bến sông Nhật Lệ, quân sang đêm ngày

Sợ chi sóng gió tàu bay
Tây kia mình đã thắng, Mỹ này ta chẳng thua !
Kể chi tuổi tác già nua
Chống chèo xin cứ thi đua đến cùng !

Ngẩng đầu, mái tóc mẹ rung
Gió lay như sóng biển tung, trắng bờ...

Gan chi gan rứa, mẹ nờ ?
Mẹ rằng: Cứu nước, mình chờ chi ai ?
Chẳng bằng con gái, con trai
Sáu mươi còn một chút tài đồ đưa
Tàu bay hấn bắn sớm trưa
Thì tui cứ việc nắng mưa đưa đồ...

Ghé tai mẹ, hỏi tò mò:
Có rằng ông cũng ưng cho mẹ chèo ?
Mẹ cười: Nói cứng, phải xiêu
Ra khơi ông còn dám, tui chẳng liều bằng ông !

Nghe ra ông cũng vui lòng
Tui đi, còn chạy ra sông dẫn dò:
"Coi chừng sóng lớn, gió to
Màn xanh đây mụ, đắp cho kín mình !"

Vui sao, câu chuyện on tình
Nắng trưa còn cát Quảng Bình cũng say...

4 - 1 - 1965

ÊMILY, CON....⁽¹⁾

*Êmily, con đi cùng cha
Sau khôn lớn, con thuộc đường khỏi lạc...
- Đi đâu cha ?
- Ra bờ sông Pô-tô-mac
- Xem gì cha ?
- Không, con ơi, chỉ có Lầu ngũ giác.
Ôi con tôi, đôi mắt tròn xoe
Ôi con tôi, mái tóc vàng hoe
Đừng có hỏi cha nhiều con nhé !
Cha bế con đi tối con về với mẹ*

*Oasinhtôn
Buổi hoàng hôn
Ôi những linh hồn
Còn, mắt
Hãy cháy lên, cháy lên Sự thật !*

(1) Em bé Êmily 18 tháng là con gái út của Norman Morison. Yêu con tha thiết, ngày 2-11-1965, anh Morison đã bế Êmily từ nhà đến Lầu năm góc, và tại đây, sau khi đặt Êmily xuống đất rồi nhìn con lần cuối cùng, người cha anh dũng đó đã châm lửa tự thiêu để phản đối cuộc chiến tranh xâm lược của bọn cầm quyền Mỹ ở Việt Nam.

Giôn-xon !

Tội ác bay chồng chất

Cả nhân loại cắn hờn

Con quỷ Vàng trên mặt đất

Mày không thể mượn nước sơn

Của Thiên Chúa, và màu vàng của Phật !

Mắc Namara

Mày trốn đâu ? Giữa bãi tha ma

Của toà nhà Năm góc

Mỗi góc, một châu.

Mày vẫn chui đầu

Trong lửa nóng như đà điểu rúc đầu trong cát bỏng.

Hãy nhìn đây !

Nhìn ta phút này !

Ôi không chỉ là ta với con gái nhỏ trong tay

Ta là Hôm nay

Vào con ta, Emily, con là Mãi mãi !

Ta đứng đây,

Với trái tim vĩ đại

Của trăm triệu con người

Nước Mỹ.

Để đốt sáng đến chân trời

Một ngọn đèn

Công lý.

Hỡi tất cả chúng bay, một bầy ma quỷ

Nhân danh ai ?

Bay mang những B.52

Những napan, hơi độc

Từ toà Bạch ốc

Từ đảo Guyam

Đến Việt Nam

Để ám sát hoà bình và tự do dân tộc

Để đốt những nhà thương, trường học.

Giết những con người chỉ biết yêu thương

Giết những trẻ em chỉ biết đi trường

Giết những đồng xanh bốn mùa hoa lá

Và giết cả những dòng sông của thơ ca, nhạc hoạ !

Nhân danh ai ?

Bay chôn tuổi thanh xuân của chúng ta

trong những quan tài

Ôi những người con trai khoẻ đẹp

Có thể biến thiên nhiên thành điện, thép

Cho con người hạnh phúc hôm nay !

Nhân danh ai ?

Bay đưa ta đến những rừng dày

Những hố chông, những đồng lầy kháng chiến

Những thành phố đã trở nên

những pháo đài ẩn hiện

Những ngày đêm đất chuyển trời rung...

Ôi Việt Nam xir sở lạ lùng

Đến em thơ cũng hoá những anh hùng

Đến ong dại cũng luyện thành chiến sĩ

Và hoa trái cũng biến thành vũ khí !

Hãy chết đi, chết đi
Tất cả chúng bay, một bầy ma quỷ !
Và xin nghe, nước Mỹ ta ơi
Tiếng thương đau, tiếng căm giận đời đời
Của một người con, Của một con người thế kỷ

Emily, con ôi !
Trời sắp tối rồi...
Cha không bế con về được nữa !
Khi đã sáng bùng lên ngọn lửa
Đêm nay mẹ đến tìm con
Con sẽ ôm lấy mẹ mà hôn
Cho cha nhé
Và con sẽ nói giùm với mẹ:
Cha đi vui, xin mẹ đừng buồn !

Oasinh-ton
Buổi hoàng hôn
Ôi những linh hồn
Còn mất ?

Đã đến phút lòng ta sáng nhất !
Ta đốt thân ta
Cho ngọn lửa chói loà
Sự thật.

7 - 11 - 1965

XUÂN SỚM

*Xuân đến năm nay, sớm lạ thường
Trời đang rét ngọt, sáng nhiều sương
Ong kêu ong dậy đường hoa vải
Rực lúa chiêm trắng, bướm bướm vàng*

*Ơi con cò trắng bay ngang
Có nom thấy lúa thẳng hàng xanh xanh ?
Xuống đây mà ngắm cùng anh
Ngón tay các chị cấy nhanh như đàn.*

*Nghé con, mày đứng cho ngoan
Chớ xô hàng chuối hàng xoan mới trồng
Kênh mương vừa nắn thẳng dòng
Chớ leo bờ thửa bờ vùng mới xây*

*Quýt nhà ai chín đỏ cây
Hỡi em đi học, hãy hãy má tròn
Trường em mấy tổ trong thôn
Ríu ra ríu rít chim non đầu mùa...*

*

* *

Như nghìn năm đẹp nét xuân xưa
Bống toả gương trong, sạch bụi mờ
Xuân mới, đơn sơ, đầm thắm vậy
Căng đầy sức dậy, dáng non tơ..

Đi giữa đồng xuân, dạ ngẩn ngơ
Quê hương ta hỡi. Có ai ngờ
Mỗi dòng kênh đó, bờ tre đó
Máu đã rơi nhiều, đỏ ước mơ !

Mà vẫn chưa yên. Vẫn những ngày
Đạn bom còn dội, nát đường cày
Còn toan xoá sạch màu xanh lúa
Toan xé trời xanh của én bay !

Giặc Mỹ ! Cứ đem mây đến đây !
Chúng ta, pháo đã sẵn trong tay
Lúa ta vẫn tốt, cây ra lộc
Xuân vẫn về cho ong bướm say...

*

* *

Ôi những nàng xuân rất dịu dàng
Hát câu quan họ chuyển đò ngang
Nhẹ nhàng tay cấy bên sông ấy
Súng khoác trên lưng, chẳng ngỡ ngang

Ai biết vì sao ? Lúc đất trời
Chuyển mùa, rét giữ, gió sương rơi.
Ấy ngày xuân đến... nên hoa lá
Cứ nở, như không đợi nắng mời

Ta giữ cho ai ? Mảnh đất này
Việt Nam ! Hai tiếng gọi hôm nay
Mênh mông đôi cánh bay muôn dặm
Qua mây trùng dương, vượt tuyết dày.

Nghe nói nhiều nơi còn lạnh lắm
Mùa xuân chậm đến, giá lâu tan
Ước gì mang ít hoa xuân sớm
Gửi bạn gần xa, bớt nỗi hàn...

Xuân ở miền Nam có nóng không ?
Tết nay đưa hấu chín đầy đồng
Đoàn xe kia chạy đâu nhanh thế
Lá nguyệt trang reo, cuốn bụi hồng...

12 - 1 - 1966

TẮM ẢNH

*O du kích nhỏ dương cao súng
Thằng Mỹ lênh khênh bước cúi đầu
Ra thế ! To gan hơn bèo bụng
Anh hùng đâu cứ phải mày râu !*

1 - 1967

TÁO RỤNG

*Đạn bom giặc Mỹ phá ngày đêm
Trường học rời xa phố vắng thêm
Đường sáu lâu rồi im tiếng guốc
Xuân về, táo rụng nhớ đàn em...*

1 - 1967

TRI ÂM

*Phải mấy hoa hồng, một giọt hương
Phải bao núi đá, hạt kim cương
Hỡi ai, số phận yêu thương vậy
Được mấy tri âm, bấy dặm đường ?*

1967

CHUYỆN THƠ

Làm bí thư hoài có bí... thơ ?

Rằng: thơ với đảng nặng duyên tơ

Thuyền bơi có lái, qua mưa gió

Không lái thuyền trôi, lạc bến bờ...

"Nghề" bí thư, đâu chuyện giấy tờ !

Lắng nghe cuộc sống gọi từng giờ

Phải đâu tim cứng thành khuôn dấu ?

Càng thấu nhân tình nên vẫn thơ !

1 - 1967

CHÀO XUÂN 67

Đất nước ta ơi
Xin bắn hai mươi phát đại bác vang trời
Chào xuân 67 !
Xuân của chúng ta
Nam Bắc hai miền chiến công lòng lẫy !
Báo cho anh em bạn bè gần xa
Tin vui của chiến trường chống Mỹ !

Xuân hãy xem ! Cuộc diễn binh hùng vĩ
31 triệu nhân dân
Tất cả hành quân
Tất cả thành chiến sĩ
Hiện đại, thô sơ
Của ngày xưa và của bây giờ
Với cách mạng đều là vũ khí

Tên lửa, tên tre
Lưỡi lê, lưỡi mác
Và thuyền và xe
Chân đi, vai vác
Qua núi qua khe
Mạnh hơn thác, trùng trùng vô tận !

Hãy xem ! Đồng ruộng cũng chinh tề thế trận
Lúa đứng thẳng hàng, quyết tâm 5 tấn
Chào cô dân quân vai súng tay cày
Chân lội bùn, mơ hạ máy bay !

Chào các cụ Bạch đầu quân trồng cây chống Mỹ
Chào các mẹ già run tay và may cho chiến sĩ
Chào các em, những đồng chí của tương lai
Mang mũ rom đi học đường dài...
Truyện thần kỳ, dân tộc ta là vậy !

Mặt trời đỏ đây
Có vui không ?
Nhìn Nam Bắc Tây Đông
Hỏi cả hai mươi thế kỷ:

Ở đâu ? Mỗi ngọn núi dòng sông
Cũng hiển hách chiến công
Lừng danh dũng sĩ
Ở đâu ? Một mũi chông, một ngọn tầm vông
Cũng hiên ngang như trường thành chiến lũy

Vả ở đâu ? Trên trái đất này
Người vẫn ngọt ngào qua muôn nỗi đắng cay
Sống chết từng giây, mưa bom bão đạn
Lòng nóng bỏng căm thù vẫn mát tươi tình bạn

Việt Nam, ôi Tổ quốc thương yêu !
Trong khổ đau, Người đẹp hơn nhiều
Như bà mẹ sớm chiều gánh nặng
Nhẫn nại nuôi con suốt đời im lặng..

Biết hy sinh nên chẳng nhiều lời
Gì quý hơn giá trị con người ?

Ta hiểu vì sao ta chiến đấu
Ta hiểu vì ai ta hiến máu.

Mác - Lênin, vĩnh viễn mặt trời
Giữa mây đục càng sáng ngời chân lý
Cuộc đời ta, từ Cách mạng tháng Mười
Đã tươi lại với nửa vòng thế kỷ

Nếu được làm hạt giống để mùa sau
Nếu lịch sử chọn ta làm điểm tựa
Vui gì hơn làm người lính đi đầu
Trong đêm tối, tìm ta làm ngọn lửa !

Cảm ơn Đảng đã cho ta dòng sữa
Bốn nghìn năm chan chứa ân tình
Lấy nhân nghĩa thắng hung tàn, bạo chúa
Kiếp tì nô vùng dậy chém nghê kình !

Thiêng liêng thay, tiếng gọi của Bác Hồ...
Vì độc lập - tự do, toàn dân ta quyết thắng !
Tự hào thay, khi Nguyễn Viết Xuân hô:
Ngẩng đầu lên, nhằm thẳng quân thù mà bắn !

Ôi sáng xuân nay, như lưới girom trần sáng quắc
Rạo rực lòng ta, trống trận Quang Trung
Tổ quốc giục cả hai miền Nam Bắc
Hãy xung phong ! Hỡi mùa xuân 67 anh hùng

3 - 2 - 1967

MỘT CON NGƯỜI

Anh Thanh ơi !

Anh mất thật rồi sao

Mới hôm qua câu chuyện ra vào

Anh hăm hở như cò lên mặt trận

Giọng say sưa như gió thổi ào ào...

Tưởng lại đưa Anh ra chiến trường

Đường về, vó ngựa thẳng dây cương

Ngày mai... Ai biết chiều nay phải

Vĩnh biệt Anh nằm dưới bóng dương !

Có lẽ trong Anh nóng quá chừng

Đêm ngày quên gánh nặng trên lưng

Ra đi... bao nỗi mừng vui ấy

Ngập trái tim Anh... mạch máu ngừng !

*

* *

Tôi chẳng buồn đâu chỉ nhớ Anh

Mất không muốn khóc, lệ vòng quanh

Nước non đau xót như lòng mẹ

Mất một người con: Nguyễn Chí Thanh !

Cứ nghĩ như Anh vẫn sống hoài
Mặt hiền như ruộng lúa nương khoai
Hai con mắt đỏ bừng như lửa
Cái miệng cười tươi, sáng dăm dài...

Ở đâu nghèo đói, gọi xung phong
Lon nước mo com, lội khắp đồng
Ở đâu tiền tuyến kêu Anh đến
Vượt núi băng rừng, lại tiến công !

Anh vẫn là Anh những sớm trưa
Của quê hương, dãi nắng dầm mưa ?
Đầy cày cách mạng, vai không mỏi !
Gặt mấy mùa vui, vẫn muối dưa...

Ôi ! Sống như Anh, sống trọn đời
Sáng trong như ngọc, một con Người !
Thanh ơi ! Anh mất rồi chẳng đây ?
Cứ thấy như Anh nở miệng cười !

7 - 7 - 1967

BÀI CA XUÂN 68

Anh chị em ơi !

Hãy giương súng lên cao, chào Xuân 68

Xuân Việt Nam

Xuân của lòng dũng cảm.

Ai đến kia, rộn rã cùng Xuân ?

Hoan hô anh Giải phóng quân

Kính chào Anh, con người đẹp nhất !

Lịch sử hôn Anh, chàng trai chân đất

Sống hiên ngang, bắt khuất trên đời

Như Thạch Sanh của thế kỷ hai mươi

Một dây ná, một cây chông,

cũng tiên công giặc Mỹ.

Không tự ngắm mình, anh chẳng hay đâu,

hỡi chàng dũng sĩ !

Cả năm châu, Chân lý đang nhìn theo.

Bóng anh đi... và vành mũ tai bèo

Của Anh đó !

Ôi cái mũ vải mềm dễ thương như một bàn tay nhỏ

Chẳng làm đau một chiếc lá trên cành

Sáng trên đầu như một mảnh trời xanh

Mà xông xáo, mà tung hoành, ngang dọc

Mạnh hơn tất cả đạn bom, làm run sợ cả

Lầu năm góc !

Ta muốn hỏi Trường Sơn
 Có đỉnh nào cao hơn
 Chiếc mũ kia của chủ nghĩa anh hùng cách mạng ?
 Cảm ơn Đảng của chúng ta, Đảng làm ra ánh sáng
 Người chưa đưa ta lên được sao Kim
 Nhưng đã cho ta một linh hồn và một trái tim
 Biết lẽ phải, biết yêu thương, căm giận
 Biết đi tới và làm nên chiến trận !
 Hôm nay sao vui thế ! Sáng xuân nay
 Ta đi đây, lòng ta như bay
 Với mỗi làn mây, với từng cơn gió
 Gió miền Bắc đang thổi vào Nam đỏ
 Gió mây ơi, không đợi nắng xuân về
 Hãy bay đi mà che những đoàn xe
 Và những đoàn quân tuôn ra tiền tuyến...
 Tổ quốc ta ! Hai mươi ba năm đau khổ
 gian nan, bền gan kháng chiến
 Tiến lên !

Toàn thắng ắt về ta !⁽¹⁾

Hồi bốn phương và những chiến trường xa
 Xin lắng nghe... Phút giao thừa đang chuyển
 Bác Hồ gọi. Ấy là mùa xuân đến...

(1) Thơ Chủ tịch Hồ Chí Minh mừng xuân 68.

*Hoan hô Xuân 68 anh hùng !
Hãy găm lên như sấm sét đùng đùng
Tất cả pháo !*

*Và xông lên, dũng sĩ !
Như khi phách Trần, Lê. Như oai vũ Quang Trung
Khắp thành thị nông thôn
Đánh tan đầu Mỹ, nguy !
Vì Độc lập, Tự do, núi sông hùng vĩ
Vì thiêng liêng giá trị Con Người
Vì muôn đời hoa lá xanh tươi
Ta quyết thắng. Giành mùa xuân đẹp nhất !*

23 - 1 - 1968

QUA BIÊN GIỚI

Máy bay qua biên giới
Ghé tạm xuống Nam Ninh
"Cách mạng văn hoá" mới⁽¹⁾
Nhí nhỏ Hồng vệ binh

Ảnh to và ảnh nhỏ
Nghìn triệu còn một Ông
Mấy chủ giờ sách đỏ
Muôn năm Mao Trạch Đông !

Bữa cơm trưa Vũ Hán
Vô chủ, chuyện cùng ai ?
Đất này đâu hết bạn
Xin hẹn lại ngày mai...

Bắc Kinh trời ít tuyết
Hạn hán nắng khô đồng
Chắc trời chưa thuộc hết
Bài hát "Đông phương hồng" !

1) Lúc này "Cách mạng văn hoá" đang diễn ra ở Trung Quốc.

*Phố lặng không tiếng cười
Tường dài đen chữ báo
Đăm đăm những mặt người
Giặc đâu mà "nã pháo" !*

*Thăm lại Di Hoà Viên
Cây buồn chim chẳng đậu
Ngơ ngác mấy con thuyền
Chập chờn... Tây Thái hậu*

*Thương những ai đồng chí
Trường chinh muôn dặm xưa
Nay bỗng thành "ma quỷ"⁽¹⁾
Đầu cúi, mũ tai lừa !*

*Trung Hoa ơi Trung Hoa !
Người đi đâu ? Chiều tà
Nghe Lỗ Tấn gào thét
Ăn thịt người, còn a ?*

3 - 1968

Những người bị "đấu tố" thường bị gọi là "ma quỷ" và phải đội mũ tai lừa.

GỬI NGƯỜI ĐI PARI

Tặng anh LÊ ĐỨC THỌ
và anh XUÂN THUỶ

*Đánh đàn Nam Bắc - hai tay
Anh đi, muôn dặm trời Tây gập ghềnh
Chúc anh bền sức đấu tranh
Ngày về, kết quả đôi cành Bắc - Nam*

29 - 5 - 1968

CHUYỆN EM...

Em tên là Nguyễn Văn Hoà⁽¹⁾
Mẹ em thì gọi em là cu Theo
Cha đi tập kết. Nhà nghèo
Sớm khuya tay mẹ chống chèo nuôi con
Chị thì hái củ trên non
Em thì mưa nắng bãi cò chần trâu
Đêm nằm hỏi mẹ: Cha đâu ?
Mẹ rằng: Mau lớn, năm sau cha về...
Đợi hoài, đợi mãi lâu ghê !
Làng trên xóm dưới bốn bề ác ôn
Mỹ xây lũy, nguy đóng đồn
Sáng vây xét hỏi, tối đồn khảo tra

Mười năm biên biệt tin cha
Một đêm các chú dâu mà thiệt đông
Về làng, súng đạn đầy hông
Chủ mô chú nấy mặt trông rất hiền
Kể từ hôm đó làng Yên⁽²⁾
Bỗng vui như có ông tiên đến nhà.

Em Nguyễn Văn Hoà, 15 tuổi, quê ở Thừa Thiên, là dũng sĩ diệt Mỹ, dũng
tốt thắng.

Làng Yên, bí danh làng em Hoà.

Ruộng vườn chia lại trái hoa
Xóm thôn lập hội, trẻ già vẫn công
Mùa chiêm lúa chín vàng đồng
Bát cơm "giải phóng" no lòng từ nay
Mẹ em rạng mặt tươi mày
Em như mọc cánh chim bay tung trời

*

* *

Năn nì xin mẹ: Mẹ ơi
Lên xanh⁽¹⁾ chị đã đi rồi còn con ?
Mẹ ôm em, mẹ cười giòn:
Mi đồ con nít, trổng khôn hơn vịt à ?
Đi mô cho ngái⁽²⁾ cho xa
Ở nhà với mẹ đặng mà nuôi quân !
Mình nghèo, không tạ thì cần
Mít thom⁽³⁾ bán chợ góp phần mua lương.
Mẹ con, một bữa, về đường
Gạo ngon một gánh em sươg⁽⁴⁾ nặng đầy
Nguy đâu xông lại cả bầy
Bắt em nó hỏi: gạo này cho ai ?
Nó đá đít, nó bạt tai
Đau em, em chịu, chẳng sai một lời
Thương anh, anh Giải phóng ơi !
Càng thương gạo đổ, gạo rơi xuống bùn

(1) *Lên xanh*: lên chiến khu, theo lối nói của đồng bào.

(2) *Ngái*: xa.

(3) *Thom*: dừa.

(4) *Sươg*: gánh.

*
* *

Chạy về một mạch đầu thôn
Thưa anh xã đội: cho em luôn theo cùng...
Anh rằng: Cứu nước, việc chung
Tuổi thơ cũng phải anh hùng, nghe em !
Việc quân chạy suốt ngày đêm
Chỉ mê đánh Mỹ, chẳng thềm chút chi.
Chúng em một đội thiếu nhi
Đưa thì canh gác, đưa thì giao liên
Gió mưa chân lội khắp miền
Khi về Tiên Nộn, khi lên Nguyệt Biều
Giặc kia bom đạn bao nhiêu
Chúng tao gan dạ lại nhiều hơn bay !
Chiều chiều trông ngọn Tam Thai
Thấy quân Mỹ đóng như gai đâm lòng
Phải chi ra trận xung phong
Măng non em cũng sắt đồng chứ sao !

*
* *

Tuổi mười bốn những ước ao
Buổi đầu cầm súng biết bao là mừng...

Mẹ ơi, súng đẹp quá chừng !
Con đi đánh giặc, mẹ đừng lo chi
Mẹ cười: Thiết giống cha mi
Chẳng ăn chi cả, cứ đi đánh hoài !
Sớm hôm, củ sắn củ khoai
Khi đi trinh sát, khi gài mìn chông
Khi ra xung trận giữa đồng
Khi lặn dưới lửa, thoát vòng giặc vây
Súng này càng bắn càng hay
Một tay em chấp mười tay quân thù.
Thằng Mỹ vừa ác vừa ngu
Nó như con cọp mất mù đó thôi
Thằng nguy vừa dại vừa tồi
Nó như con rắn theo đuôi ăn tàn.

*

* *

Một hôm sương sớm chưa tan
Em đi phục kích đón đoàn chiến xa
Xe đầu lính nhép, cho qua
Xe sau, quan tướng ngồi ba bốn thằng.
Tức thì, mìn điện giật phăng
Tướng quan, lặn chết nhả răng một hàng
Xe kia quay lại bàng hoàng
Chết thêm hai đứa vội vàng tháo im.
Đánh rồi, lên ngọn đồi sim
Trông mây bay múa, như chim hót mừng...

Bồng đầu từ dưới chân rừng
Mười xe Mỹ đến, dùng dùng giường oai
Nào xem, ai thắng được ai ?
Mỹ mười xe thép, em hai chân đồng.
Năm giờ vây đuổi uống công
Băng đôi vượt dốc, ra sông em ngồi
Đợi thằng giặc Mỹ đến nơi
Bắn ngay một phát đi đời sừng ghê !
Kinh hồn, rút cả mười xe
Hai chân em lại đi về tung tăng.

*
* *

Súng em càng đánh càng hăng
Chỉ mong mau giỏi, mau bằng các anh
Xa rồi, nhớ lại trên xanh
Mãng tre, môn vót⁽¹⁾ lều tranh mài kè⁽²⁾
Tháng ngày ngọn suối bờ khe
Mà vui như hội, bốn bề yêu thương
Tay em một khẩu súng trường
Mà như có cả quê hương gánh cùng.

Ôi quê ta rất anh hùng !
Nước non đâu cũng trùng trùng tiền quân
Âm ầm biển lửa nhân dân
Đẹp như Huế dậy đầu xuân đỏ cờ !

Môn vót: một loại khoai ngứa trên rừng.
Kè: một loại cây cỏ.

*

* *

*Chuyện em rứa đó, anh nờ
Bấy lâu trong ấy, bây giờ ra đây
Nhớ cha, chưa biết mặt mày
Bác Hồ thương cháu, gọi ngay đến Người
Bác nghe cháu kể, Bác cười
Bác khen, cháu nhớ từng lời Bác khuyên.
Vui chẳng, hỡi mẹ làng Yên !
Thằng cu Theo được về bên Bác Hồ...*

12 - 1968

XUÂN 69

*Tưng bừng năm 68 chuyển nhanh
Như một chuyến tốc hành chở đầy hoa chiến thắng
Hoa Việt Nam. Hoa bốn mùa mưa nắng
Kỳ diệu thay ! Nơi cháy lửa na pan
Trụi lá cây rừng, hạt lúa thành than
Lại là đất xanh tươi cuộc sống
Và xanh nhất màu xanh hy vọng
Nơi những hố bom thét lớn căm hờn
Vẫn những miệng cười và ca hát yêu thương
Nơi cái chết bắt cúi đầu hổ nhục
Chính là xứ của con người tự do, không khuất phục
Vươn lên cao và tự biết: Vô cùng !*

*
* *

Đẹp biết bao, cuộc chiến đấu anh hùng
Khi dân tộc nhịp bước cùng thời đại
Khi quá khứ, tương lai soi mình trong hiện tại
Khi mỗi ngày ta sống, một ngày xuân
Và mỗi người là một Giải phóng quân
Ta tiến công. Với sức mạnh thánh thần
Của những Phan Hành Sơn đánh tung
núi Ngũ Hành, diệt Mỹ !
Ôi ta biết cảm ơn ai đã sáng tạo cái
tên người: dũng sĩ

Vàng tự hào giữa thế kỷ hai mươi
Thuộc vàng đo mọi giá trị trên đời.
Miền nam ! Miền Nam ! Sáng ngời, chói lọi
Trong lòng ta, như mặt trời, không nói.

*

* *

Miền Bắc mỉm cười
Đã im tiếng bom rơi.
Nhà máy rộn ràng. Khói trắng.
Cầu xây mới. Những đường cong lại thẳng
Và những đoàn xe lại nối đuôi dài
Những hố bom vừa lấp đã xanh khoai
Nhà dựng tạm bên miệng hầm, đổ lửa

Súng vẫn thức. Vui mới giành một nửa
Nên băng khuâng sương biếc nhớ người đi...
Miền Nam ơi, tiền tuyến ước mơ gì
Mà đất nước xôn xao lời Bác gọi !

*
* *

*Gió rét thổi đổi mùa, Nắng rọi
Hành quân xa... mở lối xuân sang
Hỡi mùa xuân lộng lẫy mai vàng
Hãy sớm nở, trang hoàng dải đất
Đỏ thắm máu hy sinh và những chiến công đẹp nhất
Ta lớn rồi. Không đợi đến ngày mai
Từ hôm qua, mỗi chặng đường dài
Ta đã thắng. Địch đã lui từng bước
Hãy tiến công, tiến công, xông lên phía trước !
Nổi dậy phổ phòong, nổi dậy nông thôn !
Giành lại quê hương, giành lại những linh hồn
Cho Tổ quốc, cho mỗi con người toàn thắng !*

15 - 1 - 1969

BÁC ƠI !

Suốt mấy hôm rày đau tiễn đưa
Đời tuôn nước mắt, trời tuôn mưa...
Chiều nay con chạy về thăm Bác
Uớt lạnh vườn rau, mấy gốc dừa !

Con lại lần theo lối sỏi quen
Đến bên thang gác, đứng nhìn lên
Chuông ôi chuông nhỏ còn reo nữa ?
Phòng lặng, rèm buông, tắt ánh đèn !

Bác đã đi rồi sao, Bác ơi !
Mùa thu đang đẹp, nắng xanh trời
Miền Nam đang thắng, mơ ngày hội
Rước Bác vào thăm, thấy Bác cười !

Trái bưởi kia vàng ngọt với ai
Thơm cho ai nữa, hỡi hoa nhài !
Còn đâu bóng Bác đi hôm sớm
Quanh mặt hồ in mây trắng bay...

*

* *

Ôi, phải chi lòng được thanh thoi
Năm canh bớt nặng nỗi thương đời
Bác ơi, tìm Bác mệnh mông thế
Ôm cả non sông, mọi kiếp người.

Bác chẳng buồn đâu, Bác chỉ đau
Nỗi đau dân nước, nỗi năm châu
Chỉ lo muôn mối như lòng mẹ
Cho hôm nay và cho mai sau...

Bác sống như trời đất của ta
Yêu từng ngọn lúa, mỗi cành hoa
Tự do cho mỗi đời nô lệ
Sữa để em thơ, lụa tặng già.

Bác nhớ Miền Nam, nỗi nhớ nhà
Miền Nam mong bác nỗi mong cha
Bác nghe từng bước trên tiền tuyến
Lắng mỗi tin mừng, tiếng súng xa.

Bác vui như ánh buổi bình minh
Vui mỗi mầm non, trái chín cành
Vui tiếng ca chung hoà bốn biển
Nâng niu tất cả, chỉ quên mình.

Bác để tình thương cho chúng con
Một đời thanh bạch, chẳng vàng son
Mong manh áo vải, hồn muôn trượng
Hơn tượng đồng phơi những lối mòn.

*
* *

*Ôi Bác Hồ ơi, những xé chiều
Nghìn thu nhớ Bác biết bao nhiêu !
Ra đi, Bác dặn: "Còn non nước..."
Nghĩa nặng, lòng không dám khóc nhiều.*

*Bác đã lên đường, nhẹ bước tiên
Mác - Lênin, thế giới Người Hiền
Ánh hào quang đỏ thêm sông núi
Đất chúng con cùng nhau tiến lên !*

*Nhớ đôi dép cũ nặng công ơn
Yêu Bác, lòng ta trong sáng hơn
Xin nguyện cùng Người vươn tới mãi
Vững như muôn ngọn dải Trường Sơn*

6 - 9 - 1969

THEO CHÂN BÁC

Nhớ lời Di chúc, theo chân Bác

*Tháng năm ơi có thể nào quên
Hàng bóng cờ tang thất dải đen
Rủ giữa lòng đau. Ta nhớ mãi
Cuộc đời như ngọn lửa đầu tiên*

*Tôi viết bài thơ mừng thọ Bác
Năm nay vừa tuổi tám mươi tròn
Chắc như thường lệ. Người đi vắng
Để mọi lời ca tặng nước non*

*Tôi viết bài thơ tặng các con
Mai sau được thấy Bác như còn
Phơ phơ tóc bạc, chòm râu mát
Đôi dép mòn đi, in dấu son.*

Xin nhớ từ đây, nhớ lại ngày
Bác Hồ từ giã cõi Hôm nay
Bảy mươi chín tuổi xuân trong sáng
Vào cuộc trường sinh, nhẹ cánh bay...

Lạ thay, sức mạnh của tâm hồn
Mắt vẫn tươi như suối tận nguồn
Tay nhịp cho đời cao tiếng hát
Trời thu xanh ngát sáng Tuyên ngôn

Như thế, Người đi... Phút cuối cùng
Nhẹ nhàng, thanh tịnh, rất ung dung
Lời Di chúc gửi, êm bên gối
Quên nỗi mình đau, để nhớ chung.

Bác ơi !
Thôi đập rồi chăng ? Một trái tim
Đỏ như sao Hỏa, sáng sao Kim !
Muốn oà nước nở bên em nhỏ
Nước mắt ta đành nuốt, lặng im.

Cứ nghĩ: Hồn thom đang tái sinh
Ngôi sao ấy lặn, hoá bình minh
Cơn mưa vừa tạnh, Ba Đình nắng
Bác đứng trên kia, vẫy gọi mình

Súng hãy gầm lên, nén xót đau
Hãy lau ráo lệ, ngẩng cao đầu !
Chỉ xin nhớ để lời đêm trước
Đốt pháo hoa mừng, đến lễ sau.

Bác đi... di chúc giục lòng ta
Cho cả muôn đời một khúc ca
Lẽ sống, niềm tin, mong ước lớn
Và tình thương, ơn nghĩa bao la

*
* *

Tôi trở về quê Bác, làng Sen
Ơi hoa sen đẹp của bùn đen !
Làng quen như thể quê chung vậy
Mấy dãy ao chua, mảnh đất phèn.

Thăm lại vườn xưa, mái cỏ tranh
Thương hàng râm bụt, luống rau xanh
Ba gian nhà trống, nôm đưa võng
Một chiếc giường tre, chiếu mỏng manh

Ơi sáng hè vui, Bác trở về
Vẫn không quên lời cũ, tình quê
Bạn xưa, còn nhớ khi câu cá
Nhớ quả cà ngon, nhớ gốc chè...

Nhớ những năm nao... Máu Cửa Rào
Thân yêu hai tiếng gọi "đồng bào"
Phận nghèo, nước mắt, dân nô lệ
Đêm tối, trời mây, chẳng ánh sao.

Đã tắt lâu rồi, lửa nghĩa quân
Phan Đình Phùng đó, Tống Duy Tân
Nguyễn Trung Trực lại Hoàng Hoa Thám
Đầu dám thay đầu, chân nôi chân !

Muôn dặm đường xa, biết đến đâu ?
Phan Chu Trinh lạc lối trời Âu
Phan Bội Châu, câu thơ dây sóng
Bạn cùng ai, đất khách dải dầu ?

Cha đã đi đây, đau nỗi riêng
Còn nghe tiếng gót nặng dây xiềng...
Mẹ nằm dưới đất, hay chẳng hời
Xin sáng lòng con ngọn lửa thiêng !

Từ đó Người đi... những bước đầu
Lênh đênh bốn biển, một con tàu
Cuộc đời sóng gió. Trong than bụi
Tay đốt lò, lau chảo, thái rau.

Mở mắt trông quanh, màu sắc mới
Những bờ bến lạ, nước nông sâu
Á, Âu đâu cũng lòng trong đục
Vàng máu chia hai cảnh khổ giàu

Muôn nỗi đời như ảnh trắng đen
Bâng khuâng đêm lạnh, thức bên đèn
Một hòn gạch nóng nung tâm huyết
Mẩu bánh mì con nuôi chí bền

Bao nẻo người đi, bước trước sau
Một câu hỏi lớn: Hướng về đâu ?
Năm châu thăm thẳm, trời im tiếng
Sách thánh hiền lâu đã nhạt màu

Găngđi, quay lại chiếc xa xưa
Dệt tấm lòng nhân dựng gió mưa !
Nghiep lớn, Tôn Văn vừa dựng đỏ
Trăm năm tay lái vững vàng chưa ?

Ôi nhân loại ! Địa cầu cháy bỏng
Lò sát sinh ngập máu xương rơi
Lũ đế quốc như bầy quỷ sống
Nướng người ăn, nhầy nhót, reo cười.

Bống sấm nổ. Rạng đông chớp giật
Hoan hô Cách mạng tháng Mười Nga !
Tủ sắt ngai vàng quăng xuống đất
Công nông ta làm chủ đời ta

Xóm thợ Pari nghèo cuối ngõ
Tưng bừng gác trọ đón bình minh
Mác - Lênin đến... Từng trang đỏ
Chân lý đây rồi, lẽ tử sinh !

Đứng dậy ! Ôi Người cùng khổ ơi !
Tiếng chuông ta đánh, giục liên hồi
Hãy bay đi, hãy bay qua sóng
Về nước non xa, thức tỉnh đời...

*

* *

Tháng Giêng. Mọc tư khoa tuyết trắng
Một người đi, quên rét buốt xương
Từ xa đến... Lòng đau trĩu nặng
Giữa dòng người im lặng trên đường

Anh tìm ai ? Lênin vĩ đại
Tình hoa trái đất, chất kim cương
Con người đẹp nhất trong nhân loại
Trí tuệ, tình yêu của bốn phương

Lênin ơi, Người thầy, Người Cha
Niềm tin trong sáng mãi lòng ta
Đêm nay năm đó, mà thanh thần
Vàng trán mệnh mông toả chói lò

Tưởng nghe tiếng Người vang giục bước
Hãy trở về châu Á trẻ trung
Hỡi người trai Việt Nam yêu nước
Thổi bùng lên ngọn lửa anh hùng !

Về phương Đông, ta về phương Đông
Cùng phương Tây, giương ngọn cờ hồng

Đi ta đi, anh em đồng chí
Chặt xiềng gông, chặt hết xiềng gông !

Chào Trung Quốc trào sôi sức sống
Chào Quảng Châu công xã chính quyền
Đất tươi tốt. Đây mùa gieo giống
Hỡi Thanh niên cách mạng, vùng lên !

Hồn Nước gọi. Tiếng bom Sa Diện
Trái tim Hồng Thái nổ vang trời
Máu thơm tưới mầm non. Xuân đến
Vui lại rồi, Tổ quốc ta ơi !

Bác về bên kia ! Đảng đã ra đời !
Phải mấy phong trần tuổi bốn mươi
Tay bác cầm tay đồng chí trẻ
Tiến lên ! Thời đại giục chân người

*

* *

Ôi sức trẻ ! Xưa trai Phù Đổng
Vươn vai, lớn bổng dậy nghìn cân
Cưỡi lưng ngựa sắt bay phun lửa
Nhổ bụi tre làng, đuổi giặc Ân !

Như thế buổi xuất quân hùng vĩ
Chúng ta đi, quyết chí, tự hào
Đường Khách mệnh sáng ngời chân lý
Đảng cầm cương lịch sử lên cao

Hãy nghe khúc nhạc đầu hùng tráng
Bản trường ca chiến đấu Việt Nam
Trống Xô Viết rung trời cách mạng
Cờ búa liềm đỏ đất Hồng Lam !

Khùng bố trắng. Máu đầm mặt đất
Chật Côn Lôn, Lao Bảo, Sơn La
Muôn chiến sĩ, một lòng bất khuất
Chỉ thương người sương tuyết bốn ba

Nguyễn Ái Quốc. Ôi tên tha thiết
Của đời ta. Người ở phương nào ?
Gió ơi gió, chim ơi có biết
Một người tù cất cánh bay cao ?

Ta lại dẫn chân vào trận mới
Sống người dưng ngấp lỏi, biểu tình
Rầm rộ cuộc diễu binh vĩ đại
Vì tự do, cơm áo, hoà bình.

Và những ngày qua, những tháng qua
Thư về từng lá, ấm lòng ta
Đường nào nẻo gần gũi khuyên dẫn
Trăm nỗi buồn vui, việc nước nhà...

Chiến tranh nổ. Gần xa hùm sói
Cắn cổ nhau. Pháp bại, Nhật vào
Thân một cổ hai tròng buộc trời
Phải vùng lên, này súng, này dao !

Bắc Sơn gọi, Nam Kỳ nổi dậy
Sống một ngày hơn mấy mươi năm
Lòng căm giận sôi dòng máu chảy
Sức mỗi người bỗng hoá thành trăm !

Chiều mùa thu ấy... Đến Diên An
Có một Hồng quân, tay nóng ran
Đẩy chiếc xe bò lên với bạn
Rời đi... Lăn bước xuống phương Nam...

Ôi sáng xuân nay, Xuân 41
Trắng rừng biên giới nở hoa mơ
Bác về... Im lặng. Con chim hót
Thánh thót bờ lau, vui ngân ngơ...

Bác đã về đây, Tổ quốc ơi !
Nhớ thương, hòn đất ẩm hơi Người
Ba mươi năm ấy, chân không nghỉ
Mà đến bây giờ mới tới nơi !

Ai đã đến, ai chưa tìm đến đó
Có hòn núi Mác, suối Lênin
Hãy về thăm quê ta Pác Bó
Nơi Bác về, nguồn nước mới sinh.

Hỏi dòng khe ấy, hỏi tre lau
Những tháng ngày xưa... Bác ở đâu ?
Núi vẫn nghiêng đầu nghe vách đá
Hát cùng cây lá gió ngàn sâu...

Hát rằng:

Sáng ra bờ suối, tối vào hang
Cháo bẹ rau măng vẫn sẵn sàng
Bàn đá chông chênh, dịch sử Đảng
Cuộc đời cách mạng thật là sang⁽¹⁾

*Hang lạnh nhớ tay Người đốt củi
Bập bùng lửa cháy suốt đêm thâu
Ai hay ngọn lửa trong hang núi
Mà sáng muôn lòng, vạn kiếp sau !*

*Ngày hội lớn. Trung ương quanh Bác
Lán tre vừa lợp, ấm tình thương
Lịch sử hôm nay, đầu ngọn thác
Gọi toàn dân cứu nước, lên đường*

*Việt Minh, hai tiếng dậy biên khu
Truyền khắp dân gian, đuổi giặc thù
Cây đá mừng reo theo mỗi bước
Sớm hôm xòe núi bóng Già Thu...*

*

* *

(1) Thơ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

*Lam Sơn đây một vùng Núi đồ⁽¹⁾
Du kích quân rộn rã thao trường
Cao - Bắc - Lạng khơi dòng thác đổ
Chảy về xuôi, mở lối đại dương.*

*Lại thương nỗi: đoạ đầy thân Bác
Mười bốn trăng tê tái gông cùm
Ôi chân yếu, mắt mờ, tóc bạc
Mà thơ bay... cánh hạc ung dung !*

*Xtalingrat. Đất trời vang động
Én thu sang. Mừng Bác lại về !
Hoan hô Đội Tuyên truyền giải phóng
Buổi ra quân, gương nóng lời thề !*

Già nào
Trẻ nào
Đàn ông nào
Đàn bà nào
Kẻ có súng dùng súng
Kẻ có dao dùng dao
Thấy Tây, cứ chém phứa
Thấy Nhật, cứ chặt nhào !

(1) *Lam Sơn*: một khu di tích ở tỉnh Cao Bằng.

Ào ào ào... ào ào ào...⁽¹⁾

Đường tiến công, sông núi xôn xao

Bác đã về xuôi. Chào Đại hội

Tiến quân ca sôi nổi Tân Trào !

Tổng khởi nghĩa ! Lệnh truyền đêm trước

Sáng quân ra giải phóng Thái Nguyên

Hà Nội, Huế, Sài Gòn, cả nước

Đứng lên ta giành hết chính quyền !

*

* *

Việt Nam, ta lại gọi tên mình

Hạnh phúc nào hơn được tái sinh

Mát dạ ông cha nghìn thuở trước

Cho đời, hai tiếng mới quang vinh !

Hôm nay sáng mừng hai tháng chín

Thủ đô hoa, vàng nắng Ba Đình

Muôn triệu tim chờ... chim cũng nín

Bỗng vang lên tiếng hát ân tình

HỒ CHÍ MINH ! HỒ CHÍ MINH !

Người đứng trên đài, lặng phút giây

Trông đàn con đỏ, vẫy hai tay

Cao cao vầng trán... Ngời đôi mắt

Độc lập bây giờ mới thấy đây !

(1) Thơ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Người đọc Tuyên ngôn... Rồi chợt hỏi:
"Đồng bào nghe tôi nói rõ không ?"
Ôi câu hỏi, hơn một lời kêu gọi
Rất đơn sơ mà ấm bao lòng !

Cả muôn triệu một lời đáp: "Có" !
Như Trường Sơn say gió biển Đông
Vâng Bác nói, chúng con nghe rõ
Mỗi tiếng Người mang nặng núi sông

Trời bỗng xanh hơn, nắng chói lòà
Ta nhìn lên Bác, Bác nhìn ta
Bốn phương chắc cũng nhìn ta đỏ
Nước Việt Nam dân chủ cộng hoà !

Ta đứng đây, lẫm liệt đường hoàng
Như Thạch Sanh, khí phách hiên ngang
Lưng đàn, tay búa, tay giương nỏ
Chém Mãng xà vương, giết đại bàng

Chúng đến đó. Cả bầy hùm sói
Pháp theo Anh, một giống thực dân
Máu đã chảy. Miền Nam đã gọi
Những chuyến tàu hồi hải ra quân...

Ghê thay lũ ô binh thổ phỉ
Kéo vào ăn, Miền Bắc xác xơ
Nguy vận nước mong manh dầu chỉ
Sức toàn dân quyết giữ cơ đồ !

Bác Hồ thức. Năm canh không ngủ
Nghe phong ba gào thét đá ghềnh
Vững tay lái. Ôi người thủy thủ
Đã từng quen bốn biển lênh đênh !

Người trông gió bão buồm, chọn lúc
Nước cò hay, xoay vạn kiêu binh
Lòng nhân nhục quyết không khuất phục
Yêu hoà bình, đâu sợ chiến chinh !

Giặc đã đánh. Thì ta quyết đánh !
Thà hy sinh tất cả, không nao
Lời Bác gọi, nửa đêm vang lệnh:
"Hãy xông lên, chiến sĩ đồng bào !"

Cả nước đáp một lời: Quyết thắng !
Phổ phường giăng chiến lũy, vươn cao
Xóm thôn dựng pháo đài, đứng thẳng
Tre thành công, người hoá anh hào !

Trải chín năm trường, đi kháng chiến
Gót chân trơn càng luyện tinh thần
Con suối nhỏ cũng mang hồn biển
Mỗi đời riêng lớn giữa lòng dân

Ta có Bác dẫn đường lên trước
Bác cùng ta, mỗi bước gian lao
Vui sao buổi hành quân nắng lửa
Bỗng gặp Người, lưng ngựa đèo cao...

*Thương sao, sáng lên đường ra trận
Người đến thăm ta, vượt lũ nguồn
Nhớ sao giữa chiến trường lửa đạn
Người đứng trông ta đánh diệt đồn !*

*Chống gậy lên non xem trận địa
Vạn trùng núi đồi vạn trùng mây
Quân ta khí mạnh nuốt Ngưu Đầu
Thề diệt xâm lăng lũ sói cầy⁽¹⁾*

*Ôi những chiều mưa dầm lá cọ
Bác vào, tươi mỗi lần lều con...
Bữa cơm muối, măng non bí đỏ
Tháng ngày vui có Bác mà ngon !*

*Nơi Bác ở: sàn mây vách gió
Sáng nghe chim rừng gáy bên nhà
Đêm trăng một ngọn đèn khêu nhỏ
Tiếng suối trong như tiếng hát xa*

*Tiếng hát xa đưa... Muôn tiếng hát
Điện Biên ! Trời đất dậy tin mừng
Bác hồ khẽ vuốt chòm râu mát
Gió sớm đưa hương ngát cả rừng...*

(1) Thơ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Điện Biên ! Lùng lẫ Việt Nam ta
Vang tiếng kèn vui gọi mọi nhà
Mời bạn gần xa ra tuyến lửa
Mở đường Giải phóng Á Phi La !

*
* *

Chưa vện tròn vui, đã sáng tươi
Đường lên hạnh phúc đỏ chân trời
Bốn nghìn năm cũ, bao mơ ước
Đã được hôm nay, rạng mặt người !

Chung sức lại, ơi anh ơi chị
Ruộng đồng ta, nhà máy ta đây
Chỉ hai tiếng thân yêu: đồng chí
Đã thương rồi, ấm những bàn tay.

Đơn giản vậy, cơm ăn áo mặc
Của ta nay, nặng biết bao tình
Cả không khí, trời xanh miền Bắc
Cũng như trong lòng Bác thương mình !

Muôn dặm ta đi, mới bước đầu
Nhớ lời bác dạy, dễ quên đâu !
Nước non còn nổi đau chia cắt
Nam Bắc hai miền, ta có nhau

Giặc Mỹ ngông cuồng đã đến đây
Hắn thường đem súng dọa Đông Tây
Lương tâm quen thói vàng mua bán
Có chúng ta đây, diệt chúng mày !

Máu đọng chưa khô, máu lại đầy
Hỡi Miền Nam trăm đắng nghìn cay
Hăm lăm năm chẳng rời tay súng
Đi trước về sau, đã dạn dày !

Hỡi Miền Bắc đó, nặng đôi vai
Gánh cả non sông, vượt dặm dài
Xẻ dọc Trường Sơn, đi cứu nước
Mà lòng phơi phới dậy tương lai !

Ôi ! Đất anh hùng dễ mấy mươi
Chìm trong khói lửa, vẫn xanh tươi
Mưa bom, bão đạn, lòng thanh thản
Nhật muối, vơi cơm, miệng vẫn cười

Thời đại lớn cho ta đôi cánh
Không có gì quý hơn Độc lập, Tự do !
Bốn mươi thế kỷ cùng ra trận
Có Đảng ta đây, có Bác Hồ.

Ta hiểu. Miền Nam thương nhớ Bác
Nóng lòng mong đợi Bác vào thăm
Ta hiểu. Đêm nằm nghe gió gác
Bác thường trăn trở, nhớ Miền Nam !

Ai nói giùm ta hết tấm lòng
Bác Hồ thương nhớ mỗi dòng sông
Mỗi hòn núi ở Miền Nam đó
Như thịt da ta rõ máu hồng !

Bản đồ trên vách treo, không nói
In mãi bàn tay Bác chỉ đường
Tấm lịch ngày ngày nghe Bác hỏi:
Hôm nay, đâu thắng ở tiền phương ?

Ơi anh Giải phóng chân không mỏi
Mỗi bước hành quân, mỗi chiến công
Có thấy ăm lòng nghe Bác gọi
Sáng đường, đôi mắt Bác hằng trông !

Các anh, các chị ở trong ra
Những đứa con yêu trở lại nhà
Có phải mỗi lần ta gặp Bác
Bác vui như trẻ lại cùng ta ?

Ôi ! Nụ cười vui của Bác Hồ
"Miền Nam đánh giỏi, Mỹ thua to !"
Bác ơi ! Con biết con chưa giỏi
Quét sạch đường đi, để Bác vô !

*

* *

Còn những ai chưa được một lần
Trong đời, gặp Bác ? Hãy nhanh chân
Tiến lên phía trước ! Trên cao ấy
Bác vẫn đưa tay đón lại gần...

Bác vẫn đi kia... giữa cánh đồng
Thăm từng ruộng lúa, hỏi từng bông
Ghé từng hợp tác, qua thôn xóm
Xem mấy trường tươi, mấy giếng trong....

Bác vẫn về kia... Những sớm trưa
Hỏi lò than, xưởng máy, giàn tơ
Hỏi anh hỏi chị công nhân ấy
Vàng ngọc thì đua được mấy giờ ?

Oi anh bộ đội trên mâm pháo
Mắt lượn trời cao, đôi bóng mây
Có thấy, bốn mùa, quên nắng bão
Bên ta, Bác vẫn thức đêm ngày ?

Biết chăng, hồi mẹ rất anh hùng
Con mấy lần đi lập chiến công
Hồi chị hằng trông ngày thắng trận
Bác khuyên thương nhớ vững bền lòng

Và các em, có hiểu vì sao
Lòng Bác mệnh mông vẫn dạt dào
Yêu nụ mầm non, yêu tuổi trẻ ?
Biển thường yêu vẫy sóng xôn xao...

Vì sao ? Trái đất nặng ân tình
Nhắc mãi tên Người: Hồ Chí Minh
Như một niềm tin, như dũng khí
Như lòng nhân nghĩa, đức hy sinh

Đâu chẳng vang lời Bác thiết tha ?
Đời vui tiếng Bác âm muôn nhà
Bác đi.... Đâu cũng nghe chân bước
Như gió xuân về, đất nở hoa....

Nếu có hôm nào ta vắng Bác
Chắc là Người bạn chuyển đi xa...
Ơi đàn em nhỏ quên ca hát
Hãy lớn ngoan như Bác có nhà !

*

* *

Anh dắt em vào cội Bác xưa
Đường xoài hoa trắng nắng đu đưa
Có hồ nước lặng sôi tắm cá
Có bưởi cam thơm, mát bóng dừa.

Có rào râm bụi đỏ hoa quê
Như cổng nhà xưa Bác trở về
Có bốn mùa rau tươi tốt lá
Như những ngày cháo bẹ măng tre...

Nhà gác đơn sơ, một góc vườn
Gỗ thường mộc mạc, chẳng mùi sơn
Giường mây chiếu cói, đơn chăn gối
Tủ nhỏ, vừa treo mấy áo sờn.

Máy chữ thôi reo, nhớ ngón đàn
Thong dong chiếc gậy gác bên bàn
Còn đôi dép cũ, mòn quai gót
Bác vẫn thường đi khắp thế gian...

Bụt mọc⁽¹⁾ dầm chân đứng đợi ai
Quanh hồ thấp thoáng bóng hôm mai
Ngọn đèn kia thắp bên ai đó
Mà dạ hương còn phảng phất bay !

Ô vẫn còn đây, của các em
Chồng thư mới mở, Bác đang xem
Chắc Người thương lắm lòng con trẻ
Nên để băng khuâng gió động rèm....

Con cá rô ơi, chớ có buồn
Chiều chiều Bác vẫn gọi rô luôn
Dừa ơi, cứ nở hoa đơn trái
Bác vẫn chăm tay tưới ướm bồn.

(1) Bụt mọc: một loại cây bên hồ, có rễ dài mọc sát mặt nước, giống nước
trùng Phật.

Ôi lòng Bác vậy, cứ thương ta
Thương cuộc đời chung, thương cỏ hoa
Chỉ biết quên mình, cho hết thảy
Như dòng sông chảy, nặng phù sa

Như đỉnh non cao tự giấu hình
Trong rừng xanh lá, ghét hư vinh
Bác mong con cháu mau khôn lớn
Nói gót ông cha, bước kịp mình.

Ta vào thăm Bác, gặp Lênin
Trán rộng yêu thương, đôi mắt nhìn
Người đến cùng ta, ngồi với Bác
Như hình với bóng, một anh linh.

*

* *

Bác ơi !
Xin để Người yên giấc mộng say
Còn trời đất đỏ, nước non đây
Còn ba mươi triệu con Nam Bắc
Quyết thắng, bền gan, tay nắm tay.

Còn triệu anh em đồng chí đó
Bốn mươi năm Đảng, óc tim này
Nhớ lời Di chúc, theo chân Bác
Lên những tầng cao, thẳng cánh bay !

Ngày mai, thống nhất lại non sông
Mẹ được gần con, vợ gặp chồng
Ôi đến ngày ta vui sướng nhất
Thoả lòng Bác lại trở về trông !

Đời sẽ tươi hơn, xây dựng mới
Đàng hoàng to đẹp, sáng trời Đông
Tuổi xanh vững bước lên phơi phới
Đi tới, như lòng Bác ước mong.

Dem ngày gần lại, đôi năm xa
Nghĩa lớn tình chung, vẫn ruột rà
Bốn biển anh em hoà hợp lại
Trăm đường một hướng, nở muôn hoa.

*

* *

Bác ơi !
Tết đến Giao thừa đó
Vẫn đón nghe thơ Bác mọi lần
Riu rít đàn em vui pháo nổ
Tưởng nghìn tay Bác vỗ sang xuân...

LÈU CỎ LÊNIN

*Sáng nay mùa đông. Giữa đồng tuyết trắng
Tuyết mênh mông. Trắng xoá đất trời
Chúng tôi đi, tìm dấu chân Người.*

*Đây là đâu ? Mà như thời hoang dã
Rét Bắc cực thổi từng cơn qua mặt hồ băng giá
Rừng thông lay những cánh trắng bên đường
Bồi hồi sao, mỗi bước hành hương !*

Chân đứng lại.

Trái tim tê tái.

Ngẩn ngơ nhìn

Lều cỏ

Lênin.

Túp lều con

Tuyết phủ

Im lìm.

Túp lều con

Như chiếc tổ

Chon von

Của con chim phượng hoàng

Trên đại ngàn hùng vĩ.

Sự thật vốn không ưa trang trí
Đời thanh cao quen dáng đơn sơ
Lịch sử thường đi những lối không ngờ
Một lều cỏ làm mũi tên chỉ hướng.

Có ai biết, ngày xưa kia, cái làng nghèo vất vưởng
Khu rừng hoang, hồ vắng, nắng tàn
Không đủ nuôi đời dân cắt cỏ Phần Lan !
Người đã đến
Với công nhân
Âm thầm gieo hạt Sống.

Mài tóc giả che vàng trán rộng
Như bóng mây giấu ánh mặt trời
Liếp rom khô không ấm lưng Người

Miếng bánh nhỏ, vài con cá muối
Thế cũng đủ.
Mấy canh liều rủ
Một "phòng xanh"⁽¹⁾
Làm đại bản doanh
Vladimira Ilich Lênin
Đôi mắt rục niềm tin
Tựa gốc thông già

(1) "Phòng xanh": Lênin gọi như thế nơi làm việc trong rừng.

Ngôi viết bản trường ca hùng tráng
Nhà nước và cách mạng.

*
* *

Người ở đây
Nghe gió thổi rì rào
Và ngoài xa, sóng vỗ ào ào
Biển động.
Pêtrôgrat, mùa hè bức nóng
Tất cả đòi giải phóng
Vùng lên !
"Toàn bộ chính quyền
Về tay Xô viết !"
Đại hội Đảng nghe tiếng Người
Quyết liệt:
Hãy chuẩn bị tiến công !
Một phút chần chừ là chết
Trời sắp rạng đông
Lênin bước đi, sôi nổi, giữa rừng thông
Cỏ đồng ngập lối
Mà như cùng muôn triệu công nông
Xông vào Cung điện Mùa Đông
Đầu súng lá cờ đỏ chói
Và túp lều
Rất đổi thân yêu
Cũng rung lên, kiêu hãnh
Thách tất cả
Những ngôi vua, toà thánh

*Những chiến lũy, pháo đài
Vì có Người
Đang sửa soạn Ngày mai*

*
* *

*Chủ đồng chí
Con ai thế nhỉ ?
Tuổi mười hai đuổi bướm bắt chim.
- Em ở đây, bên Bác Lênin
Người làm việc. Cần em canh gác
- Cha em đâu ?
- Cha làm súng và đi liên lạc⁽¹⁾
- Và mẹ em ?
- Mẹ cùng anh, nướng bánh, đưa đường
Thuyền qua về, hôm sớm, trong sương...
Vui lắm nhé. Ở đây rất thích
Em yêu nhất trên đời: Ilich
Người với em đi cắt vỏ chiều chiều
Và đêm đêm, Bác cháu ngủ chung lều
Em cứ thương... Người trở mình thao thức
Kéo chăn mỏng đắp cho em ấm ngực
Rồi yên lặng, nghe dậy nước triều xa
Người nghĩ suy
Đến khi rừng bùng sáng tiếng chim ca...*

(1) Cả gia đình đồng chí Êmêlianốp, công nhân xưởng vũ khí, đã bảo vệ Lênin trong những ngày Người ở Radolip.

Thoảng trong gió mùi thơm cỏ dại
 Câu chuyện cũ. Hôm nay sống lại
 Giữa lòng ta, tươi đẹp vô cùng
 Kôlia, chú bé anh hùng⁽¹⁾
 Lều con hồi, nhớ chẳng người bạn nhỏ ?
 Chúng tôi đến thăm làng Anh đỏ
 Những ngôi nhà gỗ sơn xanh
 Rèm hoa cửa sổ
 Chẳng còn Anh
 Nắng sáng long lanh
 Gương hồ Radolip
 Mặt đá hoa cương
 Viện bảo tàng nhộn nhịp
 Bốn phương mừng trăm tuổi Lê-nin
 Gặp nhau đây, mà tưởng ở quê mình⁽²⁾
 Túp lều cỏ thành trái tim nhân loại.
 Hang Pắc Bó cũng nơi này, có phải ?

Ra về, lòng mãi băng khuâng
 Rừng thông tuyết phủ, trắng ngàn lều con...

4 - 1970

(1) Kôlia là con trai của đồng chí Êmêlianốp, về sau hy sinh trên chiến trường.

(2) Hôm chúng tôi đến thăm Radolip gặp nhiều bạn quốc tế đến thăm lều cỏ Lê-nin.

TUỔI 25

Hôm nay, chung một ngày sinh
Ta mừng nhau, ta tự chúc mình
Đất nước huy hoàng 25 tuổi trẻ.

Hoa huệ trắng nở trong vườn, lặn lẽ
Nắng thu say bời chín vàng cành
Chưa bao giờ đẹp thế, sắc trời xanh
Và sắc đỏ của lá cờ ra trận.

Ôi hạnh phúc ! Ta yêu ta vô tận
Những mẹ đưa con ba bận lên đường
Chỉ dặn dò: Đây đó, một quê hương
Thế cũng đủ cho con chiến thắng.

Những người vợ biết tình sâu nghĩa nặng
Anh đi đi ! Em gắng nuôi nhà
Biết cầm cày và cầm súng cho ta
Gieo giống mới làm nên mùa gặt lớn.

Các em nữa, bữa ăn khoai sắn độn
Áo phong phanh, mưa nắng biết che nhau
Sáng đi trường, chiều lại theo trâu
Em cũng hiểu thế nào là đánh Mỹ.

Thiếu tất cả, ta rất giàu dũng khí
Sống, chẳng cúi đầu. Chết, vẫn ung dung
Giặc muốn ta nô lệ, ta lại hoá anh hùng
Sức nhân nghĩa mạnh hơn cường bạo.

"Đường mòn Hồ Chí Minh"

là con đường sáng tạo

Trường Sơn cao hay địa đạo âm thầm
Cũng là linh hồn ta, từ bốn nghìn năm
Tự xây đắp để ngang tầm thế kỷ.

Vàng bạc uy quyền không làm ra chân lý
Óc nghĩ suy không thể mượn vay
Bách Đằng xưa, Cửu Long nay
Tầm gọi lòng ta, chẳng bao giờ cạn.

Ta tin ở sức mình, vô hạn
Như ta tin ở tuổi 25
Của chúng ta, là tuổi trăng rằm
Dám khám phá, bay cao, tự tay mình bẻ lái.

Ta tin ở sức loài người thúc nhanh thời đại
Những sông Thương bên đục bên trong
Chảy về xuôi, càng đẹp xanh dòng
Lịch sử vẫn một sông Hồng vĩ đại.

Thưa Bác

Một năm Bác đi xa

Nhìn lại:

Đất nước có buồn

Nhưng mỗi chúng con

Mang hồn Bác

Vâng lời Bác dạy

Càng lớn khôn.

Nhà vắng cha thường vậy:

Càng đùm bọc, thương nhau

Anh trước em sau

Lo toan, gánh vác

Con đường của Bác

Con đường Đông Dương

Trăm nẻo chiến trường

Tiến công giặc Mỹ.

Miền Nam, Miền - Nam - dũng - sĩ

Biển dậy sóng thần

Miền Bắc chuyển mùa, phơi phơi lúa xuân

Bông dầy, hạt mẩy.

Ôi ! Nếu được như năm xưa ấy

Bác trở về

Thăm cảnh thăm quê !

Chúng con tin: Bác vẫn đi về

Nghìn năm xin trọn lời thề nước non !

2 - 9 - 1970

BÀI CA XUÂN 71

Gottor: Phải hành động
Lênin: Nên ước mơ

71 đến, nghiêm trang. Như người lính
Có lệnh là đi. Tư thế sẵn sàng
Gương mặt sáng nụ cười bình tĩnh
Màu áo xanh tươi khỏe, nhẹ nhàng.

Trung ương họp. Giữa ngày rét giá
Con én về bên cửa sổ, nhìn sang:
Bộ tư lệnh: những lớp tóc hoa râm,
những mái đầu trắng xoá
Vẫn có Bác, ung dung, trông xuống dịu dàng.

Kế hoạch đã vạch xong
Tiền tuyến ra sức tiến công
Hậu phương, hết lòng chi viện
Níchxơn !
Mày có thể đốt cháy Trường Sơn
Không thể ngăn đường, lấp biển
Ta đã đi, là đến.

*
* *

Đất nước vào xuân gọi những cánh đồng
Giống mới rộn ràng năm tấn
Dáng thẳng những chàng trai hăng lập chiến công
Biếc mắt bèo dâu, đẹp như những cô gái
xã viên tiễn người ra trận.

Đáng yêu sao, những mảnh đất bạc màu
Những quả đồi hoang xói lở
Nghe Đảng khuyên, bỗng thấy mình giàu
Hết tím hoa mua, sẽ trắng mùa hoa sớ.

Dâu hện vàng tơ, chè mơn thêm lúa
Lạc lên xanh bát ngát chân trời
Đến cỏ dại cũng ngọt thành cỏ sữa
Sắn khoai ngô cũng đem mật cho đời.

Anh họa sĩ làng Hồ, lại đây anh, mà vẽ
Đàn bò mộng Cu ba dũng đỉnh di,
ngắm núi Ba Vì
Những chú lợn lai lớn cao hơn ý mẹ
Và những mái gà Hưng làm bạn với gà ri.

*
* *

Cái mới đến. Buổi đầu sinh nở
Mỗi ngày vui một quả trứng hồng
Sức trẻ dậy, mặt người rạng rỡ
Nước non này xanh cả mùa đông.

Giặc Mỹ phá, thì ta xây lại
Lấp hố bom mà dựng lò cao
Nhà máy tựa hang sâu, vững chãi
Ta tựa lòng ta, rất đổi tự hào.

Cuộc sống lớn có đôi mắt Đảng
Mỗi bước đi gần, nâng ước mơ xa
Hòn than nhỏ cũng bùng lên ánh sáng
Thác Bà reo, gọi điện sông Đà.

Ta sẽ khai những mỏ dầu, mỏ sắt
Đóng những con tàu đi khắp đại dương
Nhưng phải luyện những con người đẹp nhất
Biết căm thù và biết yêu thương.

*
* *

16 năm rồi. Nửa - ta máu ứa
Biết mấy mẹ già chống cửa trông con
Các em ta đã theo cha mấy lứa
Hà Nội đau, tim ở Huế, Sài Gòn !

Miền Nam ơi, Miền Nam quê hương
Xuân này, Bác không làm thơ nữa
Nóng bỏng Lời kêu gọi của Trung ương
Cả nước hành quân, ra tuyến lửa.

Ta sẽ đánh, đánh những đòn sét đánh
Lũ diều hâu phải rã cánh tan đầu.
Tổ quốc giục. Không sợ dài lâu, ta quyết
mau lớn mạnh
Mở con đường Hồ Chí Minh sáng đến mai sau...

Chắc Bác sẽ vui lòng
Như mỗi khi ghi một thành công
Người khen: "Thế là tốt"
Hãy xứng đáng, hồi năm 71 !

MÁU VÀ HOA

(1972 - 1977)

CÂY HỒNG

*Nhà anh có một cây hồng
Quả son nhún nhảy đèn lồng cảnh tơ
Cây hồng như thực như mơ
Khách qua đường những ngẩn ngơ... ghé nhìn,
Ài tri âm, hãy đến tìm
Quả hồng như thể trái tim giữa đời
Cây hồng đất nước, em ơi
Càng sương giá lạnh, càng ngời sắc xuân !*

12 - 1971

THĂM TRẠI BA VÌ

*Đầu năm thăm trại Ba Vì
Phơn phơ bò giống, xanh rì cỏ non
Bò to như chú voi con
Lạ lòng quê mới, mắt tròn ngó quanh
Hồ Suối Hai, nước trong xanh
Tản Viên, núi đẹp như tranh giữa trời.*

*Bâng khuâng bốn biển tình đời
Càng thương muôn dặm đất người Cu ba...*

1 - 1 - 1972

GẶP ANH HỒ GIÁO

Lần trước gặp anh
Chăn bò trên Tam Đảo
Sáng nay lại gặp anh Hồ Giáo
Chăn bò ở Ba Vì
Hỏi anh: Có thú vui gì ?
Anh cười: Vui thú đời đi chăn bò...
Cách mạng cần, việc nhỏ việc to
Đánh Mỹ, nuôi bò, việc gì cũng quý.
Đó anh coi... Giống bò này, Hà Lan, Thụy Sĩ
Trại mới xây, hiện đại nhất đời
Cái nghề này cũng không dễ, anh ơi !
Để tôi kể anh nghe chuyện nhỏ
Chuyện thằng Cu
Tên một con bò đốm.
Khi mới về, tính nó rất hung
Đã có lần nó dám hất tung
Mấy y sĩ, kỹ sư suýt chết !
Có gì đâu ? Buổi đầu chưa quen nết.
Tính con bò không chỉ biết ăn ngon
Những trứng gà, rau giá, cỏ non
Nó còn thích thương yêu, đùa nghịch
Nên rất ghét những mũi giày, dây xích.

Sớm chiều tôi với nó chơi thân
Thiệt lòng tôi cũng thương nó nhiều phần
Đất nước mình đang cần thịt sữa
Nó sang ta cũng là ra tuyển lựa
Tôi gãi cái đầu, tôi vuốt cái chân
Nên thằng Cu cũng ngoan nết dần dần
Ôi cũng chẳng khó gì đâu, anh nhỉ !
Anh làm thơ, chắc có nhiều thú vị ?
Hò Giáo cười, con mắt đẹp như sao....
Cầm tay anh, lòng những xôn xao...
Câu chuyện ngắn, nghĩa tình vô hạn
Cuộc đời không chỉ thiết miếng ngon
Cần vui có tâm hồn bè bạn
Con người không chỉ biết trí khôn
Còn phải đẹp tâm lòng cộng sản

1 - 1972

XIN GỬI MIỀN NAM

Tôi lại làm thơ như mỗi lần
Nghe âm trời, lất phất mưa xuân
Con chim chích nhớ mùa táo chín
Rúc rích về ăn trái ngoài sân

Con chim reo...con chim reo, rộn rã
Những niềm vui vừa lạ vừa thân
Đất nước cả hai miền giục giã
Một mùa hoa trái mới tới gần...

Lúc bỗng nhớ mình xuân hớn hờ
Trái xanh đồng màu mỡ phù sa
Con sông Hồng lại về xuôi, êm ả
Thắng lũ rồi, ta thêm vững tin ta.

Vui biết bao, bài ca năm tấn
Ấm rừng hoang ánh lửa công trường
Tuổi xuân hát bài ca ra trận
Mỗi chàng trai, một Lê Mã Lương.

Những cô gái thương Lê Hồng Gấm
Tải đạn về giải phóng quê hương
Tổ quốc ơi ! Nguồn vui vô tận
Hồ Chí Minh, đẹp nhất con đường !

Ôi ! Cái vui đồng chí, đồng bào
Giữa ngày xuân, tiền tuyến xôn xao...
Phải bao máu thấm trong lòng đất
Mới ánh hồng lên sắc tự hào !

Tinh bạn, thêm nồng qua lửa đạn
Đường xa, càng vững chí anh hùng
Tự do, không phải hàng mua bán
Sẽ đến ngày mai, trận cuối cùng !

Xin gửi miền Nam, khúc hát xuân
Đưa con xa mơ được về gần
Như trong vườn táo, con chim chích
Ríu rít mừng theo lịch tiến quân...

30 - 1 - 1972

RÔM, HOÀNG HÔN

Tặng R. GUTTUDÔ⁽¹⁾
và những người bạn Ý

*Tôi đến thăm anh một buổi chiều
Chân thành Rôm của những người yêu
Mừng bạn xa, anh nâng chén rượu
Mời xem tranh, không muốn nói nhiều.*

*Một bà mẹ Việt Nam nức nở
Tay ôm con, tay đỡ bom rơi
Một Đavít⁽²⁾ cầm ngang ngọn giáo
Đánh một con thú dữ mặt người*

*Và toả âm phòng anh êm ả
Gương mặt Bác Hồ suy tưởng trầm ngâm
Điều thuốc trên môi, làn khói bay thông thả
Với đoá hoa hồng tươi thắm lương tâm*

*Anh ôm tôi, ôi cái hôn của Ý
Đôi mắt anh chan chứa nhân tình
Biết nói sao, hỡi người nghệ sĩ
Tôi ôm anh bằng trái tim mình.*

(1) Một họa sĩ lớn của Ý hiện nay.

(2) Anh hùng thần thoại đánh thắng tên khổng lồ Gôliat.

Italia !

*Vệ nữ từ biển xanh hiện hình lên, say đắm
Người là tranh là nhạc là thơ
Là cái đẹp nghìn năm sâu thẳm
Cái đẹp của Người, mà Người cũng ngẩn ngơ !*

*Ở Phlorăngxơ hay ở thành Rôm
Tôi đã đi, vợ vẫn, những chiều hôm
Trong giấc mơ của muôn màu cẩm thạch
Đá hoá thần tiên nhảy múa giữa cung đèn
thành quách.*

*Tôi thương Mikenlănjơ⁽¹⁾ mười năm
treo mình lên trần, vẽ
Bao nét buồn vui, hờn giận yêu đương.
Của Adam thoát cỏi thiên đường.
Đến nhắm mắt buông tay, Người vẫn tạc
chưa xong nỗi đau trần thế !*

*Tôi yêu Lêôna⁽²⁾ bạc đầu nghĩ suy, sáng tạo
Nụ cười Jôcông huyền bí thanh cao
Tôi mê Raphaen⁽³⁾ duyên dáng, ngọt ngào
Tôi chờ đợi với Tintô-rê⁽⁴⁾
"buổi cuối cùng phản xét".*

(1)(2)(3)(4) Tên những họa sĩ lớn của Ý thời Phục hưng, thế kỷ XV.

Đức giáo hoàng, trên khung vàng cửa sổ
Sáng chúa nhật, ban phước lành cho con chiên
dưới phố

Ngài có biết bao nhiêu nước mắt chúng sinh
Đã đông thành những lầu cao lóng lánh thủy tinh ?

Tất cả đời nho không làm nên một cốc rượu vui
Máu đỏ nghìn năm, chưa được tự do một buổi
Lẽ nào nhạc cầu kinh mang phép lạ cho đời ?
Và lũ vua thép, vua hơi không phải một lần rửa tội ?

Ta muốn hôn những đôi mắt đau buồn
Đẹp hơn những đôi mắt sơn xanh quên
màu xanh của da trời nước Ý
Ta muốn hôn những chàng trai đi làm thuê
bên Thụy Sĩ

Tối tối chạy về quê, tìm lại linh hồn

Lắng nghe, lắng nghe trên Côlyxê
gạch nát điêu tàn

Xpactaquyt⁽¹⁾ lại trở về trong gió
Vùng lên, hồi các nô lệ trên thế gian
Và trước cổng thành Rôm, vó ngựa của
Garibaldi⁽²⁾ cùng đoàn quân áo đỏ.

(1) Người anh hùng lãnh đạo cuộc khởi nghĩa đầu tiên của những người nô lệ.
(2) Anh hùng dân tộc Ý, thế kỷ XIX.

Tiếng đàn Vivandî⁽¹⁾ muôn lần huyền diệu
 Không làm tôi say bằng giọng trầm hùng
 Của Lôđi hay Vecxenly hát bài ca du kích
 giữa rừng thông
 Và của Bôlônharôtxa⁽²⁾ tiếng hô đồng điệu
 Hồ, Hồ, Hồ Chí Minh
 Việt Nam liberô⁽³⁾
 Tôi đã đến Milan, quán ấy⁽⁴⁾
 Phòng xưa ghé cũ, dạ xôn xao
 Hỏi thăm ông quán ? Còn cô cháu
 Nhớ Bác Hồ qua những độ nào...
 Xin uống cùng anh chén rượu đào
 Hoàng hôn đang xuống, sáng đêm sao...
 Ngày mai tôi lại ra tiền tuyến
 Tạm biệt anh trong một tiếng "Chào" !⁽⁵⁾

3 - 1972

(1) Một nhạc sĩ lớn ở Ý.

(2) Tỉnh Bôlônha đó, các lực lượng phái tả nắm chính quyền địa phương.

(3) Việt Nam tự do !

(4) Một quán nhỏ ở Milan, Bác Hồ ghé qua năm 1928.

(5) Tiếng Ý "Chào" là lời chúc tốt lành khi gặp mặt và sau khi chia tay.

XTALINGRAT, MỘT NGÀY XUÂN

Tặng C.XIMÔNÔP, tác giả
Ngày và đêm Xtalingrat

*Trên đường bay Mạc tư khoa - Hà Nội
Nhớ về quê, tôi lại nhớ lạ lùng
Một ngày xuân với Xtalingrat anh hùng.*

Nébenzia⁽¹⁾

*Khi bạn dẫn tôi đi, hồ hởi
Chỉ những công trường, nhà máy, vườn hoa
Bạn biết không ? Tôi giống như anh
Aphanêxiép⁽²⁾ mắt loà
Có cháu cầm tay dắt qua từng phố mới
Người chiến sĩ suốt hai mươi năm lắng nghe
và tưởng tượng
Cảnh đời vui, trong đó có mình
Bỗng một hôm được trả đôi mắt sáng*

(1) *Nébenzia*: một đồng chí bí thư tỉnh uỷ của Xtalingrat.

(2) *Aphanêxiép*: thiếu úy Hồng quân chiến đấu rất anh dũng; sau chiến thắng Xtalingrat năm 1943 bị mù mắt mãi đến năm 1963 mới được chữa khỏi. Trong 20 năm bị mù, thường theo chân cháu dắt đi chơi trong thành phố mới được xây dựng.

Ngấn ngơ nhìn... Rạng rỡ bình minh !
Như truyện thần linh, con chim phượng hoàng
trên tro tàn lại sống
Bay lên cao, mở rộng chân trời
Xtalingrat ! Từ đất này cháy bỏng
Đôi tay anh cứu cả loài người.

Sáng xuân nay gió đông thổi mát
Rừng thông xanh reo hát bên sông
Diệu kỳ thay ! Hai trăm ngày Xtalingrat
Nở muôn năm một thế giới hồng.

Nhớ cụ già Côđắc⁽¹⁾ giữa đêm thu
Nghe giặc đến, cùng con nhảy lên mình ngựa
Vượt băng giá, phi qua biển lửa
Một tay gươm chém mấy trăm thù.

Pháo đài đây, ngôi nhà Paplóp⁽²⁾
Năm mươi tám ngày bão sắt, chẳng rung
Anh lính trẻ vào Bá linh cùng tướng quân Chucôp
Chẳng biết đâu mình cũng anh hùng !

(1) Cụ già Côđắc: Cụ Nêđưcôp, tình nguyện cùng con vào đội kỵ binh, tự mình giết được 120 quân phát xít, được tuyên dương Anh hùng Liên Xô.

(2) Pap-lóp: chiến sĩ Hồng quân cùng tổ 4 người chiến đấu giữ một ngôi nhà 58 ngày, đánh lui mọi cuộc tấn công của địch và được tuyên dương Anh hùng Liên Xô, nhưng chính anh chưa biết tin ấy. Đến khi vào Bá linh gặp tướng Chucôp, anh mới rõ mình được vinh dự đó.

Và chị nữa, Đuxia⁽¹⁾ dũng cảm
Cắt cánh bay, không thẹn cùng chồng
Giữa đêm tối bập bùng lửa đạn
Mái tóc vàng toả sáng chiến công !

Ôi, tôi biết kể tên ai ? Tất cả
Mỗi trái tim là một trái mìn.
Đá cũng bắn⁽²⁾, như ngựa người gan dạ
Ở đất này, cái chết hoá lòng tin.

Mẹ Tổ quốc trên đỉnh đồi Mamaep⁽³⁾
Tay gương gương, tay chỉ trời tây
Tự hào thay, tâm hồn mạnh hơn gang thép
Ngày hôm qua nhắc ngày hôm nay...

Nêbenzia

Dưới chân ta, đã cúi đầu Paolut⁽⁴⁾
Cái "hầm chết" kia đã dọn sạch làm kho
Đã im bật, tiếng giặc kêu "kaput"⁽⁵⁾
Bát ngát trời xanh màu Tự do.

(1) Đuxia: tên nhỏ của một phụ nữ phi công, tên thật là Epđôkia Vaxiliepna, có chồng cũng là phi công đã chiến đấu và hy sinh dũng cảm.

(2) Đá cũng bắn: một khẩu hiệu của chiến sĩ Hồng quân trên đồi Ma-ma-ep.

(3) Đồi Mamaep: đồi nổi tiếng về nhiều chiến công oanh liệt của Hồng quân tiêu diệt nhiều quân địch ở Xtalingrat.

(4) Paolut: thống chế phát xít Đức, bị đánh bại đã đầu hàng ở Xtalingrat. Bộ tham mưu của hắn đóng trong một cái hầm của một cửa hàng.

(5) Kaput: tiếng Đức có nghĩa là "chết".

*Mênh mông Vônga bài ca chiến thắng
Trôi xa rồi, điệu hát kéo thuyền xưa
Lòng đập rì rầm giọng trầm thủy điện
Trắng chim bay mặt biển nắng trưa...*

*Oi con chim của Xtalingrat anh hùng
Mang ánh "lửa vinh quang"⁽¹⁾ của tinh thần
quyết chiến
Hãy cùng ta bay lên, bay lên tiên tuyến
Về Việt Nam quê ta !
Với Việt Nam quê ta đến trận cuối cùng !*

6 - 4 - 1972

1) Lửa vinh quang: tên gọi của ngọn lửa ở đài kỷ niệm truyền thống chiến
oanh liệt của Xtalingrat.

VIỆT NAM MÁU VÀ HOA

*Khao khát trăm năm, mãi đợi chờ
Hôm nay vui đến, ngỡ trong mơ
Một trời êm ả, xanh không tưởng
Mặt đất bình yên giấc trẻ thơ*

*Đây cuộc hồi sinh, buổi hoá thân
Mùa đông thế kỷ chuyển sang xuân
Ôi Việt Nam ! Từ trong biển máu
Người vươn lên, như một thiên thần !*

*Thế này chăng ? Thuở xưa hoang dã
Chàng Sơn Tinh thắng giặc Thủy Tinh
Càng dâng nước, càng cao ngọn núi
Chân Trường Sơn đập sóng Thái Bình.*

*
* *

*Chúng muốn đốt ta thành tro bụi
Ta hoá vàng nhân phẩm, lương tâm
Chúng muốn ta bán mình ô nhục
Ta làm sen thơm ngát giữa đầm.*

*Ta sẵn sàng xẻ trái tim ta
Cho Tổ quốc, và cho Tất cả
Lá cờ này là máu là da
Của ta, của con người, vô giá.*

Trắng khăn tang, em chẳng khóc đau
Hồi em gái mất cha mất mẹ
Nước mắt rơi, làm nhoà mắt quân thù⁽¹⁾
Em phải bắn, trúng đầu giặc Mỹ.

Tình thương lớn, mạnh hơn lửa thép
Trận địa đây xây giữa lòng người
Dấu mưa nắng, trái đất tròn vẫn đẹp
Đời yêu ta, ta phải thắng cho Đời.

*
* *

Cút sạch đi, bầy sói hôi tanh !
Đã đến buổi cuối cùng phán quyết:
Trả về ta, đất rộng trời xanh
Cho bay, những hố bom làm huyết.

Lịch sử muốn bay cũi dầu tội lỗi
Dưới guơm thiêng hùng khí Thủ đô
Cả bốn biển hoan hô Hà Nội
Pháo đài bay rụng đỏ mặt hồ.

1) Bom Mỹ đã giết hai mẹ và cha của chị Phạm Thị Viễn, thợ nguội, 22 tuổi, tay súng tự vệ Hà Nội tài giỏi, đã cùng đồng đội bắn rơi một chiếc F.111 ngày 22 - 12 - 1972. Chị nói: "Đau thương và căm thù giặc Mỹ lắm ! Nhưng em không thể để nước mắt làm nhoà mắt mặt kẻ thù" (Bảo Nhân Dân, ngày 9 - 12 - 1973).

Ngọc Hà em ! Lộng lẫy hoa tươi
Xin thơm khắp Miền Nam, Miền Bắc
Chắc Bác Hồ vui, xin kính dâng Người
Và tặng cả anh em cùng ta đánh giặc.

Không nỗi đau nào riêng của ai⁽¹⁾
Của chung-nhân loại chiến công này,
Việt Nam ơi, máu và hoa ấy
Có đủ mai sau, thắm những ngày

*
* *

Chưa dễ lành đau, những vết thương
Nửa mình còn nhức, hỡi quê hương !
Song mùa vui đã mang xuân tới
Đã tắt hôm nay lửa chiến trường.

Rừng núi đã xanh màu giải phóng
Hãy trào lên, ời sóng Cửu Long
Quét phẳng những rác bùn ứ đọng
Những thép gai ngăn mặt, cắt lòng.

Ta lại về đây những đứa con
Máu hoà trong máu, đỏ như son
Sài Gòn ơi, Huế ơi ! Xin đợi
Tái hợp, huy hoàng, cả Nước non !

Xuân 1973

(1) Mượn tên của một bộ phim của nhà thơ C. Ximônôp tố cáo tội ác của giặc Mỹ ở Việt Nam.

NƯỚC NON NGÀN DẶM

*Nước non ngàn dặm
Ra đi
Cái tình chi...
(Câu ca Nam bình)*

*Nửa đời, tóc ngả màu sương
Nhớ quê, anh lại tìm đường thăm quê
Đường vào, như tỉnh như mê
Đường ra phía trước, đường về tuổi xuân
Đã đi muôn dặm xa gần
Nay về Nam cũng bước chân bồi hồi !*

*Sông Bến Hải bên bồi bên lở
Cầu Hiền Lương bên nhớ bên thương
Cách gần mười tám năm trường
Khi mô mới được nối đường vô ra ?
Bây giờ cầu lại bắc qua
Ván thơm gỗ mới cho ta gặp mình...
Anh về Quảng Trị... Gio Linh
Trèo lên Đốc Miếu, lặng nhìn Quán Ngang
Bồi bồi cò lút đồng hoang
Chim kêu cành cụt, chang chang nắng còn
Tả toi mấy ấp khu đồn
Mái tôn, rào kẽm, tháp đồn chơ vơ !*

Thương em chín đợi mười chờ
Con thuyền nay lại đỗ cờ sang sông
Em vui em mặc áo hồng
Máy reo máy đẩy, mênh mông biển trời
Thuyền về Cửa Việt ra khơi
Thuyền lên Ái Tử, thuyền bơi Đông Hà...

Anh còn lặn lội đường xa
Sông Hương dành nhớ, chưa qua sông Bồ
Phù Lai ba bến con đò
Thanh Lương quê ngoại, câu hò còn chẳng ?
Êm dòng Thạch Hãn đêm trăng
Những lo ngược gió Tam Giang nặng chèo !

*

* *

Xe lên đường 9 cheo leo
Hố bom đỏ mắt, trắng đèo bóng lau
Cây khô, chết chẳng nghiêng đầu
Nghìn tay than cháy rạch màu trời xanh
Trưa nồng, gà gáy Khe Sanh
Tà Con đĩa mật, hoa chanh ngát đời.

Chợt nghe... từ tuổi hai mươi
Tiếng xiềng Lao Bảo gọi người bạn xưa
Ngỡ ngàng rẽ lối le thưa
Vòng đồng mấy cội, xác xơ lá cành
Hoang tàn hầm đá, đồn canh
Bâng khuâng nhớ bóng các anh những ngày !

Nhìn quanh, núi đứng mây bay
Võng anh Giải phóng, rừng lay nắng chiều...
Thương nhau, đừng khóc, em yêu
Tự do, phải trả bao nhiêu máu này !
Có qua những bước đi dày
Càng thêm ấm những bàn tay giữa đời.

Sáng hè đẹp lắm, em ơi
Đầu non cỏ lục, mặt trời vừa lên
Da trời xanh ngát, thần tiên
Đỏ au đường lớn mang tên Bác Hồ
Trường Sơn mây núi lô xô
Quân đi, sóng lượn nhấp nhô, bụi hồng...

Ai trông, lên đó mà trông
Cha Ki oanh liệt, Bản Đông anh hùng
Mỹ thua, nguy chạy đường cùng
Xác tăng như xác bọ hung đen bờ
Mây chàng lính trẻ măng tơ
Nghêu ngao gõ bát hát chờ cơm sôi

*

* *

Xe lao qua dốc qua đồi
Gió tây dội lửa ời ời sau lưng
Bụi bay, bụi đỏ lá rừng;
Mịt mù lối cát kín bùng đường hầm
Nóng nung, vạt áo ướt đầm
Thương con bướm trắng quạt ngấm suối khô⁽¹⁾

Con sông Xé Noọng ai dò
Mà lòng nước mát hẹn hò cùng ta ?
Tới đây, tre nửa là nhà
Giò phong lan nở nhành hoa nhụy vàng
Trưa nằm đưa vông, thoảng sang
Một làn hương mỏng, mệnh mang, nghĩa tình

Lán đêm, ghé tạm trạm binh
Giường cây lót lá cho mình đỡ đau
Nghĩ người thăm thăm rừng sâu
Mười năm bom đạn, măng rau, sốt ngàn
Xê Công, Xê Nọi, Chà Vân
Mở đường, bao nỗi gian nan với đường !

Trường Sơn xẻ dọc, rọc ngang.
Xẻ tay mà viết nên trang sử hồng
Trường Sơn, vượt núi băng sông
Xe đi trăm ngã chiến công bốn mùa
Trường Sơn, đông nắng, tây mưa
Ai chưa đến đó, như chưa rõ mình.

(1) Ngấm: đường qua sông suối.

Vui sao buổi bình minh, gặp cháu
Nhớ ngày nào cháu mới lên ba
Gác canh cho chú trong nhà....
Nay giữa Phi Hà, D trưởng công binh
Trên đường lớn Hồ Chí Minh
Gác ba biên giới... mỗi tình Đông Dương !

*
* *

Tà Ngâu, trong vắt mắt gương⁽¹⁾
Xón xang trông lửa chiến trường, mà cay
Xê Xan, tan nát dạn cày
Trống trống rùng khộp, khô gầy rừng le⁽²⁾
Bằng lăng bạc nắng trưa hè⁽³⁾
Nghe như cửa xé, tiếng ve rít dài

Cỏ vàng lạc bước hươu nai
Sóc buồn thấp thoáng bóng xoài đu đưa⁽⁴⁾
Vườn ai, cháy trụi ngọn dừa
Mải chùa cong, gãy nét xưa diêu huyền
Voi đi lững thững, bình yên
Bỗng ngơ ngác đứng. Bom rền xa xa....

Tà Ngâu: một nhánh sông trên biên giới Lào - Campuchia, có nghĩa là sông.

Khộp: cây dầu chai.

Bằng lăng: cây sắn lè.

Sóc buồn: tiếng Campuchia, có nghĩa là hàng xóm.

Anh vào tuyến lửa đêm qua
Bất ngờ một trận, như là bão rơi
Lại đi... "phân khởi tôi bời"
Còn non, còn nước, còn người, cứ đi !
Rừng khuya, không ngủ, mơ gì
Sao hôm lấp lánh cũng vì miền Nam...

Chào anh du kích đất Cam
Đẹp như pho tượng Đam San thuở nào
Ngực anh đỏ tựa đồng thau
Vui tình đồng chí trắng phau răng cười
AK nòng thép xanh ngời
Hôn anh một cái, hơi người bạn thân !

*
* *

Đường qua biên giới tới gần
Nghe lòng rạo rức nghe chân bồn chồn.
Đơn sơ một khúc cầu con
Một khe suối nhỏ, cũng hồn quê ta.
Ôi, gò đất mịn son pha
Thắm tươi dòng máu ông cha bao đời...

Bình Long, Nam Bộ ta ơi !
Buổi đầu mới gặp mặt Người sáng nay.
Cầm hòn đất đỏ trong tay
Trái tim bỗng nghẹn như say rượu nồng
Ôm anh Giải phóng vào lòng
Đã mơ chạy khắp cánh đồng Cà Mau...

Chú lái trước, anh ngồi sau
Rừng cao su mát một màu lá xanh
Xe bay, nghiêng gió dạt cành
Đã quen lối tắt đường quanh hiểm nghèo
Đền đầu, anh cũng dám theo
Áo bà ba, mũ tai bèo chú em !

Câu thơ cũ ai đem tới đó ?
"Anh chạy vào đất đỏ làm phu
Bán thân đổi mấy đồng xu
Thịt xương vùi gốc cao su mấy từng !"
Nao nao nhìn mỗi góc rừng
Cuối hàng cây thẳng, sáng bừng trời cao
Hầm tắm, ụ pháo, chiến hào
Dấu răng vuốt Mỹ cắn cào còn đau
Chị em tù những nơi đầu
Côn Lôn, Phú Quốc, dẫu nhau trở về
Lá buông trắng vách lều tre⁽¹⁾
Bài ca Hy vọng hát nghe ấm lòng.

Lộc Ninh xinh một cụm hồng
Ai hay đất lửa, máu nồng đơm hoa !
Cái vui sinh nở chan hoà
Nghe rừng căng sữa nhựa ra đầu mùa
Lao xao phổ thợ, chợ trưa
Sầu riêng, măng cụt cũng vừa ngọt thanh.

⁽¹⁾ Buồng: một loại cây cọ, lá phơi khô ngả màu trắng.

Lá cờ nửa đỏ, nửa xanh
Màu đỏ của đất, màu xanh của trời
Ngôi sao, chân lý của đời
Việt Nam, vàng của lòng người hôm nay.
Càng nhìn ta, lại càng say
Biển Đông lồng lộng gió lay ngọn cờ...

Ôi, bà mẹ tóc bạc phơ
Vườn riềng, mẹ hái trái dừa cho con
Má già với trái dừa non
Bờ thơm lòng má nên ngon lòng dừa
Dẫu còn cay đắng, nắng mưa
Miền Nam mát ngọt, hồn ta vẫn đầy !

*

* *

Trăng còn che nửa bóng mây
Mà rừng lá nón đêm nay ngời ngời
Gặp nhau, đồng chí đây rồi !
Xôn xao, hết đứng lại ngồi bên nhau
Chuyện nhà, Nam Bắc, trước sau
Mừng ra nước mắt, nén đau lại cười

Phải chi còn Bác vô chơi !
Bỗng nghe cháu nói... đất trời lặng thinh
Trông vời Đồng Tháp mông mênh
Mấy con thuyền ngược dòng kênh, nặng hàng
Sóng Tiền Giang gọi Hậu Giang
Có ai về đó, ta sang cùng về !

Hỡi người chị của Bến Tre
Cửu Long, đồng khởi bốn bề đỏ chăng
Miền Nam gan dạ ai bằng
Đội quân đầu tóc, khăn rằn vắt vai
Khăn rằn ai dệt cho ai
Sợ chi súng đạn, rào gai quân thù !

Ánh đèn soi giữa chiến khu
Mái đầu tóc bạc, vông dù hoa vân
Nhà anh lợp lá trung quân⁽¹⁾
Quanh thềm xương nắng, đêm xuân ngày hè
Ngoài vườn reo một tiếng xe
Tiếng reo se sẽ, mà nghe rộn ràng...

Chân nhanh qua ấp qua làng
Đất còn nóng lửa Trảng Bàng, Củ Chi
Dang tay một vói, xa gì
Sài Gòn ơi, lại phải đi bao ngày ?
Lưới nào vây nổi chim bay
Chắc trong ấy nhớ ngoài này, chẳng yên ?

Chia tay lưu luyến mắt nhìn
Sầu riêng bịn rịn nhớ Miền Nam xa
Ta về mở rộng đường ta
Cho Nam với Bắc vào ra thêm gần
Hành quân nhẹ bước sang xuân
Chè xanh hoa nở trắng gần đường xe...

Trung quân: loại cây, lá dùng lợp nhà, đốt không cháy lửa ngon.

Vượt Bù gia mập, Cao Lê
Qua Xêrêpôk, lại về Tây Nguyên
Tây Nguyên ơi ! Bước truân chuyên
Tuổi trai ta đã từng quen chốn này
Ban Mê ngục sắt những ngày
Cũng con đường máu đi đây năm nao⁽¹⁾ !

"Đường lên Đăksút, Đakpao..."
Ngẩng trông, núi dựng trời cao lạ lòng
Bao la đất mới một vùng
Dọc ngang thể trận, quân hùng là đây !
Thác Gia Ly trắng tằng mây
Áo ào tường máy điện quay tưng bừng...

Gặp anh, mừng thiệt là mừng
Chào anh Núp của núi rừng tự do !
Rằng: qua gió lớn mưa to
Lòng dân như nước Pa cô càng đầy
Tây Nguyên gan góc, đạn dày
Như cây lim đứng, chẳng lay giữa ngàn.

Hỏi đâu giặc đóng, giặc càn ?
- Nó như kiến lửa kéo đàn chạy quanh

(1) Con đường máu: tên gọi đường số 14 do anh em tù cộng sản làm thời thuộc Pháp, phải hy sinh nhiều người.

Nó leo lên ngọn lên cành
Minh ôm lấy gốc, nó giành thử coi !
Một lời, nghe vút tiếng roi
Nghe sông gọi suối, nghe voi gọi bầy...

"Đường lên đỉnh núi Daklay
Heo heo gió lạnh, sương dày vắng chim"
Biết ai mà hỏi mà tìm
Con đường xưa của trái tim, đường này
Đường đi, từ tuổi thơ ngây
Nửa vòng thế kỷ, hôm nay đường về....

*

* *

Hương dâu thơm lừng rừng hè
Nhặt cành lá quế mà tẽ tái lòng.
Trà My đây, hỡi Trà Bồng
Có hay cây quế đợi trông tháng ngày ?
Nâng cành quế héo trên tay
Càng thương quế ngọt quế cay cùng người !

Hội An, Đà Nẵng xa khơi
Ấy nơi mẹ ấm, ấy nơi mẹ nằm
Nhớ cồn cát trắng giăng giăng
Nhớ thuyền Bàn Thạch, nhớ trắng biển Hàn
Hải còn sóng gió gian nan
Bến vui rồi lại Đại An, Sơn Trà.

Sông Trà, sông Lại, sông Ba
Khu Năm dằng dặc lòng ta mọi miền

Vạn ngày, có buổi nào yên ?
Cá ăn phải máu, chim quên lối vườn
Con người, như dãy Trường Sơn
Vững chân bám trụ, chẳng sờn óc gan.

Đạn bom, bão lụt, cơ hàn
Chết đi lại sống, hết tàn lại tươi
Thủy chung, vẫn đậm tình người
Cẩn đôi hạt muối, chung đời cháo rau
Uống cùng viên thuốc chia đau
Quên mình chia lửa, cứu nhau chia hẩm.

Hỡi em, dũng sĩ mười lăm
Trẻ thơ mà đã ngang tầm nước non
Hỡi ông, tuổi tám mươi tròn
Ngực phanh mũi súng, tra đòn chẳng nao
Sống hiên ngang, sống thanh cao
Quê hương, biết mấy tự hào lòng ta !

*

* *

Đường đi, như sự tình cờ
Con sông Mỹ, lại bây giờ lần theo
Vượt tù xưa, bước gieo neo
Cũng dòng thác ấy, ngủ treo đầu cành

Đọt lau, rau má, và xanh
Đói lòng, hát khúc quân hành vẫn vui.

Nhớ thương bạn, lại bụi ngủi⁽¹⁾
Nhớ làng Rô, nhớ người nuôi năm nào
Ghé thăm, lòng xót xa sao !
Bến sông lửa cháy, bom đào bãi lau
Hỏi Già, Già mất, còn đâu
Hỏi em, em đã từ lâu chết rồi !

Ôi ! Làng Rô nhỏ của tôi
Cao cao ngọn núi, chiếc nôi đại bàng
Trăm năm, ta nhớ ơn làng
Cánh tay che chở bước đường gian nguy
Thương em, cô gái sông Mỹ
Năm xôi đưa tiễn anh đi qua rừng.

Anh đi, làng hỏi thăm chùng
Làng xưa, anh vẫn nhớ từng người xa
Hôm nay như trở lại nhà
Bữa cơm dưa muối cũng là liên hoan
Non cao rục rờ ánh vàng
Đêm rằm vắng vặc bến Giàng trăng lên...

(1) Bạn: Đồng chí Huỳnh Ngọc Huệ cùng vượt ngục, đã hy sinh trong kháng
chiến chống thực dân Pháp.

Con thuyền rời bến sang Hiên
Xuôi dòng sông Cái, ngược triền sông Bung
Chập chùng, thác Lửa, thác Chông
Thác Dài, thác Khó, thác Ông, thác Bà
Thác, bao nhiêu thác, cũng qua
Thênh thênh là chiếc thuyền ta trên đời.

*

* *

Nỗi niềm chi rứa, Huế ơi !
Mà mưa xối xả trắng trời Thừa Thiên
Mưa từ biển nhớ mưa lên
Hay mưa từ núi vui trên A Sầu ?
Nặng lòng xưa giọt mưa đau
Mát lòng nay trận mưa mau quê nhà.

Mưa rào cho đất tươi da
Hố bom lấp loáng như là gương soi
Bãi sim, tà áo tím phơi
Con sông A Sáp, tóc dài làm duyên
Rộn đường tiếng hát thanh niên
Mãi mê xếp đá mà quên ướm mình...

Hỡi anh lái trẻ vô tình
Dừng chân một chút mà nhìn quê tôi !
Có dâu đẹp vậy ? Tuyệt vời
Trường Sơn lượn xuống hàng đôi thông reo
Dòng Hương nước biếc, trong veo
Gió khơi Bạch Mã, sóng dào Hải Vân

Huế mình, đẹp nhất lòng dân
Mùa Thu khởi nghĩa, mùa Xuân dậy thành.
Ngày đi, tóc hãy còn xanh
Mai về, dù bạc tóc anh, cũng về !
Nhớ ai khắc khoải chiều hè
Con chim cu gáy gốc Chè, nôn nao...

Bàng hoàng... như giữa chiêm bao
Trắng mây Tam Đảo tuôn vào Trường Sơn
Đốc quanh sườn núi mưa trơn
Tuồng Miền Nam đỏ, chập chờn hôm mai.
Đường đi... hay giấc mơ dài ?
Nước non ngàn dặm nên bài thơ quê.

Tam Đảo, hè 1973

ĐƯỜNG CỦA TA ĐI....

Tôi đã đi
Đường vào Nam
Đường đi đánh giặc.
Tôi lại bay
Đường sang Tây
Từ biển Đông lên biển Bắc.

*
* *

Giữa mùa thu
Trắng cánh hải âu, rừng phong vàng lá rụng
Tôi đi... như trong bóng tối, sương mù
Dữ dội những chiến trường
Không tiếng súng.
Có gì mới, ở phương Tây ?
Có đêm và có ngày
Có vàng và gót sắt
Có máu và nước mắt
Có những sói lang và có những anh hùng

Đấu tranh này là trận cuối cùng
Đoàn kết lại ! Rồi ngày mai...
Tiếng hát đưa tôi đi suốt đường dài
Tiếng hát của những người cộng sản
Tình thương ta mạnh hơn súng đạn
Mặc chúng muốn gì

Tôi đến đây cùng bạn
Đường ta, ta cứ đi !

*
* *

Tôi đã đến Hambua. Đại hội Đảng tung bừng
phổ cảng

Hùng vĩ đáng Tan-man⁽¹⁾, người cầm lái
con tàu cách mạng

Tôi đã quen Mun-sen rắn rỏi, dịu dàng

Một "hạt dưa"⁽²⁾ cũng đòi sống, hiên ngang.

Qua Fran-fua chới chạng những cửa hàng rực điện

Tôi tìm Göt⁽³⁾ trong đêm, ngôi nhà không ngon nếm.

Và ở đâu, Bê-tô-ven⁽⁴⁾ ơi, tiếng nhạc yêu đời

Cũng nâng tôi trên đôi cánh của Người

Đôi cánh của Tự do và Dũng cảm

Vui sao sáng thu nay, chiếc xe chạy như bay,

qua sông Ranh xanh xám

Đưa tôi về tới thành Tr'ia

Về với một con người xưa kia

Đã trở thành nhân loại.

Kính chào Mác thân yêu, vĩ đại !

Hơn mọi thánh thần

Người làm ra ánh sáng

) Lãnh tụ Cộng sản Đức, quê ở Hambua, bị phát-xít Hít-le giết hại.

) Tên báo của một tổ chức văn nghệ tiến bộ ở Tây Đức.

) Một nhà thơ lớn của Đức.

) Một nhạc sĩ lớn của Đức.

Cho trái đất, bình minh
Cho Việt Nam, chiến thắng
Cho mỗi chúng ta tin ở chính mình
Vì lẽ sống, hy sinh cho cuộc sống.
Đời, với Mác, là tình cao nghĩa rộng.
Xin cho tôi được ngợi ca Người
Dâng một vòng hoa cúc vàng tươi
Muôn lời cảm tạ.

Ôi, ta hiểu Mác còn đau trong dạ
Nỗi đau chung và nỗi đau riêng
Quê Người đây còn mang nặng xích xiềng
Như mình Chúa thiêng liêng chịu đóng đinh tội ác !
Rồi sẽ đến, ngày cuối cùng xử phạt
Tôi vẫn nghe tiếng hát của lương tâm

Tôi vẫn nghe tiếng hát của lương tâm
Như dưới tuyết, đang nảy mầm hạt lúa
Không muốn là đe, hãy làm búa !⁽¹⁾
Anh em ơi ! Bất chấp gian nguy⁽²⁾
Khoác vai nhau, ta bước lên đi
Đây là cuộc trường kỳ chiến đấu
Giữa chúng ta. Giữa vàng và máu.

*

* *

(1) Một câu thơ của Gôr.

(2) Một lời nói nổi tiếng của Các Liepnich.

*Đường bay vượt biển. Xuống Luân đôn
Sương khói mênh mông một nỗi buồn
Không biết từ đâu ? Hay vẫn vậy
Mấy trăm năm dằng dặc hoàng hôn...*

Tôi bước đi, bàng hoàng trên hè phố
Giữa mùi xăng và những bóng ô đen
Nghe ngạt thở, như thiếu trời thiếu gió
Đường xa, đỏ mấy ngọn đèn.

Quảng trường Trafanga
 Máy con sư tử già
 Vẫn nằm mơ giấc mơ của đá
 Trước cổng Hoàng cung, vẫn đứng gác
 trang nghiêm hai chàng kỵ mã.
 Ôi, nếu Séchxpia⁽¹⁾ sống lại cùng ta
 Có thể khác gì, những bi kịch hôm qua ?
 Ta muốn viết cho đời ta bài ca Đại hội
 Bài ca vui của ngày mai, gió nổi
 Tan mù sương
 Nước Anh ơi, quay sang trái, lên đường⁽²⁾ !
 Ta muốn biết bài ca chén rượu đêm nay
 Chén rượu thơm nồng, chén rượu đắng cay
 Ta uống với anh em ta, những người thợ mỏ
 Không muốn là than, hãy làm lửa đỏ !

Khẩu hiệu của Đại hội Đảng Công sản Anh.

*
* *

Tạm biệt ! Đường ta, lại trở về
Tưởng chừng lâu lắm đã xa quê
Ngoảnh trông muôn dặm đường sương tuyết
Nhìn lại ta, xuân dấy bốn bề.
Giống đã gieo cho mùa gặt mới
Cái vui cứ nở tự lòng đời
Trường Sơn đã mở đường đi tới
Đường của ta đi, đến mọi người...

1 - 1974

TOÀN THẮNG VỀ TA

*Ôi, nổi mừng dâng mọi nổi mừng
Trào vui nước mắt cứ rung rung
Cả Việt Nam tiến công, cả Miền Nam nổi dậy
Dồn dập tim ta, trăm trận thắng bùng bùng.*

*
* *

*Không, không phải thiên thần
Bước chân hài bảy dặm.
Vẫn là Anh, anh Giải phóng quân
Vẫn đôi dép cao su, đánh giặc suốt ba mươi năm,
lội khắp sông sâu rừng thẳm,*

*Thuở Anh đi, sắc nhọn ngọn tầm vông
Giản dị như chàng trai làng Gióng
Vũ khí, chính là Anh, lòng yêu thương mệnh mông
Vũ khí, chính là Anh, lửa căm hờn nóng bỏng*

*Tổ quốc cho Anh dòng sữa tự hào
Thời đại cho Anh ánh sao trí tuệ
Không có gì quý hơn Độc lập, Tự do. Khí phách
Anh là Trường Sơn thanh cao
Rất mãnh liệt và cũng rất dịu dàng, tâm hồn
Anh là muôn trùng sóng bể*

Giấc Mỹ kiều căng, tưởng có thể ngủ yên trên
giường vàng, đầu gối lên bom
Nghe chúng ngáy đủ run - đã có dã man làm luật -
Bỗng choàng dậy, bàng hoàng... Sắp tắt hoàng hôn
Người chôn chúng là Anh, Anh Giải phóng quân
Việt Nam, mũ tai bèo, chân đất.

Xử phạt chúng là Anh, nhân danh tình thương
và lẽ phải.

Có lẽ nào cuộc sống hết tươi xanh ?
Hãy cứu những em thơ đang quần quai
ngày đêm trong sợ hãi
Hãy cứu tiếng chim ca và trái chín trên cành.

*
* *

Lịch sử sang Xuân. Anh vào trận cuối cùng
Đại lộ Hồ Chí Minh, thác réo, quân đi cuộn cuộn.
Anh đánh như sét nổ, trời rung
Anh chuyển như lũ dòn, bão cuốn.

Chặt Buôn Mê Thuật, rưng cả Tây Nguyên
Quét Huế - Thừa Thiên, đổ nhào Đà Nẵng
Và Quảng Nam, Quảng Ngãi, Bình Định, Phú Yên
Và Phan Thiết, Phan Rang, Đà Lạt, Nha Trang
lũ nguy cuồng cuồng, rũ rượi một màu tang
cờ trắng.

*Đường tiền quân ào ào chiến thắng
Phía trước chờ Anh, người mẹ mong con
Pháo hãy gầm lên, đò nòng bắn thẳng
Rộn rục xe tăng chồm tới Sài Gòn !*

*Ôi, buổi trưa nay, tuyết trần nắng đẹp
Bác Hồ ơi ! Toàn thắng về ta
Chúng con đến, xanh ngời ánh thép
Thành phố tên Người lộng lẫy cờ hoa.*

*Cho chúng con giữa Vui này được khóc
Hôn mỗi đứa em, ôm mỗi mẹ già
Như lòng Bác, mỗi khi Bác đọc
Đồng bào miền Nam, mắt kính bỗng nhoà*

*Chúng con sẽ gấp trăm lần mạnh
Đứng gác biển trời tươi mát màu lam
Bởi có Bác, từ nơi đây ra đi tìm*

*Đường khách mệnh
Cho chúng con nay được trở về, vĩnh viễn
Việt Nam !*

1 - 5 - 1975

BÀI CA QUÊ HƯƠNG

29 năm dằng dặc xa quê
Nay mới về thăm, mừng tái tê...
Mới được nghe giọng hò điệu ngọt
"Huế giải phóng nhanh, mà anh lại muộn về !"

Ôi, cơ chi anh được về với Huế
Không đợi trưa nay, phượng nở với cờ
Về với phá Tam Giang, như con trích con chuồn
dưới bể
Về với rừng lá bến Tuần, lợp nón bài thơ....

Cơ chi anh sớm được về bên nội
Hôn nỗi đau tan nát Phù Lai
Như quê bạn⁽¹⁾, Niệm Phò trợ trụ
Đạn bom cày cả nương sắn, đồng khoai !

Cơ chi anh sớm được về bên ngoại
Giữ bờ tre, bến nước Thanh Lương
Thương các cậu, các dì chịu khảo tra, không nói
Đào hầm nuôi cán bộ tháng năm trường !

(1) Đồng chí Nguyễn Chí Thanh.

Quê hương ơi, sao mà da diết thế
Giọng dò đưa... lòng Huế đó chẳng ?
Vĩ dù đèn tắt, đã có trăng
Khổ em thì em chịu, biết làm răng đặng chừ...

Câu hò xưa mỗi tương tư
Thiết tha đôi lứa, mà như đôi miền !
Bây giờ, nước lớn, thuyền lên
Bắc Nam mình lại nối liền thịt da.

Bây giờ, hết nỗi gần xa
Anh vào Hương Thủy, anh ra Phong Điền
Đường làng, lạ mấy cũng quen
Bước chân cứ nhớ, chẳng quên lối nào.

Ngày đi, lòng vẫn tự hào
Nay về, càng ngẩng đầu cao với trời
Thừa Thiên, đẹp cảnh, đẹp người
Núi xanh khí phách, biển ngời sức xuân !

Núi này, Bạch Mã, Hải Vân
Mây đưa Anh Giải phóng quân lên đèo
Biển này, cửa Thuận sóng reo
Thanh thanh vành mũ tai bèo là em.

Hương Giang ơi, dòng sông êm
Qua tim ta, vẫn ngày đêm tự tình
Vẫn là duyên đó, quê anh
Gió mưa tan, lại trong lành mặt gương

Bển nghèo, xưa chuyển dò ngang
Nay cầu chống Mỹ⁽¹⁾, xe sang dập dề
Tràng Tiền, biết mấy là yêu !
Tuổi thơ áo trắng, sớm chiều bướm bay

Ngự Bình, thông lại xanh cây
Bên kia Vọng Cảnh, bên này Thiên Thai.
Bức tranh non nước tuyệt vời
Bàn tay ta lại xây đời ta đây !

Hoàng cung, thôi đã rêu dày
Ngẩn ngơ thân tượng còn say thuở nào ?
Tươi rồi, cuộc sống thanh tao
Bát com hén cũng ngọt ngào lòng ta

*
* *

Huế ơi, đẹp lắm quê nhà
Câu Nam ai hoá bài ca anh hùng.
Ai đi qua đó miền Trung
Xin mời ghé lại, vui cùng Huế tôi !

Kỷ niệm tháng 5 - 1975

(1) Cầu mới xây trên sông Hương, do nhân dân đặt tên sau cuộc đấu tranh chống Mỹ ở Huế.

VUI THẾ, HÔM NAY...

Ba mươi năm, trường kỳ kháng chiến
Ta đã đi. Và ta đã đến
Thật đây rồi, hạnh phúc cầm tay
Độc lập, Tự do, từ nay vĩnh viễn.

*
* *

Tôi lại nhìn, như đôi mắt trẻ thơ
Tổ quốc tôi. Chưa đẹp thế bao giờ !
Xanh núi, xanh sông, xanh đồng, xanh biển
Xanh trời, xanh của những giấc mơ...

Tôi bay giữa màu xanh giải phóng
Tầng thấp, tầng cao, chiều dài, chiều rộng
Ôi Việt Nam ! Yêu suốt một đời
Nay mới được ôm Người trọn vẹn, Người ơi !

Hùng vĩ thay toàn thân đất nước
Tựa Trường Sơn, vươn tới Trường Sa
Từ Trà Cổ rừng dương đến Cà Mau rừng đước
Đỏ bình minh mặt sóng khơi xa

*
* *

Đã qua, thuở âm u bóng giặc
Trắng khăn tang, tàn lụi cỏ cây
Đã qua, nỗi đêm Nam ngày Bắc
Giữa quê hương mà như kiếp đi đây !

Ta đã thắng. Hãy thẳng đường đi tới
Lấp những hố bom, xoá mọi đau buồn
Từ tro bụi, ta lại xây dựng mới
Phố làng ta, và cả những linh hồn

Tôi lại mơ... Trên Thái Bình Dương
Tổ quốc ta như một thiên đường
Của muôn triệu anh hùng làm nên cuộc sống
Của tự do, hy vọng, tình thương...

*

* *

Vui thế, hôm nay ngày mở hội
Bốn phương đưa bạn tới cùng ta
Tự hào thay, trái tim Hà Nội
Phải đây đường lịch sử ghé qua ?

Xin dâng lên Bác một mùa hoa
Cả nước, anh em đẹp một nhà
Như khối hoa cương và cẩm thạch
Ngàn năm quanh Bác, bản hoà ca...

Tháng 8 - 1975

VỚI ĐẢNG, MÙA XUÂN

*Thơ ơi thơ sẽ hát ca gì
Tôi muốn dắt thơ đi
Tôi muốn cùng thơ bay
Mùa xuân nay
Đến tận cùng đất nước*

*Ôi ! Mùa xuân bốn nghìn năm mơ ước
Hơn nửa đời đi, tôi đã biết đâu
Tổ quốc tôi rất đẹp, rất giàu
Đẹp từ mái tóc xanh đầu nguồn Pắc Bó
Đẹp đến gót chân hồng đất mũi Cà Mau.*

*Xưa quê cha, mà tôi nào được biết
Có Trường Sơn cao, có biển Đông sâu
Tuổi thơ ủa trong mưa dầm da diết
Cát truông dài nắng bóng lưng trâu...*

*Đảng dạy tôi biết ngẩng đầu, đứng dậy
Vững hai chân, đứng thẳng làm người
Tôi đi tới, với bạn đời, từ ấy
Đến hôm nay, mới thấy trọn vùng trời !*

*
* *

Đâu phải đường xanh. Đường qua máu chảy
Năm mươi năm, máu đỏ thành hoa
Cuộc sinh nở nào đau đớn vậy ?
Rất tự hào, mà xót tận trong da.

Giặc đã diệt. Còn ta, vĩnh viễn
Cả những người vắng bóng hôm nay
Ôi, nếu Bác...
Không, Bác vẫn đời đời hiển hiện
Người vẫn hằng điu dắt chúng con đây !

Vĩnh viễn cùng ta, những gì còn, mất
Những yêu thương, căm giận, buồn lo
Những tiếng hát và những dòng nước mắt
Cho núi sông này Độc lập, Tự do.

Việt Nam !
Người là ta, mà ta chưa bao giờ hiểu hết
Người là ai ? Mà sức mạnh thần kỳ
Giữa cái chết, không phút nào chịu chết
Lửa quanh mình, một tác cũng không đi !

Sống cho ta, sống cả cho người
Là trái tim, cũng là lẽ phải
Việt Nam ơi !
Người là ai ? Mà trở thành nhân loại.

*

* * *

Không chỉ hôm qua
Hôm nay, mãi mãi
Đất nước này vạn đại tươi xanh
Như rừng được, cháy rồi, mọc lại
Trầm lại ra hoa cho ong mật du canh.
Ngút mắt trông
Biển lúa mênh mông
Sông nước Cửu Long dào dạt
Dừa nghiêng bóng mát
Thơm ngọt, xoài ngon.
Tươi rói đất son
Rừng cao su xanh non thẳng tắp
Bắp mẩy, mía giòn
Bát ngát Tây Nguyên vẫy gọi
Nào trai tài gái giỏi
Lại đây !
Khai phá, dựng xây
Trên trận địa năm xưa, rạch những đường cày mới.

Thời gian không đợi
Cả trời đất vào xuân, cùng ta đồng khởi
Cho những mùa gặt lớn mai sau
Phải nhanh chân, từ những bước đầu.
Tổ quốc ta phải giàu, phải mạnh
Ta sẽ đi, như lao vào trận đánh.
Đường Hồ Chí Minh rộng mở, thênh thênh
Ta phải thắng thiên nhiên, và thắng cả chính mình
Cho chủ nghĩa xã hội hoàn toàn thắng lợi.

*
* . *

Hãy bước tới
Từ đỉnh cao này vời vợi
Đến những chân trời xa...
Hạnh phúc ở mỗi bàn tay vun xới
Mỗi nụ mầm nở tự lòng ta

*
* . *

Xứ sở mình có đủ nắng quanh năm
Cuộc sống ấm ân tình, với Đảng
Lớn khôn chung, một sẽ hoá thành trăm
Đời rạng rỡ, mỗi con người tự sáng.
Phải thế chẳng, hồi mùa xuân hùng tráng

Mà tuyến đường Thống Nhất nổi còi vang
Mà Nam Bắc hoà sắc màu duyên dáng
Đầu mạ non xanh, đầu lúa chín vàng...

Lịch sử sang trang.
Đại hội Đảng mở mùa vui. Phơi phơi
Từ chiến trường ra, ta xốc tới công trường
Người chiến thắng là người xây dựng mới
Anh em ơi
Tất cả lên đường !

1 - 1977

MỘT TIẾNG ĐÒN

(1979 - 1992)

MỘT KHÚC CA

*Cỏ đêm mãi chấp chờn mơ ước
Lại băng khuâng... Tự hỏi mình, sau trước
Cho cuộc đời, cho Tổ quốc thương yêu
Ta đã làm gì ? Và được bao nhiêu ?*

*Nước độc lập, tự do, dân no ấm học hành
Một đời Bác, chỉ lòng ham muốn ấy⁽¹⁾
Có lẽ hôm nay, giữa giấc yên lành
Người vẫn nghĩ... Như Người hằng sống vậy.*

*Nhớ buổi sáng Sài Gòn giải phóng
Người anh xuống sân bay, giang hai tay
ôm cả Miền Nam⁽²⁾
Mắt cười tươi, mà giọng trầm nóng bỏng:
Chớ say sưa... Nhiều việc phải làm !*

*Trưa tháng Năm, vừa nắng vừa mưa
Đường phố hát, nửa mừng nửa tủi
Một ngày vui đối bao nỗi đau xưa
Hỡi em bé lang thang tóc vàng gió bụi !*

) Lời Chủ tịch Hồ Chí Minh: "Tôi chỉ có một sự ham muốn, ham muốn tốt là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ta ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành".

) Đồng chí Lê Duẩn.

Nhớ buổi chiều về thăm quê Đồng Khởi
Sóng rạch Mỏ Cày, xúm xít thuyền ghe
Các má già Bến Tre cứ cầm tay, hôn đôi:
Tuổi tui bay quên lối xóm, không về !
Đêm Vĩnh Kim, anh tìm em, Hồng Gấm
Đường vào thôn, cô lấp bom mìn
Người cha kể chuyện con, bữa cơm đèn đằm ắm
Tắm ảnh em đây, hai con mắt đang nhìn...

Vâng, anh hiểu, đang nói gì, đôi mắt
Mắt những người đã nhắm, vì ta
Cả bàn tay của những mẹ già
Bàn tay đã cho ta, tất cả.

Nếu là con chim, chiếc lá
Thì con chim phải hót, chiếc lá phải xanh,
Lẽ nào vay mà không có trả
Sống là cho, đâu chỉ nhận riêng mình ?

Tôi lại đi, như buổi đầu, tươi trẻ
Sức căng đầy máu thịt Việt Nam
Như có cánh bay lên rừng, xuống bể
A ! Biết bao công việc phải làm !
Nổi trống lên ! Ta hát bài ca Kẻ Gõ⁽¹⁾
Cho những hồ dâng, đẹp đất Hồng Lam

(1) Tên một bài ca của Nguyễn Văn Tý.

Tội nghiệp ông cha, truyền kiếp
hãi hùng những quyền ma, oai hổ
Con cháu lớn rồi, sắp xếp lại giang san !⁽¹⁾

Chặn sông Đà, ta làm ra thác điện
Cho sáng núi rừng, sáng đèn mai sau
Sắt Thái Nguyên, hãy làm ra thép luyện
Cho tay ta vươn tới mạnh giàu !

Lại hành quân, như năm nào đánh Mỹ
Những sư đoàn không súng, lại xung phong
Ta sẽ thắng, như những chàng dũng sĩ
Biển hoang vu thành cơm áo, hoa hồng

Và biển gọi... Đã bao giờ biển gọi ?
Thương Nguyễn Du xưa mắt buồn trông⁽²⁾
Ta sẽ ra giữa đại dương, đường đường bờ cõi
Cho con cá, con tôm được trở về với sóng
biển Đông !

Ta sẽ xây, phải không nhà kiến trúc
Đất nước ta rất to đẹp, đảng hoàng⁽³⁾
Làng phố sáng như gương. Mặt trời soi hạnh phúc
Soi cả tâm hồn ta trong trẻo, nhẹ nhàng.

(1) Khẩu hiệu của các đồng chí ở Quỳnh Lưu, Nghệ An: Thay trời đổi đất, sắp xếp lại giang sơn.

(2) Thơ Nguyễn Du: "Buồn trông cửa bể chiều hôm"

(3) Lời Chủ tịch Hồ Chí Minh: "Đến ngày thắng lợi, ta sẽ xây dựng lại đất nước ta đảng hoàng hơn, to đẹp hơn".

Ôi ! Sống đẹp là thế nào, hỡi bạn ?
Bữa cơm dù dưa muối đầy vơi
Chân lý chẳng bao giờ đổi bán
Tình thương vô hạn để cho đời
Mẹ Suốt ơi !
Giữa bom rơi, đạn nổ
Giữa sóng lớn, gió to
Ngực huân chương, mẹ vẫn chèo đò
Không chịu nghỉ. Ai ngăn cứ nói:
Tui già rồi, có chết khỏi lo
Bọn trẻ sống, còn tay bắn giỏi !
Và mẹ ngã
Bên bờ sông khói lửa⁽¹⁾

(1) Mẹ Suốt hy sinh trên bờ sông Nhật Lệ (Quảng Bình) khi đò vừa đến bến.

Và em nữa
Lưng đeo Mũ Gia,
Ai biết tên em ?
Chỉ biết cô gái nhỏ anh hùng
Sống chết từng đêm
Mà lòng thanh thản lạ:
Đâu phải hy sinh. Em vinh dự vô cùng !⁽¹⁾
Tổ quốc ta !
Muôn nghìn sức mạnh,
Như hôm qua lao vào trận đánh
Ta sẽ đi.
Đi tới những ngày mai
Như một đoàn quân
Bước thẳng, đường dài.

Như một khúc ca xuân
Của một mùa xuân lớn.

1) Lời một cô thanh niên xung phong trả lời một vị khách, sau khi đưa ông qua đèo Mũ Gia đầy bom nổ chậm.

Khách: cảm phục các đồng chí đã hy sinh tuổi xuân...

Cô gái: Chúng tôi không hy sinh, mà rất vinh dự được phục vụ Tổ quốc.

PHÚT GIÂY...

Tưởng đâu quên mất Thơ rồi
Tạm yên chút việc, lại ngồi với Thơ...
Mùa đông hết tự bao giờ
Mãi mê ngày tháng, ai ngờ đã xuân !

Đường dài chưa lúc dừng chân
Ba mươi năm lẻ, gian truân dạn dày
Dập dồn gió bắc, gió tây
Sóng to biển cả, một tay chống chèo.

Mười lăm năm ấy, thân Kiều
Lênh đênh mệnh bạc, tình yêu khôn đầy
Nghĩ mình, phận rủi duyên may
Qua phong trần, lại càng say lòng người.

Nước non càng đẹp, càng tươi
Sức xuân như tuổi hai mươi mẫn nung
Dù ai quay hương đổi lòng
Con thuyền ta, với cờ hồng, cứ đi !

Vẫn là ta đó, những khi
Đầu voi ra trận, cứu nguy giống nòi
Vẫn là ta đó, giữa đời
Long lanh một chiếc gương soi nhân tình.

Bốn nghìn năm, bước trường chinh
Vẫn ung dung, cuộc hành trình hôm nay
Mặc ai lòng dạ đổi thay
Việt Nam, vẫn trái tim này nguyên trinh .

Phút giây... Thơ chuyện với mình
Trông ra, mây nước bỗng bênh Hồ Tây
Nắng bùng xanh lộc hàng cây
Ấm sao, rạo rức chim bay.... Lên đường !

1 - 1 - 1979

MỪNG BẠN MỪNG TA

Chưa phải Tết. Mà hoa đào rộ nở
Áo ào Xuân. Hớn hở từng giờ
Xứ sở mình lạ thật. Cứ như mơ
Đã biết trước, vẫn bất ngờ vui tới.

Lụt bắc, lụt nam. Máu đầu biên giới
Tay chống trời. Tay giữ nước. Căng gân
Chẳng nề chi. Cách mạng đâu cần
Lòng sẵn mở. Vả chân sẵn bước
Cho sáng mai nay, rộn ràng cả Nước
Mở hội mừng Xuân. Mừng bạn. Mừng ta.

Quên hết cực rồi. Trời đất đầy hoa
Bữa rau muối, mà mặt người rạng rỡ.
Chúng con lại đến nơi Người ở
Bác Hồ ơi ! 79 xuân này
Nhu Người hằng sống vậy, đâu đây
Thế là tốt. Người vui, bảo thế.

Ba khúc sông, chung một dòng
Tựa lưng nhau, cùng cội rễ
Tổ ba người, đời non lập bể
Chào Ngày mai, nam bắc tây đông !

13 - 1 - 1979

MỪNG THỌ BÁC NGUYỄN PHAN CHÁNH

*Tám mươi mà vẫn xuân xanh
Nâu sồng mà lại nên tranh yêu đời
Trăm năm đẹp mãi tình người
Trắng lu trắng tổ, càng tươi bút thần.
Phải chăng lòng sạch bụi trần
Mát trong làn nước, trắng ngần làn da...
Mừng Ông, chén rượu gọi là !*

1979

MỘT NHÀNH XUÂN

Tặng Đảng thân yêu tròn 50 tuổi

*Vâng, xin kể cùng Xuân đồng chí
Chuyện riêng chung, một cuộc đời bình dị*

Năm 20 của thế kỷ 20

*Tôi sinh ra. Nhưng chưa được làm người
Nước đã mất. Cha đã làm nô lệ.*

Ôi những ngày xưa... Mưa xối Huế

Mưa sao buồn vậy, quê hương ơi !

Ngẩng đầu lên, không thấy mặt trời

Đất lai láng những là nước mắt...

Có lẽ vậy thôi... Tôi đã trôi như con thuyền lay lắt

Trên dòng sông mù sương

Tôi đã khô như cây sậy bên đường

Đâu dám ước làm hoa thơm trái ngọt.

Tôi đã chết, lặng im, như con chim

không bao giờ được hót

Một tiếng ca lãnh hót cho đời

Nếu chậm mùa xuân ấy, em ơi !

Từ vô vọng, mênh mông đêm tối
Người đã đến. Chói chang nắng dội
Trong lòng tôi. Ôi Đảng thân yêu
Sống lại rồi. Hạnh phúc biết bao nhiêu !
Xóm thợ đói nghèo cùng tôi kết bạn
Leo lét đèn khuya. Sáng từng chữ
Tuyên ngôn Cộng sản

Bàng hoàng nghe Mác gọi xung thiên
Sang sáng Lênin... Giành lấy chính quyền !
Tung búng trái đất hồi sinh
Mở bình minh
Dáng Liên Xô lỏng lẻo
Và nhân loại rần rần chuyển động
Tất cả đòi giải phóng
Việt Nam ơi !

Đền cùng tôi, rọi sáng chân trời
Những anh chị rất hiền, giản dị
Ôm hôn tôi, và gọi tôi "đồng chí"
Cái hôn say hơn mọi tình yêu
Nâng hôn tôi như gió nâng diều
Tên gọi mới của con người đứng thẳng
Tiếng chào mới của con người quyết thắng.
Hết nỗi buồn cay đắng, từ đây...

Mẹ của con ! Hơi ấm những ngày
Thuở bé thơ, mẹ hằng chăm chút
Con sẽ đem cho những em cô út
Cho những ai khao khát tình thương
Cho những ai vất vưởng, thiếu quê hương
Cùng ngọn lửa của niềm tin hy vọng
A ! Cuộc sống thật là đáng sống
Đời yêu tôi. Tôi lại yêu đời
Tất cả cùng tôi. Tôi với muôn người
Chỉ là một. Nên cũng là vô số !

Dậy lên, hỡi đồng bào đau khổ !
Đất nước này phải thom lúa thom hoa
Dân tộc này sẽ là một bài ca
Của nhân nghĩa và bốn ngàn năm toả rộng.
Tôi hát lớn. Và trái tim sôi nóng
Đẩy tôi lên cùng sóng người đi
Cờ đỏ bay cao. Sức mạnh thần kỳ
Qua lửa máu. Không thể gì ngăn nổi.
Nhớ làm sao, bao nhiêu đèo suối
Kể làm chi, mấy tuổi đường đời
Có ai đo được sức trẻ hai mươi
Có ai tính được lòng người đầu bạc ?
Chỉ biết vậy, từ khi ta có Bác
Đảng cùng ta, như cội, liền cành
Là mùa xuân vô tận, lá tươi xanh
Một lá rụng; lại trăm mầm lộc mới
Trong bão táp, vẫn hiên ngang, phơi phới
Chúng ta đi. Nhìn tới tương lai...

Đến hôm nay. Trời rộng biển dài
Ta lại ngắm núi sông ta hùng vĩ
Rũ sạch máu và bùn dơ giặc Mỹ
Dáng thanh xuân hồng nắng Thái Bình Dương
Mà rừng rừng muôn nhớ ngàn thương...

Ôi Tổ quốc !
Tự hào thay ngọn đuốc
Của lương tâm
Đời đời cháy sáng.
Xin dâng tấm lòng ta ơn Đảng
50 năm
Đêm hoá trắng rằm
Tổ mặt người, mặt đất.
Mặc chúng nó, lũ sói beo bằm gan tím mặt
Nanh vuốt bay sẽ đào huyết chôn bay
Chắc tay cày và chắc súng trong tay
Thép xây dựng cũng là guơm giữ nước
Vững thế trận, ta lên phía trước
50 triệu nhân dân
50 triệu anh hùng
Như hôm nào, dáng Bác vẫn ung dung
Đường hoàng, tiến bước !

Lạ lòng chưa
Ta sống thật đây, gian khổ đêm ngày
Mà cứ tưởng bay trong mơ ước.
Bữa cơm khoai, ít cá nhiều rau
Mà ngăn sông làm điện, khoan biển làm dầu
Chân dép lỏp
Mà bay vào vũ trụ

Đời vui thế, khi ta làm chủ
Anh em ơi, đồng chí mình ơi !
Trẻ lại rồi, thế kỷ 20
Và trẻ mãi, mỗi người
Một nhánh xuân, của Đảng

17 - 1 - 1980

BÀI THƠ ĐANG VIẾT

*Bài thơ chưa kịp viết. Mùa xuân
Đã đến quanh ta. Khác mọi lần
Như tự lòng người, xanh lộc mới
Đất trời phơi phới sắc thanh tân.*

*Có gì hơn hờ ở bàn tay
Vun xới vòng khoai, khóm lúa này
Sương giá đã thơm mùa gặt hái
Riêng chung cùng một trái tròn đầy.*

Có gì bay bổng ở chân đi
Tới những ngày mai, thoát sức ỳ
Xông xáo dọc ngang vào trận lớn
Một thành trăm, sức mạnh thần kỳ.

Có gì như bản nhạc hân hoan
Mỗi phím dây rung một tiếng đàn
Có gì như mở tung đôi cánh
Vượt không gian, vượt cả thời gian !

Ồi ! Phải chi đâu những lá vàng
Còn rơi, mà nghẽn lối xuân sang ?
Xôn xao máy động vang rừng núi
Rẽ sóng tàu ra nắng đại dương...

Bài thơ đang viết... Biết chưa xong
Cuộc sống đang dâng tràn mệnh mông
Bài thơ của mọi người đang viết
Cho những mùa xuân sáng Lạc Hồng !

2 - 2 - 1981

ĐÊM CUỐI NĂM

*Đêm cuối năm. Riêng một ngọn đèn
Dở hay, khôn dại những chê khen
Làm ăn, hai chữ quen mà lạ
Thế cuộc, nhân tình, rõ trắng đen.*

*Gỡ lối "bao" xưa, người mọc cánh
Được mùa "khoán" mới, đất lên men
Tự cường, mới biết ai gan góc
Luôn lọt, hay chi phận yếu hèn.*

*Cách mạng, mừng thêm vai gánh vác
Hư danh, chùng bớt kẻ đua chen ?
Dòng đời cứ chảy, tan bèo bọt
Thế trận lòng dân dậy tiếng kèn !*

31 - 12 - 1981

SÁNG ĐẦU NĂM

*Sáng đầu năm. Cao hứng làm thơ
Mênh mông trời nắng trắng phơ phơ
Như tờ giấy mới... Xuân đang vẽ
Những nụ mầm non, những dáng tơ*

*Dược mạ rờn xanh, nhanh nhịp cây
Nghé mê mùi cỏ, ọ đầu bờ
Vườn ai lối xóm, cam vàng rộm
Thơm tận lòng ta, trái ước mơ...*

1 - 1982

MÀU TÔI YÊU

*Nếu là họa sĩ
Màu tôi yêu là những màu xanh
Của núi sông, trời biển trong lành
Đằm thắm màu xanh nghìn năm đất nước
Lửa chiến tranh không thể nào đốt được
Bão đại dương vẫn vù, chẳng làm tan.
Máu có rơi, nước mắt có tràn
Màu xanh lại càng tươi, càng mát
Màu xanh bình yên, màu xanh bát ngát
Ôi ! Màu xanh thăm thẳm của hồn ta
Việt Nam ! Việt Nam, màu xanh hát ca...*

LÀNG THƯỢNG

Nhớ đường, chạy xuống Nga Sơn
Về thăm làng Thượng, vừa hơn nửa đời
Ngày xưa ấy... tuổi đôi mươi
Như chim bắt gió tìm nơi nấu mình.
Đồng chua ruộng trũng lấy sinh
Mà lòng người lại ơn tình ngọt thơm
Dành cho củ sắn miếng cơm
Dành cho tấm chiếu ổ rom ấm cùng.

Hôm nay vui sướng lạ lùng
Chiều xanh bát ngát một vùng lúa xuân
Trở về xóm cũ quen thân
Mái đầu ngả bạc mà chân bốn chồn

Bạn già ra đón đầu thôn
Bốn mươi năm... biết mấy hôn cho vừa !
Cười khà... Vẫn vậy, như xưa
Thương dân thương nước nên chưa thấy già.

Mừng nhau, không rượu không hoa
Cùng nhau chén nước vườn nhà chè tươi
Tạm chia tay, chẳng muốn rời
Bâng khuâng trông lại bạn đời, chiều sương...

Thanh Hoá, 11 - 1 - 1982⁽¹⁾

(1) Giữa năm 1942, Tô Hữu cùng mấy đồng chí vượt ngục về nhà đồng chí Sổ, làng Thượng, huyện Nga Sơn, tỉnh Thanh Hoá.

NGÀY VÀ ĐÊM

*Không, tôi vẫn làm thơ đầy chữ
Dẫu quanh năm không chữ câu nào
Mỗi ngày, lòng vẫn xôn xao
Mừng lo, suy tính, biết bao sự tình !
Mỗi đêm, mình lại nhủ mình
Gắng làm sao được hoà bình, ấm no.
Việc đời, sóng lớn gió to
Lái cho vững lái, chèo cho mạnh chèo !
Mùa vui, từ hạt giống gieo
Trái tim dành trọn tình yêu cho người
Câu thơ chưa viết nên lời
Trăm năm tâm sự vẫn ngời ý thơ...*

1 - 1982

CA VUI

Thơ ơi ! Kịp mùa xuân không đây ?
Sáng lên rồi. Đẹp nhất buổi bình minh
Hãy gáy vui như con gà siêng năng,
gọi cả làng thức dậy
Nhanh tay lên mà cấy lúa quê mình !

Qua rét đậm, ngày xuân vui ấm thế
Nước non ta, từ biển lên ngàn
Vui sâu thẳm từ nghìn xưa gốc rễ
Trào lên cùng mùa xuân nhân gian.

Cái vui mới của những người nô lệ
Viết lên trời hai chữ Tự do
Cái vui lớn của năm thế hệ
Cùng dựng xây, gìn giữ cơ đồ.

Vui hơn cả mùa xuân đang tới
Mỗi đời riêng nhân thành cuộc đời chung
Sức tươi trẻ đang chuyển lên thế mới
Bước đầu đi mà mở đến vô cùng !

Xin hát khúc ca vui, mùa xuân này hỡi bạn !
Từ tim ta, say như bản tình ca
Như tiếng hát từng băng qua lửa đạn
Rất diệu kỳ, bỗng hoá những cảnh hoa...

XUÂN ĐẦY

*Rét ngọt. Mùa đông chưa tiễn chân
Mà Xuân cứ tới... Bởi vì Xuân
Nên hồng cứ chín tươi rói rói
Mơ mấy cành hoa cứ trắng ngần*

*Xuân đầy... Chưa nhiều chi trái hoa
Mình Xuân đã đến hẹn cùng ta
Dẫu còn sương giá, đánh thêm mạ
Cho lúa xuân thêm sắc mượt mà.*

*Đã chắc cầm tay, mùa gặt mới
Bởi Xuân lên nắng, ấm tình người
Bởi đời ta với Xuân đi tới
Phơi phới, Xuân vui với cuộc đời.*

1 - 1 - 1984

NGÃU HỨNG

Mỗi chặng đường qua, ngoảnh lại nhìn
Càng đi, càng vững, lại càng tin
Hai bàn tay trắng, nên cơ nghiệp
Một tấm lòng son quyết giữ gìn.
Độc lập, tự do vàng quý nhất
Năm châu cách mạng, sức nhân nghìn.
Hãy hô một tiếng vang trời đất
Muôn năm, muôn năm Mác - Lênin !

12 - 1984

ĐÊM XUÂN 85

*Đèn khuya Hà Nội... trên Lãng
Một vầng trời sáng như trăng đêm rằm
Bốn nghìn năm, bốn mươi năm
Toả quanh nơi Bác đang nằm, hào quang...*

NGỌN LỬA⁽¹⁾

*Nghe nói từ xưa dưới thủy cung
Có cô công chúa đẹp vô cùng
Đợi chàng hoàng tử hôm nay đến
Thức dậy... nguy nga ngọn lửa hồng !*

*Ngọn lửa tình yêu lớn Việt - Xô
Biển Đông rạng rỡ, sáng cơ đồ
Ta nhìn ngọn lửa, cay mi mắt
Lại nhớ Lenin, nhớ Bác Hồ.*

(1) Bài thơ Tố Hữu viết trong ngày vui 8-3 -1985 đốt lửa thứ vĩa đầu của giếng khoan số 4 ở Vũng Tàu - Côn Đảo.

XTALINGRAT ANH HÙNG

Năm xưa tôi đến thăm anh
Nước tôi còn lửa chiến tranh ngút trời
Vônga sóng vỗ bồi hồi
Nguy nga dáng Mẹ đỉnh đồi Mamai
Cánh tay vươn tới đường dài
Gươm thiêng chiến thắng sáng ngời uy danh
Năm nay lại đến thăm anh
Nước tôi giải phóng trời xanh hoà bình
Ngày vui ta lại gặp mình
Việt - Xô đôi bạn nghĩa tình yêu thân
Xa nhau muôn dặm cũng gần
Cùng nhau xây dựng mùa xuân cuộc đời.

Xtalingrat, 30 - 6 - 1985

GỬI THEO ANH XUÂN DIỆU

Ôi, sống làm sao nếu chẳng yêu
Hoa chưa nở sáng đã tàn chiều
Bơ vơ đi giữa đời khôn dại
Giây phút vui qua, lại khổ nhiều .
Một tiếng thơ rơi, ngàn lệ thấm
Vắng Anh, người bớt ấm bao nhiêu !
Thời gian ơi, nhớ chàng Xuân Diệu
Đào đất tình dâng nhịp thủy triều.

••

1 - 1986

PHỒN XƯƠNG

*Bồi hồi sao, cuộc hành hương
Rừng thiêng Yên Thế, Phồn Xương thưở nào
Nghĩa quân áo vải cờ đào
Trăm năm ngời dáng anh hào: Hoàng Hoa
Thê cùng sông núi, ông cha
"Bảo tồn nòi giống, thịt da sá gì !"⁽¹⁾*

*Tiếng Người xưa, đá còn ghi
Lệnh công giục cháu con đi theo Người
Sáng thu nay đẹp đất trời
Đồng mùa lúa chín như phơi hoa vàng
Phồn Xương ngôi mới đỏ làng
Tưởng như ngày hội rước Hoàng tướng quân...*

13 - 10 - 1986

1) Lời thề của Hoàng Hoa Thám.

ĐÊM THU QUAN HỌ

*Lắng nghe quan họ đêm thu
Mênh mang mây nước, thắm sâu tình người
Đắm say gió gọi trăng mời
Vân vương làn mắt, nụ cười duyên quê
Người ơi ? Người ở đường về
Âng khuâng già bạn, tái tê mạn thuyền
Ai về, ai nhớ, ai quên
Minh về, đến hẹn lại lên cùng người.*

14 - 10 - 1986

HÀ TRUNG

*Gió thu lại gọi về Thanh
Quê em mà cũng quê anh từ nào...
Hà Trung ruộng trũng, đồi cao
Thông reo, lúa chín vẫy chào người thân.
Đã qua cái kiếp phong trần
Bỉm Sơn khói trắng cuộn vùn thơ bay
Tam Quy ơi, nhớ những ngày
Muối dưa đùm bọc bàn tay mẹ già
Hôm nay như trở lại nhà
Xóm làng ngôi mới, ruột rà tình xưa
Dẫu còn khi gió, khi mưa
Mùa vui đang đến, nắng trưa đồng vàng...*

Hà Trung, 15 - 10 - 1986

LUY LÂU

Con sông Dâu chảy về đâu
Mà lơ thơ... đến Luy Lâu lại dừng ?
Cho ta nhớ thuở Bà Trưng
Chiến thuyền giấu bến, cây rừng giấu binh

Luy Lâu, ngạo ngễ cung đình
Tàn canh tiệc rượu... Giật mình sấm ran
Bốn bề nổi lửa Văn Quan⁽¹⁾
Ba quân gươm giáo ngập tràn thành đô
Chém đầu Tô Định. Giặc Ngô
Xác phơi, 99 đồng mồ cỏ hôi.

Hai nghìn năm cũ qua rồi
Sông Dâu nay đã cát bồi dòng xưa
Luy Lâu còn đỏ... Gió mưa
Vẫn nghe phần phật ngọn cờ Trưng Vương

15 - 10 - 1986

(1) Làng ở ngoại vi Luy Lâu, nơi Trưng Vương giấu binh để tiến công thành.

CẨM THỦY

Đường lên Cẩm Thủy, trung du
Xe lăn chậm chậm, gió thu ru mình
Nắng vòn núi gấm chên chên
Sóng dờn sông Mã lượn quanh hàng đồi
Thuyền chài thôi kiếp dạt trôi
Thong dong bè nứa, quấy đuôi cá lồng
Đôi bờ xanh nõn ngô đông
Chè nương, lạc bãi, lúa đồng sum suê
Áo màu vui mắt chợ quê
Ai xa Cẩm Thủy, có về lại lên !

Cẩm Thủy, 16 - 10 - 1986

NGỌC LẶC⁽¹⁾

*Đẹp sao "tráp ngọc" chốn này
Xanh xanh đồi trấu, đồi đay, đồi luồng
Cao su thẳng lối nông trường
Trâu đàn, bò mộng trên đường nhớn nhoe
Ngạt ngào hương quế gió đưa
Mấy nàng áo lục, chợ trưa mắng vàng
Có gì trong nắng thu sang
Long lanh Như Áng⁽²⁾, rừng vang tiếng công...*

Ngọc Lặc, 17 - 10 - 1986

(1) *Ngọc Lặc*: nghĩa là tráp ngọc.

(2) *Như Áng*: quê hương gốc của Lê Lợi.

NHƯ XUÂN

*Nghìn năm mà cảnh không già
Như Xuân tươi mãi vẫn là Như Xuân
Rừng vàng biết mấy mà cân
Núi đồi hương quế, hương trầm bay quanh
Hỡi người sức trẻ, tuổi xanh
Lại đây, Bến Mấy, Bãi Trành đợi ai
Cho ngày nay, cho ngày mai...*

18 - 10 - 1986

NÔNG CÔNG

*Sương thu xanh ngát ngàn Nua
Về thăm Nông Công, đường xưa ngõ ngang
Đồng chiêm, mùa lúa chín vàng
Xóm lều rom hoá phố làng ngôi xây
Bãi đôi xanh mướt màu cây
Ước gì Bà Triệu ngày nay lại về...*

19 - 10 - 1986

TỈNH GIA

Chiều thu về lại Tỉnh Gia
Đêm rằm sáng quá, như là chiêm bao !
Qua đây, lại nhớ năm nào
Xé trời đạn lửa, bom đào, đất rung
Đường ra mặt trận, miền Trung
Quân dân ta vẫn trùng trùng tiến lên...

Bây giờ đất lặng trời yên
Vàng đồng lúa chín, lục chen xanh đôi
Ngọt ngào tôm cá biển khơi
Phố làng ngói mới, mặt người thanh tân
Vui sao tiếng hát tuổi xuân
Trăng thu vằng vặc, trong ngân Tỉnh Gia

20 - 10 - 1986

HOÀNG HOÁ

*Anh về Hoàng Hoá quê em
Trắng đồng ngập nước, mấy đêm mưa dôn
Lúa đau làm dạ anh buồn
Mau ra tay, hỡi bà con, cứu mùa !
Người quyết thắng, trời phải thua
Có ai ra chợ mà mua anh hùng ?
Em ơi, Hoàng Hoá quê chung
Tạnh mưa lại nắng, vui cùng đồng xuân !*

(Hoàng Hoá, 21 - 10 - 1986
sau mấy ngày mưa lớn)

QUẢNG XƯƠNG

*Ai xây Cầu Ghép trên đường
Cho Tỉnh Gia nối Quảng Xương đôi bờ
Đêm xưa bao nỗi đợi chờ
Phà qua, từng phút từng giờ, đạn bom
Bây giờ mùa gặt vàng thom
Mênh mông mặt nước, cá tôm đầy thuyền
Cói, đay xanh biếc một miền
Chè kê thừa đãi bạn hiền lại chơi
Đường dừa rười rượi gió khơi
Hè sang mời bạn... Tuyệt vời Sầm Sơn...*

21 - 10 - 1986

HẬU LỘC

Ghé thăm Hậu Lộc, chợ Dầu
Rẽ qua Hanh Cát, Hanh Cù làng xưa
Rừng phi lao diu nắng trưa
Xoã xanh mái tóc, hàng dừa đưa duyên
Biển vui sóng dợn mạn thuyền
Mát chân lối cát, chẳng quên ngõ về
Ngày xưa, mái rạ phen tre
Mà nay nhà bạn bốn bề gạch xây⁽¹⁾
Vườn xưa, dừa dại, gai mây
Mà nay na mít, trái cây trĩu cành

Cháu con riu rít vây quanh
Nhìn ông khách lạ... Chủ Lành khác đâu ?
Bạn rằng: dù bạc mái đầu
Thủy chung nghĩa nặng tình sâu vẫn là...
Ôm hôn hai má bạn già
Ra về ấm mãi lòng ta với đời

23 - 10 - 1986

(1) Nhà mẹ Tom nuôi Tố Hữu những năm hoạt động bí mật 1942 - 1943.

VƯỜN NHÀ

Viết cho HUONG GIANG của ông

Cây mơ mọc trước vườn nhà
Đợi mùa Xuân để ra hoa trắng ngần
Nước mơ như ước mơ gần
Mát lòng trưa nắng, khoẻ chân đường đời
Cây đào chín mộng quả tươi⁽¹⁾
Ngày chim rúc rích, đêm dơi lượn vòng
Dịu thơm quả trắng quả hồng
Chát tê chút vị cho lòng nhớ quê.
Sân ngoài, cây bưởi sum suê
Xuân sang hương ngát, thu về quả treo
Bưởi vàng cho nắng vàng theo
Ngọt thanh từng múi, trong veo duyên thầm
Hiên tây xanh mát bóng râm
Đơn sơ cây ổi cứ ngấm đơm hoa
Quả tơ nấp dưới lá già
Để sang thu bỗng oà ra ngọt ngào
Chuối tiêu đứng tựa bờ rào
Ngả tàu lá nỡn, xanh vào hồn ta

(1) Đào: tiếng miền Trung, là cây roi ở miền Bắc, cây mận ở Miền Nam.

Vài thiếu trầu quả đỏ da
Đung đưa chùm nhãn như là ru con
Giàn leo dây nhót xanh non
Đẻ ra chi chít trứng son, ngon là !
 Mấy em mười bảy mười ba
Mới trông thấy nhót, đã xoa xuýt thềm.
 Vườn còn mấy gốc hồng xiêm
Quanh năm ủ mật, hết chiêm đến mùa
 Đảng yêu cây táo già nua
Cũng dâng đôi chút ngọt chua cho người.
 Kể chi mua bán, lỗ lời
Bạn vui, mời bạn lại chơi vườn nhà !

23 - 2 - 1987

NHỚ VỀ ANH

Kỷ niệm lần thứ 80 ngày sinh
của đồng chí LÊ DUÂN (7-4)

*Anh Ba ơi !
Tròn tuổi tám mươi
Anh vẫn sống
Một cuộc đời
Thanh cao
Sôi động
Như Trường Sơn
Mãi mãi tươi xanh
Như Biển Đông
Ào ào dậy sóng.*

*Đồng bào đồng chí nhớ Anh
Người con của làng nghèo Chợ Sãi
Xác xơ mấy túp lều tranh
Nóng bỏng cát đồi Triệu Hải
Bữa cháo bữa rau, đùm bọc lá rách lá lành*

*Lòng vẫn đậm
Tình thương và lẽ phải
Từ đó, Anh đi
Vượt gian nguy
Hái cho đời
Những mùa hoa trái.
Âm thầm
Ra Bắc vào Nam*

Xóm thợ Đà Nẵng, Hải Phòng, Hà Nội
Miền quê, sông Cái, sông Lam
Nhen nhóm lửa
Giữa trời mưa bão.
Hoả Lò, Sơn La, Côn Đảo
Róc thịt da
Xiềng lạnh năm canh
Không giết được Anh
Không giết được
Những người Cộng sản
Lẽ sống của các Anh
Là Cách mạng đấu tranh
Hạnh phúc của các Anh
Là hy sinh vô hạn
Tình nghĩa của các Anh
Là chung thuỷ, chân thành
Dũng khí của các Anh
Muôn vạn lần mạnh hơn súng đạn !
Máu của Nghệ Tĩnh, Nam Kỳ, Bắc Sơn
Máu Việt Nam không bao giờ cạn.
Đảng vẫn hiên ngang
Dày dạn, kiên cường.
Biên cương nổi gió
Pác Bó
Bắc Hồ về.
Lay động nước non
Rần rần lửa cháy
Hà Nội, Huế, Sài Gòn
Đồng bào ơi, đứng dậy !

Tháng Tám đỏ cờ sao
Tổ quốc tự do ngất mặt, tự hào
Giặc Pháp nghênh ngang lại đến
Rầm rập ngày đêm
Những chuyến tàu Nam tiến....
Anh lại ra đi
Cuộc đời Anh vẫn là nơi tiền tuyến
Chín năm kháng chiến khắp miền.
Lặn lội bung biển
Lều rom, cơm vắt.
Xuồng bơi sông rạch
Anh bơi trong huyết mạch lòng dân
Cô bác gọi Anh là "Chú Ba" yêu thân
Đồng chí gọi Anh là "hai trăm ngọn nến".

Điện Biên Phủ
Lấy lòng bốn biển
Đất nước toả hào quang
Lịch sử sang trang
Đồng bào reo...
Mà lòng Anh ngổn ngang, ruột thắt
Như chính Anh, nửa mình chia cắt.
Trắng bọt những con tàu
Tiễn đưa nhau
Hai ngón tay
Nón vẩy hẹn ngày
Mà mắt Anh cay xót

Anh phải ở lại đây
Với Miền Nam
Đương đầu giặc Mỹ !
Không thể đợi
Lẽ nào xin công lý ?
Phải ra tay
Vũ khí thánh thần
Chính là ta
Thế trận nhân dân
Gậy tầm vông, hằm chông, địa đạo
Lau sậy là nhà, bô bàng là áo
Rừng tràm rừng đước: bản doanh.
Giải phóng quân ngang dọc tung hoành
Máu trộn máu, cả hai miền, tóc xanh đầu bạc.
Bồi trong mỗi tim ta, nghe tiếng đập trái tim
của Bác

Có Anh, cùng Bộ Tư Lệnh: Trung ương
Tất cả vì Miền Nam

Trắng khăn tang, Miền Bắc lên đường
Cả nước, một chiến trường đánh Mỹ
Hai mươi năm "ngày Bắc đêm Nam"
Chỉ một lòng ham:

Chia máu lửa, tranh nhau làm dũng sĩ !
Bác đi xa

Mà chiến dịch Hồ Chí Minh vẫn có

Bác hành quân

Cùng chúng con
Đến đại thắng mùa Xuân
Mùa Xuân mới Việt Nam

Đẹp nhất trần gian
Mùa hoa lộng lẫy !

Anh Ba ơi !

Nhớ mãi ngày vui lớn ấy

Sáng tháng năm

Tân Sơn Nhất dạt dào

Đón chào Anh

Anh giang rộng hai cánh tay nâng râm

Đôi mắt nhìn sâu thăm, sáng trong

Ôm anh em thân thiết vào lòng

Và Anh nói

Mấy lời giản dị:

Chiến công này là chiến công chung

Của muôn triệu đồng bào, chiến sĩ

Của biết bao đồng chí, anh hùng

Cả nhân loại, với ta cùng chiến lũy.

Mừng kháng chiến thành công

Còn kẻ địch gần xa, phải gìn giữ

múi sông bền vững

Muốn gặt, phải gieo trồng

Cho dân ta ấm no, phải chăm lo xây dựng.

Ta lại đi

Vào trận mới hào hùng

Cả nước một đời chung

Gỡ mìn bom mìn đất

Cho đồng lại xanh tươi

Cho trái đất cũng thơm đường mật

Rũ bùn dơ
Trong sạch lòng người
Như Bác hằng mong
Đất nước ta to đẹp, dang hoàng
Ngày đêm Anh bận khoăn, trần trở.
Trò chuyện với xóm làng
Bàn luận với công trường, xưởng thợ
Lững thững xem mặt chợ, mặt đường
Thăm hỏi nhà thương, trường học
Ôi, một hạt cơm cũng biết bao khó nhọc !
Vui buồn tất cả thấm vào Anh...
Và chiến tranh. Lăn nữa chiến tranh !
Biên giới, hai đầu, lửa cháy.
Nhân tình biết mấy đảo điên !
Anh lên cùng chiến sĩ đường biên
Phải chiến đấu, dẫu lòng Anh đau từng giọt máu

Vẫn là Anh
Như thuở nào, người cán bộ "vô danh"
Chân tình, bình dị
Vượt khuôn sáo ngôn từ
Vắt óc trăm tư
Xoá lối mòn, đào sâu chân lý.
Xã hội mới...
Đâu là giá trị ?

Cây đời chung đang lớn lên nhanh
Đã sai đâu trái chín trên cành !
Cái đẹp lớn ở dáng người làm chủ
Giống mới lọc từ bao dòng giống cũ
Sáng tạo, vun trồng và vinh dự, niềm vui
Sống là cho, là chia ngọt sẻ bùi
Yêu biết mấy, cái tên Đồng chí !
Không hư danh, hư vị
Tâm hồn Anh
Vừa long lanh cuộc sống
Vừa bay bổng ước mơ
Cần áo cơm và cần nhạc, cần thơ
Tương lai nảy mầm non từ hiện tại.
Trí tuệ nâng Anh ngang tầm thời đại
Qua giông tố
Vững tay chèo lái
Trắng đen, phải trái
Dạ thẳng ngay, không nay bán mai cầm.
Một đời Anh
Thanh thản lương tâm
Cho đến đêm hè nay
Hồ Tây, thom ngát sen đầm
Anh nhắm mắt
Mà như vẫn trầm ngâm, suy tưởng...

Anh Ba ơi !
Biết bao đêm, tôi cứ nằm mơ tưởng
Ba giờ khuya...
Nghe tiếng chuông reo
Gọi đến bên Anh
Giây phút hiếm nghèo
Phòng im lặng
Trên giường nệm trắng
Anh nằm yên
Đồng chí vây quanh
Và lặng lẽ hôn Anh
Đi vào lòng Đất Nước...

Bằng hoàng, tôi vuốt tay Anh
Cái bàn tay
Ôi, làm sao quên được
Cái bàn tay năm mươi năm trước
Dắt dịu tôi, ấm áp những ngày
Từ trang sách Hàng Bè⁽¹⁾
Đến trường đời cách mạng...
Mỗi bước đường đi, tôi vẫn lắng nghe
Lời Anh dặn
Đồng chí chúng ta
Mỗi ngày nên một lần vào Đảng !

(1) Hiệu sách Thuận Hoá, Hàng Bè ở Huế những năm 1936 - 1939 là cơ quan của Xứ uỷ Trung Kỳ, do đồng chí Lê Duẩn lúc ấy là bí thư phụ trách.

Ai biết đêm nay
Anh đã đi rồi...
Anh Ba ơi !
Chút nữa thôi
Trời sáng !
Lần cuối cùng
Xin hôn cánh tay Anh
Cánh tay của người Anh
Cánh đại bàng Việt Nam
Của ngày mai Cộng sản !

18 - 3 - 1987

ĐẢNG VÀ THƠ

*Tròn 50 tuổi: Đảng và thơ
Từ ấy hồn vui mãi đến giờ
Mái tóc pha sương chưa cạn ý
Con tằm rút ruột vẫn còn tơ
Thuyền con vượt sóng không nghiêng ngả
Nghĩa lớn xuôi dòng lộng ước mơ
Mới nửa đường thôi. Còn bước tiếp
Trăm năm duyên kiếp Đảng và thơ !*

1987

THẬT GIẢ

*Có anh bộ đội sắm đồng hồ
Thật giả không rành, bụng cứ lo
Bèn hỏi cô hàng. Cô tủm tỉm:
Giả là như thật. Khó chi mô !*

1987

DƯỠNG SINH

*Dưỡng sinh, hai chữ, hay là !
Hít vào thông thả, thở ra nhẹ nhàng
Bàn tay xoa bóp dịu dàng
Vuốt đầu thanh thân, mịn màng tóc tơ
Lòng không bợn chút bùn dơ
Biết đâu trăm tuổi, còn thơ với đời !*

23 - 2 - 1988

LẠC ĐƯỜNG

*Thình thoảng dài rao: tìm trẻ lạc
Cháu năm, sáu tuổi, ngũ ba đường...
Lại rao: có cụ già tóc bạc
Tâm thần rối loạn, bỏ quê hương...*

*Ôi ! Bâng khuâng sống giữa đời này
Biết mấy người đi lạc bước đây ?
Say tỉnh, tỉnh say nào thấy hướng
Càng đi càng lún xuống đầm lầy !*

*Anh em ơi ! Đồng chí mình ơi !
Thương nhau, không thể mặc cho người
Dấu còn đêm tối, rừng gai góc
Đốt lửa lên cho sáng lối đời !*

23 - 2 - 1989

QUẢNG CÁO

Từng buổi lắng nghe đài, đọc báo
Vui biết bao việc tốt, người hay
Sao chẳng nhiều trang, hình Quảng cáo ?
Hay chỉ lắm vị, ảnh trưng bày
Phổ phường ẩm ắp phơi đồ ngoại
Hàng quán lai rai nhậu rượu Tây
Nhãng nhít thời trang nàng mới mới
Lâm ly "tiền chiến" nhạc vàng say.
Văn chương bút bản, bao hàng rơm
Lý luận dầu trơn, ối tập dày !
Nói những ba voi, không bát xáo
Tàn canh, quảng cáo cái gì đây ?

4 - 1989

CÁI BÁNH ĐỜI

Tặng cháu THANH LY

*Cháu hỏi ông: Đời là gì vậy ?
Biết nói làm sao nhỉ, cháu ơi !
Đời như cái bánh ngon thơm ấy
Cháu cũng như ông, có một đời
Nghe thế, cháu cười reo rồi rít
Bánh cháu còn nguyên, rất ngọt bùi
Bánh của ông ăn, còn quá ít
Cho ông một nửa, sống thêm vui !
- Ôi cháu của ông, cháu thật ngoan
Nhưng đời lại không thể "ăn gian"
Bánh đời của cháu còn to lắm
Nhớ để ăn chung bạn một bàn !*

6 - 1989.

HÔN ANH

*Đau xót hôn Anh, lần cuối cùng
Chế Lan Viên, anh vẫn trẻ trung
Mai sau, những cánh đồng thơ lớn
Chắc có tro Anh bón sắc hồng*

1989

NHỚ CHẾ LAN VIÊN

Nhớ Anh, tìm đến thăm nhà
Ngón ngang phố chợ, ai là tâm giao ?
Xóm quê Bà Queo, lối vào
Chế ơi, ngõ vắng, đâu nào vườn lan !
Đơn sơ nhà nhỏ hai gian
Đôi cây chuối mật, một giàn muớp hương
Thương Anh, biết mấy là thương
Một đời thơ những vẫn vương lẽ đời...
Mất còn, thôi thế, Chế ơi !
Tĩnh Viên mà động lòng người nghìn năm⁽¹⁾
Tiếng đàn xưa gọi tri âm
Yêu sao, bạn trẻ viếng thăm sáng này !⁽²⁾

Hè 1990

(1) *Viên Tĩnh Viên*: tên vườn nhà của thi sĩ.

(2) Sáng hôm nhà thơ đến thăm nhà Chế Lan Viên có nhiều bạn trẻ cùng đến viếng Anh.

BẢY MƯƠI

Mới bảy mươi, sao đã gọi già ?
Lưng còn thẳng đứng, vũng gân da
Bạc phơ mái tóc, mây đưa mộng,
Thanh bạch hồn thơ, nắng nở hoa.
Phải trái, đại khôn, đầu vẫn sáng
Thuỷ chung, đen bạc, mắt chưa nhòa.
Sợ chi khúc khuỷu đường muôn dặm
Ta vẫn là ta, ta với ta !

10 - 1990

GIAO THỪA

*Không rét mà sao buốt giá băng
Đêm ba mươi Tết, tôi không trăng
Lặng nghe pháo nổ ran ngoài phố
Giây phút giao thừa đến đó chẳng ?*

Đêm 30 Tết Tân Mùi 1991

CHÀO NĂM 2000 !

Không biết được thực hay mơ
Tôi vẫn sống làm thơ
Chào năm 2000 đến !
Tám mươi tuổi, giữa bạn đời yêu mến
Lòng tôi thanh thản, ung dung
Bão giạt, gió rung
Vẫn xanh lá
Như cây tùng
Trên núi đá
Bồi tin yêu là sức mạnh vô cùng !

Thế giới có gì mới lạ ?
Mười năm vật vã bốn phương
Tròn tuổi 20, thể kỷ đau thương
Vừa trở dạ. Đôi má hồng rạng rỡ
Như cô gái lần đầu sinh nở
Ôi ! Một con người Mới ra đời !
Một mùa xuân đẹp nhất đất trời
Các màu da hoà lại thành rạng đẹp !
Mỗi dân tộc đều da đồng xương thép
Chẳng còn ai chịu kiếp ngựa trâu
Bán mình cho một lũ sang giàu
Và bán cả linh hồn như món hàng đặc biệt !

Hạnh phúc thay, mỗi ngày vui như Tết
Trên cao xanh, bom đạn lặng im
Những con tàu vũ trụ nối đuôi nhau lên
sao Hoả, sao Kim

Hoa lá nở, hẹn những mùa trái ngọt
Gió mây đưa, thánh thót tình ca...
Nhân loại chung một tiếng gọi "Chúng ta"
Người với người là bạn
Cùng đi tới những chân trời xán lạn
Tôi thong dong đi khắp năm châu
Các đại dương ru những con tàu
Hàng đầy ắp cho mọi người đang sống
Và trước hết, cho những người lao động.
Vun vút chín tầng mây
Những chuyến bay liên tiếp đêm ngày
Chỉ có những người thân và những người du lịch.
Tổ quốc ta, ai cũng yêu, cũng thích
Bốn mùa xanh, đậm ấm tình người
Biển mát cát vàng, mời bạn đến chơi
Nhà chưa rộng, nhưng lòng không hẹp.
Đất nước ta có đủ dầu, đủ thép
Đủ cơm ăn, áo mặc, đủ trường học, nhà thương
Phố làng tươi ngói mới, vườn đầy mật, đầy hương
Và vui nhất là con người tin Đảng
Tài sản lớn là cuộc đời trong sáng.

Ồ, phải đâu sỏi bống hoá thành cừu
Hổ mòn nanh nháy nhót với nai hươu
Điều hâu lượn với bồ câu vui vẻ
Cả rắn độc cũng hiền như giun dế
Và cá sấu thương ai mà sụt sùi nhỏ lệ ?
Bao giờ chưa ? Giữa mơ hồ Thiên Ác
Cả nhân gian chung sống một ngôi nhà ?
Đũa tiên nào chỉ huy dàn nhạc
Cho mọi người hát một bản đồng ca ?

Năm 2000 ơi ! Người là ai đó ?
Tôi vẫn nghe lời Bác gọi thanh niên:
Không có việc gì khó
Chỉ sợ lòng không bền
Đào núi và lấp biển
Quyết chí ắt làm nên !
Ta đã sống và ta đã thắng
Hãy đi tới. Tự cánh mình bay thẳng
Không có gì quý hơn Độc lập, Tự do !
Sống, cho mình. Và sống cũng là cho
Tôi bước tiếp, trên đôi chân trắng kiền
Lại nghĩ suy, bằng chính óc tìm mình
Mừng thế kỷ hai mươi một đến
Cho sáng bừng mặt đất, ánh bình minh !

Ngày 3 - 2 - 1991

MỘT TIẾNG ĐÒN

*Mới bình minh đỏ, đã hoàng hôn
Đang nụ cười tươi, bỗng lệ tuôn
Đời thường sớm nắng chiều mưa vậy
Khuấy động lòng ta biết mấy buồn !*

*Ôi ! Kiếp trăm năm được mấy ngày
Trời xanh không gợn bóng mây bay
Gian nan vẫn thủy chung bè bạn
Êm ấm tình yêu mỗi phút giây !*

*Có khổ đau nào đau khổ hơn
Trái tim tự xát muối cô đơn
Em ơi, nghe đó... Trong đêm lạnh
Đằm thắm bên em, một tiếng đồn !*

20 - 2 - 1991

MỘT THOÁNG CÀ MAU

*Đi đâu cũng nhớ quê hương
Ở đâu lòng cũng mến thương đất này
Bềnh bồng sông dạo trời mây
Gió ru dứa nước, được say bãi bồi*

*Dập dìm vô lối ngược xuôi
Áo ai tìm để bóng trôi lững lờ
Nhà ai má đỏ đôi bờ
Thuyền bay cuốn cả hồn mơ theo thuyền*

*Có gì như ánh thần tiên
Cà Mau vắng vắng trăng lên đêm rằm...*

Cà Mau, 29 - 3 - 1991

ANH SÁO MÙ

Mênh mông sông Hậu... chuyển phà đưa
Xe chạt người đông. Gắt nắng trưa
Tiu tít trẻ mời mua báo mới
Vàng thơm xoài cát, mát cam dừa

Chợt nghe ai thổi sáo như ru.
Ôi, tiếng lòng anh nghệ sĩ mù
Da diết sáu câu ca vọng cổ
Nỗi sầu bao kiếp, tự thiên thu !

Anh sáo mù ơi ! Chẳng lạc đâu
Phà đang vượt sóng lớn, sông sâu
Bên vui đang đợi người đi tới
Lên Đồng Nai hay xuống Cà Mau...

Ngày mai... sẽ đến những ngày mai
Rạng rỡ, đường ta rất rộng dài
Vời vọi từng không, lỏng lẻo gió
Trưa hè nghe vọng sáo Thiên Thai !

Cần Thơ, tháng 3 năm 1991

CHỊ VÀ EM

Giữa rộn rã đô thành
Lầu cao ngھều ngھen
Chằng chịt đường giăng mạng nhện
Xe rô ga phóng như diên
Săn đuổi đồng tiền
Choáng lộn cửa hàng tấp nập
Chấp chới áo màu
Chị ở đâu ?
Lối hẹp, ngõ sâu Gò Vấp
Lưới bao nhà thấp lỏng chim.
Chị Hai ơi !
Sáng mai nay, em chạy đi tìm
Về với chị như hồi thơ bé
Em ôm chị, mỗi khi nhà vắng mẹ.
Sáu mươi năm xa cách, mong chờ
Chị nhìn em, mắt đỏ sưng sờ
Em nhìn chị, mắt nhoè lệ xót
Chị tám mươi, em vừa bảy mốt
Hai chị em, sương muối mái đầu
Hai cuộc đời, hai ngã, lại bên nhau
Biết bao mừng tủi !

Đời chị long đong, mới mười sáu tuổi
Đi lấy chồng, cặm cuì làm dâu
Ngày chạy hàng rau, đêm gánh nước tưới trâu
Mòn mỗi một thời son trẻ
Bốn lần sinh đẻ
Nặng hai tay, con bế con bồng
Thân cò lặn lội bờ sông...
Ba mươi năm hãi hùng bom đạn
Khắp nẻo đường, chị lang thang di tản
Đổi họ tên, giấu cả làng quê
Con lớn lên, đưa đi lính, đưa bán chữ, làm thuê
Vất vưởng sống, đợi ngày giải phóng.

Đường cách mạng, em đi hoạt động
Tù đầy, kháng chiến, bốn ba
Bốn mươi năm biệt tin nhà
Biết đâu tìm chị ?
Vui sao Miền Nam, ngày thắng Mỹ
Trưa tháng Năm, gặp chị tình cờ
Giữa Cần Thơ. Ấn nhớ ở đây.
Đất nước còn rỉ máu

Con cháu đời nghèo
Chị lại gieo neo, theo "Kinh tế mới"
Vượt đất trồng khoai, đắp bờ trồng chuối
Cháo cơm đắp đổi tháng ngày
Cho đến hôm nay
Đời mới giang tay mở cửa
Chị về phố, cùng con nương tựa
Thôi thế, chị Hai ơi !
Ôi, bao năm mới thấy chị cười
Hai chị em được gần nhau chốc lát
Bàn tay chị ôm đầu em, dịu mát
Như ngày xưa đưa tao nói... chị hát ru hời
Cái cò, cái vạc, à ơi !
Xóm vắng, nắng trưa Gò Vấp
Mái tôn hầm hập
Khẽ rung một thoáng gió nồm...

Thành phố Hồ Chí Minh,
tháng 3 năm 1991

ĐÊM TRĂNG NĂM CĂN

Lại về Đất mũi Cà Mau
Chà Là, Cái Nước, một màu nước xanh
Xóm chài, nò sáo vẫy quanh
Lưới giăng mặt sóng, đáy canh ngọt triều

Đầm Dơi, mây đỏ rạng chiều
Nắng thơm khô cá, gió dịu thuyền câu
Thuyền đưa bạn đến thăm nhau
Đôi ly rượu đế, mấy xâu tôm càng

Thương nhau, nghìn dặm tác gang
Năm Căn sáng quá trắng vàng đêm xuân
Biển xa như xích lại gần
Ước chi ra đó một lần, Hòn Khoai...

Năm Căn, tháng 3 - 1991

ĐỒNG THOẠI SƠN

Ngõ là cỏ dại, tràm hoang
Ai hay chín rộ mùa vàng đồng xuân
Ngõ là phèn nặng trắng chân
Ai hay ngọt đất, quây quần dòng kênh

Thuyền reo, xô sóng dập dềnh
Trắng phau đàn vịt bông bênh lội bơi
Thoại Sơn, lúa ngập chân trời
Núi Ba Thê, nắng rạng ngời, ngấn ngơ !

Ngày vui mà tưởng đêm mơ
Bao năm cơ cực, ai ngờ hôm nay
Ngạt ngào com mới, hương bay
Hai bàn tay, vạn bàn tay đổi đời

Cho hay, tự giác lòng người
Thương nhau, mưa nắng, cũng trời đất chung.
Long Xuyên tứ giác, một vùng
Nôm trưa, nghe mát tận cùng ruột gan...

Long Xuyên, tháng 3 - 1991

NHÀ HỌA SĨ TÔ NGỌC VÂN

Nhà Anh, cuối phố Yết Kiêu
Chợ ngôi, rau quả sớm chiều, ngoài hiên
Bán mua, chào giá, trao tiền
Ai hay Anh tự cõn tiên, nhìn đời !

Phòng riêng, chẳng lọt nắng trời
Trông lên, chợt thấy tranh tươi bút thần
Dịu dàng, người đẹp thanh tân
Nghiêng đầu bên huệ trắng ngần, tương tư...
Người hay mơ đó, thực hư ?
Năm mươi năm lẻ, tưởng như còn nàng !

Bâng khuâng lại nhớ đến chàng
Long lanh ánh mắt, nở nang miệng cười
Tuyệt vời, Tô Ngọc Vân ơi !
Tài hoa màu sắc, cho đời nên tranh
Mũ vải mềm, mảnh áo xanh
Nẻo quê, xóm núi, bóng Anh đi về.

Đường dài kháng chiến mãi mê
Chân Anh nào biết phút tê tái lòng
Anh đi, để giọt máu hồng
Dáng Anh lỏng lẻo cánh đồng Điện Biên !

5 - 3 - 1991

CHỢ ĐỒNG XUÂN

Vẫn là tên ấy, Đồng Xuân
Mà trông vừa lạ vừa thân chợ này
Nguy nga mấy bậc lầu xây
Ba vòm cổng uốn vòng tay đón mời.

Nét xưa, quê kiểng bao đời
Nay sao duyên dáng, rạng ngời thanh tân
Sớm chiều nhịp nhịp chen chân
Mắt nhìn vui, nụ cười thân, tình người.

Phải đâu nhón nháo chợ trời
Đồng Xuân ơi, đến chưa thời Đồng Xuân ?
Đành là mua bán đông cân
Có ai tính được nghĩa nhân, giá nào ?

Dẫu còn bao nỗi gian lao
Đắng cay mấy, vẫn ngọt ngào lòng ta !
Chợ mình đẹp lắm hàng hoa
Hoa thơm, hoa toả hương ra xa gần.

Em ơi, vui thế Đồng Xuân...

MỜI

Thế nào là mới, hỏi em ?
Có bao giờ cũ, ngày đêm, đất trời
Bao giờ chẳng mới dòng đời
Từ nơi vô tận đến nơi vô cùng !

Vẫn là muôn thuở thủy chung
Mầm non nên lá, nên đồng tốt tươi
Dù qua giông bão, quả rơi
Thì từ đất, hạt đâm chồi lên xanh
Và cây lại mọc ra cành
Cho xuân trước lại hoá thành xuân sau.

Như tình yêu ấy bền lâu
Xa nhau rồi lại gần nhau, mặn nồng
Tưởng như mới nở đoá hồng
Hay đâu hương ủ từ lòng hoa xưa ?
Em ơi, đời mấy gió mưa
Tình ta vẫn mới, như vừa bén duyên !

LẠ CHƯA ?

*Lạ chưa, vẫn ở bên em
Mà anh cứ nhớ, cứ thèm gần hơn !
Cứ lo em giận, em hờn
Mãi mê anh để cô đơn, em buồn...*

*Cơ chi chấp được đôi hôn
Như chim đôi cánh lượn hôn mây trời
Cơ chi đi suốt đường đời
Như hình với bóng sóng đôi tháng ngày ?*

*Em cười, anh cũng vui lây
Anh đau, em lại lệ cay, xót thảm
Qua bao xao động, thăng trầm
Tâm ca được mấy tri âm không lời ?*

*Tình yêu là thế, em ơi !
Hai người mà hoá một người, trăm năm...*

VƯỜN CAM TƯỜNG LỘC

Nghe đồn mà đã mấy ham
Quýt vừa chín mọng và cam ngọt lừ
Vườn ai đẹp vậy ? Tháng tư
Mãn mùa mà vẫn tươi như đầu mùa
Quýt cam, trái ngọt trái chua
Cành la, cành ngon đừng đưa trữu cành !
Đường xa bạn đến thăm anh
Mời nhau mấy đĩa cam sành mát thơm
Ấm lòng sao, một bữa cơm
Món quê đậm vị, ngon hơn hàng quà
Chuyện xưa, nồng chén rượu nhà
Vào sinh ra tử, gọi là nhớ nhau
Bao năm kháng chiến, bạc đầu
Ngày vui nay lại càng sâu tình người
Kể chi vàng bạc, bạn ơi
Thủy chung giữ trọn một đời thanh cao.
Nắng xanh Tường Lộc ngọt ngào
Ra về, lại nhớ trưa nào, vườn cam...

Cửu Long, 1 - 4 - 1991

ĐỒNG THÁP MƯỜI

*Ai trông lên đó mà trông
Mênh mông Đồng Tháp, mênh mông mùa vàng
Bưng biền, kênh rạch dọc ngang
Dòng sông Hồng Ngự mỡ màng phù sa
Nắng thơm tràn gió la đà
Mát con lộ đỏ, thướt tha bạch đàn...*

*Nghìn xưa, ngập lụt hoang tàn
Bao năm bom đạn, gian nan kiếp người
Mà nay biển lúa ngời ngời
Cò bay mỗi cánh, trắng trời cò bay
Đất vui mới bấy nhiêu ngày
Sen đâu nghe thoảng hương bay ngát đồng !*

*Ghé thăm nhà bạn bên sông⁽¹⁾.
Thóc bung đổ vách, phòng không đủ dài
Mời nhau ngồi tạm hiên ngoài
Râm ran chuyện kể, mà say nghĩa tình.
Thời trai kháng chiến, hy sinh
Tuổi cao, nay vẫn quên mình, vì dân.*

*Ba mươi năm lẻ, cầm quân
Mười năm qua lại dầm thân Tháp Mười
Đào kênh, xây ruộng, luyện người
Chỉ mong lúa tốt, mong đời bình yên
Chẳng mơ danh vọng, bạc tiền
Tháp Mười ơi ! Cõi người hiền đó chăng ?*

Long An, tháng 4 - 1991

ng chí Tư Khương, Trung đoàn trưởng trong kháng chiến, về hưu,
h nguyên chỉ huy mấy trung đoàn thanh niên đi khai hoang vùng
íp Mười.

NUÔI TRĂN

*Hay thật, chuyện làm ăn
Biết bao điều mới lạ
Có người mê nuôi trăn
Trên đất cần sỏi đá⁽¹⁾*

*Nghìn con trăn khoẻ đẹp
Vùng vẫy thuở rừng xanh
Cuộn tròn trong lưới thép
Nhắm mắt, ngủ yên lành*

*Nào trăn đất, trăn men
Nào trăn nư, trăn gió
Nào trăn hoa, trăn sen
Nào trăn vàng, trăn gấm*

*Da trăn đẹp làm ví
Xương trăn quý, làm cao
Ôi, trăn sao hiểu được
Giá trị mình là bao ?*

*Trăn cứ nằm, như chết
Đã quên hết rừng hoang
Chỉ người nuôi trăn biết
Trăn nào, mấy cây vàng !⁽²⁾*

4 - 1991

(1) Ở Thủ Đức có trại nuôi trăn hàng nghìn con.

(2) Một con trăn vàng giá 8000 đô la.

TƠ TẦM BẢO LỘC

Đời thường đó, có gì đâu ?
Đôi bàn tay hái lá dâu xanh ròn
Ngón tay, mềm mại phím đàn
Bấm từng ngọn lá dâu non, nhẹ nhàng
Lá dâu mon mơn, dịu dàng
Như bàn tay vuốt nắng vàng chiều thu...

Tưởng là lạc chốn hoang vu
Ai hay Bảo Lộc gió ru tơ tình
Hàng tơ trong suốt, trắng tinh
Rung rinh tia sáng, lung linh vòm trời
Đời thường đẹp thế, em ơi !
Say duyên đất đỏ, kén phơi lòng tầm.

Bồi hồi, anh lại lên thăm
Một vùng dâu mới, bao năm mong chờ !
Một nong tầm là năm nong kén
Một nong kén là mấy nén tơ ?
Nén tơ là mấy dòng thơ
Một dòng thơ, mấy ước mơ, hỡi mình !

Đời thường, chiếc lá dâu xanh
Đôi bàn tay nhỏ múa quanh lưng đồi
Con tầm rút ruột, im hơi
Mà nên tầm lụa cho đời, đó em !

4 - 1991

XUỞNG NHÀ

Ông "Vua" dệt về hưu
Gia đình thành xưởng nhỏ
Tự chủ, đủ phong lưu
Chẳng lo ai gò bó.

Nhập sợi về làm vải
Hàng đẹp, lắm người mua
Khỏi nợ đời nhiều sãi
Không ai đóng cửa chùa !

Mỗi phòng, dăm máy mới,
Mỗi máy, vài gái trai
Trường học nghề tiện lợi
Thầy dạy trò nên tài.

Xóm phường vui mọc cánh
Con cháu thành công nhân
Tự sức mình, vững mạnh
Cây đời, gốc ở dân.

29 - 4 - 1991

CÓ MỘT NGÀY NHƯ THẾ

Ba mươi tháng tư xưa
Có một ngày như thế
Sài Gòn đang nắng trưa
Bỗng rào rào mưa lệ

Giải phóng quân vào thành
Bụi đỏ áo rêu xanh
Dép lốp khinh lửa đạn
Sợ dẫm hoa quanh mình

Mười sáu năm dần trôi
Đất nước còn nóng bỏng
Nghĩa trang trắng màu vôi
Thăm nhắc người đang sống.

Đường đi lên, trăm ngã
Chân trời nào cho ta ?
Ôi, cuộc đời vô giá
Gai lửa nở mùa hoa.

Mặc quanh ta sóng gió
Dù đâu đó chiều tà
Bình minh đang dậy đỏ
Tìm ta cùng chim ca...

30 - 4 - 1991

CHỊ BÍ THƯ NHÀ MÁY

Thân tặng các đồng chí và công nhân
Nhà máy dệt Thành Công

*Chị bí thư nhà máy
Vững tay lái quốc doanh
Miêng nói và chân chạy
Như con thoi nhanh nhanh*

*Chẳng ham lợi, cầu danh
Chỉ ham dệt nhiều vải
Cho dân mặc ấm lành
Lấy đời vui làm lãi*

*Dám nghĩ, lại dám làm
Ghét ăn gian nòi dối
Ai tham bát bỏ mâm
Chị cứ đi, thẳng lối*

*Cuộc sống là trường học
Quốc doanh, gốc thành công.
Sợi ngang và sợi dọc
Dệt sao nên chữ "đồng" !*

30 - 4 - 1991

HÁT TRÊN GIÀN KHOAN DẦU

*Bay ra xa khơi
Đâu là bờ bến ?
Trên ta là trời
Dưới ta là biển.*

*Ta làm con chim
Đi tìm hạnh phúc
Sóng nổi sóng chìm
Bỗng trầm nhạc khúc.*

*Chân ta làm giàn
Cắm sâu lòng biển
Tay ta làm khoan
Khơi dầu mạch giếng*

*Đẹp thế, người ơi !
Lòng ta chung thủy
Dâng hiến cho đời
Ta yêu ta quý.*

*Biển say trời say
Rượu vui cùng bạn
Từ giàn khoan này
Đường lên vô hạn*

Ta bay, ta bay...

Bạch Hổ, 2 - 5 - 1991

LÒNG ANH

*Lưu Trọng Lư ơi ! Biệt cõi trần
Tiếng thu man mác nhạc trong ngân
Nửa đêm sự tĩnh... Đời pha mộng
Đa diết lòng Anh một chữ Nhân !*

14 - 8 - 1991

HIÊN NGANG CU BA

Tôi ở trời Đông, bạn biển Tây
Đôi bên cùng thức, cả đêm ngày
Qua đại dương muôn trùng bão tố
Một bàn tay nắm chặt một bàn tay.

Từ bùn đất và từ máu lửa
Ta đứng lên và ta lớn lên
Bạn dâng tặng cho đời đường sữa
Một tên người rất đẹp: Phiden

Như chiến hạm Rạng Đông trên tiền tuyến
Hải đăng soi đêm biển mênh mông
Trước vạn biển, lòng không lay chuyển⁽¹⁾
Hiên ngang Cu ba, một ngọn cờ hồng !

Đầu sóng gió, pháo đài vững chãi
Bốn nghìn năm, mình tựa sức mình
Tôi giữ trọn lương tâm và lẽ phải
Bởi Việt Nam là Hồ Chí Minh

Tháng 10 - 1991

(1) Lời Chủ tịch Hồ Chí Minh: "Đi bất biến, ứng vạn biến".

CHÂN LÝ VẪN XANH TƯƠI

Không nổi đau nào riêng của ai⁽¹⁾
Ximônốp, nếu còn anh trên đời này nóng bỏng
Có lẽ anh sẽ ca một bài ca "Hy vọng"
Như ngày xưa, anh hát "Đợi anh về"

Giữa mùa đông băng giá tái tê
Tôi lại nhớ Lênin
Sắp ra đi, vẫn thanh thản niềm tin
Con Người thắng, vì "Tình yêu cuộc sống"⁽²⁾

Thật vậy ư ? Như trong cơn ác mộng
Chuông nhà thờ rung cùng tiếng cầu kinh
Mấy kẻ đốt đèn, quỳ gối cầu xin
Thiên đường máu, từ tay bấy quỷ dữ

Cả đàn sói chồm lên, cắn vào lịch sử
Cào chiến công, xé cả xác anh hùng
Ôi ! Nỗi đau này là nỗi đau chung
Lương tâm hỏi, lẽ nào ta tự sát ?

(1) Lời của nhà thơ C.Ximônốp.

(2) Tên một tác phẩm của nhà văn Giắc London.

*Lũ phản bội, điên cuồng, hèn nhát
Và cả bay quân cướp nước, giết người
Chớ vội cười ! Chân lý vẫn xanh tươi
Cách mạng Tháng Mười vẫn mở đường đi tới.*

*Từ đổ nát, ta lại xây dựng mới
Rũ bùn dơ, mặt đất sẽ thanh tân
Không sức nào ngăn nổi sức nhân dân
Ngày mai sẽ là ngày mai Cộng sản !*

7 - 11 - 1991

DẦU VÀ MÁU

*Một giọt dầu, bao giọt máu rơi
Một giếng dầu, bao người tan xác !
Biển dầu cháy, bồng sông sa mạc
Khét lửa bom, cái Ác hoá thiên thần.
Không đổi máu lấy dầu !⁽¹⁾
Không thể làm con thiêu thân
Cho bay ném vào hoả ngục
Máu của ta, máu của nhân dân
Là máu thánh. Phải dành cho hạnh phúc
Của chính ta ! Cho sa mạc hồi sinh
Cho ngày mai ấm áp nhân tình.
Dầu hôm nay ngạo nghễ bay lữ điều hâu
Nhà trắng
Sẽ là ta, người sau cùng chiến thắng.
Dầu - máu này là của chúng ta !
Máu - dầu này là của chúng ta !*

28 - 12 - 1991

(1) Khẩu hiệu đấu tranh của nhân dân Mỹ chống chiến tranh Vùng Vịnh.

XUÂN ĐANG Ở ĐÂU....

*Xuân đang ở đâu, đang về đâu ?
Mênh mang trời đất trắng sương mù
Chập chờn nắng ửng, từng cơn rét
Xen mỗi niềm vui, mấy nỗi đau !*

*Ta đang ở đâu, đang về đâu ?
Biển sâu, ngược gió, mấy con tàu...
Người qua đường đó, là ai đó
Có biết lòng nhau, rõ mặt nhau ?*

*Ô giữa đông mà xanh lúa xuân
Hoa mơ đã trắng nụ đầu sân
Đợi gì xuân đến ? Ta cùng bạn
Nắng tự lòng ta, cứ ấm dần...*

XUÂN HÀNH 92

Mùa trái chín, cũng là mùa lá rụng
Trong giá sương, đông ủ nụ mầm xuân
Ngày mai... Ai biết xa gần ?
Biển đời sóng gió, mấy thân nổi chìm !

Buồn vui bao nỗi trong tim
Mới yêu tia nắng, tiếng chim rặng ngời
Trăm năm xuân của đất trời
Đôi sao được một tiếng cười nhân gian ?

Ai thương một đoá hoa tàn
Có đau muôn giọt máu tràn lệ rơi ?
Mùa xuân đến đó, mình ơi !
Ấm lên, đâu chẳng xanh tươi lá cành.

Lẽ nào sống kiếp mong manh
Tự do hạnh phúc, đời dành cho ta
Vượt bao ghềnh thác đường xa
Vút lên cao, một khúc ca xuân hành !

TA LẠI ĐI

*Ta lại đi, như từ ấy ra đi
Lòng hăm hở, tưởng như mình trẻ lại
Đường đi tới, hay ngược dòng thời đại ?
Giữa cuồng phong, nghiêng ngửa nửa cơ đồ !*

*Hạnh phúc nào đến tự hư vô ?
Ai nữ phụ giọt máu hồng vô giá !
Ôi cái ác vẫn nghìn đời gieo họa
Lẽ nào ta tự đánh mất hồn ta ?*

*Quả nào không kết nụ từ hoa ?
Có chua đắng mới ra đường mật ngọt
Cuộc sống đâu chỉ hương thơm chim hót ?
Bão giông qua, trời đất lại tươi màu.*

*Đã đau rồi, xin chớ để thêm đau
Còn tay đó, thì muôn tay hợp lại
Cho hôm nay, vĩnh viễn đến mai sau
Xây dựng mới, với tình thương và lẽ phải*

TOÀ ÁN MỸ

Một tin ngắn
Hãng Roito
Binh nhì Mitlor
Khai trước toà xử hấn
"Tôi đã bắn
Ở Mỹ Lai⁽¹⁾
Vào một sáng mai
Những em bé
Đang nằm trên tay mẹ
Vì sao ?
Vì sao ?
Những người mẹ kia gào
Những đứa bé kia run rẩy
Tôi bỗng sợ
Những cái bẫy...
Lạy Chúa ! Hãy bắn đi !
Và tôi cùng Côly
Đã bắn chết
Một trăm năm mươi người Việt".
Mitlor nói rất nhanh
Không nghĩ
Như một tràng liên thanh
Bắn thẳng vào trái tim
Nước Mỹ
Các vị thần công lý

(1) Mỹ Lai (hoặc Sơn Mỹ) ở huyện Sơn Tịnh, tỉnh Quảng Ngãi.

TA LẠI ĐI

Ta lại đi, như từ ấy ra đi
Lòng hăm hở, tưởng như mình trẻ lại
Đường đi tới, hay ngược dòng thời đại ?
Giữa cuồng phong, nghiêng ngửa nửa cơ đồ !

Hạnh phúc nào đến tự hư vô ?
Ai nữ phụ giọt máu hồng vô giá !
Ôi cái ác vẫn nghìn đời gieo họa
Lẽ nào ta tự đánh mất hồn ta ?

Quả nào không kết nụ từ hoa ?
Có chua đắng mới ra đường mật ngọt
Cuộc sống đâu chỉ hương thơm chim hót ?
Bão giông qua, trời đất lại tươi màu.

Đã đau rồi, xin chớ để thêm đau
Còn tay đó, thì muôn tay hợp lại
Cho hôm nay, vĩnh viễn đến mai sau
Xây dựng mới, với tình thương và lẽ phải

Đang ngủ lim dim
Bỗng mở to con mắt tròn cả chớp
Ria mép rung rung
Mấy cái má đỏ bừng
Như mai cua vừa luộc
Mấy cái miệng
Cùng ồ lên một tiếng
Rồi lặng im
Mitlor mặt tái xanh
Tìm đâu nơi ẩn náu ?
Những người mẹ bỗng con
Ròn rợn những oan hồn
Đang đứng kia
Thét đòi nợ máu !
Thế là hết
Tên giết người phải chết
Hắn gục đầu
Rất lâu. Rất lâu...
Chợt nghe như trong mơ
Tiếng quan toà, đồng dục:
" Bị cáo Mitlor !
Giết người Việt không phải là tội ác
Đó là chiến công
Ông là một anh hùng
Của thế giới tự do !"
Và phiên toà kết thúc
Không biết trên trần gian
Hay dưới kia, địa ngục !

TRƯA THÁNG TƯ, SÀI GÒN

*Trời tháng Tư xanh trong
Không bóng mây tư lự
Ta thẩn thơ bên bờ sông
Sài Gòn
nắng rát
và gió mát
Đăm đăm trông
Dào dạt dòng sông
Một dòng lịch sử...
Bao chiến công
Và bao thể sự !*

*Một trăm ba mươi năm trước
Tàu giặc vào xâm lược
Đục nước sông này
Giữa bùn máu, cả rừng tay
Nhọn hoắt tầm vông, giáo mác
Đất Nam thiêng chẳng dung tội ác
Từ tro tàn, trăm đước lại xanh cây
Ngọn lửa sống không bao giờ tắt
Trong mỗi trái tim, ánh mắt.*

Tám mươi một năm... Trưa ấy, trưa gì ?
Từ thành phố này Người đã ra đi⁽¹⁾
Ôi ! Câu hát tự hào, cao vút lương tri
mà làm ta rơi lệ
Bến Nhà Rồng đỏ máu bao thế hệ !
Ba mươi năm, Người đã ra đi
Năm châu bốn bể
Để trở về Pác Bó hang sâu
Gọi cả Nước vùng lên
Đuổi quân Nhật, lật ngai vàng hoàng đế
Cho dân ta lại ngẩng cao đầu !

Bước chân con
Lần đến Ba Son
Bàng hoàng nổi nhớ
Tiếng búa vang mặt sóng Sài Gòn
Một người thợ
Bảy mươi tám năm xưa
Đã chia tay chiều mưa
Người vợ trẻ
Lặng lẽ xuống tàu...
Chính Anh, người thợ ấy
người lính thủy da vàng
Trên Biển Đen nổi dậy
Treo cờ hồng đỉnh chiến hạm, hiên ngang

⁽¹⁾ Lời ca của nhạc sĩ Cao Việt Bách.

Chào Tháng Mười Cách mạng !
Mười sáu năm hầm tối Côn Lôn
mắt Anh vẫn sáng

Kháng chiến gian nan
Lội suối, lên ngàn
Lòng thanh thản, vui trong lòng Đảng
Bên Bác Hồ, đẹp dáng Bác Tôn
Thành phố rước Anh ngày giải phóng
Trời cao lồng lộng
Vẫn là Anh, người thợ Ba Son
Hong ngọc của tâm hồn đất nước.

Trưa tháng Tư, Sài Gòn
nắng rất
và gió mát
Quanh co, sông vẫn xuôi dòng
Không thể nào chảy ngược.
Lịch sử vẫn đi lên phía trước
Chân trời mênh mông..

12 - 4 - 1992

CHÙA HƯƠNG

*Bến Đục qua rồi... suối Yến trong
Long lanh núi gấm, nước mây lồng
Mái chèo đưa khách lên tiên giới
Lặng lẽ thuyền trôi giữa sắc, không...*

*Ai biết ngàn xưa... thuở Lạc Hồng
Hùng vương bộ tướng ngấm non Bồng⁽¹⁾
Dừng cương... xây nếp Thiên Trù ấy
Cho mai sau con cháu ấm lòng !*

*Và một hôm nào... sáng tháng năm
Rừng mơ riu rít. Bác về thăm⁽²⁾
Dấu hương Người quỳen sương Hương Tích
Ngân tiếng chuông đồng, vọng tiếng Tâm....*

*Ôi ! Trưa nay, bước từng bậc đá
Róc rách còn nghe suối Giải oan
Ước gì đời mãi tươi xanh lá
Thanh thảo Chùa Hương, cả thế gian !*

1992

(1) Ngày xưa, Hiến Quang, một bộ tướng của vua Hùng thứ 16 đến Hương Tích, cho xây dựng Thiên Trù (bếp trời).

(2) Ngày 19-5-1958, Bác Hồ đã về thăm chùa Hương cũng chính là để tránh khách đến chúc mừng ngày sinh của Người.

ANH CÙNG EM

*Anh cùng em, lại về thăm Huế
Huế quê mình, núi Ngự sông Hương
Ta lại đi, theo những nẻo đường
Về với tuổi xuân xanh, thuở ấy...*

*Em, con gái tỉnh Thanh, mười bảy
Giữa kinh thành lộng lẫy vàng son
Bỗng nổi gió mùa thu cách mạng
Nhẹ nhàng nâng đôi cánh chim non
Vút bay lên ánh sáng tâm hồn*

*Từ bùn đất, đứng lên, rạng rỡ
Anh đang tuổi hai lăm, hăm hở
Đã bao năm xông xáo, tù đầy
Vẫn ngơ ngàng, khi nắm bàn tay
Cô bạn nhỏ xinh tươi, hiền dịu
Bởi e ngại tình yêu, bận bịu.*

*Ngờ đâu, được gần em sáng ấy, buổi đầu
Anh lặng nhìn đôi mắt ấm màu nâu
Đôi má trắng cứ ửng hồng, e thẹn
Và duyên bén, như từ lâu ước hẹn
Ta cùng đi, sương gió dạn dày
Để lại về, trong lòng Huế hôm nay.*

*Thăm mái nhà xưa, còn đôi gốc nhãn già, khế ngọt
Trường lớp cũ, Trưng Vương, Quốc Học*

*Trăm lay mẹ, nắm mồ lạnh vắng
Xin rước người lên nghỉ chốn Thiên thai
Con còn đi, tiếp bước đường dài
Dù tuổi đã bảy hai, đầu bạc !*

*Nếu ai đó trên đời, em ơi, còn mơ hồ thiện ác
Không bao giờ, ta đổi khác niềm tin
Không bao giờ, hạnh phúc phải cầu xin
Tự do lại cúi đầu, quỳ gối.*

*Có thể đôi lần, mắt ta lạc lối
Đường đi, ta cứ đi !⁽¹⁾
Nhân dân ta là sức mạnh thần kỳ
Mùa xuân mới đang hùng lên phía trước....*

*Ta đi tới, quyết không lùi bước
Cho đến ngày cạn sức, tàn hơi
Tất cả đều qua. Còn lại Con người
Còn mãi, bản tình ca cuộc sống !*

Huế, 1992

(1) Lời một bài ca.

CHÂN TRỜI MỚI

*Sống, có những niềm vui đơn giản
Không phải mua, cũng chẳng cần xin
Thật ấm áp, một bàn tay bạn
Rất thân thương, một ánh mắt nhìn*

*Ôi ! Đất nước bao năm bom đạn
Từng chia cơm, chia lửa, chia hăm
Cao đẹp vậy, lòng người thanh thản
Ta cùng ta, đồng chí, đồng tâm*

*Đời, đâu phải thị trường nhân phẩm
Gian ác mang mặt nạ thánh hiền
Tình nghĩa cũng theo thời lạnh ấm
Bạc vàng do giá trị, sang hèn ?*

*Có lẽ nào ta lại quên ta
Đàn chim én báo mùa xuân tới
Vượt muôn trùng sóng lớn, đường xa
Ta sẽ đến, những chân trời mới...*

11 - 1992

DUYÊN THÂM

*Hà Nội duyên thâm, lặng lẽ xuân
Lúa thưa mưa bụi, rét tần ngần
Trời chưa thăm biếc, từ hơi đất
Hay tự lòng ta, toả âm dần.*

*Lá vàng cứ rụng, nẩy mầm tơ
Căng nhựa cành non, chẳng đợi chờ
Én liệng tầng xanh, mang nắng tới
Như một niềm tin, một ước mơ...*

*Hồ Gươm, mắt long lanh bích ngọc
Nhìn đời ta, nay chẳng vui sao ?
Đường mở rộng, vươm dài, ngang dọc
Bao phố phường lên những lầu cao*

Hàng nội ngoại ngập tràn chợ mới
Nụ cười tươi chào khách lạ quen
Áo thời trang, tím hồng chấp chới
Bạc vàng lao vào cuộc đồ đen

Có ai cân được mấy ngày qua
Trăm nỗi buồn lo, nỗi xót xa
Có ai tính được bao tình nghĩa
Giá thị trường của mỗi hồn ta ?

Muôn đời trời đất tặng mùa xuân
Xin sáng lòng ta một chữ nhân
Cuộc sống, dẫu chưa giàu có lắm
Nghìn năm Hà Nội vẫn duyên thâm !

12 - 1992

TA VỚI TA

(1993 - 2001)

Đây là tập thơ cuối cùng của nhà thơ Tố Hữu, in lần đầu tiên tại Nhà xuất bản Văn học năm 2000, tái bản (có bổ sung một số bài thơ) năm 2001.

*Sợ chi khúc khuỷu đường muôn dặm
Ta vẫn là ta, ta với ta.*

TỔ HỮU

LỜI GIỚI THIỆU

Vào những tháng ngày cuối cùng của một thế kỷ sắp khép lại, Tố Hữu lại đem đến cho bạn đọc một tặng phẩm tinh thần mới: tập thơ *Ta với ta*. *Ta với ta* thấm nhận và chứng kiến một thế kỷ nhiều biến động. Những cuộc cách mạng lớn lao, xác lập quyền làm chủ của những người lao khổ, sự vùng lên của các dân tộc đấu tranh cho bình đẳng, tự do. Những phát minh khoa học kỳ diệu nâng cao tầm vóc và vị thế của con người trong việc chinh phục thiên nhiên và vũ trụ. Mặt khác thế kỷ 20 cũng chứng kiến những cuộc chiến tranh tàn bạo, những cuộc xung đột sắc tộc kéo dài gây đau khổ, tang tóc cho hàng triệu con người. Và đau xót hơn cả là một thế giới hồng đã "Vỡ tan từng mảnh hóa thành không". Tuy nhiên Tố Hữu không bi quan, khi nhận xét cõi người trong một trăm năm qua.

Dẫu qua bao điên đảo bão bùng

Thế kỷ hai mươi thế kỷ đẹp vô cùng!

Và một điểm nhìn sáng suốt và bình tĩnh, Tố Hữu đã chọn lọc trên dòng biến động của cuộc đời phần ổn định, trên cái bất thường lẽ vô thường, lấy bất biến ứng vạn biến:

Đào điên thiên hạ đổi màu tên

"Bất biến" là ta, vững chỉ bền

Tố Hữu suy nghĩ nhiều đến chân lý của cuộc đời qua những đổi thay. Có thể tìm chuẩn mực ở đâu xa hay chính

là ở con đường đi của dân tộc qua những chặng đường lịch sử với những nỗi đau khổ nhọc nhằn và vinh quang tột độ, với sức sáng tạo và đổi mới ở những bước ngoặt lịch sử. Chúng ta tự tin nhưng không bảo thủ, đổi mới nhưng không đổi màu, nên sau trước ta rất khác ta, nhưng ta vẫn là ta:

Sợ chi khúc khuỷu đường muôn dặm

Ta vẫn là ta, ta với ta

Tố Hữu qua tập thơ đã biểu hiện một cái nhìn chủ động, sáng tỏ giữa trăm ngàn sự việc nhiều lúc như còn lẫn lộn. Vẫn còn đó những khó khăn và những tệ nạn xã hội làm cho nhà thơ luôn luôn nhức nhối xót xa

Xóm chợ đó lều tre che ổ chuột

Làng quê nghèo xơ xác cháo cầm hơi

Vẫn còn nhiều khoảng cách và những nghịch lý của cảnh giàu nghèo trong xã hội

Ôi thị trường cũng "chiến trường" thắng bại

Còn chỗ chằng, cho tình thương, lẽ phải?

(Du xuân)

Nhận thức về xã hội, Tố Hữu rất nhạy cảm ở khía cạnh đạo lý và bảo vệ nhân cách của con người. Dù trong hoàn cảnh nào thì con người cũng vẫn phải giữ được phẩm chất tốt đẹp của hai chữ "con người". Vẫn có một ranh giới rõ rệt giữa con người, tình người với thú tính hoang dại "Đời người không thể lại là kiếp con".

Ta với ta là tập thơ có nhiều niềm vui. Điều làm cho những trang thơ ánh lên niềm vui, niềm tin ở cuộc đời và con người chính là nhà thơ đã tìm được những sợi dây ràng buộc vững chắc với đất nước, với nhân dân. Nhân dân là bất tử, truyền thống kiên cường của nhân dân là đáng tự hào.

Tố Hữu không thuyết lý chung chung mà tìm về với nguồn mạch của truyền thống dân tộc. Nhà thơ như ngổ ngàng với câu chuyện của Hưng Đạo Vương và Bà hàng nước. Bài thơ ca ngợi trí tuệ của nhân dân, bà cụ hàng nước bình dị nhưng thật cao cả, phi thường, góp mưu kế cho Hưng Đạo Vương thắng giặc. Nhân dân suy tôn bà là "Vua bà" và năm tháng qua đi chỉ còn lại ngôi miếu Vua bà và tấm lòng thành kính của nhân dân. Tố Hữu ngưỡng mộ người xưa như một tấm gương linh thiêng đang hiển hiện.

Ôi! Người là ai, bà mẹ quê ta hay Tiên Phật hồi Bà!

Trở về với Vạn Xuân, Tố Hữu tìm thấy sức mạnh cội nguồn của một thời đất nước vẻ vang thắng giặc

Vạn Xuân này muôn thuở xanh tươi

Và hiện tại từ khi có Đảng, sức mạnh của dân tộc lại khơi dậy với bao tinh anh và hào khí. Những đồng chí lãnh đạo của Đảng như Nguyễn Thị Minh Khai, Nguyễn Văn Cừ, Võ Văn Tần, Phan Đăng Lưu đã ngã xuống ở mười tám thôn Vườn Trầu để lại tiếc thương và lòng biết ơn đối với người đã khuất. Tố Hữu qua tập thơ đã tiến hành một cuộc hành hương về miền đất thiêng của đất nước. Những chuyến đi như sự trở về cội nguồn. Thời gian trôi qua còn đọng lại bao kỷ niệm, mỗi kỷ niệm được tạo nên bằng những chiến tích, những câu chuyện cảm động, những tấm gương. Mỗi kỷ niệm vẫn còn mang hơi ấm của cuộc đời và luôn có khả năng hồi sinh để tạo nên một sức mạnh mới trong cuộc đời hiện tại. Tố Hữu đã tiếp nhận và tạo được nhiều cảm hứng đẹp trong thơ ca. Cảm hứng xã hội của nhà thơ vẫn thiết tha, đậm thấm và mạnh mẽ. Tố Hữu còn nhận được sự tiếp sức của thế giới bạn bè. Cuộc gặp gỡ giữa nhà thơ với chị An vợ Môrixon và cháu Emily gợi lại nhiều xúc động. Ba mươi tư năm đã qua, câu chuyện đã đi vào lịch sử

nhưng ngọn lửa năm xưa vẫn cháy sáng. Bài thơ "Emily con" đã được viết ra với những cảm xúc đau thương và trí tưởng tượng của nhà thơ trong vơi vơi không gian xa cách. Và cuộc gặp gỡ xúc cảm nhiều yêu thương và nước mắt đã để lại cho Tố Hữu nhiều tình cảm đẹp.

*Đời ơi đời! Có lúc nào đẹp thế
Tình người trong như ngọc trai dưới bể
Tôi nắm tay cô gái Mỹ thân tình
Emily cháu hãy tin
Việt Nam cũng là một gia đình
Của cháu*

Ta với ta là tập thơ mang nặng tình đời, tình cảm với đất nước, nhân dân, bạn bè. Cảm hứng thơ ca lạc quan, tin cậy dù cho những cảnh đời và số phận đầy đó còn nhiều khó khăn. Những tình cảm trên càng có ý nghĩa trong những năm tháng cuối của một hành trình thơ. Từ *Từ ấy* đến *Ta với ta*, thơ Tố Hữu vẫn là một nguồn mạch thi ca mở và đón nhận hương sắc và bao nỗi niềm của cuộc đời.

Ta với ta cũng là tập thơ mang nhiều kỷ niệm thời gian của cá nhân. Tố Hữu sắp bước vào tuổi tám mươi. Tám mươi năm của tuổi đời và trên sáu mươi năm của tuổi thơ. Gần như nhà thơ đã chứng kiến và tham dự vào hầu hết những sự kiện quan trọng của thế kỷ hai mươi, một thế kỷ mà càng ở vào những thập kỷ cuối cùng càng có nhiều biến động rối bời, phức tạp. Tố Hữu trước sau vẫn gắn bó với cuộc đời, nhập thể với tinh thần tích cực. Tấm lòng mang nặng công ơn Bác, sự chung thủy sắt son với lý tưởng, tình nghĩa với quê hương và đồng chí bạn bè luôn tạo nên sức mạnh tinh thần để vượt lên tuổi tác và năm tháng

*Mẹ ơi! Sống đã bảy lăm năm
Con vẫn còn đi, chẳng chịu nằm*

*Không làm nên núi thì nên đá
Lót dặm đường xa, đỡ bụi lấm*

(Huế lại huy hoàng)

Từ tấm lòng nhân hậu giàu yêu thương, nhà thơ hiểu rõ những giới hạn về thời gian với mỗi cuộc đời và những ước mong của nhà thơ cũng gần gũi mang nặng tình đời, tình người như "Cây lúa vàng thơm hạt", "Tiếng chim thanh vui hót", "Hàng gạch lát mát đường thôn". Dòng đời sôi động và dòng Thời gian cho riêng mình lặng lẽ trôi xuôi. Những câu thơ của Tố Hữu trần trổ, ưu tư nhưng thanh thoát với nhiều ý tình cao đẹp. Trời đã vào cuối thu rồi nhưng trời vẫn xanh, và có thể một mùa đông cũng đến nhưng giá lạnh không ngăn cản được cây cối nảy mầm. Thơ của Tố Hữu như ngày nào vẫn tạo được sự hoà đồng rộng rãi. Nếu *Một tiếng đờn* là lời thơ tìm sự hòa đồng với trái tim của mọi người thì *Ta với ta* biểu thị sự thấu hiểu tình đời, lẽ đời của một tâm hồn thơ đẹp, giàu nhân bản:

*Dẫu không hơi sức khơi dòng thẳng
Còn chút phù sa cũng gắng bồi*

Từ *Từ ấy* đến *Ta với ta*, trên sáu mươi năm đã qua nhưng dòng thơ của Tố Hữu vẫn đi giữa cuộc đời, vẫn giữ sức lay động và niềm tin ở con người, vẫn là những giá trị tinh thần cao đẹp với đất nước và nhân dân.

HÀ MINH ĐỨC

CON NGƯỜI

Con Người, hai tiếng đơn sơ
Từ bao giờ, đến bây giờ, mai sau...
Thuở hồng hoang, giữa rừng sâu
Một loài con biết ngẩng đầu, đứng lên
Hai chân đi, bước đầu tiên
Dang tay hái lượm, mà nên Con Người.

Nương nhau, sống với đất trời
Gọi nhau, tiếng hú thành lời tâm giao
Nghĩ suy, càng rộng càng cao
Yêu sao, đồng chí, đồng bào hôm nay.
Mệnh mông vũ trụ, đêm dày
Xanh tươi trái đất, vui thay có Minh !

Cần chi Thượng đế, thần linh ?
Con Người, vật vã, đã sinh trên đời
Trăm năm, ngắn lắm, Người ơi !
Thương nhau, cho nở nụ cười cùng hoa
Cho ta hạnh phúc cùng ta
Đời Người không thể lại là kiếp con.

Lẽ đâu cam phận "sống mòn" ?⁽¹⁾

15-1-1993

(1) "Sống mòn": Tên một tác phẩm của Nam Cao.

NGƯỜI ĐỨNG ĐÓ, LÊNIN

Giữa mùa sóng gió

Lay động niềm tin

Người đứng đó

Lênin

Trong vườn hoa Chi Lăng

Ngày đêm, đôi mắt Người nhìn

Ấm lòng Hà Nội

Đường Điện Biên, tự hào tên gọi

Hai lần, vang dội chiến công

Trên đất, trên không

Lẫm liệt Cột Cờ đứng thẳng

Như một cánh tay thề, quyết thắng!

Tháng giêng hanh. Năm mới rộn ràng

Người người đi, xe đạp nối hàng

Mang cả xuân theo, hoa đào hớn hở

Trời rét ngọt cho đời vui chớm nở.

Bâng khuâng ta lại nhớ

Những mùa đông nước Nga

Mạc Tư Khoa

Trắng Tuyết.

Ôi ! Đất nước một thời oanh liệt

Lênin ơi !

Xin được hỏi Người:

Còn sáng chẳng, Cách mạng Tháng Mười ?

Thế nào đây là "xây dựng mới" ?
Tuyết trắng kia là trinh nguyên áo cưới
Hay vải liệm màu tang ?

Lẽ đâu Xtalingrát anh hùng nhạt ánh hào quang
Cả Xô Viết liên bang
Tan vỡ, rã rời, nghiêng ngửa
Và dinh lũy hòa bình cũng chìm trong máu lửa
Vết thương sâu, đau cả thể gian này !

- Không !

Ta bỗng nghe sấm động chân mây
Và bỗng thấy, từ cánh tay Lênin,
nghìn cánh tay vẫy gọi

Phương trời xa
Ngọn cờ chói lọi
Tuyết băng tan
Mặt đất xanh mùa mới. Nắng tràn
Bình minh dậy, xóa hoàng hôn thể kỷ

*

Lênin yêu quý !
Hà Nội ran tiếng pháo mừng xuân
Con cháu Bác Hồ
Chung thủy nghĩa nhân
Xin dâng Người
Bồn quất đỏ Nhật Tân !

21-1-1993

HUẾ LẠI HUY HOÀNG

*Huế lại huy hoàng, tháng Tám xanh
Hương Giăng dịu dịu áo thiên thanh
Quê mình lặng lẽ tươi duyên thế
Như chẳng bao giờ biết chiến tranh...*

*Nguy nga cung điện thuở vàng son
Ta đứng đây, trên lầu Ngọ Môn
Từ cổng thành xưa, vang tiếng hát
"Nam nhi hà sự phạ Côn Lôn"⁽¹⁾*

*Trên kia, ai vẫy ngọn Kỳ đài
Lúa hồng, năm cánh Sao Vàng bay
Bỗng nghe giọng Bác rung thành quát⁽²⁾
Tưởng Người về lại Huế hôm này.*

(1) Thơ Phan Chu Trinh

Nguyên văn chữ Hán:

*Ly ly thiết tóa xuất đô môn
Khẳng khái bi ca thiết thương tồn
Quốc thổ trăm luân, dân tộc tụy
Nam nhi hà sự phạ Côn Lôn !*

Tạm dịch:

*Ra cổng thành, tay xiềng sắt trời
Khẳng khái lời ca, lưỡi vẫn còn
Đất nước đắm chìm, dân tộc lụy
Làm trai há lại sợ Côn Lôn*

(2) Trong lễ kỷ niệm, đài phát thanh phát lại tiếng Bác Hồ đọc tuyên ngôn Độc lập ngày 2-9-1945.

Hai mươi năm, tiếng súng im rồi
Mà xóm làng ta, bão lụt trôi
Nghĩa trang nghi ngút chiều hương khói
Hồn có nghe chăng những nỗi đời ?

Mẹ ơi ! Sống đã bảy lăm năm
Con vẫn còn đi, chẳng chịu nằm
Không làm nên núi, thì nên đá
Lót dặm đường xa, đỡ bụi lấm.

Huế đã cười vui, đủ ấm no
Ngọt ngào tiếng "dạ", cứ như cho
Chao ôi, xa Huế càng thương Huế
Nhớ bóng dò nghiêng một giọng hò.

Tháng 8-1995

TIẾNG CÒI XA

Nhiều đêm trần trọc... tiếng còi xa
Gọi chuyển tàu vào, gọi chuyển ra
Lại tưởng mình trên toa máy mới
Sáng ngày, chạy tới một sân ga...

Ôi, mấy mươi năm, bạn bè cũ
Ra đi... Thương nhớ mãi khôn nguôi
Tù đày, chiến trận, còn vang bóng
Nghệ thuật, văn chương, vẫn rạng ngời!

Biết vậy, mình không sức bước dài
Chỉ mong sẽ đến những ngày mai
Uớc gì hết nỗi đau nhân thế
Đời chẳng còn ai kiếp khổ sai.

Được làm cây lúa vàng thom hạt
Làm tiếng chim thanh hót sớm chiều
Làm hàng gạch lát đường thôn mát
Tri kỷ, tri âm, chẳng đợi nhiều.

Nay bảy lăm tròn, còn mấy tuổi?
Cứ đi, cho đến lúc tàn hơi.
Biết đâu, ngày tháng vui như hội
Bạn mới thêm đông, trẻ lại đời !

31-12-1995

THĂM BÁC, CHIỀU ĐÔNG

*Lại về thăm Bác. Nắng chiều đông
Sương khói băng khuâng trái chín hồng
Lông lộng trời xanh, mây trắng nõn
Cho lòng man mác, nhớ mệnh mong...*

*Hai mươi sáu năm rồi, vắng Bác
Người đi... mà cứ ngỡ bây giờ
Bác đang ngồi đọc thăm trên gác
Bên ngọn đèn con, nghĩ từ thơ.*

*Chắc Bác hằng nghe mọi chuyện đời
Dở hay, khôn dại, khóc hay cười.
"Đường lên hạnh phúc" đang phơi phới
Bống nổi cuồng phong, lộn đất trời.*

*Mặt đất rung rinh... Thế giới hồng
Vỡ tan từng mảnh, xót đau lòng
Anh em đồng chí rơi đâu hết ?
Còn lại đông tây, mấy trụ đồng.*

*Mấy tên mặt "đỏ" tự bôi đen
Bán nước, lừa dân, cũng trống kèn
Cờ đỏ thiêng liêng quăng xuống đất
Tham vàng, phản bạn, kẻ thù khen.*

Lại những phường gian, giả triết nhân
"Cuộc đời trần tục vốn vô luân"
Sống như là chết chưa chôn vậy
"Đầu gối" cần chi lẽ thiện chân !

Đảo điên, thiên hạ đổi màu, tên
"Bất biến" là ta, vững chí bền
Tay nắm tay nhau, cùng bước tới
Tìm đường "đổi mới", hướng đi lên.

"Chân lý, mặt trời soi sáng mãi
Lỗi lầm, âu cũng bóng mây qua"...⁽¹⁾
Bác ơi! Cầu chúc hồn nhân loại
Xuân đến, hồi sinh, lại nở hoa !

1-1-1996

(1) Ý một câu nói của Bác Hồ.

MÙA XUÂN MỚI

*Cỏ lẽ sang mùa xuân mới đây !
Trời đông đang ấm tới trời tây
Đã nghe giống mới đầy sinh lực
Đang cựa mầm non dưới tuyết dày.*

*Xưa nay, biết mấy thời hưng thịnh
Hờ hững lòng dân, đã nát tan
Đồng cỏ khô, bùng tia lửa nhỏ
Đủ cháy nhanh, thành đồng tro tàn.*

*Chú khổng lồ kia, rời Đất mẹ
Còn đâu sức mạnh, vững bàn chân ?
Chớ tưởng dân hiền là đại bệ
Nỗi đau bùng tỉnh, hóa thiên thần !*

**Không sợ thiếu, chỉ sợ không công bằng
Không sợ nghèo, chỉ sợ lòng dân không yên!⁽¹⁾
Lời Bác khuyên, ai đã quên chẳng?
Ngạo ngễ quyền uy, hám bạc tiền !**

**Tổ quốc ta ! Bà mẹ anh hùng
Tự hào con cháu một lòng trung
Nước đang mở cửa, trời cao rộng
Bè bạn gần xa, sáng mọi vùng.**

**Hè thoáng đường thông, sạch nhặng ruồi
Sạch lòng ta nữa, hết tanh hôi.
Bạc vàng đâu dễ mua nhân nghĩa ?
Hạnh phúc, đây xuân của mọi người !**

1-2-1996

(1) Lời nói của Bác Hồ.

TUỔI THẦN TIÊN

*Hôm nay, mừng một tháng sáu
Ngày vui nhi đồng, thiếu niên
Ngày hội của tuổi thần tiên
Các bạn ơi, nổi trống lên !*

*Tùng rinh rinh
Tùng rinh rinh...*

*Trái đất này là của chúng mình
Trăng tròn này là của chúng mình
Cho hòa bình, độc lập !
Cho hạnh phúc, văn minh !*

*Tùng rinh rinh
Tùng rinh rinh...*

*Ta làm đàn én xinh
Trên Quảng trường Ba Đình
Hát to lên, các bạn
Cho dây đỏ bình minh !*

*Tùng rinh rinh
Tùng rinh rinh...*

*Ai yêu Bác Hồ Chí Minh
Hơn thiếu niên, nhi đồng ?
Ai yêu thiếu niên nhi đồng
Bằng Bác Hồ Chí Minh ?*

*Tùng rinh rinh
Tùng rinh rinh...*

(Tặng các cháu thân yêu
ngày 1-6-1996)

CHO XUÂN HẠNH PHÚC ĐẾN MUÔN NGƯỜI !

*Sáng mai nay, mỏng một tháng giêng
Nghìn chín trăm chín bảy
Trong lòng tôi, bao nỗi chung riêng
Cùng muôn chuyện vui buồn thức dậy.*

*Ờ, đã hơn hai mươi năm rồi đây
Bao đổi thay, mặt đất, mặt người !
Đồng quê đã hai mùa lúa mẩy
Núi đồi hoang, cây lại xanh tươi.*

*Như huyền thoại, từ tro tàn, máu chảy
Phượng hoàng vươn cánh dậy, hồi sinh
Vết thương cũ dấu còn sưng tấy
Lòng đã vui, mình được là mình !*

*Dù chưa thể vít gươm, buông súng
Hai tay ta hăm hờ dựng xây
Cả nước, một công trường sôi động
Điện hai miền Nam Bắc mắc liền dây.*

Và biển lớn, chưa bao giờ đẹp thế !
Mở dẫu tuôn, khí bốc đỏ trời xanh
Đường rộng mở, lầu cao vươn dáng trẻ
Hàng hóa muôn màu sắc, đua tranh.

Ôi ! Hạnh phúc. Nghe cười reo khắp nẻo
Trẻ đến trường, ríu rít tiếng chim non
Đàn thánh thót, giọng ca vàng ngọt dịu
Tình người dâng ấm áp mọi tâm hồn.

Vui sướng thật ! Ta muốn cao tiếng hát
Lòng ơi, sao khắc khoải mãi lo âu ?
Anh thương binh, áo bạc mầu rách nát
Trên vỉa hè, chống nạng đỡ chân đau.

Xóm chợ đó, lều tre che ổ chuột
Làng quê nghèo xơ xác, cháo cầm hơi
Hỡi em bé đánh giày trong gió buốt
Có no cơm, ấm ngực, được vui cười ?

Ôi ! Đời vẫn còn rơi bao nước mắt
Bao bất công còn đau thắt lòng ta
Sao lắm kẻ gian tà, giấu mặt
Vàng đầy kho, ngạo nghệ, xa hoa !

Không ! Không thể nhân dân mình khổ thế !
Giặc hung tàn, ta đã đánh tiêu tan
Có lẽ nào dân tộc ta lại để
Cơ đồ ta xây dựng chịu suy tàn ?

Đồng bào ơi, đồng chí chúng ta ơi !
Nổi căm giận hay tung cơn gió lốc
Quét sạch ngay bây sâu bọ tanh hôi
Cho nhựa sống mùa xuân này nảy lộc.

Cho mùa xuân hạnh phúc đến muôn người !

Ngày 1-1-1997

QUA CẦU CÔNG LÝ

*Qua cầu Công Lý, thương anh Trời
Người thợ anh hùng, hiến tuổi xuân
Chín phút cuối cùng rung dũ dội
Thiên liêng tên Bác, gọi ba lần*

*Chuông chùa dẫu đó vọng hoàng hôn
Bãi rác dềnh quanh xóm mái tôn
Có ai dọn sạch dòng kênh ấy
Cho cầu Công Lý ngát sen thơm ?*

19-1-1997

CHUYỆN VUI XÍ NGHIỆP

*Rôm rả chuyện xí nghiệp
Đời đến lúc ngọt bùi
Giám đốc trao danh thiếp
Tên Bi mà rất vui !*

*Giọng miền Trung quen quá
Bèn hỏi thăm quê hương
Anh rằng: huyện Tuyên Hóa
Toàn sản rẫy, ngô nương.*

*Quảng Bình xưa chiến trường
Tiếng anh hùng một thuở
Trai gái đua lên đường
Vào Nam, không biết sợ*

Ba mươi năm lửa máu
Thắng Mỹ, lại càng hăng.
Lớn lên, nhiều con cháu
Thành kỹ sư tài năng.

Đất nghèo vốn đói cơm
Học giỏi nghề mì sợi
Sông biển đầy cá tôm
Làm ăn càng tiến tới.

Anh Bi mình giỏi thiệt !
Cả nước vang tiếng đồn
Ấm lòng, ai cũng biết
Mì ăn liền "Vi-phôn" !

1-2-1997

MƯỜI TÁM THÔN VƯỜN TRẦU

(Dâng lên vong linh các lãnh tụ của Đảng và kính tặng
đồng chí, đồng bào huyện Hóc Môn yêu quý)

Mười tám thôn Vườn Trầu⁽¹⁾

Năm mươi bảy năm sau...

Đến thăm, đâu đã bạc

Các anh chị còn đâu !

Lê Hồng Phong uyên bác

Quốc thước chị Minh Khai

Nguyễn Văn Cừ vững chắc

Võ Văn Tần dẻo dai

Phan Đăng Lưu sâu sắc

Lê Duẩn, ẩn thiên tài⁽²⁾

Trong đêm dài nước mắt

Trung ương, mấy mái đầu

Về Hóc Môn, bí mật

Bàn sự nghiệp dài lâu.

(1) Mười tám thôn Vườn Trầu ở huyện Hóc Môn Sài Gòn - Gia Định lúc đó, nay là thành phố Hồ Chí Minh.

(2) Các đồng chí:

- Lê Hồng Phong là ủy viên Ban chấp hành Quốc tế Cộng sản, Trưởng ban Hải ngoại của Đảng đầu những năm 30.
- Nguyễn Văn Cừ: Tổng bí thư Đảng năm 1936-1940.
- Nguyễn Thị Minh Khai: Bí thư Xứ ủy Nam Kỳ.
- Võ Văn Tần: Ủy viên Trung ương Đảng.
- Phan Đăng Lưu: Ủy viên Trung ương Đảng.
- Lê Duẩn: Ủy viên Trung ương Đảng, Bí thư Xứ ủy Trung Kỳ.
- Hà Huy Tập: Ủy viên Trung ương Đảng.

Đường Cách mạng Việt Nam
Phải nghĩ sâu, tính kỹ
Mỗi người, một cách làm
Phải đồng tâm, quyết chí...

Tình thế đang chuyển giật
Nhật vào, Pháp đầu hàng
Xiêm-la toan cướp đất
Thời cơ đã đến chăng ?

Dậy mà đi ! Dậy mà đi !
Đồng bào ơi, cứu nước !
Và khởi nghĩa Nam Kỳ
Nửa đêm, bùng lửa trước...

Toàn quốc chưa sẵn sàng
Làm sao cùng tiến bước ?
Ôi ! Tiền Giang, Hậu Giang
Máu đỏ rừng trăm thước !

Mười tám thôn Vườn Trầu
Âm âm giặc vây chặt
Già trẻ nhìn quặn đau
Đồng chí, tay xiềng sắt.

Giặc tra khảo cực hình
Anh chị mình chống chọi
Cần răng, chịu hy sinh
Hiên ngang giữa bầy sói.

Rồi một buổi hùng đông
Cả tám thôn tiễn biệt
Trường bắn Ngã ba giồng
Bốn anh hùng lẫm liệt !

Sợ gió to thành bão
Lê Duẩn, Lê Hồng Phong
Giặc dày ra Côn Đảo
Biền biệt ngoài Biển Đông.

Ôi ! Đau xót bao nhiêu
Minh Khai còn để lại
Hòn máu của tình yêu
"Gắng sống, nuôi con gái"⁽¹⁾
Hồng Phong của em ơi !

Hồng Phong không sống nổi
Lao phổi giết anh rồi !
Nắm mồ anh, gió thổi
Cát trắng, nắng nung sôi !

Lê Duẩn may chưa chết
Tháng Tám cứu anh về.⁽²⁾
Lại chiến đấu quyết liệt
Ở miền Nam, xa quê...

(1) Chị Minh Khai là vợ của anh Lê Hồng Phong, sinh được một con gái, lúc còn rất bé.

(2) Cách mạng Tháng Tám 1945.

Đánh Pháp rồi đánh Mỹ⁽¹⁾
Ba mươi năm dãi dầu
Nhớ thương hoài đồng chí
Mười tám thôn Vườn Trầu...

Mà già lau nước mắt
Kể bao chuyện ngày xưa...
Ấn, cá kho mặn chát
Đôi hôm được trái dừa

Ngày hết lại đêm thâu
Nóng, ra vườn hóng mát
Cô Năm biết ăn trầu⁽²⁾
Mấy chú vui hay hát

Tội nghiệp lắm, chú ơi !
Làm cách mạng, khổ ải
Chết để phước cho đời
Con cháu còn nhớ mãi...

Mà nói, tôi lặng nghe
Rưng rưng thương lòng má
Xuân ấm đã sang hè
Vườn trầu xanh thơm quá !

23-1-1997

(1) Đồng chí Lê Duẩn lãnh đạo cuộc kháng chiến chống Pháp ở miền Nam năm 1945 đến 1954 và chống Mỹ - Ngụy đến giữa năm 1957, sau đó, ra miền Bắc làm quyền Tổng Bí thư, Bí thư thứ nhất và Tổng Bí thư của Đảng đến 1986.

(2) Cô Năm: Bí danh chị Minh Khai.

NHỮNG BÀN TAY XÂY DỰNG

(Tặng đồng chí Lương Viên và anh chị em cán bộ,
công nhân Tổng công ty Xây dựng 4)

*Chưa lần nào ta gặp mặt nhau
Chỉ nghe tên trên những công trình thủy lợi
Mà hôm nay, mới trò chuyện buổi đầu
Thấy như đã rất quen và rất mới !*

*Anh chẳng nói cuộc đời anh vất vả
Hơn bốn mươi năm mưa nắng dãi dầu
Nước da anh xanh tái lẫn màu nâu
Qua biết mấy rừng sâu, núi hiểm !*

*Từ Yên Bái, Thác Bà reo thủy điện
Sang chiến công thế kỷ, đập Hòa Bình
Lại vào Nam, hồ Dầu Tiếng mộng mênh
Trị An lớn, bốn trăm ngàn ki-lô-oát !*

*Lên Thác Mơ, sáng rừng xanh bát ngát
Ya Ly ơi, mơ ước của Tây Nguyên
Dòng Xé Xan, thác dữ, đã xây nền
Vẫn còn bao nhiêu vùng vẫy gọi...*

*Hàm Thuận, Đa-mi, những dòng sông đang hỏi
Ôi miền Trung, miền Trung, miền Trung
Lũ Trường Sơn đổ xuống bao vùng
Khu Bốn, khu Năm ngập tràn nước bạc*

Có lẽ nào không ra tay ngăn thác ?
Tôi cũng quê Hoảng Hóa... Anh lặng im.
Và lòng tôi cũng như nhói trong tim
Lương Viên ơi, tâm hồn anh đẹp quá !

Tôi nhìn anh mà thấy như ngọn lửa
Đang bùng bùng sinh lực tuổi thanh xuân
Đất nước ta còn nhiều nỗi gian truân
Chưa qua ải đói nghèo, đang bước tới.

Cần biết bao những con người thật mới
Yêu đồng bào, dám nhận mọi hy sinh
Chẳng cần chi vàng bạc hư vinh.
Xin chào anh !
Người con trai tỉnh Thanh.

Tôi đứng dậy, bắt tay anh rất chặt
Hai bàn tay anh, hai bàn tay sắt
Đang dựng xây vững chắc cho đời
Và dựng xây cả những con người !

1-2-1997

VỀ CHIẾN KHU XÚA

*Tuyên Quang, như tranh màu mới vẽ
Chè xanh vàng nón, mượt lưng đồi
Chiều giát vàng trên đường phố trẻ
Ai nhớ tình ai ? Tôi nhớ tôi...*

*50 năm, buổi đầu đánh giặc
Ngược dòng Lô, một chiếc thuyền con
Ghé bến Bình Ca. Lên Việt Bắc
Xe đạp đèo hai vợ chồng son.*

*Lối mòn lau lách, rừng hoang vắng
Áo chàm ngơ ngác, biết ai đâu ?
Uớt dẫm mồ hôi, môi miệng đắng
Nhìn em cười, thương đôi mắt nâu...*

*

*Nay lên thăm chốn cũ, bồi hồi
Bạn già đi... Bạn mới cười vui
Tình đồng chí, cơm lam đậm ấm
Măng đắng ngon, thêm nhớ trám bùi...*

*Sáng sớm, xe qua cầu Nông Tiến
(Xin cho tôi gọi cầu Lô Giang)
Sông Lô ơi, sông Lô yêu mến
Lừng chiến công, sông Lô hiền ngang !*

Kim Quan, đèo chập thom hương mật
Ong say hoa rừng bay trong sương
Mây dày không thấy đâu trời đất
Mà trái tim ta chẳng lạc đường.

"Suối dài xanh mướt nương ngô
Bốn phương lồng lộng thủ đô gió ngàn"
Ôi ! Bác đây rồi, sà vách núi
Rêu xanh hăm đất, đo thời gian...

Mái đình Hồng Thái năm xưa đó
Lịch sử âm thầm tỏa khói hương
Khách đường xa đến, nhìn cây cỏ
Có nặng lòng chăng, nỗi nhớ thương ?

Chủ lái xe ơi, chậm chậm thôi !
Tôi đang ngơ ngẩn ngó quanh đồi
Rừng mai nào ẩm bao năm tháng
Bờ suối nào, chiều vui lúa đôi ?

Cúc cu, chim gọi nắng hè sang
Ai đón mừng ai, lá phách vàng
Ngòi Thia, sông Đáy, thông cầu mới
Xe xuống, xe lên nặng chuyển hàng.

Gập ghềnh bậc đá đến Nà Nưa⁽¹⁾
Bốn cột tre, sàn nứa, vách thưa
Đơn sơ lều Bác ngày xưa vậy
Mà cả non sông dậy dỗ cờ !

Các cháu về thăm Bác, có nghe
Tiếng chân ngựa gõ lên Đèo De ?
Bác đã đi xa... Còn để lại
Mệnh mông hồ biếc, mát trưa hè...

Ta lại ngồi đây, dưới bóng đa
Tân Trào, hai tiếng tự lòng ta
Lặng im, lắng mỗi lời Di chúc...
Nào, đứng lên đi ! Đường còn xa !

20-4-1997

Thường gọi là Nà Lừa, nhưng đúng tên địa phương là Nà Nưa (nghĩa là trên).

NHƯ MỘT CUỘC HÀNH HƯƠNG

*Như một cuộc hành hương
Mấy anh em văn nghệ
Lại đi những nẻo đường
Thăm làng quê thời trẻ*

*50 năm rồi đó
Tuổi xanh đã bạc đầu
Kháng chiến, lên Phú Thọ
Vào Gia Điền, Ao Châu.*

*Đôi sắn chẻ cần cửi
Mảnh ruộng nhỏ lấy sinh
Chủ con đi bộ đội
Bà bầm sống một mình.*

*Mấy chàng văn nghệ sĩ
Tươi vui, dáng hào hoa
Ngày đêm nhớ thành thị
Đàn hát và ngâm nga...*

*Bỗng Tây lên Việt Bắc
Vệ quốc kéo pháo qua
Nào, ta đi đánh giặc
Thơ nhạc thành quân ca !*

Chiến dịch tiếp chiến dịch
Thu đông rồi thu đông
Núi rừng vây đánh địch
Chiến công lòng chiến công !

Gia Điền sang Yên Giã
Văn nghệ lập "bản doanh"
Xóm chòi, hoa kết quả
Một cây, tỏa mấy cành.

Biên giới... tới Điện Biên
9 năm, quên cả tuổi
Biết mình đã gặp duyên
Cuộc đời vui vận hội.

Chiều nay, lại trở về
Cùng Gia Điền, Yên Giã
Gặp cụ già chân quê
Chuyện xưa, cười hể hả

Mà rung rung giọt lệ
Đẹp sao, tình nghĩa này !
Lòng dân sâu như bể
Tình bạn vẫn tròn đầy...

17-5-1997

CUỐI THU

*Bảy mươi bảy tuổi. Cuối thu rồi
Trời vẫn xanh. Và ta vẫn vui
Còn bao năm tháng đời cho sống
Còn chống chèo, mặc nước ngược xuôi.*

10-1997

TA VẪN LÀ XUÂN

*Nước mình đẹp thật. Máy nghìn xuân
Dòng máu hồng tươi mãi nghĩa nhân
Nam ấm thương hoài ngoài Bắc rét
Mai đào cùng nở, nhớ người thân.*

*Diệu kỳ, sinh lực của lòng dân
Giặc cắt chia, ta lại xích gần.
Lửa đạn càng sôi hồn tuổi trẻ
Càng cao khí phách bạch đầu quân !*

*Non nước ta nay lớn lạ thường
Chiến trường xưa rộn rã công trường
Ruộng đồng thơm phức mùa no ấm
Xưởng máy còi vang, sáng phố phường*

*Hồn thiêng đồng chí của ta ơi !
Xin tỏa hương thơm khắp đất trời
Rạng rỡ nghĩa trang, vang dũng khí
Sáng soi muôn dặm nẻo đường đời.*

*Dù ai nghiêng ngả, ai điên đảo
Chỉ ta sáng mãi một niềm tin
Dẫu còn cam bẫy, còn giông bão
Biển rộng, trời cao, quyết giữ gìn.*

*Ta vẫn là xuân, xuân vĩnh viễn
Bác Hồ vẫn sống giữa nhân gian
Năm châu đang dậy, cùng nhau tiến
Tự hào thay, Tổ quốc Việt Nam !*

12-1997

NGƯỜI MẸ NUÔI

*Qua đường Phan Đăng Lưu
Đến Xô Viết Nghệ Tĩnh
Dừng lại trước phố nghèo
Không biến màu, cửa kính.*

*Tầng dưới, chồng lá buông
Mây song từng cuộn lớn
Mấy cháu gái trong buồng
Đóng gói hàng bẻ bộn.*

*Tầng trên, bậc thang hẹp
Phòng tiếp khách đơn sơ
Hàng thủ công mẫu đẹp
Chị chủ nhiệm đang chờ*

*Đãi bạn, nước suối trong
Chị cười giòn, hãnh diện:
"Tui tôi thiệt mừng lòng
Được mấy anh biết đến"*

*Công việc nhiều quá chừng
Nguyên liệu, chạy vất vả
Cắt lá buông trên rừng
Gom mây tre, rom rạ.*

Hàng đan lát đều xinh
Cả mấy kho chát ních.
Tài khéo tay người mình
Khách Tây đều rất thích.

Càng vui được chăm nuôi
Trẻ bụi đời vũ đập
Mấy trăm cháu mồ côi
Ngày làm, đêm học tập.

Nhìn các em mặt tươi
Mà mắt ta rớm lệ.
Đẹp sao, những nụ cười
Các con nuôi tặng mẹ !

9-12-1997

THĂM TRƯỜNG NGUYỄN THÁI BÌNH

*Đến thăm trường trung học
Sáng danh Nguyễn Thái Bình
Một tài năng gạn góc
Vì đất nước, hy sinh*

*Trông các cháu hồn hờ
Như hoa nở mùa xuân
Xui lòng ta lại nhớ
Từ ấy, tuổi thanh tân*

*Các cháu sẽ vào đời
Thành đội quân xung kích
Quý nhất là Con Người
Nhân dân là vô địch !*

*Sáu mươi năm sóng gió
Đầu ta nay bạc rồi
Lòng ta, lò lửa đỏ
Vẫn niềm tin sục sôi..*

*Đẹp sao, tâm hồn trẻ
Dù gian khổ, không lui
Mỗi bước đường mới mở
Sáng tạo, ấy nguồn vui !*

13-12-1997

Còn đông đỏ. Gió mùa lạnh ngắt
Như nhắc thăm: chưa đến xuân đâu
Lẽ thường thôi. Lúa mùa đã gặt
Đồng lại vui màu lá ngô, rau

Có vẻ đất trời đang biến động
Đó đây xuôi ngược, đổi dòng đời
Thì biết vậy. Đời ta, ta sống
Vạn xuân này, muôn thuở xanh tươi !

"Việc nhân nghĩa cốt ở yên dân
Lấy chí nhân để thay cường bạo"⁽¹⁾
Ôi ! Người xưa mà lại rất gần
Sang sàng giọng "Bình Ngô đại cáo"

Ai đoán được, bao giờ bờ bến
Biển mệnh mông, ai đến trước ai ?
Đã lên thuyền, hướng không lay chuyển
Bác Hồ đang soi sáng ngày mai.

Bảy mươi tám tuổi, mắt chưa nhòa
Thanh thản, lòng ta vẫn hát ca
Rác rưởi, thì cùng nhau quét dọn
Lẽ nào cỏ dại lại là hoa ?

1-1998

(1) Lời văn của Nguyễn Trãi.

CHÀO XUÂN 99 !

*Chào xuân mới, Xuân năm 99
Sắp qua rồi, thế kỷ hai mươi
Buổi giao thừa, có gì bịn rịn
Như chia tay một đoạn đường đời.*

*Bao nỗi buồn đổi mấy lần vui
Giá tự do tính bằng máu lệ
Qua đắng cay mới hiểu ngọt bùi
Hoa thơm hút nhụy từ gốc rễ.*

*Ôi ! Việt Nam, đất nước nghĩa tình
Trái tim lớn yêu Chân Thiện Mỹ
Sao gần xa cái Ác cứ rình
Mặt nạ người che lòng dạ quỷ !*

*Sao lắm kẻ xưng danh đồng chí
Nhật lương tâm, lạnh ngắt đồng tiền
Gian tà dám bán rao đạo lý
Tham những leo thang bậc cửa quyền !*

Bác ra đi, để lời Di chúc:
Đoàn kết nhau, trên dưới một lòng.
Trọng đức tài, khôi trọng gan dục
Vi nhân dân, xóa sạch bất công.

Đảng của ta, tinh hoa dân tộc
Phủi bụi mờ, hồng ngọc tươi nguyên
Rồng muốn bay, trừ ngay rắn độc
Hạnh phúc chung, xã hội người hiền.

Ở ta nay 79 tuổi rồi
Đến 2000, chỉ một năm thôi.
Dẫu không hơi sức khôi dòng thẳng
Còn chút phù sa, cũng gắng bồi !

Thế kỷ mới, mở đường lên vô hạn
Ôi ! Tìm hiểu sao Kim, sao Hỏa xa vời
Sao không thể "người với người là bạn"
Cho nhân tình đậm ấm mãi, xuân ơi !

1-1-1999

DU XUÂN

Sáng mai nay, như mỗi sáng mai
Trời vừa ấm, chim reo ngoài cửa
Tôi tỉnh dậy, ra vườn hít thở
Ngẩng đầu lên, thông thả bước đi
Tâm trí nhẹ nhàng, không nghĩ lo chi...
Thoang thoang hương, dịu dàng thiên lý
Và hoa bưởi trắng tinh, vàng nhụy
Thế là xuân đến đó cùng ta
Hồn nhiên như bạn cũ vào nhà.

Tôi sáng khoái ra đường phố rộng
Trẻ em chạy trên vỉa hè đá bóng
Đoàn ô tô "đời mới" vút qua nhanh
Xe máy rổ ga, xịt khói mù xanh
Đuôi ve vẩy cánh đào phai chớm nở
Vẳng bóng cô hàng hoa năm nào xuống chợ
Mấy chị áo "phông" lẫn xe rác lề đường
Các cậu học sinh, quần bò lam, đi xe đạp đến trường
Bên bạn gái cười tươi, áo trắng bay như bướm lượn.

Lũng thũng tôi đi, rẽ vào ngõ lớn
 Vốn quen thân, vẫn ngõ ngang chân
 Nhanh hơn cây, nhà nhà mọc, lên tầng
 Phường nào cũng khoe sang vài khách sạn
 Nhan nhả cửa hàng, ghé bàn chát quán
 Người người lao nhanh bước, chẳng nhìn nhau
 Ai cũng lo kiếm sống, làm giàu
 Ôi ! Thị trường cũng "chiến trường" thắng bại
 Còn chỗ chẳng cho tình thương, lẽ phải ?

Đèn Quán Thánh, vẫn uy nghi tượng đồng Trấn Vũ
 Thần vẫn bình yên, trong bóng râm cổ thụ
 Nghìn năm qua, đất nước bao lần lừng lẫy chiến công
 Dân tộc anh hùng. Rạng rỡ Thăng long.
 Sao cổng đền vẫn mịt mù hương khói ?
 Không phải vái thần, mà cúng cho thầy bói
 Nào chàng kính trắng, nào chị môi son ?
 Đến hỏi xem số phận, chồng con...
 Có lẽ bởi cuộc đời còn bao điều kỳ bí
 Nên thầy bói mù "sáng" hơn nhà toán lý ?

Ngạt bụi trần, tìm gió mát Hồ Tây
 Màn sương xanh lãng đãng nước cùng mây
 Nhớ ngàn xưa, Trưng Vương dẫu voi lẫm liệt
 Trần Nghi Tàm, sóng Dâm Đàm đỏ huyết⁽¹⁾
 Ôi ! Nguyễn Trãi "Sao Khuê" gặp nàng Lộ nơi nao
 Để lũ gian thần xóa sạch công lao
 Vu họa giết vua, một đêm Trại vải
 "Tam tộc tru di", hồn oan khóc mãi !
 "Trăm năm trong cõi người ta
 Đau đớn thay, phận đàn bà !"

Nguyễn Du than. Hồ Xuân Hương cười đùa
 cay chua buồn nỗi đau con gái !
 Có phải vậy chăng
 Mà Bà Chúa thơ Nôm yêu nhà thơ vĩ đại⁽²⁾ ?

Mọi con đường đều dẫn đến một đường
 Tôi lại đi, về Đại lộ Hùng Vương
 Về với tổ tiên, thời Văn Lang, Âu Lạc
 Để hiểu sâu hơn tầm cao của Bác
 Trong lòng ta, xanh mướt cỏ Ba Đình
 (Xin cho tôi gọi Quảng trường Hồ Chí Minh)
 Để ghi lại một thời oanh liệt nhất
 Hai tiếng Việt Nam vang lừng mặt đất.
 Dẫu qua bao diên đảo, bão bùng
 Thế kỷ hai mươi: thế kỷ đẹp vô cùng !

20-1-1999
 Xuân Kỷ Mão

(1) Dâm Đàm: Một tên cũ của Hồ Tây.

(2) Nhà thơ Xuân Diệu tôn vinh Hồ Xuân Hương là "Bà Chúa thơ Nôm".

ÊMILY VÀ MẸ AN

Tôi đâu ngờ gặp cháu hôm nay
Ôi, cháu gái ba mươi tư năm trước
Mới hai tuổi, làm sao biết được
Dưới hoàng hôn, rũ sạch bụi trần
Cha cháu hóa thân thành ngọn lửa thần
Rát mặt lũ điều hâu Lầu Năm Góc

Cháu ngồi đó, vàng hoe mái tóc
Ngả đầu bên vai mẹ dịu dàng
Phòng lặng im, nghe tim đập rộn ràng
Tiếng đập của tình thân, nhân ái.

Chị An, mắt héo buồn, nhẩn nại
Nhìn tôi, như nhìn lại phút giây
Chiều ấy, Norman bế con gái trên tay
Lặng lẽ ra đi, không một lời vĩnh biệt.

Người mẹ Mỹ, giọng trầm da diết:
Nhân dân tôi đâu biết những ngày xưa
Trái đất đau bởi cái ác đánh lừa
Thái Bình Dương thành biển bằng nước mắt
Bằng cả máu của chúng ta tuôn trào trong lửa sà
Ôi ! Nỗi đau này
Đâu dễ trôi qua !

Môrixon đi. Ngày ấy chưa xa
Tình yêu chúng tôi nồng nàn vô tận

Ai biết đâu, trái tim Anh nổi giận
Kẻ nhân danh nước Mỹ
Đem con em ra trận, giết người.

Các bạn là những anh hùng
Còn chúng tôi hổ thẹn muôn đời.
Norman ơi !
Cái chết của Anh đã cứu linh hồn nước Mỹ
Cho mẹ con em được ngẩng đầu
Vĩ Công lý.

Chị An thở dài... Nước mắt tràn trên má
Người ngồi im hồi lâu, như hóa đá
Rồi nhìn lên, giọng nói yêu thương:
"Việt Nam trong tôi là một thánh đường
Của nhân phẩm, lương tâm và lẽ phải !
Emily, đọc thơ đi, con gái..."

Và cô bé ngày xưa đứng lên, e ngại:
"Mẹ ơi ! Không phải thơ đâu. Chỉ lòng con non dại.
Nhớ thương Cha và cảm ơn Ông".
Tôi lắng nghe... Bỗng cô gái khóc ròng...

Đời hời đời ! Có lúc nào đẹp thế
Tình người như ngọc trai dưới bể !
Tôi nắm tay cô gái Mỹ, thân tình
Emily, cháu hãy tin:
Việt Nam cũng là một gia đình
Của cháu.

20-4-1999

GỬI ÔNG TỔ HỮU

ÊMILY

Nhiều người đã biết, trong những năm đế quốc Mỹ xâm lược Việt Nam, ngày 2-11-1965, anh No-man Môrixon (Norman Morrison) một chiến sĩ hòa bình, đã dũng cảm tự thiêu trước Lầu Năm Góc, ở Oasinhton, để phản đối nhà cầm quyền Mỹ. Khi đến nơi hy sinh, anh có mang theo con gái nhỏ mới hai tuổi đi cùng. Cháu là Êmily. Hành động cao cả của Noman Môrixon đã gây xúc động lớn trên thế giới và ở nước ta. Ngày 7-11-1965, nhà thơ Tố Hữu đã kịp thời viết bài thơ "Êmily con..." để tưởng nhớ người anh hùng trẻ tuổi và tố cáo tội ác của xâm lược Mỹ.

34 năm sau, ngày 15-4-1999, ở Hà Nội, bà An (Anne), vợ của Noman Môrixon, đã cùng các con, trong đó có cô Êmily sang thăm Việt Nam. Trong buổi gặp rất xúc động với nhà thơ Tố Hữu, cô Êmily đã đọc tặng ông một bài thơ do cô sáng tác. Chúng tôi xin giới thiệu cùng bạn đọc bài thơ: "Gửi ông Tố Hữu". Nguyên văn bài thơ này đã được dịch trung thành từ tiếng Anh ra tiếng Việt.

Ở việt Nam

Trong tro và máu

Ngay sau những ngày cha tôi chết

Ông đã viết một bài thơ.

Đối với nhiều người

Ông đã tạo ra bằng lời

Một biểu trưng của hy vọng và tương lai

"Êmily"

Ông đã giúp họ hiểu
Cha tôi
Và yêu tôi
Từ một nơi rất xa xôi
Thế mà lúc ấy, tôi không hề biết
Có một bài thơ ông đã viết.

Ở Mỹ, tôi là một đứa trẻ bình thường
Với một quá khứ không ai biết đến
Và giống như nhiều người
Tôi không muốn kể nhiều lời
Về tuổi thơ của mình
Hoặc về cái chết của cha.

Khi tôi mười lăm tuổi
Một người bạn nói
Có một bài thơ
Về tôi.

Một tuần sau lá thư đến
Bằng đường bưu điện
Tôi những muốn mở nó ngay
Nhưng rồi kiềm chế mình
Tôi đã chạy ra ngoài
Đến dưới gốc một cây thông lớn
Ngồi một mình trên cỏ
Và khi cảm thấy thật bình yên

Mới mở thư ra.

Ngay khi đọc những dòng chữ đầu tiên

Tôi đã khóc.

Tôi đã không còn là một kẻ xa lạ

Với ông và đất nước ông.

Tôi là một đứa con gái

Cha đã để lại

Nhưng được yêu thương

Trân trọng và cảm thông.

Cảm ơn ông

Đã cho tôi giây phút ấy dưới vòm cây

Nó như đôi cánh giúp tôi bay

Mang gánh nặng của quá khứ

Được nhẹ nhàng và trọn vẹn hơn.

Cảm ơn ông đã viết một bài thơ

Trong đó, tình yêu thương của cha tôi

Đã dành cho mảnh đất xa xôi

Của ông, lại trở về

Và nằm lại

Trong trái tim tôi.

BIỂN MƠ

*Đêm Hạ Long. Trời sao nhấp nháy
Sóng vờn quanh đảo nháy
Thuyền rung rinh
Lung linh ánh điện
Cá lượn lờ
Mặt nước. "Biển mơ"¹⁾
Sương mờ ẩn hiện
Ai đó đi về...*

*Bạn cùng ta
Nhập chén rượu quê
Tâm tình trò chuyện
Đời vui đang đến
Còn lắm nỗi lo.
Than đầy kho
Mà hàm lò im vắng
Lòng sao yên dặng?*

1) *Biển mơ*: Một điểm du lịch, nhà hàng nổi tiếng vịnh Hạ Long.

Biển mơ ơi !
Chén rượu nồng không tan vị đắng
Ta lên bờ
Nghĩ suy đêm trắng...
Ôi, cảnh đẹp này trời đất tặng ai ?
Bao giờ Cẩm Phả, Hòn Gai
Người thợ đào than, cho đời lửa sống
Được bay bổng cùng Hạ Long thơ mộng ?

Quảng Ninh 6-1999

HÙNG ĐẠO VƯƠNG VÀ BÀ HÀNG NƯỚC

Chuyện kể rằng:

*Hùng Đạo Vương, một chiều xưa, đến bến Bạch Đằng
Đăm đăm nhìn dòng sông mênh mông sóng bạc*

Bờ trắng bông lau, xanh rì cỏ lác

Hướng bắc, núi liền núi, mây quần mây

Qua đen từng bầy

Chập chờn bóng giặc.

Vàng trán Vương nhân một nét lông mày

Quân Nguyên - Mông kiêu căng tự đắc

Võ ngựa bay, giày xéo nát phương Tây

Đạp đổ mọi thành trì, vương quốc

Cả Trung Hoa đã cúi đầu khuất phục

Chỉ còn ta. Có lẽ nào chịu nhục ?

Không ! Ba trăm năm trước Ngô Quyền

Đã đánh tan cả đạo hải thuyền

Giặc Nam Hán

Tại sông này, Bạch Đằng giang hùng vĩ

Hàng cọc gỗ đã dựng lên chiến lũy.

Ôi, Ngô Vương, vị anh hùng lắm liệt Đường Lâm

Ngọn cờ Người đã xóa thời Bắc thuộc nghìn năm

Xin dạy cho ta binh thư thuở trước.

Trần Hưng Đạo bước đi từng bước
Trên bờ sông, chợt thấy mái lều nan
Quán nước nghèo. Lửa đỏ lò than
Một bà lão đang đun sôi nồi chè vối.
Vị tướng ghé vào, ngồi trên hòn đá cuội
Nhỏ nhẹ xin mua bát nước ấm lòng
Bà quán cười: "Ai bán nước đâu ông?"
Và rót một tô đầy ngọt chát.
Khách liền uống một hơi cạn bát
Mắt tinh anh nhìn bà cụ hỏi lâu
"Cụ ơi ! Cho tôi hỏi một câu:
Sông nước này, triều lúc nào lên xuống?"
Bà điềm nhiên: "Nước chè ngon, xin mời ông uống
Tôi già rồi, chẳng biết gì đâu
Nghe người xưa kể lại: Giặc Tàu
Thuyền biển lón vào Bạch Đằng, lên ngược
Vua biết trước đã sai dân đóng cọc lim dưới nước
Sáng triều lên năm thước, chiều triều rút xuống liền
Hàng cọc xiên đâm thủng đáy trăm thuyền
Giặc chết sạch. Mặt sông tràn máu đỏ
Nên đất nước được an cư từ đó...
Ông cha mình giỏi lắm, ngài ơi !"
Trần tướng quân ngẩng mặt lên trời
Rồi cúi lạy bà quán già ngơ ngác.

Giặc hùng hổ đến kia. Bạch Đằng giang sóng bạc
Trống chiêng vang rền núi. Gươm giáo cung tên
Ào ào vây ba vạn quân Nguyên
Nghìn cọc lim bọc sắt đâm thủng sáu trăm thuyền
Ô Mã Nhi xác lênh bênh, dòng sông dềnh máu chảy
Chiến công tiếp chiến công, giặc Nguyên - Mông
ba lần liền đại bại.

Nhớ ân nhân, Hưng Đạo Vương về lại bến sông xưa
Vẫn bờ cỏ xanh, bông trắng lau thưa
Nhưng chẳng thấy đâu lều tre quán cũ
Chẳng ai nhớ, ai quen bà cụ.
Ôi, Người là ai, bà mẹ quê ta hay tiên Phật hồi Bà ?

Bảy trăm năm... Lịch sử trôi qua
Bạch Đằng giang nay dào dạt bến phà
Bờ Yên Hưng, dưới bóng đa, lặng lẽ miếu "Vua bà"
Bà hàng nước ngày xưa, bên đền Thánh
Và ba trăm cọc lim, nhọn hoắt chông
Đứng giữa trời, kiêu hãnh.

28-8-1999

CÙNG MIỀN TRUNG VÀ QUÊ HƯƠNG

*Dập dồn lũ lụt miền Trung
Quê hương ta cũng đau chung nỗi này
Tan hoang làng phố, vườn cây
Lụt dâng ngập mái, sông đầy xác trôi
Mưa tuôn gió giạt đất trời
Ngày đêm xé ruột, tiếng người yêu thân !*

*Đẹp thay nghĩa lớn quân dân
Thương nhau cứu mạng, bao thân bỏ mình !
Động lòng, cả nước hy sinh
Miếng cơm manh áo, ấm tình anh em
Gọi là chút lửa qua đêm
Còn lo họa lớn ngày thêm hãi hùng !*

*Mong sao đôi núi xanh rừng
Trường Sơn, hồ đập ngăn từng nguồn sông.
Miền Trung, dày dặn chiến công
Lẽ nào không sớm trị xong lũ ngàn ?
Huế ơi ! Khổ cực muôn vàn
Ước gì góp được một bàn tay con !*

12-1999

CHÀO MỪNG NĂM 2000 !

Chào mừng năm 2000!

*Việt Nam Xuân Canh Thìn
Xin chào năm hai nghìn cao quý
Ta muốn ngoảnh lại nhìn
Thế kỷ hai mươi
Lớn hơn cả hai mươi thế kỷ !
Điều kỳ sao, Con Người
Thời gian không bào mòn tâm trí
Chiến tranh không hủy diệt niềm tin
Xin cảm ơn, cảm ơn Mác Lênin
Và Cách mạng Tháng Mười Nga vĩ đại !*

*Lần đầu tiên, anh em ơi có phải
Công nông ta làm chủ đời ta !
Đẹp biết bao, một xã hội chan hòa
Tình nghĩa lớn trong hai từ "đồng chí" !
Bình minh dậy với mặt trời Chân lý
Tất cả vươn mình, dũng cảm tự tin*

*Như chàng trai Xô Viết Gagarin
Lần đầu tiên, một con người bay lên vũ trụ
Bồng reo vui, giữa muôn nghìn tinh tú
"Địa cầu ta, ôi đẹp tuyệt trần
Xanh một màu ngọc bích, mùa xuân !"*

Gagarin !

Tiếng anh reo chẳng bao giờ tắt

Dù hôm nay, lòng ta đau thắt

Cả Liên Xô cùng thế giới mới tan hoang

Bởi một lũ gian tham, phản bội, đầu hàng

Đang nhảy nhót với một bầy hùm sói.

Không, lương tâm ta vẫn nghe vang lời thiết tha kêu gọi

Không có gì quý hơn độc lập tự do !

Không bao giờ có hạnh phúc trời cho

Không có gì đẹp hơn một cuộc sống công bằng nhân ái
Không bao giờ có thứ "văn minh"

giết tình thương lẽ phải

Hãy xem, mặt đất đang nổi giận chuyển rung

Đang đến kia, ngày phán xét cuối cùng !

Ôi Việt Nam, suốt trăm năm chiến đấu

Đến đây cỏ cũng mọc lên từ máu

Tự hào thay, một dân tộc cơ hàn

Lần đầu tiên đã đánh tan hai đế quốc bạo tàn

Như Phù Đổng anh hùng vung gậy tre trên lưng ngựa sắt

Như Đa-vít hiên ngang quật ngã tên khổng lồ Gôliát !

Vâng, ta hiểu: đời còn bao khổ đau, chua chát

Bao bất công, độc ác, dè hèn

Nhưng sen thom vẫn nở giữa bùn đen

Dù lũ lụt ngập tràn miền Trung ta cơ cực

Cả nước ngày đêm cùng xót xa, thao thức

*Xuân đến rồi ! Đồng lại xanh mùa lúa ngô khoai
Dù cuộc trường chinh xóa nghèo khổ còn dài
Tự sức ta, với trí tuệ và tinh thần gang thép
Đất nước ta sẽ mười lần đàng hoàng to đẹp !*

*Kính thưa Bác !
Thế kỷ hai mươi một tới đây
Có thể là thế kỷ rồng bay
Bảy mươi lăm triệu con Hồng cháu Lạc
Đoàn kết nhau, nhất trí, vững tay
Nhất định sẽ dựng xây
Tổ quốc ta ngày nay
Ngang tầm thời đại.*

Xuân Canh Thìn
Ngày 1-1-2000

TÁM MƯƠI

*Bảy mươi, tuổi hiếm người xưa
Ta nay tám chục, mà chưa thấy già.*

*Vẫn còn ăn nói, ngâm nga
Còn lo việc nước, việc nhà, buồn vui.*

*Đường dài, xuôi ngược, ngược xuôi
Thủy chung ta vẫn hằng nuôi chí bền.*

*Tám mươi, càng quý bạn hiền
Tình thơ càng nặng tơ duyên với đời.*

Xuân Canh Thìn, 1-2000

NGHĨA TRANG TRƯỜNG SƠN

*Trời Quảng Trị trong veo, xanh thẳm
Nắng nghĩa trang thơm ngát khói hương.
Nghe gió hú Trường Sơn nghìn dặm
Tuổi quân đi, rầm rập chiến trường.*

Đông Hà, 1-4-2000

ĐƯỜNG CHÍN

*Mỹ ngao mạn, chặn đường chi viện⁽¹⁾
Đường chín ta, sắc lưỡi guom thần
Đạp xác giặc, quân ra tiền tuyến
Cúi đầu chào liệt sĩ yêu thân !*

Đông Hà, 30-3-2000

(1) Đầu năm 1971, Mỹ-Ngụy tiến công lớn Đường 9 Nam Lào, hòng phá đường vận chuyển chiến lược Bắc - Nam của ta bị quân ta giáng một đòn thất bại nặng.

VỀ QUÊ

Cả đời lặn lội tha phương
Chiều nay về lại quê hương, bồi hồi
Sông Bồ vẫn lững lờ trôi
Ơi đò Ba bến, cho tôi sang cùng !

Bao năm đêm tối mịt mùng
Đói nghèo, bom đạn, một vùng vành đai
Xóm làng, đồn bốt, rào gai
Càng dai gân cốt Phù Lai, Cái Lữ⁽¹⁾

"Nhà tan, cửa nát, cũng ừ !
Đánh xong giặc Mỹ, cực chừ, sướng sau"...
Ôi ! Câu hát thuở thương đau
Lời thề của máu, lòng nào dám quên!

Bây giờ, đất nước bình yên
Ruộng vườn, cây trái, lại liền thịt da
Cơm no, xin chớ quên cà
Cá ngon, xin nhớ vị nhà, ớt cay.

Thương nhau, hạnh phúc từ đây...

Quảng Điền, 25-3-2000

(1) Phù Lai là quê tôi. Cái Lữ là quê anh Nguyễn Chí Thanh.

NGHE CU CƯỜM GÁY...

*Con về thăm mẹ, mẹ ơi!
Tám mươi, con vẫn là mười hai thôi⁽¹⁾
Vẳng nghe tiếng mẹ ru hời
Ấm hơi mẹ ấm, như thời còn thơ...*

*Sáng hè, sương mỏng giăng tơ
Con ngồi với mẹ, bên bờ nghĩa trang
Thoảng nghe trong gió mơ màng
Bâng khuâng mẹ hỏi: "Xóm làng còn không?"*

*Mẹ ơi ! Lụt phồ, lụt đồng
Trôi nhà, trôi cửa, mà lòng chẳng trôi.
Lúa xuân nay sắp chín rồi
Nghe cu cườm gáy trên đồi Thiên Thai...*

Huế, 24-3-2000

(1) Mẹ tôi qua đời, khi tôi mười hai tuổi.

LÒN BON

*Dễ thương sao, trái lòn bon⁽¹⁾
Da ngà, ruột ngọt, thom ngon vị rừng
Cầm trên tay, dạ đã mừng
Nhớ ngày xưa, nhớ quá chùng làng Rô !*

*Đác My, thác đá lô xô
Bờ lau hoang dại, nhấp nhô nhà sàn
Lòn bon, còn đó Bến Giàng
Ơn tình dịu ngọt, bạn vàng Kà Don.*

*Làng Rô, chót vót đầu non
Dễ thương sao, trái lòn bon, lòng người !*

28-3-2000

⁽¹⁾ *Lòn bon*: trái đặc sản vùng núi Hiên, Giàng, còn được gọi là "nam trân".

KÍNH CHÀO CỤ NGUYỄN CÔNG TRỨ

*Xin kính chào Uy Viễn tướng công !
Lam giang vang dội tận sông Hồng
Lột mặt gian thần, khinh bạo chúa⁽¹⁾
Đào kênh, lấn biển, lúa xanh đồng.
Yên ngựa, buông cương, buồn thế sự
Xe bò, mo dầy, dầy thơ ngông !⁽²⁾
Tướng công, thi bá, doanh điền sử
Đất nước đời nay được mấy ông ?*

Nghi Xuân 4-4-2000

(1) Vua Minh Mạng sai ông Nguyễn Công Trứ đi đánh Campuchia, ông không tuân lệnh, bị án chém. Nhờ có triều thần ngăn Vua, ông được miễn tội.

(2) Về quê, ông Nguyễn Công Trứ thường đi xe bò cái, mang mo phía sau, nói là để "che miệng thế gian!".

NHỚ ANH LÊ VĂN LƯƠNG

Kỷ niệm 5 năm anh qua đời

*Đi thật rồi sao? Một bạn đường
Năm năm, thương nhớ lắm, Anh Lương !
Ba Sơn, bốc vác, hồn vô sản
Côn Đảo, xiềng gông, chí đại dương !
Hư vị, hư danh, không vương bận
Trung kiên, trung thực, vẫn khiêm nhường
Thủy chung tình bạn, lòng thanh bạch
Sáng mãi đời Anh, một tấm gương.*

26-4-2000

CẦU HIỀN LƯƠNG

*Qua cầu mới, nhớ cầu xưa
Cầu Hiền lương ấy, lười cửa xé lòng
Cây cầu sắt, cắt ngang sông
Bóng đen in xuống, đục dòng nước xanh*

*Hai đầu, hai bốt đồn canh
Đôi bờ Bến Hải, mà đành xa nhau
Chao ôi ! Trời đất nơi đâu
Một cây cầu nhỏ, mà đau một đời !*

*Hôm nay, cầu mới xây rồi
Ngày vui, ai nỡ quên thời nhớ thương
Hai mươi năm ấy, Hiền Lương...*

2-4-2000

ĐÊM VĨNH LINH

*Đêm Vĩnh Linh yên quá
Rười rượi gió khơi xa
Điện sáng đường Hồ Xá
Ta lại về với ta.*

*Lạ thay, đất nước mình
Không trường thành vạn lý
Một vùng đồi thanh bình
Vững hơn bao chiến lũy !*

*Chẳng thấy xóm làng đâu
Sim mua xanh mầu áo
Ai hay lòng đất sâu
Dọc ngang hàng địa đạo.*

*Tầng trên, súng cao xạ
Tầng giữa, chợ cùng dân
Tầng dưới, trường, trạm xá
Trẻ o oe, lớn dần...*

Vịnh Mốc trườn ra biển
Cồn Cỏ, đảo tiền tiêu
Ngày đêm thuyền tiếp viện
Cha con cùng lái chèo.

Bom đạn giội trên đầu
Nghĩa tình đời vẫn đẹp
Anh hùng từ đất nâu
Vĩnh Linh ngồi lũy thép.

Nhớ các đồng chí xưa
Những anh Đồng, anh Thản
Nhớ bữa ăn môn, nưa
Bát chè xanh mời bạn.

Không ngủ, lòng thao thức
Rạng đông, trông đôi cao
Đài chiến công sáng rực
Nghe sóng biển rì rào...

Vĩnh Linh, 2-5-2000

MẸ DIỆM

Sông Bến Hải, hai bờ nam, bắc
Cầu Hiền Lương, bên giặc, bên ta.
Ngày ngày, nghe nhạc quốc ca
Kỳ đài, ta kéo cờ ta lên trời.
Gió phàn phật, như lời Nước gọi
Bờ nam mừng, không nói, thầm reo...

Gần cầu, có mẹ Diệm nghèo
Nắng mưa, rom rạ túp lều đơn sơ
Mẹ ơi ! Bom đạn bất ngờ
Sao không tạm lánh xa bờ ít lâu ?
Mẹ rằng: "Mẹ chẳng đi đâu !"
Còn anh bộ đội canh cầu ngày đêm !

Hầm sâu, mẹ Diệm lặng im
Khéo tay, sợi chỉ cây kim và cò
"Rách thịt da có đau chút xíu
Rách cò mình, không chịu được đâu !"
Ngọn cò leo lét đêm thâu
Cờ trên tay mẹ vá khâu lại lành.

Trời qua khói lửa lại xanh
Chẳng còn mẹ Diệm một mình hầm xưa

Còn đây, cờ đỏ nắng trưa
Và cây cầu trắng đôi bờ Hiền Lương...

1-5-2000

SÔNG GIANH

*Sông Gianh xanh tận biển trời
Mênh mông sóng dợn, nhớ người, nhớ ta
Xe ra tuyến lửa, chạt phà
Đạn bom gào rú, máu pha đỏ dòng
Trưa nay, cầu vút qua sông
Chợt nghe ai gọi bên lòng: "Phà ơi!"*

Cầu sông Gianh 2-5-2000

CHÀO THẾ KỶ 21 !

*Tháng chạp nửa đêm, thêm một giây
Tờ lịch mới đỏ những con số 1
Ngày 1, tháng 1, năm 2001.
Thời gian sang... vẫn có gì đột ngột
Và có gì bỗng bột trong tim.
Mừng hay lo? Ta chỉ lặng im
Lim dim mắt. Để bình tâm suy nghĩ.
Ở hôm nay, ga đầu tiên thế kỷ
Mở đường lên thiên niên kỷ thứ ba.
Chuyển tốc hành sắp lặn bánh đi xa...*

*Với chiếc vé tám mươi năm, hơi cũ
Ta lên tàu, cùng mọi người thích thú
Đời thật vui. Nhiều gương mặt quen thân
Mấy toa đầu, toàn lão tướng, danh nhân
Ngực lấp lánh huân chương vàng rực.
Những toa sau, nhiều công nông trí thức
Anh hùng lao động, chiến sĩ thi đua
Chuyện râm ran thời kháng chiến, Pháp bại, Mỹ thua
Gian khổ hy sinh, mà cười đùa như mới qua mùa gặt.
Lắm lúc nhắc bạn xưa, các bác già lau nước mắt
Ôi ! Cái thuở đạn bom, máu chảy, lửa nung
Mà ung dung, "ra ngõ gặp anh hùng"
Mà thương nhau, như con cùng một mẹ.*

Vui nhộn nhất là các toa tuổi trẻ.
Rất "vô tư", hát nhảy rần rần
Vẫn nghiêm trang bàn "lập nghiệp, lập thân",
Chuyên làm việc, học hành, kinh doanh, sản xuất
Ôi ! Bao nỗi lo toan, giữa đời chup giât
Biết đâu là thật giả, ngay gian !
Phải xung phong xóa lạc hậu, nghèo nàn
Thế kỷ mới gọi lương tâm, trí tuệ.

Cuối đoàn tàu, vẫn còn dăm bảy ghé
Cả ghé mềm cho các vị lão thành
Ta lắng nghe náo loạn những âm thanh
Tiếng rạn vỡ những lâu đài tư bản
Bọn lái súng, ngân hàng vênh vang ngạo mạn
Gào trong đêm "toàn cầu hóa", "văn minh"
Xiềng mạ vàng xiết chặt cả hành tinh
Và cả tiếng gầm vang của nhân dân phẫn nộ
Quét sạch lũ bất lương, xây dựng lại cơ đồ sụp đổ
Cho sáng lại quê hương Cách mạng tháng Mười
Đổi mới Liên Xô và cho cả loài người
Giành lại chủ quyền, tự do, hạnh phúc

Đời hồi đời ! Đâu dòng trong, dòng đục ?
Mơ màng nghe trong gió thổi vào toa
Tiếng ai như tiếng của Bác Hồ ta ?
Chớ ngủ say trên vòng hoa chiến thắng
Hãy liêm chính, giữ lòng trong sáng
Thị trường ta không mua bán nghĩa tình
Chân lý không ở hư vị, hư vinh
Giá trị mới trong mỗi con người mới

Ta mở mắt. Bình minh lên mát rượi
Xuân đến rồi. Chim riu rít hàng cây
Đường rộn ràng, xe máy chạy như bay
Và lộc cộc, như mỗi ngày, xe rác lăn bánh tới
Chào các chị áo phông vàng phơi phới
Chào các cô vun xới những bồn hoa !
Hạnh phúc biết bao, thế kỷ 21 này
và thiên niên kỷ thứ ba
Luôn có Bác trông người, trời đất cùng ta
"xanh sạch đẹp!"

1-1-2001

MỤC LỤC

* Lời giới thiệu (Hà Minh Đức)	5
--------------------------------	---

TỪ ẤY (1937 - 1946)

1. MỒ CÔI	21
2. HAI ĐỨA BÉ	23
3. TƯƠNG TRI	25
4. ĐI ĐI EM	27
5. THÁP ĐỐ	29
6. HÃY ĐỪNG DẬY	31
7. HỒN CHIẾN SĨ	32
8. LY RƯỢU THỌ	33
9. XUÂN LÒNG	36
10. DỪNG DUNG	38
11. ĐÔNG KINH NHUỘM MÁU	40
12. VÚ EM	43
13. LAO BẢO	44
14. LÃO ĐẦY TỚ	46
15. HẦM NGƯỜI	49
16. TÌNH THƯƠNG VỚI CHIẾN TRANH	51
17. HỎI CỤ NGÁO	55
18. LIÊN HIỆP LẠI	56

19. TỪ ẤY	57
20. HY VỌNG	58
21. TIẾNG HÁT SÔNG HUONG	60
22. ĐI TÂY	62
23. LẠNH LÙNG	64
24. HAI CÁI CHẾT	66
25. NHU NHỮNG CÓN TÀU	68
26. TIẾNG SÁO LY QUÊ	70
27. NHỮNG NGƯỜI KHÔNG CHẾT	72
28. CHIỀU	74
29. Ý XUÂN	75
30. TÂM TỬ TRONG TỬ	76
31. CÓN CHIM CỦA TÔI	79
32. NHỚ NGƯỜI	80
33. TRƯA TỬ	82
34. QUANH QUẮN	83
35. KHI CÓN TU HÚ	86
36. NHỚ ĐỒNG	87
37. SONG THẤT	90
38. 14 THÁNG 7	92
39. GIỜ QUYẾT ĐỊNH	95
40. DẠY LÊN THANH NIÊN	97
41. TRANH ĐẤU	99
42. NĂM XUA	103
43. CÓN CÁ, CHỘT NUA	106
44. ĐÔI BẠN	110
45. TRĂNG TRỎI	113

46. CHÂU RO	116
47. ĐÔNG	118
48. QUYẾT HY SINH	119
49. BÀ MÁ HẬU GIANG	121
50. DÂY MÀ ĐI	126
51. NGƯỜI LÍNH ĐÊM	127
52. BA TIẾNG	129
53. CẢM THÔNG	131
54. NGƯỜI VỀ	132
55. TIẾNG CHUÔNG NHÀ THỜ	134
56. ĐỜI THỢ	136
57. MỘT TIẾNG RAO ĐÊM	139
58. TIẾNG HÁT ĐI ĐÀY	141
59. DƯỚI TRUA	144
60. TƯƠNG THÂN	146
61. ĐÊM GIAO THỪA	147
62. TIẾNG HÁT TRÊN ĐÈ	148
63. VỠ BỜ	149
64. ĐI	151
65. ĐÓI ! ĐÓI !	153
66. XUÂN ĐẾN	155
67. HỒ CHÍ MINH	157
68. HUỆ THÁNG TÁM	159
69. GIẾT GIẶC	162
70. THUA CÁC ÔNG NGHỊ	164
71. XUÂN NHÂN LOẠI	166
72. VUI BẤT TUYỆT	167

VIỆT BẮC (1946 - 1954)

73. ĐÊM XANH	171
74. TÌNH KHOAI SẮN	172
75. TRƯỜNG TÔI	174
76. LẠNH LẠT	175
77. CÁ NƯỚC	177
78. ĐỢI ANH VỀ	180
79. GIỮA THÀNH PHỐ TRỤI	182
80. SỢ	184
81. PHÁ ĐƯỜNG	185
82. BÀ MẸ VIỆT BẮC	187
83. LÊN TÂY BẮC	194
84. BÀ BỬ	196
85. BẦM ƠI	198
86. MUA RƠI	200
87. VOI	201
88. BẮN !	204
89. LƯỢM	206
90. BÀI CA CỦA NGƯỜI DU KÍCH	209
91. CHO ĐỜI TỰ DO	210
92. ALIËUSA NHỚ CHĂNG ?	211
93. HÀNH KHÚC	213
94. SÁNG THÁNG NĂM	216
95. NẾU THẦY MẸ CHẾT	220
96. HOAN HÔ CHIẾN SĨ ĐIỆN BIÊN	222
97. TA ĐI TỚI	226
98. VIỆT BẮC	230
99. LẠI VỀ	237

GIÓ LỘNG (1955 - 1961)

100. XUA...NAY...	243
101. QUÊ MẸ	244
102. HAI ANH EM	248
103. QUANG VINH TỔ QUỐC CHÚNG TA	251
104. CHỊ LÀ NGƯỜI MẸ	257
105. TRÊN MIỀN BẮC MÙA XUÂN	260
106. HOA TÍM	262
107. QUA LIỄU CHÂU	263
108. PHẠM HỒNG THÁI	264
109. ĐƯỜNG SANG NƯỚC BẠN	265
110. MỤC NAM QUAN	270
111. TRƯỚC KREMLIN	271
112. VỚI LÊ NIN	274
113. MÙA THU MỚI	279
114. NGƯỜI CON GÁI VIỆT NAM	281
115. BA BÀI THƠ TRẮNG	283
116. THÙ MUÔN ĐỜI MUÔN KIẾP KHÔNG TAN	285
117. BAY CAO	288
118. EM ƠI... BA LAN	290
119. BA MƯƠI NĂM ĐỜI TA CÓ ĐẢNG	293
120. TIẾNG CHỖI TRE	304
121. TIẾNG RU	306
122. CÁNH CHIM KHÔNG MỎI	307
123. BÀI CA MÙA XUÂN NĂM 1961	309
124. MẸ TOM	315

RA TRẦN (1962 - 1971)

125. CÓ THỂ NÀO YÊN ?	321
126. LÁ THU BẾN TRE	324
127. GIỮA NGÀY XUÂN	327
128. MIỀN NAM	329
129. TRÊN ĐƯỜNG THIÊN LÝ	332
130. TÙ CUBA	337
131. NHẬT KÝ ĐƯỜNG VỀ	340
132. TIỀN ĐUA	344
133. HÃY NHỚ LẤY LỜI TÔI	345
134. TIẾNG HÁT SANG XUÂN	349
135. CHIẾC ÁO XANH	352
136. NHỮNG NGỌN ĐÈN	353
137. ĐƯỜNG VÀO	354
138. BÀI CA LÁI XE ĐÊM	356
139. KÍNH GỬI CỤ NGUYỄN DU	359
140. MẸ SUỐT	361
141. ÊMYLY, CON...	363
142. XUÂN SỚM	367
143. TẮM ẢNH	370
144. TÁO RỤNG	371
145. TRI ÂM	372
146. CHUYỆN THƠ	373
147. CHÀO XUÂN 67	374
148. MỘT CON NGƯỜI	377
149. BÀI CA XUÂN 68	379

150. QUA BIÊN GIỚI	382
151. GỬI NGƯỜI ĐI PARI	384
152. CHUYỆN EM...	385
153. XUÂN 69	391
154. BÁC ƠI	394
155. THEO CHÂN BÁC	397
156. LỀU CỎ LÊNIN	420
157. TUỔI 25	425
158. BÀI CA XUÂN 71	428

MÁU VÀ HOA (1972 - 1977)

159. CÂY HỒNG	435
160. THĂM TRẠI BA VÌ	436
161. GẶP ANH HỒ GIÁO	437
162. XIN GỬI MIỀN NAM	439
163. RÔM, HOÀNG HÔN	441
164. XTALINGRAT, MỘT NGÀY XUÂN	446
165. VIỆT NAM MÁU VÀ HOA	450
166. NON NƯỚC NGÀN DẶM	453
167. ĐƯỜNG CỦA TA ĐI....	468
168. TOÀN THẮNG VỀ TA	473
169. BÀI CA QUÊ HUƠNG	476
170. VUI THẾ, HÔM NAY...	479
171. VỚI ĐẢNG, MÙA XUÂN	481

MỘT TIẾNG ĐỜN (1979 - 1992)

172. MỘT KHÚC CA	487
173. PHÚT GIẤY...	492
174. MỪNG BẠN, MỪNG TA	494
175. MỪNG THỌ BÁC NGUYỄN PHAN CHÁNH	495
176. MỘT NHÀNH XUÂN	496
177. BÀI THƠ ĐANG VIẾT	501
178. ĐÊM CUỐI NĂM	503
179. SÁNG ĐẦU NĂM	504
180. MÀU TÔI YÊU	505
181. LÀNG THƯỢNG	506
182. NGÀY VÀ ĐÊM	507
183. CA VUI	508
184. XUÂN ĐẤY	509
185. NGÃU HÙNG	510
186. ĐÊM XUÂN 85	511
187. NGỌN LỬA	512
188. XTALINGRAT ANH HÙNG	513
189. GỬI THEO ANH XUÂN DIỆU	514
190. PHỒN XƯƠNG	515
191. ĐÊM THU QUAN HỌ	516
192. HÀ TRUNG	517
193. LUY LÂU	518
194. CẨM THUY	519
195. NGỌC LẠC	520
196. NHU XUÂN	521

197. NÔNG CÔNG	522
198. TỈNH GIA	523
199. HOÀNG HOÁ	524
200. QUẢNG XUONG	525
201. HẬU LỘC	526
202. VƯỜN NHÀ	527
203. NHỚ VỀ ANH	529
204. ĐẢNG VÀ THƠ	538
205. THẬT GIẢ	539
206. DUỖNG SINH	540
207. LẠC ĐƯỜNG	541
208. QUẢNG CÁO	542
209. CÁI BÁNH ĐỒI	543
210. HÔN ANH	544
211. NHỚ CHẾ LAN VIÊN	545
212. BẢY MUOI	546
213. GIAO THỪA	547
214. CHÀO NĂM 2000 !	548
215. MỘT TIẾNG ĐÒN	551
216. MỘT THOÁNG CÀ MAU	552
217. ANH SÁO MÙ	553
218. CHỊ VÀ EM	554
219. ĐÊM TRĂNG NĂM CĂN	557
220. ĐỒNG THOẠI SƠN	558
221. NHÀ HOẠ SĨ TÔ NGỌC VÂN	559
222. CHỢ ĐỒNG XUÂN	560
223. MỚI	561

224. LẠ CHUA ?	562
225. VƯỜN CAM TƯỜNG LỘC	563
226. ĐỒNG THÁP MUỐI	564
227. NUÔI TRẦN	566
228. TƠ TẮM BẢO LỘC	567
229. XUỐNG NHÀ	568
230. CÓ MỘT NGÀY NHƯ THẾ	569
231. CHỊ BÍ THU NHÀ MÁY	570
232. HÁT TRÊN GIÀN KHOAN DẦU	571
233. LÒNG ANH	572
234. HIỀN NGANG CUBA	573
235. CHÂN LÝ VẼN XANH TƯƠI	574
236. DẦU VÀ MÁU	576
237. XUÂN ĐANG Ở ĐÂU....	577
238. XUÂN HÀNH 92	578
239. TA LẠI ĐI	579
240. TOÀ ÁN MỸ	580
241. TRƯA THÁNG TƯ, SÀI GÒN	582
242. CHÙA HUƠNG	585
243. ANH CÙNG EM	586
244. CHÂN TRỜI MỚI	589
245. DUYÊN THÂM	596

TA VỚI TA (1993-2001)

246. <i>Lời giới thiệu</i>	597
247. CON NGƯỜI	603
248. NGƯỜI ĐÚNG ĐÓ, LÊNIN	604
249. HUẾ LẠI HUY HOÀNG	606
250. TIẾNG CÒI XA	608
251. THĂM BÁC, CHIỀU ĐÔNG	609
252. MÙA XUÂN MỚI	611
253. TUỔI THẦN TIÊN	613
254. CHO XUÂN HẠNH PHÚC ĐẾN MUÔN NGƯỜI!	615
255. QUA CẦU CÔNG LÝ	618
256. CHUYỆN VUI XÍ NGHIỆP	619
257. MUỜI TÁM THÔN VƯỜN TRẦU	621
258. NHỮNG BÀN TAY XÂY DỰNG	625
259. VỀ CHIẾN KHU XUA	627
260. NHƯ MỘT CUỘC HÀNH HƯƠNG	630
261. CUỐI THU	632
262. TA VẪN LÀ XUÂN	633
263. NGƯỜI MẸ NUÔI	635
264. THĂM TRƯỜNG NGUYỄN THÁI BÌNH	637
265. VẠN XUÂN	638
266. CHÀO XUÂN 99 !	639
267. DU XUÂN	641
268. Ê-MI-LY VÀ MẸ AN	644
269. GỬI ÔNG TỔ HỮU	646
270. BIỂN MƠ	649

271. HUNG ĐẠO VƯƠNG VÀ BÀ HÀNG NƯỚC	651
272. CÙNG MIỀN TRUNG VÀ QUÊ HƯƠNG	654
273. CHÀO MỪNG NĂM 2000 !	655
274. TÂM MUỐI	658
275. NGHĨA TRANG TRƯỜNG SƠN	659
276. ĐƯỜNG CHÍN	660
277. VỀ QUÊ	661
278. NGHE CU CUỜM GÁY...	662
279. LÒN BÓN	663
280. KÍNH CHÀO CỤ NGUYỄN CÔNG TRÚ	664
281. NHỚ ANH LÊ VĂN LUONG	665
282. CẦU HIỀN LUONG	666
283. ĐÊM VĨNH LINH	667
284. MẸ DIỆM	669
285. SÔNG GIANH	670
286. CHÀO THẾ KỶ 21	671

TỔNG PHÁT HÀNH:

Nhà sách Đông Tây:

62 Nguyễn Chí Thanh - Hà Nội

ĐT/FAX: (04) 7733041.

MIỀN NAM:

Nhà sách Cửu Đức:

246 Nguyễn Chí Thanh - P3 - Q10 - Tp. HCM

ĐT/FAX: (08) 8353766.

MIỀN TRUNG:

Nhà sách Đồng Hới:

302 Trần Hưng Đạo - Đồng Hới - Quảng Bình

ĐT/FAX: 052. 843388.

Nhà sách Cảo Thơm:

29 Phan Đình Phùng - Đà Nẵng

ĐT/FAX: 0511. 817863

Nhà sách Cảo Thơm:

33 Lý Thường Kiệt - Tp. Huế

ĐT/FAX: 054. 830169

Thơ

TỐ HỮU

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HỌC

18 Nguyễn Trường Tộ - Ba Đình - Hà Nội

Điện thoại: 8 294684 - 8 294685

Fax: (04) 8 294781

E-mail: nxbvanhoc@hn.vnn.vn

Chịu trách nhiệm xuất bản: **Nguyễn Văn Lưu**

Biên tập: **Phòng Biên tập tổng hợp**

Trình bày: **Kim Long**

Vẽ bìa: **Lưu Chí Cương**

Chế bản: **Đông Tây**

In 1.000 cuốn khổ 13 x 20,5cm tại Công ty in Việt Hưng - C.N Hà Nội

Giấy đăng ký KHXB số: 48-153/CXB ngày 15/01/2004

Giấy TN KHXB số: 149/VHGP do NXB Văn học ký ngày 25/5/2005

In xong và nộp lưu chiểu quý III năm 2005.

Lam biet

Lam biet doi ta yeu quy nhieu
con may long thi, mot nien
kho ghe bay duong. Tho boi dat
soty la cho. Chet cung la cho.

(Bai chinh huc)
ngay ... thang ... nam ..

L. L. Thieu

